

19976

T.C.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇENİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEDE KORKUT GRAMERİ-FİİL

HAZIRLAYAN:

Reşide GÜRSER

TEZ DANIŞMANI:

Yrd. Doç. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

ANKARA - 1992

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

	sayfa No.
SÖZ BAŞI	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YAPI

BASİT FİİLLER	7
Tek Ünlüden ibaret Fiiller.....	8
Ünsüz + ünlü	8
Ünlü + ünsüz	8
Ünsüz + ünlü + ünsüz	9
Ünlü + ünsüz + ünsüz	9
Ünlü + ünsüz + ünlü	9
Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz	9
Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü	9
Ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü	10
Ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz	10
TÜREMİŞ FİİLLER	11
İSİMDEN TÜREMİŞ FİİLLER	11
İSİMDEN FİİL YAPMA EKLERİ	11
-a, -e	11
-al, -el	11
-ar, -er	11
-da, de	11
-ı, -i,	12
-irge	12
-kır, kir	12
-l-	12
-la, -le	12
-ra, -re	12
FİİLDEN TÜREMİŞ FİİLLER	12
FİİLDEN FİİL YAPMA EKLERİ	12
-l-	12
-n-	12
-s-	13
GEÇİŞLİLİK EKLERİ	13
-ar-, -er-	13

-der-, -ter-	13
-dur-, -dür-, -tur-, -tür-	13
-gir-, -gur-, -gür-	13
-r-	13
-t-	13
-ur-, -ür-	13
Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler	13
-a-, -e-	14
-ç-	14
-ı-, -i-	14
-k-	14
-ma-, -me-	14
-p-	14
-y- <-d-	14
Birleşik Fiiller	15
İsim + Yardımcı Fiil Şeklindeki Birleşik Fiiller	15
yardımcı fiili "EYLEMEK" olan birleşik fiiller	15
yardımcı fiili "EYLEMEMEK" olan birleşik fiiller	15
yardımcı fiili "İDİNMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İRGÜRMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İRİŞMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İRİŞDÜRMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İRMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İRMEMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İTMEK" olan birleşik fiiller	16
yardımcı fiili "İTMEMEK" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "KILMAK" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "KILMAMAK" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "OLMAK" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "OLMAMAK" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "TURMAK-" olan birleşik fiiller	17
yardımcı fiili "TUTMAK" olan birleşik fiiller	18
yardımcı fiili "URILMAK" olan birleşik fiiller	18
yardımcı fiili "URMAK" olan birleşik fiiller	18
yardımcı fiili "VİRMEK" olan birleşik fiiller	18
yardımcı fiili "VİRMEMEK" olan birleşik fiiller	18
yardımcı fiili "YAPMAK" olan birleşik fiiller	18
İki Taraflı Fiil Olan Birleşik Fiiller	19
A-)Tasvirî Fiiller	19
1-Süreklilik Fiilleri	19
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + bak-	19
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + gel-	19

	sayfa No
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + git-	19 *
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + gör-	20
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + kal-	20
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + tur-	20
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + var-	20
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + yorı-	20
zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + diğer fiiller.....	20
ZARF FİİL (-up/-üp) + DUR-, TUR-	20
2-TEZLİK FİİLLERİ	21
zarf fiil (-ı, -i, -u, -ü) + vir-	21
zarf fiil (-ı, -i, -u, -ü) + virmə-	21
3-YETERLİLİK FİİLLERİ	21
zarf fiil (-a/-e, -ı/-i,) + bil-	21
B-DİĞER BİRLEŞİK FİİLLER	21
1-) SIFAT FİİL + OLMAK	21
a-) -acak ol-/-ecek ol	21
b-) -ası olma-/-esi olma-	21
c-) -mış ol-/-miş ol-	22
d-) -r ol-, -ar ol-/-er ol-, -ur ol-/-ür, -maz ol- /-mez ol-	22
2-) "-DI OL-/-Dİ OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER	22
3-) "-MAK OL-/ -MEK OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER .	22
4-) "-SA OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER	23
DEYİMLEŞMİŞ BİRLEŞİK FİİLLER	23

İKİNCİ BÖLÜM

FİİL ÇEKİMİNDE ŞAHIS	24
FİİL ÇEKİMİNDE ŞEKİL VE ZAMAN	24
HABER VEYA BİLDİRME KİPLERİ	24
1- GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN	24
2- ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMAN	25
3- ŞİMDİKİ ZAMAN	25
4- GENİŞ ZAMAN	25
5- GELECEK ZAMAN	26
DİLEK VEYA TASARLAMA KİPLERİ	26
1- SART	26
2- EMİR	27
3- GEREKLİLİK	27
4- DİLEK-İSTEK	27
FİİLLERİN İKİ KİPLİ ÇEKİMİ	28
Hikâye	28
Rivâyet	28
sart	28

	sayfa No
YETERLİLİK ŞEKLİ	28
Olumlu	28
Olumsuz	28
SORU EKİ	29
SIFAT-FİİL	30
GEÇMİŞ ZAMAN SIFAT-FİİLLERİ	30
-duk/-dük	30
-miş/-miş	30
GENİŞ ZAMAN SIFAT-FİİLLERİ	31
-an/-eh	31
-r, -ar/-er, -ur/-ür, -ır, -ir/-r, -maz/-mez	31
GELECEK ZAMAN SIFAT-FİİLLERİ	32
-acak/-ecek	32
-ası/-esi	32
ZARF-FİİL	34
-a/-e	34
-arak/-erek	34
-geç	34
-ı/-i, -u/-ü	34
-ıca/-icek, -ıca/-icek	35
-iken	35
-ınca/-ince, -ınca/-ince	36
-eli	36
-madan/meden, -madın/-medin	36
-p, -up/-üp	37
-uban/-üben	37
-übanı/übeni	37
SIFAT FİİL-EKLERİ İLE İSİM HAL EKLERİNİN BİRLEŞMESİNDEN DOĞAN ZARF-FİİLLER	38
-anda/-ende	38
-dukça/-dükçe	38
-dukda/-dükde	38
-duğumda/-duğümde	39
-duğurda/-duğürde	39
-duğında/-duğinde	39
SONUÇ	40
İNDEX	41
BİBLOGRAFYA	258

SÖZ BAŞI

Türk Dilinin önemli eserlerinden biri olan Dede Korkut'un Vatikan ve Dresden olmak üzere iki yazma nüshası bulunmaktadır. Bilim dünyasının bu eserle tanışmasından bu yana yaklaşık 200 yıl geçmiş ve bu zaman içerisinde eser üzerine bir çok çalışma yapılmıştır.

Dede Korkut üzerine - Ülkemizde- ilk çalışmayı Kilisli Muallim Rifat yapmış ve bu çalışmasını Arap harfli olarak 1916 yılında yayınlamıştır. 1938 yılında Latin harfli olarak yayınlanan ikinci çalışma, Orhan Şaik Gökyay'a aittir. Dede Korkut metnine ilişkin en son çalışma, Prof. Dr. Muharrem Ergin tarafından iki cilt olarak hazırlanmış olan "Dede Korkut Kitabı" adlı eserdir.

İki cilt olan bu eserin birinci cildi "Dede Korkut Kitabı I (Giriş, Metin, Faksimile)" in ilk baskısı 1958'de, tıpkı basımına ilişkin ikinci baskısı ise 1989 yılında yapılmıştır. Bu ciltte, Giriş, Dresden ve Vatikan nüshalarının karşılaştırmalı metni ile bu nüshalara ait faksimileler yer almaktadır.

"Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer)" adlı ikinci cildin ilk baskısı 1963'te yapılmıştır. Tıpkı basımına ilişkin ikinci baskı ise 1991'da Türk Dil Kurumu yayınları arasında tekrar çıkmıştır. İkinci cilt "İndeks ve gramer" olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Gramer bahsinde fiillere de yer verilmiştir. Ancak, Türk Dili ile ilgili belli devirlere ait eserler üzerine yapılacak gramer çalışmalarının önemi büyüktür. Hatta, eserin isim, fiil, cümle gibi tek bir gramer yönüyle incelenmesi, tarihî gramerlerin hazırlanmasını sağlan önemli çalışmalardandır. Bu düşünceyle, fiil yönünden çok zengin olan Dede Korkut'taki fiilleri başlı başına inceleyen ve bütün olarak gösteren böyle bir çalışmaya girdik. Bu çalışmamızda, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un "Kutadgu Bilig Gramer"-Fiil-" adlı eseri, metod yönünden bize ışık tutmuştur.

Bu tezde, metin olarak Muharrem Ergin'in, "Dede Korkut Kitabı I" adlı eser esas alınmıştır. Eserdeki tüm fiiller cümle olarak tek tek fişlenmiş ve fişler daha sonra inceleme kısmındaki ayrıma tâbi tutulmuştur. Dede Korkut'ta fiil bahsini içeren bu çalışma; önsöz, giriş, inceleme, sonuç, indeks ve bibliyografya'dan meydana gelmektedir.

Giriş'te Dede Korkut'la ilgi belli başlı çalışmalardan bahsedilmiştir.

İnceleme, Yapı ve Çekim olmak üzere iki bölümden meydana gelmiştir. Birinci kısmı oluşturan Yapı bölümünde; basit, türemiş ve birleşik fiillerle ilgili bilgiler ve-

rilmiş ve konuya ilişkin bir kaç örnek, hemen konunun altında yer almıştır. Çekim adlı ikinci bölümde fiil çekimlerinden bahsedilmiştir.

Sonuç'ta Dede Korkut'taki fiillerle ilgili tesbitler dile getirilmiştir.

İndeks'te fiiler, Yapı bölümüne paralel olacak şekilde sıralanmıştır. Ayrıca, ekler kalın ve ince ünlülü şekillerine göre de ayrılmış ve bu eklerle ilgili bütün fiiller, eklerin hemen altında yer almıştır. "Basit Fiiller" ve "De-yimleşmiş Birleşik Fiiller" ise sadece alfabetik olarak sıralanmıştır.

Fiillerin yerini ifade eden numaralar parantez içerisinde verilmiştir. Bu numaraların birincisi sayfayı, ikincisi ise satırı göstermektedir. Eğer bir fiil, bir satırda iki defa geçiyorsa o satırı gösteren parantezin önüne konan bir (*) yıldız işaretiyle, üç defa geçiyorsa o satırı gösteren parantezin önüne konan iki (**) yıldız işaretiyle bu durum belirtilmiştir. Fiil diğer satıra taşmış ise her iki satır da verilmiştir. Dresden nüshasında olmayan ve metinde italik olarak gösterilen fiillere ilişkin numaralar altı çizgili olarak verilmiştir. Ayrıca, Vatikan nüshasında olup Dresden nüshasında olmayan bazı farklı yapılar, geçtiği yere ilişkin numaralarla birlikte V işaretiyle belirtilmiştir.

Bibliyografya'da Dede Korkut'la ilgili belli başlı çalışmalar yanında konuya ilişkin kaynaklara yer verilmiştir. Bu kaynaklar ya konumuzla ilgili olarak bizzat okuduğumuz kaynaklar veya dolaylı olarak istifade ettiğimiz eserlerdir.

Bu tez çalışmasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmanın bitmesinde büyük emeği olan ve her türlü kolaylığı gösteren çok değerli hocam, tez danışmanım Yrd. Doç. İsmet CEMİLOĞLU'na saygılarımı ve teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca, bu çalışmayı yürütmemde her türlü desteğini gördüğüm aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ankara
Temmuz-1992
Reşide GÜRSES

GİRİŞ

Türk Dilinin tarihî dönemleri genel hatları ile şu şekildedir: Yazılı metinleri elimizde bulunan ilk dönem, "Eski Türkçe" dönemidir. Bu döneme ait metinler incelendiğinde, dilin işlenmiş bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu da Türk diline ait yazılı metinlerin tarihinin, elimizde metinleri bulunan V. yüzyıldan daha önceki dönemlere uzandığını göstermektedir.

12. yüzyıla kadar tek bir yazı dili bulunan Türkçe, bu yüzyıldan sonra "Kuzey-doğu" ve "Batı" olmak üzere, iki yazı diline ayrılmıştır. 15. yüzyıldan sonra, Kuzey-doğu Türkçesinde de Kuzey Türkçesi (Kıpçakça) ve Doğu Türkçesi (Çağatayca) olmak üzere iki yazı dili meydana gelmiştir...

12. yüzyılın ikinci yarısı ile 13. yüzyılın ilk yarısında teşekkül etmeğe başlayan ve "Oğuzca" veya "Güney-batı" Türkçesi olarak da adlandırılan Batı Türkçesi, günümüze kadar uzanan bir zaman dilimini içine almaktadır. Batı Türkçesi kendi içerisinde, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagauz Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olmak üzere dört şiveye ayrılmıştır. Azeri Türkçesi Oğuzcanın doğu kolunu oluştururken Türkiye Türkçesi batı kolunu oluşturmaktadır.

XIII-XX. yüzyılları içine alan Batı Türkçesinin XIII-XV. yüzyıllar arasındaki dönemi, Türkologlarca çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Bazı Türkologlar, Saadet Çağatay, Anna Maria Von Gabain gibi bu dönem için, "Eski Osmanlı Türkçesi" terimini, bazı Türkologlar da Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz gibi "Eski Anadolu Türkçesi" terimini kullanmışlardır. "Eski Anadolu Türkçesi" terimi "Eski Osmanlıca" terimine göre daha yaygındır.

Faruk Kadri Timurtaş, Eski Anadolu Türkçesi, adlı eserin Giriş'inde, Batı Türkçesinin XIII-XX. yüzyıllar arasında yer alan Tarihî Türkiye Türkçesi dönemini (XIII-XX. yüzyıllar) "Eski Türkiye Türkçesi" ve "Osmanlı Türkçesi" olmak üzere ikiye ayırmıştır. XIII-XV. yüzyılları içine alan Eski Türkiye Türkçesi dönemini bir bütün olarak değerlendirip sadece "Eski Anadolu Türkçesi" veya sadece "Eski Osmanlıca" olarak adlandırmanın eksik bir tanımlama olması nedeniyle bu dönemin Eski Osmanlıca (XIII yüzyıl) ve Eski Anadolu Türkçesi (XIII-XV. yüzyıllar) olmak üzere iki döneme ayrılması gerektiğini söylemiştir.

Genelde "Eski Anadolu Türkçesi" olarak adlandırılan XIII-XV. yüzyıllar arasındaki bu dönem için biz de Eski Anadolu Türkçesi terimini tercih ettik.

Teşekkül ve yazıya geçiriliş tarihi farklı olan Dede Korkut hikâyeleri, Oğuzların ilk Yurdu olan Sırderya boyları ile XII-XIV yüzyıllar arasında yerleşmiş oldukları Doğu

Anadolu ve Azerbaycan bölgesini içine alan bir mekanda gelişmiştir. Eserin yazıya geçiriliş tarihi, Doğu Anadolu ve Azerbaycan bölgesine yerleşilmesinden sonraki döneme rastlar. Bu yönüyle Dede Korkut hem teşekkül devri hem de yazıya geçiriliş döneminin izlerini taşımaktadır. Dil özellikleri olarak Eski Anadolu Türkçesi(1) devrini yansıtan Dede Korkut, Türk dilinin önemli eserlerinden biridir.

Bazı bilim adamları Dede Korkut'u Azeri Türkçesi eserlerinden saymışlardır. Ancak, "ılduz", "men" gibi Azeri Türkçesi özelliklerine ilişkin yapılar yanında ben, yigit (Azeri Türkçesinde kullanılan men igit yerine) gibi yapıların Dede Korkut'ta yer alması, eserin teşekkül ve yazıya geçiriliş tarihlerinin farklı olmasının ve yazıldığı dönemin bir özelliğidir. Eser dil özellikleri yönünden, Eski Anadolu Türkçesi dönemini yansıtmaktadır.

Eserin, Dresden ve Vatikan olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Dresden nüshasını ilk, Alman Arapşinastı **Jacop Reşke** (1716-1774) görmüş, ancak bilim dünyasının bu eserle tanışması daha sonraki bir tarihte, 1815'te, H. F. Von Diez'in "**Denkwürdigkeiten von Asien**" adlı eserinde Tepegöz hikâyesini Almanca olarak yayınlamasından sonra gerçekleşmiştir.

Dresden Kral Kütüphanesi numara 86'da kayıtlı olan bu nüsha hakkında Fleisher Katalogunda(2) "152 yapraklık Türkçe mecmua, küçük 4, nesih yazılı, Eski doğu Türkçesi veya Oğuz Şivesi ile yazılmış Kitab-ı Dede Korkut'tur. İç Oğuz ve Taş Oğuz kabilelelerinin Muhammed devrindeki maceralarının hikâyeleridir. Kitabın adı, bütün hikâyelerde Korkut adında birinin büyük rolü olmasından ileri gelmektedir. Korkut'un dindar, akıllı ve Oğuz kabileleri mensupları arasında büyük itibar sahibi olduğu rivayet edilir." şeklinde bahsetmektedir.(3) Dresden nüshasının kapağında ortadan yukarıya doğru isim yerinde "Kitab-ı Dedem Korkut âlâ lisan-ı tâife-i Oğuzan" ibaresi bulunmaktadır. Üst köşede "târih-i vefat-ı Osman(4) sene 993"(5), alt köşeye doğru "Muhabbet-nâme ağzında yazılmıştır" kaydı vardır. Burada kitapla ilgisi

- (1) Zeynep Korkmaz, **Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Osmanlı Metinleri Arasındaki Yeri**, Millî Kültür, c. III, No. 4, Eylül 1981, s. 23-25.
- (2) H.O. Fleischer, *catalogus codicum manuscriptorum orientalem Bibliothecae Dresdensis*, Dresden, 1831, No.86.
- (3) Orhan Şaik Gökyay, "**Dedem Korkut'un Kitabı**" adlı eserin Giriş Bölümü, sayfa I'de Dresden nüshasının 153 sayfa olduğu belirtilmiş ve bunun sebebini de aynı sayfada yer alan dip not 2'de "Fleischer'in katoloğunda 152 yaprak göstermesi kitabın unvanını ve birtakım manzum ve mensur notları ve isimleri taşıyan ilk yaprağı hesaba katmamış olmasındandır." şeklinde açıklamıştır.
- (4) Osman Paşa, Yemen Beyleri olup, III. Sultan Murat zamanında İranlılarla yaptığı savaşlarda Tebriz'i aldığı yıl (993/1585) serdar ve sadrazam iken ölen Özdemir-oğlu Osman Paşa.
- (5) Samil A.Cemşidov, **Kitab-ı Dede Korkut'un Dresten Elyazmasındaki Bir Vefat Tarihi Hakkında**, 1965, no. 5; Onun hakkında: "Drujba Narodov" Dergisi M., 1966, No: 11.

olmayan başka notlar ve bu yaprağın arkasında küçük ve büyük olarak yazılmış Farsça bir beyit bulunmaktadır. Çeşitli karalamalar bulunan metnin başladığı sayfada, sayfasında 13 satır bulunan diğer sayfalardan farklı olarak -besmeleden sonra- 12 satır bulunmatadır. Sayfalar tek çizgi içerisinde olacak şekilde bir çerçeveye alınmıştır. Metinde hikâyelerin başlıkları ile "soylama" gibi bazı kelimeler ile bazı isimler ve girişteki bazı cümleler kalın olarak yazılmıştır. Ayrıca eserde, gelişigüzel konulmuş kalın noktalar da bulunmaktadır. Eser 304 sayfadır. Nesir ve nazım kısımları birbirinden ayrılmamış olup içiçedir. Hikâye başlıkları da başlık şeklinde verilmemiştir.

Dresden nüshası;

Giriş)	s. 2-9
1- Dirse Han oğlu Buğaç Han boyı	9-35
2- Salur Kazanun ivi yağmalandığı boy	35-36
3- Kam Pürenin oğlu Bamsı Beyrek boyı	66-122
4- Kazan oğlu Uruz Bigün tutsak olduğu boy	122-154
5- Duha Koca oğlu Deli Dumrul boyı	154-170
6- KaRlı Koca oğlu Kan Turalı boyı	170-201
7- Kazılık Koca oğlu Yigenek boyı	201-213
8- Basat Tepegözi öldürdüğü boy	213-235
9- Begil oğlu Emren boyı	235-253
10- Uşun Koca oğlu Segrek boyı	253-271
11- Salur Kazan tutsak olup oğlu Uruz çıkardığı boy	271-291
12- İç oğuza taş oğuz 'asi olup Beyrek öldüğü boy	291-304

olmak üzere bir giriş ve oniki hikâyeden meydana gelmektedir. Gerek bu nüshada gerekse Vatikan nüshasında belirtilmiş olan sayfa numaraları, Muharrem Ergin'in yaptığı metin neşrindeki(6) gibidir.

1950'de ilk Ettore Rossi(7) tarafından tanıtılan Vatikan nüshası, "Hikâyet-i lâtime-i ucûbe ve mahcûbe-i zarîfe"(8) adlı risale ile birlikte, Vatikan Kütüphanesi(9) -Türkçe kısmında- 102 numaralı ciltte kayıtlı bulunmaktadır. Yukarıda adı geçen risale bu cildin 2a-58a yaprakları

- (6) Muharrem Ergin, Kitab-ı Dede Korkut I (Giriş, Metin, Faksimile), Türk Dil Kurumu Yayını Ank. 1958, 2. Baskı -Tıpkı Basım olarak- 1989'da, yine Türk Dil Kurumu Yayınları arasında çıkmıştır.
- (7) Ettore Rossi, Un nuovo manoscritto del "Kitab-i Dede Korkut" Estratto dalla Rivista Degli Studi Orientali, c. XXV 1950.
- (8) Bu risale, Ahmet bin Hasan Bâli (Lakabı es-Sıdkı) tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilmiş ve II. surltan Bayazıd'ın oğlu Şehzâde Alemşah (ölümü 918/1512-1513) it-haf edilmiş olan hikâyeleri içermektedir.
- (9) A. Mai, Scriptorum veterum nova collectio, vol. IV, parte 2 a: Catalogus codd. Bibliothecae Vaticane arabicarum, persicorum, turcicorum, Romae, 1821.

arasındadır. Bundan sonra 58b ile 106a. yapraklar arasında Dede Korkut nüshası yer almaktadır.

"Hikâyet-i Oğuznâme-i Kazan Beg ve gayri" adını taşıyan Vatikan nüshası, 20.5 x 15.2 en-boyunda olup baştan başa hareketli bir nesih ile yazılmıştır. Eserin, manzum ve nesir kısımları ayrılmamıştır. Ancak, bazı manzum parçaların mısra bitimlerinde biraz aralık bırakıldığı görülmektedir. 97-98. sayfaların bulunduğu sondan bir evvelki yaprak kopmudur. Bu sayfalar -eserin yer aldığı- yukarıda bahsi geçen "102" numaralı ciltte 105a-105b'ye karşılık gelmektedir. Nüshanın sonu 99. sayfadadır.

Vatikan nüshası;

(Giriş)	s. 2 -5
1- Hikâyet-i Han oğlu Buğaç Han	5-20
2- Hikâyet-i Bamsı Beyrek Boz atlı	20-53
3- Hikâyet-i Salur Kazanun evi yağmalanmıştır.	53-68
4- Hikâyet-i Kazan Begün oğlu Uruz Han dutsak olmuştur.	68-85
5- Hikâyet-i Kazılık Koca oğlu Yegenek Beg	85-92
6- Hikâyet-i Taş Oğuz iç Oğuza âsi olup Beyrek vefatı	92-99

olmak üzere bir giriş ve altı hikâyeden meydana gelmektedir. İçinde yalnızca altı hikâye olması(10), hareketlilikleri, özel isimlerin bir kaç şekilde yazılması gibi aksaklıklar mevcuttur.

Dede Korkut'un Dresden nüshasından kopya edilen ve 24,5 x 17 en-boyunda, 37 yaprak olan ve her sayfası 34 satırdan oluşan bir kopyası, Berlin Krallık Kütüphanesi'nde 203 numarada kayıtlıdır. A.Pertsch(11) bunun H. V. Diez

(10) Hamit Araslı, Dede Korkut Hikâyelerinin aslının daha büyük olduğunu eseri yazan kişinin onu değiştirdiğini ve bazı kısımları almadığını belirtmekte. (Bk. H. Araslı, Kitab-ı Dede Korkut, Azernesr, Bedî Edebiyat Şubesi, 1939 Giriş Bölümü, s.7), eserin ruhuna uymayan dinî motiflerin sonradan eklendiğini ve şer'i şerife uygun olanlarını seçtiğini ve "Depegöz", "Deli Dumrul", "Kanturalı" gibi hikâyeleri bu yüzden almadığını, alınanları da bu husus doğrultusunda değiştirdiğini söylemektedir. (Bk. H. Araslı, Kitab-ı Dede Korkut, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakü, 1962, Giriş Bölümü, s. 6). Bu seçimde neyin esas olduğu için bunu seçip ötekilerini seçmediği belli değildir. Kazan'ın oğlu Uruz tarafından kurtarıldığını anlatan hikâye için alınmamıştır. Bu seçim hikâyelerin tam bir kopyasının alınmasından bizi mahrum etmiştir. (Ettore Rossi, Il "Kitab-i Dede Qorqut" citta del Vaticano, 152, Giriş, s.12).

(11) A. Pertsch, Die hand, -Verzeichnisse der kön. Bibl. zu Berlin. VI. Verz. der türk. Handschriften, Berlin 1889,

tarafından kopya edildiğini bildirmektedir.

XV. yüzyıl sonu ile XVI yüzyıl başında istinsah edilmiş olan Dede Korkut nüshaları ile ilgili olarak ileri sürülen çeşitli görüşler şunlardır:

E.Rossi(12) ve Franz Taeschner(13) Vatikan nüshasını Dresden nüshasından daha doğru bulmaktadır. Muharrem Ergin Vatikan nüshasının Dresden nüshasından kopya edildiğini ve Vatikan nüshasının kötü bir nüsha olduğunu söylemektedir.(14)

Eserin yazıya geçiriliş tarihiyle ilgili olarak: Bartold, Dresden nüshası baş kısmında yer alan 993 tarihini bu nüshanın yazılış tarihi olarak göstermektedir.(15)

Ettore Rossi paleografik karakteristiğe dayanarak Vatikan nüshasının yazılış tarihinin Dresden nüshasından önce olduğunu ileri sürmektedir.(16) G. L. Lewis de bu görüşe katılmaktadır.(17)

Türkiye'deki metin neşrine ilişkin ilk çalışma, Kilisli Muallim Rifat tarafından Diez'in Berlin kopyasının fotoğraflarına dayanarak yapılmıştır.(18) Bu çalışma 1916'da Arap harfli olarak yayınlanmıştır.

İkinci çalışmayı Orhan Şaik Gökyay yapmıştır. Berlin'deki kopya ile Dresden nüshasının karşılaştırılması şeklinde gerçekleştirilen bu yayın, Latin harfleriyle olan ilk çalışmadır.(19)

Dede Korkut'un bilimsel yayınına ilişkin üçüncü yayın Muharrem Ergin tarafından yapılmıştır. Bu eserde giriş, her iki nüshanın tenkidli basımı ve faksimileleri yer almaktadır. Bu yayın ile ilgili bugüne kadar çeşitli yazılar yazılmıştır. Bu yazılarda bazı okunuşlar düzeltilmiştir. Bu düzeltmelerden fiille ilgili olanları, çalışmamızın indeks kısmında, ilgili maddelerde dip not olarak gösterilmiştir.

Türk dilinin abidevî eserlerinden olan Dede Korkut'a ilişkin olarak, Azerbaycanda (20),İngilterede(21) İsviç-

- (12) Ettore Rossi, Osservazioni preliminari per una edizione critica del Kitab-ı Dede Qorqut, Estratto dalla Rivista Degli Studi orientali, Roma, 1952, c. XXVII, s.68-73.
- (13) Franz Taeshner, Zeitchrift der morgenländischen Gesellschaft, 1953, s.220.
- (14) M. Ergin, Dede Korkut Kitabı I (Giriş, Metin Faksimile) 1958. s. 66 ila 68.
- (15) Bartold Rus Arkoloji şubesi şark şubesinin Mecmuaları (ZVO). 1984, VIII s. 203 v. dd.
- (16) Ettore Rossi IL "Dede Qorqut",citta Del Vaticano, 1952, s.9
- (17) G. L. Lewis, Bulletin of Oriental and African Studies, University of London 1961, s. 366.
- (18) Kilisli Muallim Rifat, Kitab-ı Dede Korkud alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan, "Asâr-ı İslâmiyye ve milliye Tedkik Encümeni" Neşriyatı, İstanbul,Matbaa-i Amire, 1332 (1916)
- (19) Orhan Şaik Gökyay,Dede Korkut, İstanbul, Arkadaş Basım-evi 1938.
- (20) FERANE,M.A. Dede Korkut Kitab-ı Dede Korkut,intişarât-ı ferzâne, Tahran 1358 hs. 1979 ms. 228 s.

rede(22) Yugoslavyada(23) dünyanın daha bir çok yerinde tercümeleri yayınlanmıştır. Bunun yanında, Dede Korkut üzerine daha bir çok çalışma yapılmıştır. Ülkemizde de 1916'da yapılan ilk bilimsel yayından bu yana, eser üzerine çeşitli yayınlar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Bir çok bilimsel yayın dışında, Dede Korkut üzerine yapılan yayınlar, halka yönelik yayınlar, bu yayınların bir kısmında hikayelerin tek olarak yayınlandığı görülür, sözlü gelenek olarak devam eden yayınlar olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca, eserin metin yayınına ilişkin olarak, çeşitli dergilerde tanıtım yazıları yazılmıştır. Konu itibariyle bu çeşitli yayınlara burada yer verilmemiştir.

Öte yandan Dede Korkut'la ilgili olarak eseri edebî yönden inceleyen çalışmalarda bulunmaktadır. Bunlardan biri, Zeki Ömer Defne, "Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Edebî Sanatlar Bakımından Bir Araştırma", Ank. 1988. adlı çalışmasıdır.

(22) Hein Joachim, Das Buch des Dede Korkut, Zürich, 1958, Manesse Bibliothek der Weltliteratur, Küçük Boy, 368 s. (Eserin Almanca Tercümesi)

(23) Slavolyub Djindjić, Kniga Dede Korkuta, Belgrad 1981. (sırpça tercüme)

İNCELEME

BİRİNCİ BÖLÜM

YAPI

BASİT FİİLLER

Yapı olarak sondan eklemeli bir dil olan Türkçede, çekim ekleri yanında yapım ekleri de oldukça çoktur. Kelime türetme, genelde değişik köklere gelen bu yapım ekleriyle gerçekleştirilmektedir. Ancak, bazı çekim eklerinin kalıplaşarak yapım eki fonksiyonu kazandığı da görülmektedir. Meselâ, taşra kelimesinin bünyesinde bulunan "-RA" eki, önce sadece bir çekim eki olarak yön bildirirken daha sonra zamanla kalıplaşmış ve yapım eki fonksiyonu kazanmıştır.

Türkçede kelimeler, gramerciler tarafından -kelimelerin fonksiyonları gözönünde tutularak- değişik şekillerde sınıflandırılmıştır.

Bunlardan Tahsin Banguoğlu kelimeleri; ad, sıfat, zamir, zarf, takı, bağlaç, ünlem ve fiil olmak üzere sekiz bölüme, (1)

Prof. Dr. Muharrem Ergin, isimler, sıfatlar, zarflar, zamirler, fiiller ve edatlar olmak üzere altı bölüme, (2)

Jean Deny ise; isim, zamir, sıfat, zarf, fiil, bağlaçlar ve nidalar olmak üzere yedi bölüme ayırmıştır. (3)

Diğer dilciler ise; bir kısmı, Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu ve Jean Deny gibi edat, ünlem ve bağlaçları ayrı bir grupta; bir kısmı ise Prof. Dr. Muharrem Ergin gibi ünlem ve bağlaçları edatlar içinde değerlendirmişlerdir.

Bu sınıflandırmalar ışığında dilimizdeki kelimeleri, isim ve fiil olmak üzere iki farklı grupta toplayabiliriz. Bu kelime grupları arasında ekler vasıtasıyla her zaman için bir geçiş söz konusudur.

Böylece, Türkçede kökler, isim ve fiil kökleri olmak üzere iki bölüme, ekler ise isimden-isim, isimden-fiil, fiilden-isim, fiilden-fiil yapan ekler olmak üzere dört bölüme ayrılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi fiil veya isim köklerine gelen isimden-isim, isimden-fiil veya fiilden-isim ve fiilden-fiil yapma ekleriyle ya isim ya da fiil gövdeleri teşkil edilmektedir.

(1) Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, İstanbul 1974, s. 152.

(2) Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, İstanbul 1962, s. 194-218.

(3) Jean Deny, Türk Dili Grameri, Çev. Ali Ulvi Elöve, İst. 1941, s. 127-1090.

Basit veya kök fiilleri tarif edecek olursak, kısaca söyle diyebiliriz; kök fiiller, dilin - anlam yönünden- parçalanamayan en küçük şekilleridir. Türkçe üzerine yapılan çalışmalar, bu gün kök olarak kabul edilen bazı fiillerin aslında birer türemiş fiil olduğunu ortaya koymaktadır, ortaya koymaya da devam edecektir. Çünkü, hem zaman hem de mekan olarak geniş bir alana yayılmış olan Türk dili, metin yönünden çok zengindir. Kök fiil olduğu kesin olan tek ünlüden ibaret fiiller dışında, gün ışığına çıkan eserlerin sayısı arttıkça ve eserler üzerine çalışmalar yoğunlaştıkça, kök fiil olarak bilinen ve ünsüz ile biten bir veya birden çok heceli kelimelerin birer türemiş fiil olma ihtimali gözden uzak tutulmamalıdır.

Dede Korkut Kitabındaki basit veya diğer bir deyişle kök fiilleri, yapısındaki ses yönünden şöyle sınıflandırmak mümkündür.

1. Tek ünlüden ibaret fiiller:

"Dede Korkut Kitabı"nda tek ünlüden ibaret fiille rastlanmamıştır.

2. Ünsüz + ünlü

ko- komak, koymak, bırakmak.

k.-dı

(147/11), (159/9), (216/4), (227/7), (228/12)

k.-dılar

(63/3), (274/5)

k.-dum

(109/5)

k.-mıslar-idi

(142/4)

k.-mıssın

(110/10)

k.-R

(55/5), (111/5), (112/8), (226/13)

k.-R-a

(111/13)

k.-r

(41/13)

k.-r-ise

(49/4), (176/7), (176/9), (176/11), (281/8), (299/1)

k.-r-isen

(169/2)

k.-r mıyam

(159/10), (232/7)

k.-sın

(37/5)

k. saR

(111/3)

3. Ünlü + ünsüz

aR- anmak, zikretmek.
a.-dı
(109/1), (148/7), (260/4), (262/9), (293/13),
a.-dum
(125/7)
eg- eğmek.
e.-missin
(110/9)
es- esnemek.
e.-di
(207/12)

4. Ünsüz + ünlü + ünsüz

boz- bozmak.
b.-am
(232/12)
cak- çakmak, vurmak.
ç.-dı
(23/1)

5. Ünlü + ünsüz + ünsüz

ört- örtmek, kapatmak.
ö.-di
(242/6)
ö.-diler
(298/2)
ö.-er
(43/4)

6. Ünlü + ünsüz + ünlü

aç1- canı acımak, canı yanmak.
a.-mış-idi
(240/11)
ara- aramak.
a.-n
(94/12)
a.-r
(161/7), (168/11)

7. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz

çirp- çirpmak, vurmak.
ç.-a
(268/1)
dürt- dürtmek, sokmak, sürmek, sürtmek.
d.-sün
(118/10)

8. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü

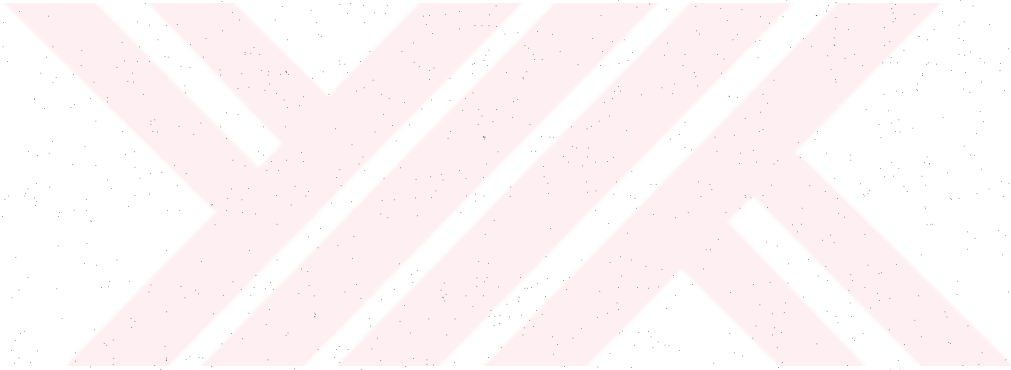
taya- dayamak.
t.-d1
(16/11), (182/5)

9. Ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü

ağrı- ağrımak.
a.-d1
(36/11)

10. Ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz

apar- götürmek.
a.-un
(94/1)
a.-savuz gerek-idi
(73/3)

TÜREMİŞ FİLLER

Türkçede yeni bir kelime yapma, yollarından en yaygın olanı türetme yoludur. Fiillerin de çoğu bu yolla türetilmektedir. Yeni bir fiil teşkil etmek için isim köklerine gelen isimden-fiil yapma ekleri veya fiil köklerine gelen fiilden-fiil yapma ekleri kullanılmaktadır. Gerek isimden fiil yapma ekleri gerekse fiilden fiil yapma ekleri çeşitli olmakla birlikte her ekin kullanma sıklığı da ekten eke farklılık göstermektedir. Bazı ekler işlek iken bazı eklerin ise işlek olmadığı görülmektedir.

İSİMDEN TÜREMİŞ FİLLER

İsimden türemiş fiiller, isim köklerine isimden fiil yapma eklerinden biri gelmesi ile teşkil olunmaktadır. Çeşitli isim köklerinden fiil yapma imkanı veren bu ekler vasıtasıyla isim kökleri yanında fiilden isim veya isimden isim yapma ekleri ile oluşturulan isim gövdeleri de, tekrar fiil olabilmektedir. Bunun tersi de doğrudur. Bu nedenle bir kelimenin yapısında isim yapan veya fiil yapan eklerden biri bulunabileceği gibi bu eklerden bir kaç bir arada olabilmektedir. Mesela, halâl-la-ş- (halallaşdım; 225/7) Arapça kökenli halâl isminden, önce isimden fiil yapma eki -la eki ile fiil yapılmış daha sonra fiilden fiil yapma eki -ş ile yeni bir fiil yapılmıştır. Burada görüldüğü üzere bu isimden fiil yapma ekleri yabancı asıllı isimlere de gelebilmektedir. Dede Korkut'ta bu şekilde yapılmış bir kaç fiil daha vardır.

İSİMDEN FİİL YAPMA EKLERİ

Dede Korkut'ta görülen isimden fiil yapma ekleri şunlardır: -A-, -E-; -AL-, -EL-; -AR-, -ER-; -DA-, -DE-; -İ-, -İ-, -U-, -Ü-; -KIR-, -KİR-; -L-, -LA-, -LE-; -RA/-RE- Bu eklerle yapılmış olan fiillerin tamamı, indeks kısmında verilmiştir. Burada eklerle ilgili bir iki örnek verilmekle yetinilmiştir.

-A-, -E-

işlek bir ektir: dil-e- "dilemek" (163/2)

-AL-, -EL-

alal- "kızarmak" (124/10)

-AR-, -ER-

Bu ek genellikle renk isimlerine gelir: kara-r- "kararmak" (134/12)

-DA-, -DE-

Bu ekle yapılan fiillerin sayısı sınırlıdır: iste-< iz-
de-
" istemek" (171/6)

-I-, -i-
dar-ı- "darımak" (44/7)

-İRGE-
es-irge- "esirgemek, korumak" (133/3)

-KIR-, -KİR-

Tabiyat taklidi isimlere gelmektedir. hay-kır-
"hakırmak" (132/6)

-L-
Bu ekle ilgili örneklerin sayısı sınırlıdır. yüce-l-
"yücelmek" (258/4)

-LA-, -LE-

Çok işlek bir ektir: baş-la- "başlamak"(121/7)

-RA-, -RE-
Bu ek, ses taklidi isimlere gelir. ditre- (157/11)

Fiilden türemiş fiiller

Fiilden türemiş fiiller, fiil köklerine fiilden fiil yapma eklerinden biri gelmesi ile yapılır. Bu ekler, kök fiillere, isimden-fiil yapma ekleriyle türemiş fiillere veya fiilden-fiil yapma ekleri ile türemiş fiillere gelirler.

Fiilden fiil yapma ekleri

Dede Korkut'ta geçen fiilden fiil yapma ekleri şunlardır: -L-, -N-, -S- geçişlilik ekleri: -AR-/ -ER-, -DER-/ -TER-, -DUR-/ -DÜR-, -TUR-/ -TÜR-, -GIR-, -GUR-/ -GÜR-, -R-, -T-, -UR-/ -ÜR-, fiilden fiil yapan diğer ekler: -A-/ -E-, -Ç-, -I-/ -İ-, -K-, -MA-/ -ME-, -P-, -Y- < -D- .

-L-

Meçhul ve pasiflik eki -l-, ünlü ile biten fiillere doğrudan doğruya gelir: to-l- "dolmak" (4/13).

Ünsüzle biten fiillerde ise araya yardımcı ünlü olarak sadece -ı-, -i- (dar-düz) ünlülerinden biri araya girmektedir. üz-i-l- "üzülmek" (189/9) Sav-u-l- "savulmak" (17/3) fiilinde, fiilin yapısında bulunan yuvaklaştırıcı -v- ünsüzünün tesiriyle yardımcı ünlü olarak -u- (dar-yuvarlak) ünlüsü araya girmiştir.

-N-

Dönüştürme eki -N-, ünlü ile biten fiillere doğrudan doğruya gelir: yarala-n- "yaralanmak" (48/11)

Ünsüzle biten fiillerde araya -ı-, -i- (dar-düz) ünlülerinden birini alır: del-i-n- "delinmek" (251/1)

Dönüslülük bildiren -N- eki bazı fiillerde kuvvetlendirme fonksiyonu da göstermektedir.

-Ş-

Ortaklaşma eki -Ş-, karşılıklı veya ortaklaşa yapılan bir işi gösterir. Ünlü ile biten fiillere doğrudan doğruya gelir: buzla-ş- "ağlaşmak" (224/4)

Ünsüzle biten fiillerde araya -ı-, -i- (dar-düz) ünlülerinden birini alır: bul-ı-ş- "buluşmak." (224/6)

GEÇİŞLİLİK EKLERİ

-AR-, -ER-

-ar-/-er- eki bir geçişlilik ekidir. Dede Korkut'ta bu ek ile ilgili örneklerin sayısı pek fazla değildir. kop-ar- "koparmak" (218/6)

-DER-, -TER-

Bir kaç örneği olan bu ek geçişlilik eklerinden biridir gön-der- "göndermek" (205/5)

-TUR-, -TÜR-

Bu ek, diğer bir ettirgenlik eki olup bu güne göre sadece yuvarlak şekilleri vardır. köpüklen-dür- "köpüklen-dirmek" (83/3)

-GIR-, -GUR-, GÜR-

Bu ekle ilgi çok az örnek vardır. Fiili etdirgen yapmaktadır. dirgür- "diriltmek yaşatmak" (31/13)

-R-

Bu ek bazan dönüslü bazan da geçişli fiiller yapar. ısı-r "ısırmak" (73/6)

-T-

Bu ek, kendinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığında sedalılışmaktadır: yağmala-d-ur-idi < yağmala-t-ur-idi (294/12)

-UR-, -ÜR-

Bir diğer faktitif eki olan bu ek, yuvarlak ünlülü olup ünsüzle biten fiillere direk olarak gelmektedir: toy-ur- "toyurmak"

FİLLEN FİİL YAPAN DİĞER EKLER

-A-, -E-

tol-a- "tolamak" (184/13)

-Ç-

Bu ek anlamı pekiştiriyor : sür-ç- "sürçmek"

-İ-, -i-

Fiilden fiil yapan bu ekin Dede Korkut'ta çok az örneği var. sür-i- "sürümek" (134/4)

-K-

-K- eki anlamı pekiştiriyor. kor-k- "korkmak" (42/2)

-MA-, -ME-

olumsuzluk ekidir: at-ma- "atmamak" (125/5) örnekleri oldukça fazladır.(4)

-p-

Bu ek anlamı pekiştiriyor. işlek değildir. ser-p- "serpmek" (180/3)

-Y- < -D-

-Y- kuvvetlendirme ekidir. ge-y- "giymek" (105/12)

(4) Ekin yapısı ile ilgili olarak bk. Talat Tekin, Türkçe Olumsuzluk Eki {-mE } Üzerine, Dilbilim Yazıları 1990, Ank. 1990, s. 13-21.

BİRLEŞİK FİİLLER

Türkçede birleşik fiil kavramı üzerine çeşitli yaklaşımlar vardır. Bu yaklaşımlara Prof. Dr. A. Bican Ercilasun "Kutadgu Bilig Gramer -fiil-" adlı çalışmasında geniş şekilde yer vermiş ve daha sonra kendi görüşünü: Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas manada bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muamelesi görmektir. Kelime gruplarında iştirak eden unsurlar; asıl manalarından az veya çok farklı yeni ve tek bir mana ifade etmek üzere bir araya gelirler. Birleşik fiilde de bu böyledir. İster iki tarafı fiil olsun ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil bir tek kavramı karşılar..." şeklinde belirtmiştir.(5)

Dede Korkut'taki birleşik fiiller, bu tanım paralelinde isim + yardımcı fiil yapısındaki birleşik fiiller, fiil + fiil yapısındaki birleşik fiiller ve deyimleşmiş birleşik fiiller olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır.

İSİM + YARDIMCI FİİL ŞEKLİNDEKİ BİRLEŞİK FİİLLER

"İsim + yardımcı fiil" yapısında olan birleşik fiiller, Türkçe asıllı, Arapça asıllı veya Farsça asıllı olan ve bu tür birleşik fiillerin birinci unsunu oluşturan isimlere, durmak, turmak, eylemek, idinmek, irmek, ırgürmek, irişdürmek, irişmek, ırmemek, itmek, itmemek kılmak, kılmamak, olamak, olmamak, tutmak, urılmak, urmak, virmek, virmemek ve yapmak fiillerinin gelmesiyle meydana gelmişlerdir. Bu isimler çoğunlukla, yalın ve çekimsizdirler.

Dede Korkut'ta isim + yardımcı fiil yapısındaki birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır. Bu fiillerdeki isimler arasında da Arapça ve Farsça asıllı isimlerin, Türkçe asıllı isimlere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Ayrıca bu yapıdaki birleşik fiillerin arasına başka bazı unsurlar da girebilir. Bu durumda anlamda hiç bir değişiklik olmaz.

Çün 'inayet TaRrıdan oldı,..(186/10)

Yardımcı fiili "EYLEMEK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili eyle- olan birleşik fiiller, arapça asıllı, Farsça asıllı Türkçe asıllı isimlere gelerek geçişli fiiller meydana getirir. Birinci unsuru birkaç isimden oluşan örneklerde mevcuttur.

Oğlan fikr eyledi, aydur. (16/13)

'İzzet hörmət eylediler. (178/6)

Yardımcı fiili "EYLEMEMEK" olan birleşik fiiller :

(5) A. B. Ercilasun, Kutadgu Bilig Gramer -Fiil-, Ank. 1984 s:48.

Yardımcı fiili eyleme- olan birleşik fiiller, arapça asıllı, farsça asıllı Türkçe asıllı isimlere gelerek geçişli fiiller meydana getirir. Anlamı olumsuzdur.

Mere oğlan al şol parmağumdaki yüzügi parmağuna tak, saRa oh ve kılıç kâr eylemesün. (128/8)

• Yardımcı fiili "İDİNMEK" olan birleşik fiiller:

Yardımcı fiili idin- olan birleşik fiiller, Türkçe asıllı isimlere gelerek dönüşsüz fiiller meydana getirirler. Bu yapı, iki yerde geçmektedir.

Ulu kiçi kalmaya kov idine (187/3)

Yardımcı fiili "İRGÜRMEK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiil ırgür-, bir yerde geçmektedir. Geçişli fiil meydana getirir.

Murad-ile maksuda ırgürem dir-idüm. (140/2)

Yardımcı fiili "İRİŞDÜRMEK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiil irişdür- bir yerde geçmektedir. Bu fiil geçişlidir.

...altı parmak deriRligi zahm irişdürdi. (210/13)

Yardımcı fiili "İRİŞMEK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiil iriş- bir yerde geçmektedir. Bu fiil, dönüşlüdür.

Kan Turalı gerdegine girüp muradına maksudına irişdi. (201/1)

Yardımcı fiili "İRMEK" olan birleşik fiiller:

Yardımcı fiil ir- bir yerde geçmektedir. Arapça asıllı isme gelmiş olan bu fiil, geçişsizdir.

Ol ögdüğüm yüce TaRrı dost olubanı meded irsün. (35/2)

Yardımcı fiili "İRMEK" olan birleşik fiiller:

Yardımcı fiil irme- bir yerde geçmektedir. Bu fiil geçişli fiiller meydana getirir. Anlamı olumsuzdur.

Yoldaşlarımı çıkarmayınca hisarı almayınca murada irmezem didi. (119/13)

Yardımcı fiili "İTMEK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili it- olan birleşik fiiller, arapça asıllı, farsça asıllı Türkçe asıllı isimlere gelerek geçişli fiiller meydana getirir. Birinci unsuru birkaç isimden oluşan örneklerde mevcuttur.

...,kılıc-ile paralayayın, altı bölük ideyin altı yoluR ayırında birağayın, bir dahı kimse yazı yirde yoldaş koyup kağmaya didi. (135/1)

Yardımcı fiili "İTMEK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiil itme-,üç yerde geçmektedir. Geçişli fiiller yapar. Anlamı olumsuzdur.

TaRrı seni nâmerde muhtac itmesün, çapar-iken ağ boz atur... (66/2)

Yardımcı fiili "KILMAK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili kıl- arapça asıllı, farsça asıllı Türkçe asıllı isimlete gelir, hem geçişli hem de geçişsiz fiiller meydana getirir.

Yardımcı fiili "KILMAMAK-" olan birleşik fiiller :

İki yerde geçen kılma- yardımcı fiili, Farsça ve Arapça asıllı isimlere gelmiştir. Anlamı olumsuzdur. Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelir.

Oğuz Depegöze kâr kılmadı, Ürkdi kaçdı. (220/2)

Yardımcı fiili "OLMAK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili ol- olan fiiller, arapça asıllı, farsça asıllı Türkçe asıllı isimlere gelerek oluş bildiren geçişsiz fiiller meydana getirirler. Birinci unsuru birkaç isimden oluşan örneklerde mevcuttur.

Seyrek mest oldı. (256/8)

...,sen sağ ol hanum Beyrek Hakka vâsıl oldı, menüm kanum Aruza komasun didi, didiler. (300/7)

Yardımcı fiili "OLMAMAK-" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili olma- olan fiiller, arapça asıllı, farsça asıllı Türkçe asıllı isimlere gelerek geçişsiz fiiller meydana getirir.

Gafil olma görklü başuR kaldur yigit. (267/8)
Birinci unsuru birkaç isimden oluşan örneklerde mevcuttur.

Yardımcı fiili "TURMAK" olan birleşik fiiller :

tur- yardımcı fiili, geçişli fiiller yapmaktadır. Bu yapıda yer alan isimlerin hepsi Türkçe asıllıdır.

Yüce tağları tuman tursa (278/3)

Yardımcı fiili "TUTMAK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili tut- olan fiiller, bir yere arapça asıllı, diğerlerinde Türkçe asıllı isimlere gelmiştir. Metinde birinci unsurun bir kaç kelimeden oluştuğu örnekler de vardır.

Kalın Oğuz bigleri yüz göge tutdılar, el kaldurup du'â eylediler, Allah Ta'âla saRa bir oğul virsün didiler. (68/8)

Yardımcı fiili "URILMAK" olan birleşik fiiller :

Bu fiil bir yerde geçmektedir. Dönüşlü fiiller meydana getirir.

Borı çalındı kös urıldı. (301/9)

Yardımcı fiili "URMAK" olan birleşik fiiller :

Bu yardımcı fiil ile yapılmış birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır.

Atına mahmuz urdı, bir yüksek yire çıkdı gözledi. (195/4)

Yardımcı fiili "VİRMEK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili vir- olan fiillerin sayısı oldukça fazladır. Bu fiil Arapça, farsça ve Türkçe asıllı isimlere gelmiştir.

Alah Ta'âla senÜR oğluRa fursat virsün. (75/9)

Yardımcı fiili "VİRMEK" olan birleşik fiiller :

Yardımcı fiili virme- olan fiillerde, anlam olumsuzdur. Bir yerde birinci unsur, bir kaç kelimeden meydana gelmiştir.

Böyle diğec Dirse Han hatunına cavap virmede, ol kırk nâmerd karşı geldi. (25/11)

Yardımcı fiili "YAPMAK" olan birleşik fiiller :

Yapmak yardımcı fiili bir iki örnekte görülmektedir.

'İmaratlar yapam senÜR için (168/13)

İKİ TARAFI FİİL OLAN BİRLEŞİK FİİLLER :

Dede Korkut'ta bu yapıdaki fiiller, kendi arasında "Tasviri fiiller" ve "Diğer fiiller" olmak üzere iki kısımda değerlendirilmiştir.

Tasviri fiiller; Süreklilik fiilleri, Tezlik fiilleri Yeterlilik fiilleri olarak sınıflandırılmıştır.

. Diğer fiiller de "sıfat-fiil + ol-", "-dı ol-", "-mak ol- ve -sa ol- yapısındaki birleşik fiiller olmak üzere dört kısma ayrılmıştır.

"sıfat-fiil + ol- yapısındaki birleşik fiiller" de "-acak ol-", "-ası + olma-", "-miş ol-", " -r ol- ", "-maz + ol-, -mez ol-" olarak gruplandırılmıştır.

A-) TASVİRİ FİİLLER(6):

Tasviri fiiller, Zarf-fiil -a,-e, -ı/-i, -u/-ü eklerine gör-, gel-, bak- gibi fiillerden birinin gelmesiyle meydana gelirler. Bu fiiller, esas fiili oluşturan birinci unsurdaki "kılınışa" veya "oluşa" süreklilik, tezlik, yeterlilik anlamı katarlar.

Tasviri fiiller, isim + yardımcı fiil yapısındaki fiillerden farklı olarak anlamlarını kaybetmişlerdir.

1-SÜREKLİLİK FİİLLERİ

Süreklilik fiilleri temelde yapılan işin sürekli olduğunu ifade ederler.

Zarf fiil (-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) + bak- :

Hareketin sürekliliğini anlatır. Eserde bir yerde geçmektedir.

Kırk bir er yağı gördüm-ise kıya bakdum. (277/3)

zarf fiil + (-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) gel- :

Bu yapı, eskiden beri süre gelen yani alışılmış bir hareketi ve ansızın olan bir olayı anlatır.

Ol mahalda Kan TuralınuR babası anası çıka geldi. (194/5)

zarf fiil + (-a/-e, -ı/-i, -ü/-ü) git- :

Bu yapı, uzaklaşan bir hareketi anlatır ve "bir şey için gitmek" anlamı vardır.

Bamsı Beyrek birini kova gitdi. (76/3)

(6) A. Von Gabain, Türkçede Fiil Birleşmeleri, TDAY-Belle-ten 1953, s.16-28.

zarf fiil (-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) + gör- :

Sürekli bir çaba ifade eder. Bazı durumlarda çabuk davranmak anlamına gelir.

Ap alaca gerdegüne gele görgil. (96/13)

zarf fiil(-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) + kal-

Bu yapıdaki fiiller, oluş veya kılışın sürekliliğini bildirir.

Bazirganlar ardından baka kaldılar. (73/9)

zarf fiil (-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) + tur- :

Bu yapı, hareketin veya halin biran içinde oluşunu veya sürekliliğini ifade eder. "Turur" şeklinde gelen bu tasvirî fiil, öznenin hareketi veya oluşu yapma azmini gösterir.

Hemise Kazanur başına buRlar gelsün, tayısı Aruzı dâyim aRa tursun, biz Kazana düşmenüz bellü bilsün didi. (293/7)

zarf fiil (-a) + var- :

Bir başkası için yapmak, çabuk yapmak anlamına gelen bu yapıda, hareketin günden güne artarak devam etmesi söz konusudur. Dede Korkut'ta bir yerde geçen bu yapı, "-a" zarf fiil ekini almıştır. saya var- (37/12) "sayıp gitmek"

Saya varsam, dükense olmaz,...

zarf fiil (-a, -e, -ı, -i, -u, -ü) + yorı-:

Bu yapıda tam bir devamlılık söz konusudur. Hareketin hali hazırda devam ettiğini göstermektedir. Eserde bir iki yerde geçmektedir. gide yorı- (2/6)

Bu didügi 'Osman neslidür, işde sürilüp gide yorır. (2/6)

zarf fiil (-a/-e, -ı/-i, -u/-ü) + diğer fiiller:

çapdur-, dön-, emzür, tik- tut- , ur- fiilleri ile yapılan birleşik fiiller bu grupta toplanmıştır. Bu fiiller yukarıda verilen yapılar gibi harekete süreklilik katmaktadır. Ayrıca, tut- fiili hareketin "başladığını" ifade eder. Bu fiillerin her biri bir defa kullanılmıştır.

Ağ südin toya emzürse ana görklü. (6/13)

ZARF FİİL (-UP,-ÜP) + DURUR, TURUR:

Bu yapı da tasviri fiil olarak geçmişte başlayan bir oluş veya kılışın veya bir halin çok kısa süre içinde başladığını ve devam ettiğini gösterir.

Bakdı gördi kendünÜR deRiz kulunı boz aygır bunda
otlanup turur. (99/2)

2-TEZLİK FİİLLERİ

zarf fiil (-ı, -i, -u, -ü) + vir- :

Bu yapı acele yapılacak veya ani olan bir işi, biri için yapmak anlamına gelmektedir. atı vir- (107/5)

Dedem Korkut gelüben şadılık çaldı, gazi erenler başına
ne geldügin aydı virdi. (234/9)

zarf fiil (-ı, -i, -u, -ü) + virme- :

Bu yapıda ise hareketin olumsuz olarak acele veya ani yapılması söz konusudur. Bununla ilgili örnek bir yerde geçmektedir. salı virme- (219/4)

Depegöz çevürüp öRin aldı, Oğuzı salı virmedi, girü yiri-
ne kondurdı. (219/4)

3-YETERLİLİK FİİLLERİ

zarf fiil (-a, -e, -ı, -i,) + bil-:

Bu yapı, yeterlilik ve imkan bildirir. Dede Korkut'ta Türkiye Türkçesinden farklı olarak olumlu şekiller yanında olumsuz şekiller de zarf fiil (-a, -e, -ı, -i,) + bil- ile kurulmaktadır.

Bu kızı istemeğe kim vara bilür. (82/1)
Gördi beceri bilmez, aydur: (88/4)

B-) DİĞER BİRLEŞİK FİİLLER :

1) SIFAT FİİL + OL- YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER :

a-) -açak ol-/-eçek ol- :niyet, istek bildirir.

Kılıcuma toğranayın ohuma sançılayın yir kibi kertile-
yin toprak kibi savrılayın, salığ-ile varaçak olur-
isem Oğuz, gelüp seni halallığa almaz-isem didi.
(98/9)

b-) -ası olma-/-esi olma- :Olumsuz anlam taşıyan bu yapı; niyet, karar, ihtimal ve teşebbüs gösterir. Dede Korkut'ta bir yerde geçmektedir.

Tur etmek getür yiyelüm, bu da yisün dise, pişmiş etmeğÜR bakası olmaz yimek gerekdür. (9/5)

c-) -mış ol- :

Geçmişte yapılmış bir işi, olmuş bitmiş bir durumu gösterir.

* -mış ol- + "a" istek eki yapısındaki "-mış ola" yapısı, ısrarlı arzu ifade eder."-mış olsun" anlamındadır.

Baba ben yerimden turmadın ol turmuş ola, men kara koç atıma binmedin ol binmiş ola, ben kafir iline varmadın ol varmış maRa baş getürmüş ola didi.

-mış ol + II. çokluk şahıs emir eki yapısındaki "-mış oluR" yapısı emir tenbihleri ifade eder.

Geyik olsa bir ya iki bölük olur-idi, bu gelen bilmiş oluR yağıdur didi. (127/6)

ç-) -r ol-, -ar ol-/-er ol-, -ur ol-/-ür ol-, -maz ol-/-mez ol- :

Fiilin bir noktadan başlayarak devamlılık kazandığını ve alışkanlık haline geldiğini gösteren -r ol-, -ar ol-/-er ol-, -ur ol-/-ür ol- yapısı bir niyeti veya kararı ifade ederler. Bazen gelecek ifade ederler.

Oğlan ata biner kılıç kuşanur oldu av avlar kuş kuşlar oldu. (29/8)

Ayrıca, tamlamalı, bağlaçsız edatsız birleşik yapıdaki cümlelerde duruma ilişkin sonucu bildirirler.

Çağırdılar, Dedem Korkut gelür oldu. (17/9)
...beni öldi dimiş, aRa varur olmuş didi. (98/5)

-maz + ol-/-mez ol-

Bu yapı yapılan işin duraklamasını ifade eder."Asla, hiç bir şekilde" anlamı taşır.

Deli Dumrulun görür gözi görmez oldu, tutar elleri tutmaz oldu. (156/5)

2) "-DI OL-/-Dİ OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİLLER :

"-dı ol-" yapısı, "-a" istek ekiyle birlikte geçmişteki bir şüphe veya ihtimali bildirir.

A bigler oğlan Kançaru gitdi ola didi. (134/10)

3) "-MAK OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİLLER :

Bu yapıyla olumsuz yeterlilik yapılmaktadır. Metinde bunların sayısı bir kaç taneyi geçmemektedir. Şahsı belli olmayan cümleler kuran bu yapı ile meçhul fiiller yapılmaktadır.

- Oğul sabah varup öylen gelmek olmaz, öylen varup ahşam gelmek olmaz, oğul sen mala becid ol yığ, men sana kız arayı gideyim didi (172/4)

4) "-SA OL-" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER :

Bu yapıyla olumsuz yeterlilik yapılmaktadır. Metinde bunların sayısı bir kaç taneyi geçmemektedir. Şahsı belli olmayan cümleler kuran bu yapı ile meçhul fiiller yapılmaktadır.

Sayılmağ-ile Oğuz bigleri tükense olmaz, hep yetdiler. (63/1)

DEYİMLEŞMİŞ BİRLEŞİK FİİLLER(7)

Birden çok kelimenin bir arada ve yan anlamında kullanılması ile oluşan deyimler, belli bir kavramı, duyguyu veya durumu dile getiren, isim sıfat ve zarflarla birlikte, birleşik fiil görünümlü gramer unsurları olarak dilin önemli ifade şekilleridir. and iç- (296/7) "söz vermek".

Deyimlerin kelime sayıları bellidir. En az iki unsurdan meydana gelirler. Deyimi oluşturan yapıların bazılarının arasına başka bazı unsurlar da girebilir. Bu durumda deyim anlamında herhangi bir farklılık olmaz. Dede Korkut'ta: ağ alnı yire ko- deyim metinde "ağ alınlarını yire ko- (120/4) şeklinde de geçmektedir. Her ikisi de "secde etmek" anlamındadır.

Deyimlerde anlatıma kuvvet veren mübalağa gibi unsurlar da bulunur. Bazı deyimler de tanınmış ve yayılmış hikayelere deyinirler. bazıları da geleneklerle ilgili olarak gelişmişlerdir. Kutbe okıt- (212/7-8) "düşmandan alınan yerlerde oranın islâm ülkesi olduğunu belirtmek için hutbe okıtmak, kiliselerin camiye çevrildiğini hutbe okutarak belli etmek".

Dede Korkut'taki birleşik fiillerin bir kısmı "Deyimleşmiş Birleşik Fiiller" adı altında toplanmıştır. Bu yapıdaki birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır. Bu da işlenmiş bir dil yapısını gösterir.

(7) Vecihe Hatiboğlu, Kelime Grubları ve Kuralları, TDAY-Bel-
leten 1963 Türk Dil Kurumu Yayını s. 203-244. (deyim
bağsı 221-230)

2- ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMAN

Öğrenilen geçmiş zaman, başkalarından "öğrenme" veya "farkında olma" ifade eder. Dede Korkut'ta öğrenilen geçmiş zaman eki -mış, -miş'dir. Bu ekin sadece düz şekilleri mevcuttur. Öğrenilen geçmiş zaman çekiminde zamir menşeli I. tip şahıs ekleri kullanılmaktadır.

* Öğrenilen geçmiş zaman çekimlerinin III. teklik şahıslarında yapının -dur/-dür ekiyle genişletilerek -mışdur/-mişdür şekline girdiği görülmektedir. Bu yapı, geçmişte yapılan yargının kesinliğini göstermektedir.(8)

Öğrenilen geçmiş zaman için teklik üçüncü şahıslarda bir de "-updur", "-üpdür" yapısı kullanılmaktadır.

3- ŞİMDİKİ ZAMAN

-a/-e, ar/er

Şimdiki zaman eki, içinde bulunulan zaman içinde gerçekleşen iş, oluş ve hareketi ifade eder. Dede Korkut'ta şimdiki zaman için ayrı bir ek yoktur. Geniş Zaman bazan şimdiki zaman ifade etmektedir. gülersin (274/1) burada "gülüyorsun" anlamında.

Dede Korkut'ta bugün şimdiki zaman çekiminde kullanılan -yor ekinin ilk haline ilişkin şekillere, bir iki örnekte rastlanmaktadır. Bunlar; gide yorır (2/6) geli yorır (178/4) dur. Bu örneklerde de görüldüğü üzere birinci kelime -e zarf-fiil ekini, ikinci kelime ise -i zarf-fiil ekini almıştır. Bu örnekler aynı zamanda eserin Eski Anadolu Türkçesinin son dönemine ait bir eser olduğunu göstermektedir.

Şimdiki Zaman için dur- yardımcı fiilinin geniş zamanlı çekimleri de kullanılmaktadır. Bununla ilgili örnekler çok az olup bu yapıya dört yerde rastlıyoruz. Bunlar aşağıda verilmiştir:

dirüp- dururam (49/11)
getürüp- durursın (57/10)
pişürüp dururam (88/1)
sögüp-durur-idÜR (100/2)

Bu yapıya ilişkin örneklerde sadece 1. teklik ve 2. teklik şahıs çekimleri söz konusudur.

Şimdiki zaman çekiminde "-makda, -mekde + cevher fiil" yapısı da kullanılmaktadır.

Üleşmekte-y-idi (72/4)

Bu yapı, işin, hareketin oluşun o an içerisinde yapılmakta olduğunu ve devam ettiğini gösterir.

4- GENİŞ ZAMAN :

(8) Vecihe Hatiboğlu (kılıçoğlu), (-dır) Eki Meselesi, Türk Dili, C. II, Eylül 1953, s.802-804.

Geniş zaman ekinde anlatılan, fiilin ifade ettiği iş oluş ve hareketin geniş bir zaman içerisinde gerçekleştiğini göstermektedir. Dede Korkut'ta geniş zaman ekleri şunlardır:

1. -ur, -ür
2. -ar, -er
3. -r

Geniş zaman çekiminde birinci tipteki şahıs ekleri kullanılmaktadır.

Geniş zamanın olumsuz -maz, -mez ile yapılmaktadır. Bazen olumsuz için -mas, -mes ekide kullanılır. bu durumda kullanılan şahıs eki n (-in, -ın) dir. bilmen (164/2)

Olumsuz geniş zaman olarak "-mak/-mek ekinin iyelikli şekilleri + yok" yapısı da kullanılmaktadır.

Kalkubanı yirümden turmağum yok (245/6)
Yilisi kara kazılık atuma binmegüm yok (245/7)
Arku Bili Ala Tağı avlayuban aşmağum yok (245/8)
Ağ alınlı Bayındırın divanına varmağum yok (245/8)
Kazan kimdür men anun elin öpmegüm yok (245/9)

Ayrıca, "Sıfat-fiil + yok" yapısı da olumsuz geniş zaman ifade eder.

Ağam Beyrek gideli yaylarum yok (103/8)
Ağam Beyrek gideli içerüm yok (103/10)
Ağam Beyrek gideli binerüm yok (103/11)
Ağam Beyrek gideli köçerüm yok (104/3)

5- GELECEK ZAMAN

Gelecekte olacak iş, oluş veya hareketleri anlatır. Dede Korkut'ta gelecek zaman için ayrı bir ek yoktur. Bazan istek ve bazan da geniş zaman eklerinin belirsiz gelecek için kullanıldığı görülmektedir. dege (2/5).

DİLEK VEYA TASARLAMA KİPLERİ :

Dilek veya tasarlama kipleri, tasavvur edilen ve bir şarta bağlı olan veya olması istenen istek, dilek, sart, gereklilik gibi duyguları dile getirirler. Bu kipler, sart, dilek-istek, emir ve gereklilik olmak üzere dört gruba ayrılırlar.

1- ŞART

Dede Korkut'ta şart eki Eski Türkçede de olduğu gibi -sa/-se ekidir. Şart çekiminde iyelik menşeli II. tip şahıs ekleri kullanılmaktadır. Ancak çokluk birinci şahısta ek, -k değil bu şahısta kullanılan -biz şahıs ekinden gelen -vuz,

-vüz ekidir. -biz ekinde önce b- > v- olmuş daha sonra v'nin tesiriyle dar ünlüler yuvarlaklaşmıştır (9).

Ağ südin toya emzürse ana görklü. (6/13)

Dede Korkut'ta ünlemli şart çekimi vardır. bunların sayısı bir kaçı geçmez. öldürseRe (19/11)

2- EMİR

Emir Çekimi:

1. teklik şahıs : -ayın, -eyin; -ayım, -eyim
2. " " : 0, -gıl, -gil
3. " " : -sun, sün
1. çokluk şahıs : -alum, -elüm
2. " " : R ; Ruz, -Rüz
3. " " : -sunlar, sünler

Emir çekimi fiil kök ve gövdelerine bu ekler getirilerek yapılır. II. teklik şahıslarda bazan -gıl/-gil emir eki kullanılmaktadır.(10) al-gıl (157/3)

Emir şekillerinde de ünlemli şekillere rastlanmaktadır. koR-a, bağ-a < baka

3-GEREKLİLİK

Dede Korkut'ta gereklilik için ayrı bir ek yoktur. Gereklilik için "-mek gerek", "-sa gerek" yapıları vardır. "mek gerek" yapısı yalnız III. teklik şahıs çekiminde "-sa gerek" yapısı tüm çekimlerde kullanılmaktadır.

Ayrıca, "gerek tursun" yapısı gereklilik ifade eder. Burada diğer şekillerden farklı olarak gerek kelimesi çekimli fiilden önce ve fiil emir çekimli olarak kullanılmıştır.

Kızı getürün virün, bu yigidi gözüm gördi könlüm sevdi, gerek tutsun, gerek gitsün didi. (D-185/6)

4-DİLEK-İSTEK

Dede Korkut'ta dilek-istek eki -a/-e 'dir bütün şahısları vardır. Bu çekimde her iki tipteki şahıs ekleri bir arada kullanılmaktadır.

Mere Ozan kopuzuR maRa virgil atumı saRa vireyim, sakla gelem bahasın getirem alam didi. (100/13)

(9) Zeynep Korkmaz, Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları, TDAY- Belleten 1964,s43-65

(10) Ahmet caferoğlu, Türkçemizde gıl gil Emir Eki, TDAY- Belleten 1971 s.1-10.

Fiillerin İki Kipli Çekimi

İki kipli çekimler i- fiili ile yapılmaktadır. Bu çekimler, bugün olduğu gibi geniş zamanın hikâyesi, rivayeti ve şartı şeklinde görülür. olarak imek fiili Diresten nüshasında ekleşmemiş durumdadır. Vatikan nüshasında ise bunun ekleşmiş örnekleri vardır.

Hikâye

Geniş zamanın hikâyesi, -r, ar, ur - idi + şahıs ekleriyle yapılmaktadır. Şahıs ekleri görülen geçmiş zaman çekiminde olduğu gibidir. gel-ür-idür

Rivayet

Geniş zamanın rivayeti, -r; -ar, -er; -ur, -ür - imiş + şahıs eklerinden meydana gelmektedir. Şahıs ekleri öğrenilen geçmiş zaman çekiminde olduğu gibidir. bin-er-imiş (275/6)

Şart

Geniş zamanın şartı, -r; -ar, -er; -ur, -ür - ise + şahıs eklerinden meydana gelmektedir. Şahıs ekleri şart çekiminde olduğu gibidir. getür-ür-isenüz (85/1)

~~YETERLİLİK ŞEKLİ~~

Olumlu Yeterlilik şekli :

Dede Korkut'ta olumlu yeterlilik şekli için bilmek fiili kullanılmaktadır. Bil- fiiliyle yapılan yeterlilik şekillerinden süreklilik ifade eden birleşik fiiller kısmında bahsedilmiştir.

Olumsuz Yeterlilik Şekli :

Dede Korkut'ta bil- fiili, olumsuz yeterlilik şekli için de kullanılmaktadır. Bu sekilden birleşik fiillerde bahsedilmiştir.

Ayrıca, olumsuz yeterlilik şekli için u- fiilinin ekleşmesinden meydana gelen -ı/-i uma, -a/-e uma > -ıma/-ime, -ama/-eme yapıları da kullanılmaktadır. Burada birleşme esnasında u- yardımcı fiili düşmektedir. Görüldüğü üzere, Dede Korkut'ta -a/-e'li zarf-fiiller yanında -ı/-i'li zarf-fiiller de kullanılmaktadır.

Olumsuz yeterlilik "-sa olmaz" yapısı da kullanılmaktadır. "Diğer birleşik fiiller" bahsinde bu yapıdan bahsedilmiştir.

"-mak olmaz" yapısı da olumsuz yeterlilik ifade etmektedir. "Diğer birleşik fiiller" bahsinde bu yapıdan bahsedilmiştir.

SORU EKİ

Dede Korkut'ta soru eki dar ünlülü olup -mı veya -mi şeklindedir. Kalın ünlülü kelimelerde "mı" ince ünlülü fiillerde "-mi"şekli gelmektedir. Ek yuvarlaklık uyumuna girmemektedir.

SIFAT-FİİL(11)

Sıfatlar, çekime girerler ve iyelik eklerini ve "-ma" olumsuzluk ekini alırlar ve belli bir zamanı gösterirler.

GEÇMİŞ ZAMAN SIFAT FİİLLERİ :

-DUK/-DÜK :

-duk/ -dük sıfat-fiil eki Dede Korkut'ta d'li ve yuvarlak ünlülüdür. Eski Türkçe döneminde genellikle iyelik eksiz olarak kullanılan bu ek, Batı Türkçesi döneminde, hep iyelik ekli'dir. Bu dönem eserlerinden Dede Korkut'ta da ekin sadece iyelikli şekilleri mevcuttur.

Ekin sonunda yer alan "-k" iyelik eki geldiği zaman iki ünlü arasında kalarak sedalılaştır ve ince ünlülü şekillerde kef ()"g", kalın ünlülü şekillerde gayın () "g" olur. Bu ses metinde "ğ" ile gösterilmiştir.

Ol ögdüğüm yüce TaRrı, dost olubanı meded irsün. (35/2)
Beyrek gideli bam bam depe başına çıkduğum çok. (115/12)

"-duk,-dük eki, bir iki örnekte -ma, -me olumsuzluk ekini almıştır.

Toyınca yüzine bakmadüğüm hanum yigit. (92/5)

duk + iyelik Eki + akuzatif" yapısı, cümlelerin belirtili nesnesi durumundadır.

Oğrılayın can aldüğün tuymaz idüm. (160/5)

-MIŞ/-MIŞ :

Geçmiş zaman sıfat-fiil eklerinden biri olan bu ekin, Dede Korkut'ta sadece düz ünlülü şekilleri mevcuttur. Eserde -duk/-dük geçmiş zaman sıfat-fiil ekine göre daha az sayıda kullanılan -mış/-miş sıfat-fiil eki, cümlede harekete maruz kalan nesneyi veya kimseyi ya da hareketi yapan kimseyi ifade eder.

Birleşik fiil yapısındaki fiillerle de kullanıldığı görülmektedir.

...Bin dahi koyun görmemiş koç getirÜR...(85/9)
Kadası Yetmiş kavat oğlu kavat
Kayıda dön buradan (248/5)

(11) Saadet Çağatay, Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları, II Partisipler, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler.DTCF Yayını,Ank.1978, s. 206-234.

Ek, metinde hep sıfat olarak kullanılmıştır.

Bu eki alan sıfat fiiller yalın haldedirler dolayısıyla iyelik eki almazlar. Sadece " Kurımıſça " kelimesinde hal eklerinden -ça/-çe eşitlik eki ile birlikte kullanılmıştır. (12) -ça eki kelimeye "gibi olan" anlamı vermektedir.

Kurımıſça göğsümde südüm oynar.(137/5)

GENİŞ ZAMAN SIFAT FİİLLERİ:

-AN/-EN :

Geniş zaman ifade eden bu ek, Eski Türkçe -gan/-gen sıfat-fiil ekinden gelmektedir. Oğuz Türkçesi döneminde ek başındaki "g" sesi düşmüş ve ek, -an/-en şekline dönüşmüştür. Genelde sıfat olarak kullanılır. Bu durumda hiç bir ek almaz, yalın halde bulunur.

Kamusına benzemedi cümle 'alemleri yaradan Allah TaRrı görklü. (D-7/3)

Yaradan Allahdan meded (D-147/9)

Öğün meni, yaradan kadir Tanrıya sığındum, bir buğradan Pes Kazılık Koca oğlu Yigenek taze yigitçük yaradan Allah'a sığındı, bi-zaval ma'budı öğdi,aydur: (209/11)

Bu ekin, bir kaç kelime de birleşik yapıllı fiillere geldiği görölmektedir. -an/-en ekinin iyelikli şekilleri sıfat değil isim fonksiyonu kazanmışlardır.

Kâfirler sağ olanları kaçarak teküre geldiler (264/9)
Gök-ile pehl u r u n k a l ' a l a r ı n (176/9)

"Yaratan" kelimesi yukarıdaki cümlelerde sıfat olarak kullanılmıştır. Aşağıdaki örneklerde ise "Tanrı" anlamında isim olarak kalıplaşmıştır(13)

Yaradan hakkı-y-içün baba (D-143/12)

Görelüm imdi Yaradan neyler. (D-148/5)

Mere big yigitler haber mana Yaradanur 'ışkına (211/11)

Yaradan hakkı-y-içün turı gelgil (D-267/11)

"-an/-en eki, bir iki örnekte -ma, -me olumsuzluk ekini almıştır.

Basduğun belürtmeyen bellü TaRrı (210/7)

-R, -ER/-AR, -UR/-ÜR, -IR/-İR:

(12) Zeynep Korkmaz, Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, TDAY 1958, s.41-68, A.Ü. DTCF Dergisi, C. XVII, sayı 3-4 (Temmuz-Eylül) DTCF yayını Ankara 1959, s. 275-358.

(13) Zeynep Korkmaz, Türkcede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, DTCF Yayını Ank. 1969.

Bu sıfat fiil eki, genelde yalın haldedir. Birkaç örnekte, o da -ar/-er 'li sıfat fiillerde iyelik eklerini alırdığı görülmektedir. İyelikli şekiller sıfat değil isim fonksiyonu kazanmışlardır.

Ağam beyrek gideli köçerüm yok.(104/3)

Ünlü ile biten kelimeler, -r- sıfat fiil eki, ünsüzle bitenler ise -ar/-er, -ur/-ür şekillerinden biri gelir. Burada geniş zaman ekine paralel bir kullanım söz konusudur.

Yüreğine kaynar yağlar koyılupdur.

Tutar bilüm kuvveti oğul (D-119/3)

Delü Dumrulun görür gözi görmez oldu, tutar elleri tutmaz oldu. (D-157/5)

Bu ekin bir kaç kelimede -dan/-den isim hal ekini aldığı görülmektedir. Bu kullanımda isimleşme söz konusudur.

Uçardan kaz tavuk, yorırdan geyik tavşan...(255/4)

Olumsuz sıfat fiil şekli -maz veya -mez'dir. bir yerde geçmektedir.

Yüzi dönmez kılıcum ele aldum (D-277/7)

GELECEK ZAMAN SIFAT FİİLLERİ :

-AÇAK/-EÇEK :

Gelecek zaman sıfat fiili olan bu ekin, iyelikli ve yalın kullanımları vardır. Ekin "ç" li şekilleri mevcuttur.

Daha sonraki dönemlerde, bir çekim eki fonksiyonu da kazanacak olan bu ek, eserde sadece sıfat-fiil eki olarak kullanılmaktadır.

Bu ekin diğer bir gelecek zaman sıfat fiil eki olan -ası/-esi- ekine göre örnekleri daha fazladır.

Neyleyeyim,bu yıkılacak ivde un yok elek yok,...

-ASI(-ESİ) (14):

Gelecek zaman ifade eden bu sıfat-fiil ekinin Dede Korkut'ta, kalın ünlülü şekilleri mevcuttur. Dört yerde geçen bu ek, bir yerde iyelik ekini, bir yerde isim hal eklerinden -ça/-çe eşitlik ekini almıştır. Diğer iki yerde eksizdir. -ça/-çe eşitlik eki, bulunduğu kelimeye "-acak kadar" anlamı, vermektedir. İsim hal ekinin yer aldığı örnek dışında sıfat olarak kullanılmaktadır.

(14) Ekin yapısı için bk. Zeynep Korkmaz, -ası/-esi Gelecek Zaman İsim-Fiil (Participium) Ekinin Yapısı Üzerine TDAY-Belleten 1968, s. 31-38.

...ol eri sançasum vakit....(207/4)

Sen varası kafir degül (D-130/8)

Mere bu oğlana ad koyasınça var mıdur didi.(75/1)

ZARF-FİİL (15)

Zarf-fiiller zarf olarak (isimleşmişleri hariç) hiç bir zaman çekime girmezler ve iyelik ekleri almazlar. Fiilleri niteleyen zarf-fiiller, birer isim oldukları halde daha çok fiil karakteri taşırlar.

-A/-E :

Bu ek genelde tekrarlar şeklinde kullanılmaktadır. Sadece kova kov (76/3) kullanımında ikinci kelime eksiz olup yalın halde gelmiştir. "Yana göyine" (dışındaki tekrarlar aynı kelimelerin tekrarından oluşmaktadır. Bu örnekte de eş anlamlı kelimelerin tekrarı söz konusudur.

Bu ekle oluşan zarf fiiller cümlede hal zarfı olarak kullanılmaktadır.

Beyrek ardına düşdi, kova kova saza düşürdi. (119/7)
Çobanı bir ağaca sara sara möhkem bağladı. (50/3-4)
Kese kese yimege yahnı yahşı (208/5)

-ARAK/-EREK

Dede Korkut'ta -arak/-erek eki ile oluşan zarf fiiller, cümlede hal zarfı olarak kullanılmaktadır.

Bakarak kendüzin unuttı. (229/5-6)
Delü karçar seğırderek vardı suya düşdi. (89/2-3)

-GEÇ :

Bu ek, Dede Korkut'ta sadece "digeç" kelimesinde geçmektedir. -geç ekiyle oluşan zarf fiiller, cümlede hal zarfı olarak kullanılmaktadır. Bir yerde "eyle" ile diğer yerlerde ise "böyle" ile birlikte kullanılmaktadır.

Dede Korkut böyle digeç Depegöz aydur. (220/1-2)

-I, -İ, -U, -Ü :

Bu ek ünsüzle biten kelimelerden sonra direk olarak ünlüyle biten kelimelerden sonra araya -y- yardımcı ünlüsü girmektedir. Bu eklerden oluşan zarf fiiller cümlede hal zarfı olarak kullanılmaktadır. Bazı fiillerde dar ünlülü şekiller, bazılarında ise yuvarlak ünlülü şekiller gelmektedir.

(15) Saadet Çağatay, Eski Osmanlıcada Fiil Müstakları, III. Gerundifler, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, DTCF Yayını Ank. 1978, s. 235-252.

Bu eklerle kurulan zarf fiillerin bazıları tekrarlar halinde kullanılmaktadır. Bazı tekrarlar eş anlamlı kelimelerin tekrarı şeklindeyken; *sevini kıvanı* (172/7) örneğinde olduğu gibi. Bazılarında ise; aynı kelimelerin tekrarı şeklidir. *geli geli* (44/3) örneğinde olduğu gibi.

Bir iki örnekte tek olarak ile kullanılmıştır. olarak kullanılmaktadır.

Kazan köpeği kovalayı Karaça Çobanur üzerine geldi. (47/3)

Bu ek, birleşik fiil yapısındaki kelimelere de gelmektedir. *av avlayu* (240/8) da olduğu gibi.

Beyrek kalkdı ağlayu ağlayu kırk yigidür yanına geldi (97/2-3)

-İÇAK/-İÇEK, -İÇAK/-İÇEK :

"-ınca, -ince" anlamına gelen bu ekle oluşan zarf fiiller, cümlede zaman zarfı olarak kullanılmaktadırlar.

Vatikan nüshasında bu ekin c'li şekillerine de rastlanmaktadır. Fiil ünlü ile bitiyorsa araya -y- yardımcı ünsüzü girmiştir.

Dresten nüshasında ekin, yalnız ç'li şekli vardır. Sonu -t ile biten fiillere bu ek geldiğinde iki ünlü arasında kalan bu harf sedatlaşarak "-d" olmaktadır. *işidecek* (115/4)

Kaldurıçak boynuz deri-y-ile elinde kaldı. (228/4-5)
Destmalı gözine silicek Allah Te'âlanur kudreti-y-ile gözi açıldı. (118/12-13)

-İKEN/-KEN (16)

Er- fiili ile -ken ekinin birleşmesinden meydana gelen ve yalnızca ince ünlülü şekilleri olan bu ek Dede Korkut'ta, -iken veya kaynaşmış hali olan -ken şeklindedir. Ekin -ken li şekli Vatikan nüshasında geçmektedir. *yorırken* (V-3/8) -iken veya -ken eki cümlede, zaman zarfı olarak kullanılmaktadır.

Genelde geniş zaman çekiminden veya geçmiş zaman çekiminden sonra kullanılan bu eke, bulunma halindeki isimlerden sonra da rastlanmaktadır. Geniş zaman çekiminden sonra kullanılan -iken, veya -ken' li şekiller, yapılan işin sürekliliğini, geçmiş zaman çekiminden sonra kullanılan -iken veya -ken'li şekiller ise yapılan işin geçmişte yapıldığını gösterir.

-iken ekinin geniş zamanlı fiillerden sonra kullanımı:

(16) Kremena A. Hacılova, Türkçe'de "İken" in durumu ve Fonksiyonu, (XIII.-XVI. yüzyıllarda) İ.Ü TDED, C.XVIII, İst. 1970.

Ağ pürçekli anam oğul dir-iken (143/8)

-iken ekinin geçmiş zamanlı fiillerden sonra kullanımı:

Mere çoban karnur açılmamış-iken gözün kararmamış-iken
bu ağacı koparı gör, yohsa seni bunda kurtlar kuşlar yir di-
di. (50/5-6-7)

-iken ekinin bulunma hali ekinden sonra kullanımı :

Bu yapıda, çok az örnek vardır. Bunların sayısı üç ta-
neyi geçmez.

Bunlar bu sözde iken meğer hanum teküre haber vardı.
(178/2)

-INCA/-İNCE, -İNÇA/-İNÇE :

-gın, -gin fiilden isim yapma ekiyle -ça, -çe eşitlik
ekinin birleşmesi ile meydana gelen gınça/-ginçe ekinin g'si
Batı Türkçesi döneminde düşmüş ve -ınça/-İNÇE şekline
girmiştir.

Bu ekle oluşan zarf fiiller cümlede zaman zarfı olarak
kullanılmaktadır. "-dığı zaman, -ıncaya kadar" anlamalarına
gelmektedir.

Dresten nüshasında sadece ç'li iken Vatikan nüshasında,
ekin bünyesindeki "ç" nin sedasızlaşarak "c" olduğu
görülmektedir. -binmeyince (V-3/3) "binmediği zaman,
binmeyinceye kadar".

Ünlü ile biten fiillerde araya -y- kaynaştırma ünsüzü
girmektedir. alma-y-ınça (119/12) Ünsüzle biten fiillere bu
ek, direk olarak gelmektedir. çıkınça (4/6)

Yinüm-ile alça kanum silmeyince (25/8)

-ELİ (-ALİ) :

Eski Türkçede -galı/-geli şeklinde olan ekin g'si Batı
Türkçesi döneminde düşmüş ve -alı/-eli şekline girmiştir.

Dede Korkut'ta bir yerde geçen ek sadece gideli
kelimesinde bulunmaktadır. Bu ekle oluşan zarf fiiller
cümlede zaman zarfı olarak kullanılmaktadır.

Men bu yirden gideli delü olmuş. (114/12)

-MADAN/-MEDEN, -MADIN/-MEDİN (17)

-madan -meden şeklinin iki örneği bulunmaktadır.-madın,

(17) Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesindeki "-madan/-meden
< -madın < -medin Zarf-Fiil (gerundium) Ekinin Yapısı
Üzerine, Türkoloji Dergisi, II/1 ve III/1, DTCF yayını,
Ankara 1965,1966,s.297-307 ve 259-265.

-medin şekillerine ait örnekler çoktur. Bu eklerle oluşan zarf fiiller cümlede zaman zarfı olarak kullanılmaktadır.

Urışmadan döğüşmeden 'alemi toldurayın (147/8-9)
Sam yılleri esmedin kazan kulağum cınlar. (147/2-3)

. -P, -UP, -ÜP :

Eski Türkçede -p olan ek, Eski Anadolu Türkçesinde yardımcı ünlünün ekin bünyesine girmesi ile -up/üp şekline girmiştir.

Bu ek, Dresten nüshasında sadece -up/-üp şekiller mevcuttur. Vatikan nüshasında -p'li şekilleri de vardır. **çalıp** (V-3/9)

Bu ekle oluşan zarf fiiller cümlede bağlama zarfı olarak kullanılmaktadır.

up/-üp eki, ünsüz ile biten fiillere direk olarak gelir. **yanışup** (6/13) Ünlü ile biten fiillerde ise araya -y- yardımcı ünsüzünü almaktadır. **kişne-y-üp** (139/3)

Bu ekin geldiği fiilin sonunda eğer "-t" sesi varsa bu "-t"nin sedalılaşılarak "d" olduğu görülmektedir. **kayıdup** (131/11)

Bu ekin birleşik fiil yapısındaki kelimelere de geldiği görülmektedir. **feryad idüp** (220/12),

Eserde -up/-üp ekleriyle yapılan zarf-fiillerin sayısı oldukça fazladır.

Aygır atum boğazlayup aşum virsün (144/9-10)

-UBAN/-ÜBEN(18)

Eski Türkçe'de -upan/-üpen şeklinde olan bu ek, "-arak, -erek" veya "-mek süretiyle" anlamına gelmektedir.

Ek ünsüz ile biten fiillere direk olarak gelmektedir. **savaşuban** (122/2) "savaşarak, savaşmak süretiyle". Ünlü ile biten fiillerde ise araya -y- yardımcı ünsüzü girmektedir. **yarga-y-uban** (110/8) "ırgalayarak, ırgalamak süretiyle".

Bu ek, -t ile biten bir fiile gelirse iki ünlü arasında kalan -t- nin sedalılaşılarak -d- olduğu görülmektedir. **korku-duban** (46/11) "korkutarak, korkutmak süretiyle".

Bu ekin, bir kaç birleşik fiil yapılı kelimeye de geldiği görülmektedir. **dost oluban** (3/1) "dost olarak, dost olmak süretiyle".

Aluban bunları teküre getürdiler. (178/8)

İnüp taş başıma düşüben ölem dir-idüm. (233/2-3)

-UBANI/-ÜBENİ :

Eski Türkçe'de -upanı/-üpeni şeklinde olan bu ek,

(18) Zeynep Korkmaz, :Türkçede -n Zarf Fiil Eki ile -pan/-pan Eki ve Türemeleri, TDAY-Belleten1984 , s.155-165.

"-arak, -erek" veya "-mek süretiyle" anlamına gelmektedir.
Ek ünsüz ile biten fiillere direk olarak gelmektedir.
(kalkubanı (11/7) "Kalkarak, kalkmak süretiyle". Ünlü ile biten fiillerde ise araya -y- yardımcı ünsüzü girmektedir.
ağla-y-ubanı (91/9) "ağlayarak, ağlamak süretiyle".
Bu ek, -t ile biten bir fiile gelirse -t'nin sedalaşarak -d- olduğu görülmektedir. böğürdübeni (120/7)

Oğlanı ata bindürdiler, alubanı ordusına gitdiler.
(29/4-5)

Bu yapı ile bazen, yüklemle aynı zamanda yapılmış olan bir iş, bir oluş da ifade edilir.

Ben varıçak gelübeni karşıladılar. (13/5)

SIFAT FİİL EKLERİ İLE İSİM HAL EKLERİNİN BİRLEŞMESİNDEN DOĞAN ZARF-FİİLLER :

-ANDA/-ENDE :

-an, -en sıfat fiil eki ile -da, -de bulunma hali eklerinin birleşmesinden meydana gelen bu zarf fiil eki, "-diği zaman/-diği zaman" anlamına gelmektedir. Bu ekle oluşan zarf fiiller cümlede zaman zarfı olarak kullanılmaktadır.

Ek, ünsüzle biten fiillere direk olarak gelmektedir. çalışanda " çalıştığı zaman" (35/6). Ünlü ile biten fiillerde ise araya -y- yardımcı ünsüzü girmektedir. okı-y-anda (6/10) "okuduğu zaman".

İvden çıkup yorıyanda selvi boylum (12/8-9)
Tavla tavla çekilende Şahbaz atlu (109/13-110/1)

-DUKÇA/-DÜKÇE :

-duk, -dük sıfat-fiil eki ile -ça/-çe eşitlik hali eklerinin birleşmesinden meydana gelen bu zarf-fiil ekleri, "-diği müddetçe, -diği müddetçe; -diği kadar, -diği kadar" anlamındadır. Ekle ilgili iki tane örneğe rastlanmıştır.

Urdukça büyüdi. (216/3)

Depdükçe büyüdi. (216/7)

-DUKDA/-DÜKDE :

-duk, -dük sıfat-fiil eki ile -da, -de bulunma hali eklerinin birleşmesinden doğan bu zarf fiiller, "-diği zaman, -diği zaman; -ken" anlamlarına gelmektedir. Bu zarf fiiller cümlede zaman zarfı olarak kullanılırlar.

Bidevi atlar issin görüp 'okradukda (21/6).
Her kişi sözün söyledükde (197/11)söyledükde

-dukda/-dükde zarf-fiil eklerinde, -duk/-dük sıfat fiil eki ile -da/-de isim hal ekleri arasına I. teklik şahıs iyelik eklerinden; -um/-üm, II. teklik şahıs eklerinden -uR/-ÜR, III. teklik şahıs iyelik eklerinden; -ı/-i' nin girdiği görülmektedir. III. şahısta araya birde zamir n'si gelmektedir. Bu şekildeki yapılar, I. teklik şahıs iyelik ekli şekil; -duğumda/-dügümde, II. teklik şahıs iyelik ekli şekil; -duğunda/-dügünde. III. teklik şahıs iyelik ekli şekil; -duğında/-dügünde şeklindedir.

-DUĞUMDA/-DÜĞÜMDE :

Bu şekil, I. teklik şahıs iyelik ekleri; -um/-üm, ile -dukda/-dükde zarf-fiil eklerinden meydana gelmiştir. Bu yapı da "-dığı zaman, -diği zaman; -ken anlamındadır." Metinde sadece kalın ünlülü şekli olan "-duğumda" vardır.

Karşum ala bakduğumda seni gördüm (125/3)

-DUĞUNDA/-DÜĞÜNDE :

Bu şekil, II. teklik şahıs iyelik ekleri; -uR/-ÜR ile -dukda, -dükde zarf-fiil eklerinden meydana gelirler. Bu yapı da "-dığı zaman, -diği zaman; -ken anlamındadır.

Kara tağa ayıtduğurda işit virsün (234/11-12)

~~Yilisi kara kazılık atur bindüğürde (197/9)~~

-DUĞINDA/-DÜĞİNDE :

Bu şekil, III. teklik şahıs iyelik ekleri; -ı, -i, ile -dukda, -dükde zarf-fiil eklerinden meydana gelmiştir. Bu yapı da "-dığı zaman, -diği zaman; -ken" anlamına gelmektedir.

Toğduğında tokuz buğra öldürdüğüm aslan oğul (163/4-5)
Salkum salkum tan yiilleri esdüğinde (21/4-5)

SONUC

Türk Dilinin tarihî gramerinin yazılabilmesi için her devir ve döneme ait belli başlı önemli eserlerin, sestem cümleye kadar gösterdiği her türlü özelliği ortaya koymak bir mecburiyettir. Bunun için biz yukarıdaki gayeye hizmet eder diye önemli abidevî eserlerimizden olan Dede Korkut Üzerinde "fiil" mevzuunda çalıştık. Bu eserde fiil bilhassa birleşik fiil çok değişik şekiller arz etmektedir. Zaten Türk dilinin her döneminde bir takım problemler gösteren birleşik fiiller, Dede Korkut'ta da oldukça değişik yapılarda ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmadan hareketle elde ettiğimiz bazı önemli neticeler şunlardır.:

Birleşik fiil konusu aşağı yukarı dilimizin her döneminde münakaşa konusu olmuştur. Hangi şekillerin birleşik fiil olup hangilerinin olmadığı konusundaki anlaşmazlık bugün dahi devam etmektedir. Aynı durum Dede Korkut için de söz konusudur. Zira bir Eski Anadolu Türkçesi verimi olan eserimizde, ünlü zarf-fiilleri hem zarf yapma fonksiyonunu hem de birleşik fiilde bağlama unsuru olarak kullanılma fonksiyonlarını devam ettiriyorlardı. Bu bakımdan biz bilhassa birleşik fiilleri tesbit ederken asıl fiilin kendi manasında kullanılıp kullanılmadığına baktık. Buna rağmen, Dede Korkut'ta pek çok birleşik fiil olduğunu gördük. Bu bakımdan eserimizin yazıldığı dönem yazı dili, günümüz Türkçesine göre daha fazla yardımcı fiil kullanılmaktadır.

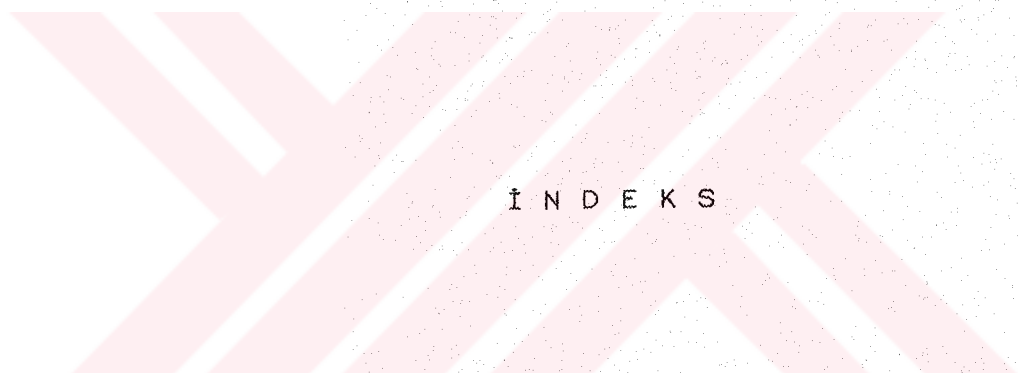
Dede Korkut'ta bugünden farklı olarak bilhassa gitdi ol-, kırdurdu ol-, secdürdü ol- ve benzeri yapıda birleşik fiillere sık rastlanmaktadır. ol- yardımcı fiil olduğuna göre asıl fiilin -di fiili ile kullanılması, dolayısıyla bir sıfat gibi vazife yapması fevkalâde önemli bir durumdur. Bu yapıdaki cümleler hem soru cümlesi hem de ihtimal bildirme özelliği göstermektedir. Ayrıca sıfat fiil özelliği gösteren -di eki çekime girmektedir.

Sıfat-fiil + ol- yapısındaki birleşik fiillerde, asıl fiilin -r, -ar/-er, -ur/-ür ekini, diğer sıfat fiil eklerine göre daha sık alması eserimize mahsus bir özellik olarak görülmektedir. Bu durum belki de bir üslûp meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deyimleşmiş birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır. Bu durum dilin gelişmiş olduğunu ve kelimelerin anlam bakımından değişik nüanslar kazandığını göstermektedir.

Yeterlilik fiillerinin olumsuz şekillerinde yardımcı fiilin bazan kullanılıp bazan düştüğü görülmektedir. (kıya bilmen (164/1-2); kıyamadı (168/8)).

Dede Korkut'ta geçen fiillerle ilgili olarak yaptığımız bu çalışmadaki diğer sonuçlar, "inceleme" kısmında da açık olarak görüldüğünden biz bunları ayrı ayrı maddeleme lüzumunu duymadık. Ama şunu açıkça söylemek gerekir ki fiillerin, dolayısıyla fiil cümlelerinin çok olması Türklerin yaşadığı hareketli hayatın bir ifadesidir. Bu durum Dede Korkut gibi bir çok esere de yansımıştır.

I N D E K S

BASİT FİİLLER

- açı- canı acımak, canı yanmak.
a.-miş-idi
(240/11)
- ağrı- ağrımak.
a.-dı
(36/11)
- ak- akmak.
a.-ar
(27/8)
a.-dı
(89/3), (180/5)
- aR- anmak, zikretmek.
a.-dı
(109/1), (148/7), (260/4), (262/9), (293/13)
a.-dum
(125/7)
- anıt- (I) (belki andı- veya andıt-) tuzak kurmak, yakalamağa çalışmak. (?)*
a.
(27/6)
- anıt- (II) şaşırmak. (??)
a.-dı
(84/7)
- apar- götürmek.
a.-uR
(94/1)
a.-savuz gerek-idi
(73/3)
- ara- aramak.
a.-R
(94/12)
a.-r
(161/7), (168/11)
- as- asmak.
a.-arlar
(56/2), (175/3)
a.-ayın mı
(196/9)
a.-sun
(52/1), (52/13)
- aş- aşmak, geçmek.
a.-a
(19/8), (186/12)
a.-dı
(272/8), (272/8)
a.-dum

* Talat Tekin, Dede Korkut Hikâyelerinde Bazı Düzeltmeler, TDAY- Belleten 1982-1983, s.150. Nu kelimenin; ensi ent- "aklı başından gitmek" anlamında bir deyim olduğunu belirtmiştir.

(206/12), (239/10)
a.-duR
(186/8), (239/2)
a.-gil
(244/12)
a.-mıs
(244/5)
*a.-un
(298/5),
bas- basmak, yenmek, bastırmak, alt etmek.
b.-a; bastıra, yene, alt ede.
(175/2)
b.-ar; basar.
(142/1)
b.-ar-idi; basardı.
(142/2)
b.-ar-isen; basarsan.
(78/13)
b.-arsın; basarsın.
(50/11), (79/1)
b.-dı ; bastırdı.
(42/6), (133/7), (227/2)
- _;dı, yendi.
(182/13), (265/2)
b.-dılar; basdılar, yendiler alt ettiler.
(270/7)
b.-sa ; bastırsa, alt etse, yense.
(173/2)
begen- beğenmek.
b.-di
(72/11), (87/10), (87/11), (191/4)
bil- bilmek.
b.-di
(34/9), (116/13), (194/13), (197/3), (227/5), (227/13),
(273/4), (296/13),
b.-düm
(207/5), (294/2)
b.-dür
(142/12), (228/1)
b.-esin
(261/4)
b.-eyim
(118/9)
b.-eyin
(27/11), (27/12), (141/1), (292/9)
b.-sem
(211/9), (211/11)
b.-se-y-idüm
(297/1)
b.-sün
(22/3), (141/5)
b.-ür
(240/2), (273/3)
b.-ür

(5/2), *(5/3), (5/4), *(5/5) *(5/6), *(5/7),
 (5/9), (29/10), (94/1), (112/13), (198/7)
 b.-ür-idi
 (204/3)
 b.-ür-idük
 (114/8),
 b.-ür misin
 * (42/12), (45/7), (46/5), (46/12), (52/6), (162/11),
 (164/5), (166/6), (296/4),
 b.-ür-misiz
 (51/4), (97/4), (294/9)
 b.-ürsin
 (101/8), (225/1), (292/10)
 b.-ürsüz
 (82/4)
 b.-ürüz
 (249/4)
 bit- ot bitmek.
 b.-er
 (27/8)
 böl- bölmek.
 b.-di
 (230/7)
 büyü- büyümek.
 b.-di
 (216/3), (216/7), (216/8), (217/6), (282/1)
 b.-missin
 (125/9), (125/10)
 b.-r
 (15/7), (256/6)
 bul- bulmak.
 b.
 (87/5),
 ___b.-ayım
 (87/3), (162/5),
 ___b.-di
 (87/8), (107/7), (141/9)
 ___b.-dum
 (24/13), (138/5), (140/11), (174/6)
 ___b.-duR
 *(192/12)
 ___b.-duR m1
 (171/13), (174/6)
 ___b.-mıslardur
 (182/8)
 b.-sa
 (101/7)
 b.-sun
 (162/1), (162/4)
 b.-ur-isem
 (87/2), (99/2), (140/11)
 b.-ur mısın
 (87/3)
 çak- çakmak, vurmak.

ç.-dı
 (23/1)
 çal- çalmak, vurmak, saz çalmak, hırsızlık etmek.
 ç. ;çal, vur.
 (59/13), (60/4), (60/10), (61/2), (61/7),
 (61/10), (62/2), (62/6), (62/13), (149/10),
 (150/7), (150/11), (D-151/2), (151/6), (D-244/10)
 " ; saz çal.
 (113/11)
 ç.-a; çala, vura.
 (289/10), (D-229/7)
 ç.-ar mısın.
 (164/10)
 ç.-ayım; çalayım vurayım.
 (228/2),
 ç.-ayın; çalayın, vurayın.
 (130/10)
 ç.-ayın mı.
 (139/3)
 ç.-dı; çaldı, vurdu.
 (16/8), (71/13), (91/5), (91/8), (94/4), (97/3),
 (151/2), (190/1), (203/8), (211/4), (228/12) (287/6),
 (297/12),
 " ; saz çaldı.
 (113/2)
 ç.-dılar; çaldılar, vurdular.
 (97/9)
 ç.-uR; saz çalın.
 (188/4)
 çap- koşmak, koşturmak, at sürmek, yağma etmek, akın etmek,
 dört nala yetişmek, yarmak.
 ç.-dı; koştu, koşturdu.
 (257/6)
 ç.-dılar; yağma ettiler.
 (38/5), (70/13)
 ç.-uR; yağma edin.
 (243/7), (244/10)
 çek- çekmek.
 ç.
 (108/8)
 ç.-di
 (22/13), (108/9), (114/11), (209/4), (225/9), (268/3),
 (276/8), (276/10), (289/6)
 ç.-diler
 (238/9), (257/6), (273/11), (283/13), (296/2), (301/9)
 ç.-erem
 (231/4), (233/10)
 ç.-er-idi
 (172/13), (203/2)
 ç.-eyim
 (109/6)
 ç.-sünler
 (53/2)
 ç.-ür

(52/2), (53/1), (53/2)
çık- çıkmak.
ç.-a
(155/6)
ç.-ar
(213/12)
ç.-ar-idi
(246/12), (291/12)
ç.-ar-idüm
(200/3)
ç.-ayın
(88/5), (126/4), (126/6)
ç.-dı
(18/9), (20/3), (21/11), (26/5), (26/6), (37/13),
(88/11), (119/9), (131/12), (131/12) (190/8), (191/12)
(195/4), (195/12), (197/7), (198/12), (203/3), (216/10),
(226/8), (228/6), (238/9), (240/9), (266/10), (290/9),
ç.-dılar
(79/2), (260/7)
ç.-dum
(197/13)
ç.-duR
(24/5)
ç.-duR m1
(115/8)
ç.-gıl
(131/8),
ç.-sa
(278/1)
ç.-sun
(24/7), (183/4), (300/13)
çırp- çırpmak, vurmak.
ç.-a
(268/1)
çök- çökmek.
ç.-di
(36/10), (37/3), (67/11), (180/9), (202/6),
(276/11),
çöz- çözmek, kesmek.
ç.-di
(51/1), (153/5), (190/6), (236/10)
ç.-diler
(142/10)
deg- değmek.
d.-di
(203/7), (302/10)
d.-e
(2/5), *(111/10)
del- delmek.
d.-di
(107/8), (234/2)
d.-düm
(207/1)
d.-er

(248/12)
d.-er-idi
(237/13)
deRe- denemek, sinamak.
d.-düm
(207/4)
değ- tepmek, tekmelemek, hücum etmek.
d.-di; depdi, tekmeledi
(111/7), (198/12), (216/7), (216/9)
di haydi, haydi artık, de.
(276/4)
di- demek.
d.
(288/9), (289/4), (301/2)
d.-di
(12/2), (12/6), (13/10), (14/2), (14/10), (17/2),
(18/8), (19/12), (20/11), (21/13), (22/3), (23/8),
(25/11), (27/1), (28/1), (28/9), (28/13), (31/1),
(31/13), (33/5), (34/3), (34/11), (37/6), (39/4),
(39/8), (39/9), (41/7), (42/9), (43/7), (43/10),
(44/1), (45/2), (45/8), (45/10), (46/6), (46/13),
(47/8), (48/6), (48/12), (49/5), (49/8), (49/9),
(49/11), (49/12), (50/3), (50/7), (50/12), (51/2),
(51/6), (51/10), (51/11), (52/4), (53/5), (54/3),
(55/2), (55/6), (56/8), (57/7), (58/5), (59/8),
(85/11), (85/13), (86/2), (86/3), (86/4), (86/8),
(83/8), (83/12), (84/1), (84/11), (85/3), (85/7),
(81/4), (81/6), (81/8), (81/12), (82/8), (82/11),
(80/2), (80/5), (80/7), (80/8), (80/13), (81/1),
(78/7), (78/8), (78/9), (79/1), (79/6), (79/11),
(77/4), (77/5), (77/7), (78/2), (78/5), (78/6),
(68/9), (68/13), (69/4), (69/11), (71/5), (71/12),
(72/2), (72/12), (73/1), (73/8), (74/8), (75/1),
(75/12), (76/6), (76/8), (76/13), (77/1), (77/3),
(62/3), (62/6), (63/1), (65/11), (68/4), (68/7),
(60/1), (60/5), (60/11), (61/2), (61/7), (61/11),
(87/1), (87/3), (87/4), (87/5), (87/10), (88/2),
(88/5), (88/8), (88/10), (89/1), (89/2), (89/9),
(90/1), (90/5), (90/10), (93/5), (93/8), (93/12),
(94/2), (94/3), (96/1), (97/2), (98/1), (98/6),
(98/9), (98/12), (99/2), (99/11), (100/7), (100/11),
(100/12), (100/13), (101/1), (101/3), (102/1), (103/5),
(104/9), (105/2), (105/10), (105/13), (106/11), (107/2),
(107/3), (107/4), (107/13), (108/8), (108/11), (108/13),
(109/6), (109/7), (110/13), (111/2), (111/4), (111/6),
(111/13), (112/6), (112/7), (112/9), (112/11), (113/1),
(113/8), (113/9), (113/12), (114/3), (114/5), (114/9),
(114/10), (114/12), (115/3), (115/5), (115/12), (116/6),
(116/13), (117/10), (118/7), (118/8), (118/11), (119/13),
(120/1), (122/2), (124/4), (124/10), (125/8), (125/13),
(126/7), (127/4), (127/9), (128/4), (128/8), (128/10),
(129/2), (130/3), (130/13), (131/4), (131/10), (133/2),
(133/4), (134/10), (135/3), (135/7), (136/13), (137/7),
(138/1), (138/7), (139/2), (139/11), (140/5), (140/13)

(141/2), (141/5), (141/11), (144/13), (145/9), (146/11)
 (147/9), (148/3), (149/2), (149/10), (150/3), (150/8),
 (150/12), (151/3), (151/7), (154/1), (156/1), (156/10)
 (156/13), (157/2), (157/3), (158/2), (158/7), (158/11)
 *(158/12), (158/13), (159/1), (159/2), (159/3), (159/4),
 (159/11), (160/11), (160/13), (161/2), (161/4), (161/10)
 (162/2), (162/5), (162/8), (164/3), (164/11), (165/8),
 (166/1), (166/2), (166/5), (167/4), (168/6), (169/3),
 (169/6), (169/12), (170/11), (171/3), (171/8), (171/10)
 (172/2), (172/3), (172/7), (174/1), (174/7), (174/9),
 (175/6), (175/8), (176/4), (177/3), (179/8), (179/10)
 (180/8), (181/4), *(181/13), (182/10), (183/3), (183/4),
 (183/6), (183/12), (184/9), (184/10), (184/12), (185/6),
 (185/8), (185/9), (185/10), (185/13), (187/13), (188/6),
 (189/3), (189/9), (189/10), (190/6), (190/13), (191/10),
 (192/1), (193/1), (193/3), (193/11), (194/1), (194/13)
 (195/3), (196/10), (197/3), (198/1), (198/8), (198/9),
 (198/12), (199/3), (199/12), (200/6), (202/7), (204/9),
 (205/5), (205/7), (205/10), (205/12), (205/13), (206/1),
 (207/7), (208/1), (208/8), (209/3), (210/10), (211/12),
 (212/2), (212/12), (214/1), (214/8), (214/10), *(215/8),
 (216/1), *(216/13), (217/13), (219/11), (219/12), (219/13),
 (220/1), (220/3), (220/5), (220/6), (221/2), (221/7),
 (222/4), (222/10), (223/11), (224/6), (224/12), (225/3),
 (225/4), (225/7), (225/13), (226/4), (226/7), (226/13),
 (227/8), (227/9), (228/3), (229/4), (229/8), (229/9),
 (229/13), (230/4), (230/12), (231/1), (231/5), (231/10),
 (232/3), (232/4), (232/10), (233/4), (233/12), (234/7),
 (234/12), (235/1), (235/12), (236/2), *(236/3), (236/4),
 (237/6), (238/6), (238/8), (239/8), (240/2), (240/6),
 (241/11), (242/4), (242/12), (242/13), (243/8), (243/10),
 (243/11), (244/1), (245/3), (245/4), (246/4), (246/6),
 (246/8), (247/1), (247/4), (247/6), (248/3), (248/6),
 (248/13), (249/1), (249/2), (249/9), (250/5), (250/6),
 (251/9), (251/11), (251/13), (252/2), (252/5), (252/9),
 (253/6), (254/9), (254/10), (255/11), (257/1), (257/5),
 (258/2), (258/11), (259/3), (259/6), (259/12), (260/2),
 (260/5), (260/10), (260/13), (261/6), (262/1), (262/2),
 (262/4), (262/10), (262/12), (264/1), (264/11), (265/6),
 (265/9), (265/13), (266/4), (266/6), (266/9), (267/12)
 (268/2), (268/3), (268/6), (268/13), (269/4), (269/9),
 (269/11), (270/1), (270/12), (271/5), (272/4), (272/10),
 (272/11), (274/4), (274/8), (274/11), (274/13), (275/2),
 (275/3), (275/4), (275/10), (275/12), (276/3), (276/6),
 (276/7), (276/12), (277/11), (278/13), (279/11), (280/7),
 (281/4), (281/9), (282/3), (282/6), (282/7), (283/1),
 (283/4), (284/5), (284/12), (284/13), (285/7), (286/7),
 (286/11), (287/3), (287/4), (287/5), (287/11), (288/2),
 (288/5), (288/6), (288/9), (288/13), (289/2), (289/3),
 (289/5), (290/1), (292/6), (292/7), (292/8), (292/9),
 (292/10), (293/1), (293/5), (293/7), (293/9), (294/2),
 (294/5), (295/11), (296/2), (296/12), (297/7), (297/8),
 (297/9), (298/11), (299/1), (299/9), (300/8), (301/2),
 (301/3), (301/9), (302/3), (302/6), (302/8), (302/13),

d.-diler

(11/11), (12/4), (13/8), (16/4), (17/7), (17/9),
(18/13), (19/12), (20/10), (21/4), (22/3), (22/10),
(26/2), (29/12), (31/10), (42/4), (51/13), (58/12),
(68/9), (69/2), (22/9), (73/3), (73/5), (73/10),
(74/11), (74/13), (75/2), (76/1), (77/13), (79/2),
, (82/3), (89/11), (101/9), (101/13), (111/12), (112/13),
(113/11), (134/12), (156/2), (166/10), (174/4), (177/5),
(178/4), (178/5), (178/6), (180/13), (183/9), (184/6),
(187/11), (189/1), (217/5), (219/8), (226/10), (238/5),
(259/12), (260/4), (263/1), (265/7), (265/12), (266/6),
(266/8), (270/5), (270/13), (273/8), (276/2), (276/4),
(276/5), (281/10), (281/11), (283/7), *(284/2), (285/4),
(285/6), (292/2), (295/4), (295/6), (296/7), (298/10),
(300/1), (300/4), (300/8), (301/5), (301/7), (301/12)

d.-düm

(75/11), (166/9), (207/6), (207/9), (277/1), (278/8),
(280/2), (280/3), (295/2)

d.-dür

(175/5)

d.-gil

(14/1), (25/1), (25/1), (25/2), (25/3), (25/4),
(25/5), (25/10), (32/4), (32/6), (32/9), (32/11),
(33/1), (33/3), (45/8), (46/5), (46/12), (47/7),
(95/13), (104/9), (124/4), (124/9), (137/6), (137/13),
(138/6), (138/8), (138/10), (138/11), (140/4), (144/2),
*(144/3), *(144/4), (144/5), (144/6), (158/1), (231/10),
(245/2), (245/3), (249/9), (258/10), (268/6), (269/4),
(286/7), (287/2), (288/2), (288/13)

d.-miş

(13/5), (98/5), (208/5), (244/8), (244/9), *(244/10),
(294/11), (301/2), (301/6)

d.-mişdür

(12/4)

d.-miş-idi

(10/10), (10/13)

d.-mişler

(53/3)

d.-mişsin

(295/2)

d.-R

(298/7)

d.-r

(8/3), (8/4), (9/8), (76/13), (94/13), (283/4)
(296/2),

d.-rem

(99/9), (99/10)

d.-r-idi

(22/6), (78/1), (107/13), (108/1), (108/2), (108/3),
(108/4), (108/5), (155/6), (155/8)

d.-r-idüm

(139/12), *(139/13), *(140/1), (140/2), (140/3), (232/11)
*(232/12), (232/13), *(233/1), (233/2), (233/3)

d.-r-idür

(158/7), (158/9)
 d.-r-ise
 (2/2)
 d.-r-isem
 (55/7)
 d.-r-iseR
 , (232/2)
 d.-r-ler
 (50/3), (73/4), (81/9), *(128/9), (188/2), (219/11)
 (252/5), (286/11), (288/5), (289/2)
 d.-rler-idi
 (170/8), (202/13), (204/4), (214/12), (272/13)
 d.-rsin
 (167/6), (170/12), (236/6), (258/1)
 d.-rsiz
 (295/3)
 d.-rüz
 (142/8)
 d.-se
 (9/5), (9/6), (146/8)
 d.-sünler
 (262/3)
 d.-y-eler
 (19/9), (20/8), (187/1), (187/3), (188/3)
 d.-y-elüm
 (295/3), (295/8)
 d.-y-esin
 (197/13)
 d.-y-e-y-idüm
 (106/5), (106/7), (106/8)
 d.-y-eyim
 (71/5)
 d.-y-eyin mi
 (146/9), *(146/10), *(146/12), (146/13)
 dik- dikmek, yapmak, kurmak.
 d.-di
 (65/5), (89/7), (121/9), (190/9), (200/11), (286/13),
 (293/11), (294/7)
 d.-diler
 (177/7), (178/6)
 d.-miş-idi
 (202/1), (292/12)
 dit- ditmek, didik didik etmek.
 d.-di
 (180/10)
 döğ- dövmek, vurmak.
 d.-di
 (112/2), (217/10)
 d.-diler
 (30/2), (134/5)
 d.-er
 (144/5), (146/12)
 dök- dökmek.
 d.-di

- (91/7), (111/8), (111/11), (198/13), (238/8)
- d.-diler
(270/7)
- dön- dönmek, geri dönmek, dolaşmak, çevrilmek, bir halden başka bir hale geçmek.
- d. ;dön, geri dön
(144/13), (208/1), (248/6)
- d.-di; döndü, geri döndü, dolaşmak, çevrilmek.
(26/3), (34/8), (49/7), (65/5), (77/8), (83/7), (85/5), (85/13), (112/9), (121/6), (131/11), (134/9), (134/12), (141/2), (153/7), (156/10), (159/12), (161/12), (171/12), (207/13), (209/6), (209/10), (211/2), (216/2), (220/4), (220/4), (282/8), (287/10), (289/5), (289/10), (295/6)
- d.-diler; döndüler, geri döndüler.
(71/11), (100/8), (212/10),
- d.-düm; döndüm, geri döndüm.
(207/5), (207/13)
- d.-e; döne, geri döne.
(175/8)
- d.-elüm; döndüm, geri döndüm.
(272/9)
- d.-em; döndüm, geri döndüm.
(58/4)
- d.-er; dolaşır, çevrilir.
(279/2)
- d.-eyim mi; döneyim mi, geri döneyim mi.
(183/12), (183/12), (188/5),
- d.-gil; dön, geri dön.
(32/5), (32/7), (32/11), (33/1), (33/3), (33/5), (143/9),
- d.-miş; bir halden başka bir hale geçmiş.
(8/11)
- d.-sem; dönsem, geri dönsem.
(177/13)
- dürt- dürtmek, sokmak, sürmek, sürtmek.
- d.-sün
(118/10)
- düz- düzmek, koşmak, tanzim etmek, tertip etmek, tedvin etmek.
- d.-di
(6/6), (34/11), (65/10), (153/13), (253/5)
- eg- eğmek.
- e.-missin
(110/9)
- es- esmek.
- e.-di
(207/12)
- gel- gelmek.
- g.
(88/1), (91/9), (119/11), (162/6), (170/11), (198/11), (215/13), (227/8), (227/9), (286/11), (297/8), (298/10), (302/6)
- g.-di

(8/9), (12/6), (16/7), (16/9), (19/13), (20/4),
 (21/13), (26/5), (27/2), (27/12), (28/11), (29/3),
 (30/9), (34/12), (38/5), (44/3), (45/1), (47/4),
 (51/10), (51/11), (51/13), (52/5), (71/2), (70/9),
 (73/10), (73/11), (75/3), (76/3), (76/4), (78/2),
 (79/11), (80/8), (80/9), (83/7), (86/1), (86/5),
 (89/7), (93/1), (97/3), (97/12), (99/2), (99/12),
 (99/13), (100/9), (102/2), (105/3), (107/9), (109/11),
 (112/3), (117/9), (118/8), (120/13), (121/12), (123/13),
 (127/2), (128/1), (129/4), (129/6), (129/8), (129/10),
 (129/11), (129/13), (130/1), (134/9), (135/3), (135/8),
 (137/9), (137/10), (137/11), (137/12), (141/6), (142/8),
 (148/10), (153/4), (156/10), (162/8), (162/13), (164/4),
 (164/5), (165/9), (166/6), (166/7), (168/6), (171/13),
 (172/10), (173/2), (174/4), (178/10), (178/13), (184/13),
 (185/5), (187/8), (189/13), (191/6), (192/4), (193/2),
 (194/4), (197/8), (202/11), (211/5), (211/6), (213/7),
 (214/6), (215/11), (215/13), (217/2), (220/4), (220/13),
 (221/1), (221/4), (222/9), (223/12), (223/13), (224/1),
 (224/2), (224/3), (225/8), (226/4), (226/11), (227/13),
 (229/8), (229/11), (234/3), (235/9), (235/11), (237/1),
 (237/2), *(238/10), (241/4), (242/7), (244/4), (246/9),
 (250/1), (255/10), (257/6), (263/5), (263/11), (265/3),
 (266/10), (267/1), (272/8), (273/5), (275/5), (282/8),
 (283/8), (283/9), (284/12), (285/3), (285/8), (285/12),
 (286/1), (286/2), (292/11), (293/2), (293/4), (295/12),
 (296/2), (298/7), (301/11),

g.-diler

(69/12), (74/1), (95/1), (186/3), (212/10), (214/2),
 (216/5), (234/8), (252/11), (264/2), (264/10), (264/12),
 (265/5), (266/2), (271/6), (281/10), (283/12), (283/13),
 (284/7), (284/9), (299/12)

g.-dük

(178/6)

g.-düm

(71/11), (78/8), (105/9), (109/5), (158/9), (190/1)

g.-dür

(78/7), (78/8), (186/6), (194/9), (239/1), (241/8),
 (270/1)

g.-dür-ise

(33/4)

g.-dürüz

(178/5)

g.-e

(232/13)

g.-em

(101/1), (176/12), (177/2),

g.-esin

(112/5), (177/4), (237/2), (263/1),

g.-esiz

(266/9)

g.-gil

(12/8), (24/1), (28/4), (40/10), (41/6), (124/12),
 (128/1), (128/4), (129/3), (135/13), (140/12), (248/13)

g.-miş
 (247/6), (257/13),
 g.-mişem
 *(83/9), *(179/6), (179/8),
 g.-miş-idi
 (220/11),
 g.-se
 (7/7), (9/4), (117/13), (236/12), (140/12), (190/6),
 (242/10),
 g.-sün
 (7/11), (9/8), (17/7), (167/8), (173/13), (181/13),
 (184/10), (194/1), (205/6), (241/5), (270/12), (283/4),
 (287/10), (288/9), (289/4), (293/1), (293/4), (293/4),
 *(294/4), *(294/5), (294/11), (296/1),
 g.-ür
 (18/11), (52/3), (132/13), (219/8), (272/11), (275/10)
 (281/9), (283/7),
 g.-ür
 (26/1), (50/10), (101/12), (102/5), (114/9), (221/4),
 (243/10), (264/5), (273/6), (294/13)
 g.-ürem
 (43/13)
 g.-ür-idi
 (11/8), (93/3), (97/11), (190/6), (235/13)
 g.-ür-ise
 (9/8)
 g.-ürler
 (264/13)
 g.-ür mi-y-idüm
 (297/5)
 g.-ürsin
 (24/6), (136/6), (179/3)
 gez- gezmek, dolaşmak.
 g.-di
 (8/9)
 g.-e
 (156/13)
 g.-er
 (5/8)
 g.-er-idi
 (180/1)
 g.-er-idür
 (47/9)
 git- gitmek.
 g.
 (261/13), (276/2)
 g.-di
 (16/9), (31/5), (38/11), (44/2), (47/3), (82/11),
 (87/8), (89/3), (89/4), (117/3), (121/11), (148/9),
 (159/5), (197/13), (240/8), (245/4), (258/1), (294/3),
 g.-diler
 (29/4), (208/11), (209/10),
 g.-düm
 (44/1)

g.-dÜR
 (92/5)
 g.-e (gide)
 (89/7), (247/10),
 g.-elüm (gidelim)
 (88/1), (162/6), (240/2),
 g.-er (gider) 1
 (3/5), (32/3), (32/6), (32/7), (32/10), (32/12),
 (33/2), (33/7), (33/8), (33/10), (100/9), (260/4),
 (262/5), (262/7), (262/8), (262/9), (283/7),
 g.-erem (giderem)
 (49/9), (100/10), (124/6), (207/8), (283/6)
 g.-er-idi (gider-idi)
 (22/11), (294/13)
 g.-er-ise (gider-ise)
 (32/3), (32/5), (32/8), (32/10), (32/13), (33/2),
 (33/11), (33/13), (34/1), (111/5),
 g.-er-iseR (gider-iseR)
 (49/9),
 g.-ersin (gidersin)
 (49/8), (100/9), (193/11), (207/7),
 g.-eyim (gideyim)
 (58/5)
 g.-eyin (gideyin)
 (126/3)
 g.-mişdür
 (134/11),
 g.-miş-idi
 (74/11), (220/13),
 g.-miş-idük
 (71/7)
 g.-sün
 (10/10), (13/4), (111/6), (183/4)
 " (gerek-); isterse gitsin
 (185/8)
 gül- gülmek
 g.-er-idÜR
 (98/1)
 g.-ersin
 (274/2)
 güt- gütmek.
 g.-erler
 (263/5)
 iç- içmek.
 i.-di
 (20/4), (126/13)
 i.-diler
 (191/5), (255/7),
 i.-düm
 (239/13)
 i.-dÜR
 (239/4)
 i.-elüm
 (36/13)

i. erlerdi
(V-53/12)
i.-erler-idi
(31/7), (36/8), (250/1)
i.-ersin
(274/11)
i.-esin
(171/5)
i.-miş-idi
(123/5)
i.-ürüz
(126/2)
ir- ermek, erişmek, yetişmek, ulaşmak, varmak.
i.-di
(84/7), (192/9), (240/10)
i.-diler
(177/7)
kaç- kaçmak.
k.-ar
(27/9), (247/5)
k.-aram
(246/13)
k.-aruz
(246/12)
k.-dı
(16/5), (84/3), (119/6), (153/2), (159/9), (211/2),
(216/4), (219/3), (229/12), (252/7), (265/5), (283/10)
k.-dılar
(42/4), (203/10), (284/1), (298/1)
kak- kakmak, vurmak, dikmek, başa kakmak, yüze vurmak.
k.-aram; kakarım, vururum.
(43/11)
k.-dı; kakdı, vurdu.
(276/9),
k.-dı; başa kakdı, yüzüne vurdu.
(114/7)
kal- kalmak.
k.-a
(170/10)
k.-am
(176/12),
k.-asın
(125/4)
k.-dı
(34/13), (65/12), (154/3), (201/5), *(220/8), (220/9),
(222/9), (228/5), (291/2), (303/9)
k.-dum
(48/11), (170/9)
k.-miş
(44/3), (44/4), *(44/8), (44/9), (44/10), *(91/3)
k.-miş-idi
(188/3), (220/11)
k.-sa
(57/3)

k.-sun
(107/6)
k.-uR
(107/5)
kap- kapmak, tutmak, yakalamak.
k.
(242/3)
k.-dum
(207/3)
kert- kertmek, centmek, gedik açmak.
k.-di
(190/2)
kes- kesmek.
k.
(230/4), (277/10), (278/11), (302/13)
k.-di
(17/5), (64/5), (74/12), (74/13), (197/6), (222/4),
(289/8), (303/1)
k.-diler
(299/11)
k.-düm
(277/8)
k.-dÜR
(254/7)
k.-em
(261/12)
k.-er
(4/5), (187/7), (230/3), (265/7)
k.-er-idi
(173/4)
k.-erler
(175/3)
k.-e-y-idüm
(259/3), (282/13)
k.-eyim
(188/6), (245/13)
k.-eyin
(130/11)
k.-eyin-mi
(13/12), (196/8),
k.-im; keseyim.
(222/4)
k.-ür
(143/3), (243/6), (248/2), (298/4)
kır- kırmak, öldürmek, kesmek.
k.-am; öldüreyim.
(232/12)
k.-ar; öldürür.
(29/11), (265/7)
k.-dılar; kırdılar, kesdiler.
(178/7)
" ; öldürdüler.
(255/13), (270/7), (284/8)
kıs- kısmak, sıkmak, sıkıştırmak.

k.-ar
(248/9)
k1y- kıymak, kasdetmek.
___k.-ar midüm
(199/11), (200/6)
k.-am
(199/12)
* k.-dı-y-ise
(31/1)
kız- kızmak, ısınmak.
k.-dı
(226/13)
k.-sun
(226/13)
kiç- geçmek.
k.
(227/8), (227/9)
k.-di
(34/12), (45/9), (47/10), (47/11), (47/12), (69/5),
(73/12), (79/3), (92/13), (105/2), (139/6), (139/8),
(139/10), (202/9), (227/8), (239/6), (193/10), (263/4)
k.-diler
(270/9)
k.-düm
(207/1), (239/11)
k.-dür
(186/8), (186/11), (239/3)
k.-e
(186/12)
k.-em
(261/12)
k.-er
(101/12)
k.-er-ise
(79/11)
___k.-er-iseR
(78/12)
k.-ersin
(78/13)
k.-miş
(47/7), (187/3)
k.-ÜR
(298/5)
ko- komak, koymak, bırakmak
k.
*(53/12), (88/2), (88/8)
k.-dı
(147/11), (159/9), (216/4), (227/7), (228/12),
k.-dılar
(63/3), (274/5)
k.-dum
(109/5)
k.-gıl
(162/7), (169/3), (211/9), (211/10)

k.-mıslar-idi
(142/4)
k.-mıssın
(110/10)
k.-R
(55/5), (111/5), (112/8), (226/13)
k.-R-a
(111/13)
k.-r
(41/13)
k.-r-ise
(49/5), (176/7), (176/9), (176/11), (281/8), (299/1)
k.-r-iseR
(169/2)
k.-r mıyam
(159/10), (232/7)
k.-rsın
(37/5)
k.-saR
(111/3)
kop- kopmak; çıkmak, ortaya çıkmak, olmak.
k.-dı
(2/2), (207/13), (221/8), (224/8), (224/9), (224/10)
(244/1), (256/7)
k.-dı-y-ise
(19/5)
k.-sa
(4/1), (278/4)
koş- destan koşmak.
k.-dı
(34/11), (65/10), (153/13), (253/5)
kov- kovmak, kovalamak, önüne katmak.
k.-ar
(22/8), (195/9), (195/13)
k.-ar-idi
(22/4), (26/10)
k.-ar-idüm
(200/4)
k.-arlar
(273/7)
k.-dı
(112/1), (112/2), (217/11)
k.-sun
(21/13)
kuç- kucaklamak, sarmak, bağrına basmak.
k.-dı
(224/3), (252/10)
k.-gıl
(258/9)
kur- kurmak, yapmak.
k.-ar-idi
(237/10)
k.-dı
(303/6)

k.-dum
 (303/6)
 k.-mişsin
 (110/9)
 küs- küsmek, darılmak.
 k.-di
 (238/9)
 ohşa- okşamak, iltifat etmek, sevmek, gönül almak, gönlünü
 yapmak, tavlama.
 o.-gıl
 (21/1)
 o.-rsın
 (75/10)
 ol- olmak.
 o.-a
 (14/9), (68/3), (76/5), (81/6), (78/1), (125/4),
 (211/1),*(212/1)
 o.-dı
 *(27/11), (52/6), (63/12), (120/6), (157/13), (159/6),
 (159/10), (204/2), (242/7),
 o.-sa
 (2/8), (68/5), (93/3), (93/4), (127/7), (133/13)
 (238/3)
 o.-sa gerek
 (76/6)
 o.-san
 (224/11), (224/12)
 o.-sun
 (5/9), (18/7), (75/11), (80/5), (93/2), (111/5),
 (122/1), (163/8), (167/12), (167/13), (169/10), (212/12),
 (213/1), (214/9), (216/13), (253/6),*(302/1), (302/2)
 o.-ur
 (130/6), (130/7), (130/8), (160/6), (160/7), (160/8),
 (175/10), (175/11), (175/12),*(175/13), (176/1), (176/2)
 o.-ur-idi
 (2/3), (127/8)
 ög- övmek, medhetmek, medh ü sena etmek, överek teşvik ve
 teşci etmek.
 ö.
 (276/1), (276/5)
 ö.-di
 (209/12),*(237/8)
 ö.-er
 *(237/7)
 ö.-ersin
 (41/1), (41/3), (41/4), (41/5)
 ö.-eyim
 (276/6)
 ö.-eyin
 (276/12)
 ö.-miş
 (99/5), (99/6)
 ö.-mişler
 (181/5),

ö.-sün
(275/11),
ö.-ür
(181/4), (183/11), (188/4)
öp- öpmek.
ö.-di
(51/1), (80/3), (99/13), (174/5), (177/5), (270/2),
(290/4)
ö.-em
(176/11)
ört- örtmek, kapamak.
ö.-di
(242/6)
ö.-diler
(298/2)
ö.-er
(43/4)
öt- ötmek.
ö.-gil
(41/7), (105/2)
pirt- delmek, delip etini dışarı çıkarmak, sivri bir şeyle
(mesela boynuzla) delik deşik etmek
p.-ar
(180/11)
piç- biçmek, kesmek, şekil vermek, biçim vermek, düzenlemek
p.-di
(6/7)
p.-e-y-idüm
(184/11)
sal- (sal-) salmak, salıvermek, bırakmak, koyuvermek, dü-
şürmek, indirmek, atmak, vurmak, sallamak, sermek.
s. ; vur.
(277/10), (278/10)
s.-ar-idi ; atardı, sallardı.
(203/1)
s.-a-y-idüm ; sereyim mi.
(13/11)
s.-a-y-idüm ; salaydım.
(53/8)
s.-dı ; bıraktı, saldı, koyuverdi.
(119/7), (272/5)
; vurdu.
(182/12)
" ; serdi.
(73/12)
s.-dum ; bıraktım, saldım, salıverdim, koyuverdim.
(24/10), (138/1)
s.-ur ; bırakır, salar.
(3/5)
sanç- (sanç-) sançmak, saplamak.
s.-am
(288/6)
s.-ayım
(246/1)

s.-dı
(132/2)
s.-dılar
(218/3)
s.-un
(52/13)
sar- sarmak.
s.-dı
(179/12), (216/12), (241/2)
s.-dılar
(273/11)
sav- savmak.
s.-sun
(5/10)
seç- seçmek.
s.-dı
*(87/6), (87/7), (192/2)
s.-diler
(264/1)
s.-ür
(263/13)
sep- serpmek, saçmak.
s.-diler
(41/8)
ser- sermek, yere sermek, yere çalmak.
s.-er
(180/11)
sev- sevmek.
s.-dı
(185/7), (189/10)
s.-dür
(198/6)
s.-er-ise
(167/3), (261/6)
sığa- sıvazlamak, sıvamak.
s.-dı
(26/12), (28/11), (179/5), (227/9)
sık- sıkmak.
s.-arlar
(160/8)
s.-dı
*(29/1), (29/3)
sil- silmek.
s.-er
(195/8)
s.-eyin
(49/4)
sok- sokmak.
s.-dı
(225/5), (226/6), (229/11), (230/10)
s.-sun
(168/2)
sor- (I) sormak, sual etmek.
s.-ar-idüm

(140/8)
s.-ar-isen
(96/3), (232/2), (269/7)
s.-ar-sın
(287/5)
s.-dılar
(194/8)
s.-sa
(144/1)
s.-uR
(249/2)
sor- (II) emmek, emerek içine çekmek.
s.-dı
(217/2),*(217/3)
soy- soymak.
s.-dılar
(179/11)
sön- sönmek, şişkinliği inmek, kabarıklığı sönmek.
s.-di
(227/10)
sun- sunmak, vermek.
s.-dı
(228/4)
sür- sürmek, sürtmek, sürgün etmek, kovmak, geriye sürmek,
hücum etmek, yürümek, üzerine yürümek, basıp yürümek.
s.-dı; kovdu, sürgün etti
(222/4)
" ; hücum etti, üzerine yürüdü.
(184/12),(250/7)
" ; sürdü.
(16/7), (16/9), (16/11), (107/9), (147/12),(162/8),
(182/2), (182/5), (286/3)
" ; sürgün etti, kovdu.
(210/3), (251/7)
" ; sürter.
(144/4), (146/11)
s.-eyin ; süreyim.
(118/10)
s.-üR ; kovun, sürün, sürgün edin.
(183/3)
süs- süsmek,deşmek, delmek, dürtmek, batırmak, boynuzla-
mak, mızraklamak, süngülemek.
s.-em
(209/3)
şiş- (I) şişmek.
ş.-er
(24/9)
şiş- (II) çözmek, açmak.
ş.-diler
(31/13)
ş.-üR
(31/11)
tak- takmak, geçirmek.
t.

(228/9)
t.-alum
(29/13)
t.-dı
(234/2)
t.-dılar
(30/2), (30/11), (134/3)
tanı- tanımak.
t.-dı
(94/3), (99/4), (115/7), (116/13)
t.-dılar
(107/3)
t.-r
(94/2)
t.-rlar
(107/3)
taş- taşmak.
t.-ar
(145/3)
t.-sa
(3/3)
taya- dayamak.
t.-dı
(16/11), (182/5)
tık- tıkmak.
t.-dı
(265/2)
toğ- doğmak.
t.-ar
(58/12), (145/4), (145/6)
t.-ar-ise
(190/4), (260/12)
t.-dı
(90/13)
t.-sun
(59/8)
tök- dökmek.
t.-dün
(254/8)
t.-e-y-idüm
(259/3)
t.-eyin mi
(196/8)
t.-ür
(248/2)
tuy- duymak, işitmek
t.-dılar
(29/10)
t.-dum
(52/7)
t.-mıs
(30/6),
t.-sa
(68/6)

t.-sam
(297/5)
uç- uçmak.
u.-arlar
(191/2), (215/3)
u.-ayın mı
(196/7)
u.-dı
(159/6), (159/10), (215/6)
unut- unutmak.
u.-dı
(229/6)
ur- vurmak, bağlamak, sürmek.
u.-alum ; vuralum.
(101/12)
u.-asın ; vuralum.
(283/3)
u.-dı ; vurdu.
(47/2), (109/8), (159/13), (160/1), (185/3), (185/4),
(189/5), (195/4), (209/9), (241/2), (252/3), (287/9),
(288/8)
" ; bağladı.
(230/9)
u.-dılar ; vurdular.
(284/7), (299/13)
" ; sürdüler
(29/3)
u.-ur ; vurur.
(9/9), (22/9)
" ; sürer
(213/12)
u.-ur-idüm ; vururdum.
(297/3)
ürk- ürkmek, ürküp kaçmak.
ü.-di
(142/6), (160/1), (213/8), (215/1), (215/11),
(219/3), (219/5), (262/5), (262/6), (262/8)
üş- üşüşmek
ü.-di
(64/13)
ü.-diler
(88/4),
ü.-er
(195/8)
üz- koparmak, yüzmek (derisini, kabuğunu soymak, kopar
mak), çeke çeke koparmak
ü.-di
(185/4),
ü.-er
(275/6)
vir- vermek.
v.
(59/7), (77/3), (115/12), (260/10), (261/13),
v.-di

(15/6), (65/8), (65/9), (69/6), (69/9), (90/5),
(101/3), (121/9), (140/11), (217/2), (220/7), (220/9),
*(222/7), (222/8), (223/11), (223/12), (252/12), (250/3)
v.-diler
(32/1), (106/1), (121/8), (266/1), (266/2)
v.-düm
(18/7), (75/11), (214/9), (222/9)
v.-dÜRüz
(107/6)
v.-e
(68/13), (69/2), (145/7)
v.-elüm
(85/7), (90/1), (183/6), (220/1), (236/1), (236/3)
v.-em
(261/11)
v.-esin
(183/2)
v.-evüz
(185/10)
v.-e-y-idi
(221/2)
v.-eyim
(85/3), (101/1), (105/13), (111/2)
v.-gil
(17/13), (18/1), (18/2), (18/3), (18/5), (48/12),
*(48/13), (49/1), *(49/2), (58/4), (101/1), (148/13),
(149/1), (185/6), (245/10), (245/12), (245/13), (246/1),
(246/2), (246/4), (261/5)
v.-miş
(75/4), (134/13)
v.-mişem
(78/1)
v.-se
*(147/5), (180/7)
v.-sün
(18/8), (68/9), (75/12), (144/10), (214/10)
v.-ür
(31/12), (72/12), (183/3), (185/6), (216/12), (219/12),
(220/2), (220/4), *(265/9)
v.-ürdüm
(V-34/8)
v.-ürem
(86/13), (173/3)
v.-ür-idük
(235/13)
v.-ür-idüm
*(93/5)
v.-ürler
(105/13), (175/2)
v.-ür misin
(75/6), (158/11), (163/2), (164/8)
v.-ürüz
(58/11)
yağ- yağmak.

y.-dı
(207/12)
y.-miş
(114/13)
y.-sa
(3/8)
yap- yapmak.
*y.-am
(176/10)
yar- (I) yarmak, yarık açmak; ayırmak, uzaklaşmak.
y.-dı
(112/2), (226/8)
yar- (II) geçmek, geride bırakmak.
y.-dı
(79/4)
yeR- yenmek
y.-e
(270/5)
y.-er
*(16/13), *(182/6)
y.-se
(173/2)
yet- (I) yetişmek, erişmek, ulaşmak, vasıl olmak; yetmek
kafi gelmek; olgunlaşmak, büyümek.
y.-di ; erişdi, yetişdi, ulaştı, vasıl oldu.
(49/7), *(59/9), (60/1), (60/5), (60/12), (61/3),
(61/7), (61/12), (62/3), (62/7), (72/4), (142/5),
*(149/11), (150/3), (150/8), (150/12), (151/3), (151/7),
(151/8), (151/9), (151/10), (151/11), (151/12), (192/8),
(192/12), (203/5), (210/11), (211/3)
y.-diler ; erişdiler, yetişdiler, ulaşıldılar, vasıl oldular.
(38/7), (63/2), (120/2), (192/2), (208/10), (234/7),
(270/10)
y.-düm ; erişdim, yetişdim, ulaşımdım, vasıl oldum.
(60/1), (60/4), (60/11), (61/2), (61/7), (61/11),
(62/3), (62/6), (62/13), (63/1), (149/10), (150/2),
(150/7), (150/11), (151/2), (151/7), (280/1)
y.-em ; erişeyim, yetişeyim, ulaşayım, vasıl olayım.
(206/3)
y.-miş; erişmiş, yetişmiş, ulaşmış, vasıl olmuş.
(48/2), (114/13)
y.-se ; erişse yetişse, ulaşırsa, vasıl olsa.
(128/10)
y.-sevüz ; erişsek, yetişsek, ulaşırsak, vasıl olsak.
(128/10)
y.-sün; yetsün, olgunlaşsın, büyüsün.
(7/10)
yet- (II), yedekte götürmek.
y.-di
(82/10)
y.-diler
(38/7)
y.-em (yedem)
(82/8)

y.-erem
(274/13)
y.-mişüz
(39/3), (40/6)
yığ- yığmak.
y.
(14/8), (172/6)
y.-ar
(3/2)
y.-arlar
(101/6)
y.-arsız
(101/7)
y.-dı
(15/2), (39/13), (42/5)
y.-dum
(24/12)
yık- yıkmak, yere yıkmak, yere sermek, düşürmek.
y.-alum ; yere serelim, yere yikalım.
(36/12)
y.-am ; yıkayım.
(176/10)
y.-ar ; yere serer, yere yıkar.
(42/1), (180/11)
y.-dı ; yere serdi, yere yıkdı.
(23/1), (126/11),
y.-dılar ; yıkdılar.
(121/1)
y.-dum ; yıkdım.
(280/2), (280/4)
y.-duR ; yere yıkdın, yere serdin.
(136/5)
y.-mişüz ; yıkmışız.
(40/5)
yi- yemek.
y.-di
(52/3), (126/2), (126/13), (218/4)
y.-diler
(49/13), (190/5)
y.-düm
(239/12)
y.-dün
(239/4)
y.-gil
(54/1)
y.-mişem
(233/7), (233/9)
y.-Rüz
(126/2)
y.-r
(7/13), (50/7)
y.-r-imış
(275/8)
y.-r-ise

(10/9), (13/3)
y.-rsin
(274/10)
y.-sün
(9/6), (10/9)
y.-y-elüm
(9/6), (36/13), (49/12)
y.-y-em
(226/7)
y.-y-eyim
(220/3)
y.-y-esin
(171/5),
y.-y-eyin mi
(53/4)
yit- kaybolmak, yitmek.
y.-miş mi-y-idür
(47/8)
yol- yolmak.
y.-ar mısın
(164/11)
y.-dı
(54/7), (91/9)
y.-duR mı
(115/9)
yon- yontmak.
y.-uR
(115/3)
yor- düş yormak, tabir etmek.
y.-gıl
(43/7)
y.-sun
(43/9)
yort- at koşturmak, at sürmek, at koşturup gitmek, tırıs
gitmek, eşkin ve yorga gitmek, koşturmak, atla süratli
yürüyüş yapmak.
y.
(214/7), (262/13)
y.-am
(176/7)
y.-dı
(141/3), (190/8), (263/4),
y.-dılar
(177/6), (192/2)
y.-gıl
(258/11)
yüli- tıraş etmek.
y.-diler
(266/1)

TÜREMİS FİLLER

İSİMDEN TÜREMİS FİLLER

İSİMDEN FİİL YAPMA EKLERİ:

-A-, -E-

a-) -A

colga- sarmak, bohçalamak.

ç.-duR

(251/8)

kapa- kapamak.

k.-R

(159/2)

karga- kargamak, bedua etmek.

k.

(28/9)

k.-ram

(137/7), (137/13), (138/6), (140/5)

k.-r-iseR

(28/9)

k.-ruz

(10/12), (12/4), 13/5), (13/8)

k.-y-ıpdur

(V-8/9)

k.-y-updur

(10/12), (12/3), (13/5), (13/8), (68/2)

oyna- > oyuna-
oynamak.

o.

(112/13), (113/11), (114/7), (114/8), (114/9)

o.-r

(137/5), (248/8)

o.-rdı

(V-9/2)

o.-r-idün

(98/1)

o.-r-ise

(195/3)

o.-r-isen

(114/7)

o.-y-a

(112/11), (113/7), (114/5)

o.-y-ayım

(113/13), (114/12)

sıla- ısıldamak, parıldamak, parlamak ; ısıl ısıl yanmak,
parıldamak.

s.-dı

(127/9)

uğra- tesadüf etmek, rastlamak, rastgelmek, karşılayıp
geçmek, uzaklaşmak, üstüne varmak, birden saldırmak.

u.-dı

(255/5), (256/8)
u.-duR m1
(241/9)
u.-gıl
(21/1)
u.-miş-idi
(255/3)
yıldıra- parıldamak, ışıldamak.
y.-r
(251/12)
yılga- < yığa-
atlarla hücum etmek, dört nala hücum etmek, baskın
yapmak, akın yapmak.
y.-di
(38/4), (90/6)
b-) -E
beRze- > beRize-
benzemek.
b.-r
(99/6), (99/7), (99/8), (249/1)
b.-r-idi
(207/10)
dile- dilemek, istemek.
d.-di
(16/7), (84/9), (86/8), (86/10), (86/11), (86/12)
d.-r
(248/12)
d.-rem
(163/2)
d.-r-isen
(202/7)
d.-rsin
**(111/1), (111/2), (204/9), (221/7)
d.-y-eyim
(57/6)
d.-y-üpdür
(86/9), (86/10)
döşe- döşemek, yayamak, sermek.
d.-diler
(11/10), (13/6), (178/7), (179/2)
d.-miş-idi
(36/4)
d.-R
(10/9), (13/2)
d.-y-em
(176/8)
kişne- kişnemek,
k.-di
(99/5)
k.-y-eyin mi
(139/9)

-AL-, -EL-

a-AL

alal- kızarmak, al renge bürünmek, al renk almak.

a.-dı

(124/10)

boşal- boşalmak.

b.-dı

(180/4), (192/10)

buRal- bunalmak.

b.-dı

(48/11), (79/9), (133/8), (160/2), (211/1), (219/10),

(244/3), (293/1)

b.-mişsin

(149/10)

oRal- onulmak, iyileşmek, sağalmak, yara iyileşip kapanmak.

o.-dı

(29/7)

ulal- büyümek, gelişmek, yetişmek

u.-ur

(15/7), (256/5)

b-) -EL

yönel- yönelmek.

y.-diler

(30/3), (30/12)

y.-elüm

(29/13)

-AR-, -ER-

a-) AR

karar- kararmak.

k.-dı

(127/10), (134/12)

yaşar- yaşarmak.

y.-dı

(278/7)

b-) -ER

göger- yeşermek, yeşillenmek. bk. yeşer-

g.-dı

(258/6)

iver- evlendirmek.

i.-eyim

(170/11), (170/12),

i.-miş

(80/10-11)

yeşer- yeşermek, yeşillenmek. bk. göger-

y.-dı

(117/6)

-DA- (-DE-), -TE- (-TA-)

-DA-

bağda- güreşte sarma takmak.

b.-dı
(80/1)

-TE-

iste- < izde
istemek, aramak.

i.-di
(23/3), (86/6), (86/7), (220/6), (222/5),

i.-düm
(73/1)

i.-miş
(298/8)

i.-r
(79/8), (79/9), (111/12), (161/7), (168/11), (174/7),
(174/8)

i.-rem
(171/6)

i.-r-idi
(26/9)

i.-r-idüm
(159/2)

i.-r-imissin
(81/5), (171/4-5)

i.-r-isem
(85/6)

i.-r-iseR
(116/5)

i.-rlər
(222/10)

i.-rsin
(85/7)

i.-se
(254/1)

i.-sün
(17/9)

i.-y-elüm ; arayalım
(195/3)

-I-, -İ-

a-) I

darı- yağma etmek, dalamak, musallat olmak.

d.-miş
(44/7).

ohı- okumak, çağırmaq. kış. okı-

o.-dı

(69/8), (283/5)
o.-dılar
(81/13)
o.-y-alum
(81/11)
okı- okumak, çağırmaq. krs. ohı-
o.-dı
(84/8)
şakı- şimşek çıkmak.
s.-r
(43/1)
s.-y-ayım
(147/7)

-İRGE- (-IRGA-)

esirge- esirgemek.
e.-miş
(133/3)

-K-

açık- acıkmak.
a.-ur (acıgur)
(50/12)

-KİR-, (-KİR-, -KUR-, -KÜR-)

haykır-
h.-dı
(132/6), 148/1), (183/7), (227/3)

-L-

yücel- yücelmek.
y.-di
(117/4), (258/4)

-LA-, -LE-

a-) -LA

ağırla- ağırlamak, izaz ikram etmek.

a.-dı
(200/13), (237/5)

a.-r
(7/9)

ağla- ağlmak.

a.-dı
(25/10), (42/7), (54/8), (56/8), (67/9), (91/7),
(92/9), (94/7), (109/1), (119/5), (123/12), (141/10),
(141/11), (155/11), (220/12), (221/4), (223/10), (225/2),
(240/13), (240/13), (257/4), (282/7), (283/1), (300/9),
(300/11)

a.-dılar
 (299/13)
 a.-dum
 (125/7)
 a.-duR
 (124/3)
 a.-r
 (102/5), (102/6)
 a.-ram
 (68/3)
 a.-rlar
 (101/4)
 a.-r mısın
 (163/3), (164/10)
 a.-rsın
 (54/9), (102/9), (102/11)
 a.-rsız
 (93/13), (155/13), (181/3)
 a.-ruz
 (156/2)
 aRla- anlamak.
 a.
 (47/6), (71/6), (75/3), (95/7), (110/6), (124/1),
 (130/5),
 a.-n
 (36/10)
 'aşıkla- 'aşık olmak, sevmek, gönlünü kaptırmak.
 (ar. 'aşık)
 'a.-mış-idi
 (98/6)
 avla- avlamak.
 a.-r-idüm
 (200/3)
 bağışla- bağışlamak, affetmek, hediye etmek.
 b.-dı ; bağışladı, affetdi.
 (303/3)
 b.-mış-idi ; hediye etmişdi.
 (93/8),
 b.-r-idi ; hediye ederdi.
 *(123/6)
 b.-sun ; bağışlasun, affetsin
 (66/10), (122/7), (154/12), (170/4), (201/11), (213/5),
 (235/3), (253/10), (271/11), (291/7), (304/8)
 bağla- bağlamak
 b.-dı
 (50/4), (80/1), (236/7), (263/9), (275/2),
 b.-dılar
 (30/1), (30/10), (134/3), (273/10)
 b.-mıslar
 (215/3)
 b.-R
 (143/2), (185/12), (243/6), (244/9), (248/1),
 b.-r-idüm
 (297/3)

b.-y-alum
(29/13)
b.-y-ayım
(266/9)
başla- başlamak.
b.-d1
(11/1), (113/2), (121/7), (160/3), (182/7), (203/3),
(215/5), (217/7), (218/4),
boğazla- boğazlamak, boğazını kesmek.
b.-d1
(182/13), (189/6), (227/11)
b.-r-idi
(238/1)
buzla- bağıra bağıra ağlamak, feryat etmek.
b.-d1
(141/12)
b.-r
(102/5)
b.-rsın
(54/9), (67/13), (102/9), (102/12)
b.-y-ayın mı
(139/5), (139/7), (139/11)
câsusla- casuslamak, casusluk etmek. (ar. câsus)
c.-d1
(38/1), (70/12), (90/2)
çağla- > çağıla-
çağlamak.
ç.-d1
(117/5), (258/5)
fırla- fırlamak.
f.-r
(186/1)
hakla- haklamak, hakkından gelmek.
h.-y-alum
(301/2)
hil'atla- hil'at giydirmek, kaftan hediye etmek, kaftan
hediye etmek, kaftan vermek, gömlek vermek.
(ar. hil'at)
h.-d1
(295/6)
ısmarla- ısmarlamak, emanet etmek.
ı.-d1
*(100/1)
ı.-miş
(301/6)
ı.-ram
(166/4)
kamçıla- kamçılama.
k.-d1
(73/6)
karşula- karşılamak, karşısına çıkmak..
k.-d1
(70/9)
k.-dılar

(11/9), (13/5), (120/2), (273/8)
kılıçla- kılıçlamak, kılıçla vurup kesmek.
k.-dı
(64/7), (64/12), (120/8), (152/11), (153/1), (298/12)
(300/6), (302/9)
konukla- misafir etmek.
*k.-dı
(70/9), (75/2), (237/3)
k.-r-idi
(10/5)
k.-y-alum
(237/5)
kovla- gıybet etmek, dedikodu yapmak.
k.-y-alum
(18/11)
kuçakla- kucaklamak.
k.-dı
(23/2), (64/10), (99/12), (287/9),
k.-dılar
(298/1)
mahmuzla- mahmuzlamak.
m.-dı
(44/2)
maRla- bağırmak, feryat etmek.
m.-rsın
(149/3)
mırla- mırıldanmak.
m.-r-idi
(160/3)
muştula- müjdelemek.
(223/13)
ohla- oklamak, ok ile vurmak.
o.-dılar
(133/9)
o.-mışlar
*(195/7)
parala- parçalamak. (f. pare)
p.-dı
(109/8)
p.-R
(295/10)
p.-y-ayın
(135/1)
pırla- fırlayıp çıkmak, fırlamak, deldikten sonra öbür tara-
fa çıkmak.
p.-r
(248/10)
sakla- (sakla-) saklamak, besleyip bakmak, gizletmek, gizli
tutmak.
s. ; gizle.
(101/1)
s.-dılar ; gizlediler.
(29/6)
s.-mışlar ; besleyip bakmışlar.

(175/1)
s.-r-idi ; saklardı.
(93/9)
s.-r-idüm ; gizlerdim.
(129/4),(129/6), (129/7), (129/9), (129/11),(129/12),
(130/1)
s.-rlar-idi ; gizlerdi.
(204/4)
s.-sun ; saklasın.
(4/3), (9/12)
s.-y-ayım ; gizleteyim.
(101/3)
sıkla- ağlamak, sızlamak.
s.-dı
(42/7)
soyla- destan manzumesi söylemek, manzum söylemek, deyiş de-
mek, makamla manzum söylemek.
s.-dı
(13/10) (113/2), (113/3), (126/8), (137/8),*(206/8),
(207/9), (288/11),(269/5), (269/9), (296/7), (298/2)
s.-mıs
(2/10), (4/4), (5/1), (5/2), *(5/11), *(11/2),
*(14/2), *(17/11),*(28/3), (30/6), (30/7), *(33/6),
(55/6), (55/7), (57/8), (57/9), (65/10) *(106/4),
(106/11)* (115/7),*(125/8), (129/2), (129/3), (130/3),
(130/4), (131/1), (131/5), (135/12),(135/13),(136/13),
(138/1), (138/7), (139/12),(142/11),*(245/1),(145/9),
(145/10),*(161/5),(162/9),(162/10),*(164/12),*(167/5),
*(175/9) *(183/13),(186/4), (186/5),*(188/7),(192/4),
(192/5), (196/1), (196/2), (196/10),(196/11),*(198/2),
(196/6), (196/7), (199/13),(200/1), (208/2), (211/7),
(211/8), (211/12),(211/13),(222/11),(222/12),(224/7),
(231/1), (231/10),(231/11),(232/10),(233/4),(238/12),
(239/8), (239/9),*(241/7),*(241/12),(243/11),(243/12),
(245/5),(247/7), (248/6), (248/7),*(249/3),*(249/10),
(251/4), (257/7), (257/8),*(258/2), (258/11),(258/12),
(256/6), (261/6), (261/7), (262/4),*(267/2),*(268/4),
(268/8), (269/1),(269/11),(269/12),(276/13),(277/12),
(278/13),(279/12),(280/8), (281/4), (282/9), (282/10),
*(286/5), (286/8), (286/12),(287/12),(293/9), (293/10),
(296/13),(299/1),
s.-r
*(12/7), *(23/13), (27/3), (27/4), *(32/2), *(52/5),
(102/8), (105/4), (105/5),(123/13),(124/1),*(124/11),
(142/11),*(157/8),*(289/11)
s.-rsın
(167/5)
sorla- sırıldamak, sırıl sırıl akmak, şarıl şarıl akmak,
fıskırmak, şorul şorul akmak.
s.-dı
(23/1), (148/4), (203/9), (210/13),(252/3), (289/9),
tağla- dağlamak.
t.-rsın
(54/9), (56/8), (245/6)

toyla- ziyafet vermek, ağırlamak, ziyafete çağırarak, toy ey-
lemek.

t.-dı
(294/8)

t.-y-ayım
(23/8), (135/6)

yağla- yağlamak.

y.-sun
(228/3)

yağmala- yağmalamak, yağma etmek.

y.-sun
(291/11)

y.-dılar
(38/8), (71/1), (71/10), (212/4), (284/9),

y.-mışuz
(39/2), (40/7),

y.-r-idi
(294/13)

yavuzla- kötülemek.

y.-y-alım
(V-10/9)

yayla- yaylaya çıkmak, yaylada yaz mevsimini geçirmek, yazın
yaylada oturmak.

y.-r
(145/2)

y.-rum
(103/8)

b-) LE

'azizle- ağırlamak, azizlemek. (ar. 'aziz)

'a.-r
(7/9)

bekle- beklemek, durmak.

b.-er-idi
(283/11)

besle- beslemek.

b.-diler
(217/6)

b.-miş
(213/10)

b.-y-elüm
(217/5)

b.-y-eyin
(216/13)

da'vile- dava etmek, hesap sormak. (ar. da'vi)

d.-rlər-mi
(128/12)

depele- tepelemek, tekmelemek.

d.-di
(216/9), (234/7), (263/6)

d.-sün
(22/1)

derle-, terlemeis

d.-miş
(266/13)
diRle- dinlemek.
d.
(47/6), (71/6), (75/4), (95/8), (110/7), (124/1),
(130/5)
d.-R
(36/11)
d.-sün
(169/12)
dişle- ısırmaq.
d.-di
(80/3)
eyerle- eyerlemek, ata eyer vurmaq.
e.-di
(261/1)
gezle- okun gezini kirişe takmaq.
g.-di
(199/1)
gözle- beklemek, gözetlemek, gözlemek
g.-di
(191/12), (195/4), (247/1)
g.-diler
(272/6)
g.-r
(7/13)
gürle- gürlemek.
g.-y-eyim
(147/7)
iRle- inlemek.
i.-di
(242/9)
i.-er
(248/10)
işle- işlemek, yapmak, etmek, çalışmaq.
i.-r
(90/11)
izle- izlemek, iz üzerinden gitmek, izi takip etmek.
i.-di
(141/12), (148/9)
küvle- feryat etmek, haykırmak, nara atmaq, gürlemek.
k.-diler
(119/1)
nemle- hedefe isabet ettirmek, vurmaq.
n.-r-idüm
(200/4)
ökçele- ökçelemek.
ö.-di
(26/7), (44/12), (135/3)
siRirle- hayvanın arka ayaklarının sinirlerini kesmek, arka
ayaklarından vurmaq, hareketsiz bırakmaq, vurup
yıkmak.
s.-di
(76/9)

s.-r-idi
(22/4)
söyle- söylemek, konuşmak.
s.
(116/6), (163/7)
s.-di
(122/1), (126/2), (201/4), (207/7), (237/9), (242/13),
(243/1), (253/7), (291/1)
s.-diler
(18/11),
s.-düm
(160/10), (162/11)
s.-r
(9/2), (113/9)
s.-r-idi
(178/1)
s.-r-iseR
(7/7), (9/4), (9/10),
s.-r-seR
(V-4/8)
s.-rsin
(176/4), (193/1), (245/6)
s.-sün
(169/11)
s.-rsiz
(284/3)

-RA-, -RE-

a-) -RA

aRra- kükremek, haykırmak.

a.-dı
(147/13)

sıçra- sıçramak.

s.-dı
(84/5), (99/13), (117/2), (226/2), (227/4),
(228/13), (264/5), (266/9), (276/8)

s.-y-ayım
(282/9)

toğra-

t.-dı
(210/12)

t.-r
(248/9)

t.-y-alar
(56/4)

b-) -RE

ditre- titremek.

d.-di
(157/11)

kükre- kükremek

k.-di
(147/13)

Fiilden Türemiş Fiiller

Fiilden Fiil Yapma Ekleri:

-L-

açıl- açılmak.

a.-di

(118/13), (229/10)

ahtarıl- aktarılmak, yere inmek, attan inmek.

a.-di

(290/3)

al- almak.

a.

(72/9), (88/1), (88/8), (169/6), (215/13)

a.-am

(101/1), (140/1), (148/2), (158/10), (289/3)

a.-asın

(171/7)

a.-ayın

(25/6) (76/8), (126/3), (134/13), (138/12)

a.-ayın mı

(13/11)

a.-di

(19/4), (19/5), (20/4), (22/12), (23/9), (26/3),
(26/3), *(31/4), (31/5), (34/5), (34/13), (40/1),
(49/6), (50/8), (54/6), (65/4), (65/11), (67/9),
(73/13), (79/12), (84/8), (88/2), (90/9), (91/8),
(94/4), (100/7), (101/4), (106/1), (108/9), (112/3),
(121/6), (121/12), (132/5), (135/8), (140/12), (147/11),
(154/2), (156/5), (159/5), (159/12), (169/7), (171/11),
(179/2), (191/11), (192/1), (193/7), (197/7), (199/1),
(201/5), (209/4), (209/8), (216/2), (216/11), (217/1),
*(217/3), (217/4), (218/1), (219/4), (223/12), (227/1),
(228/10), (229/6), (230/8), (252/4), (253/1), (253/2),
(262/7), (262/8), (267/2), (268/4), (270/11), (272/9),
(287/8), (289/7), (290/8), (291/2), (295/13), (302/6),
(303/4), (303/9)

a.-dılar

(69/13), *(70/1), (70/2), (134/6), (182/1), (255/8),
(284/10), (290/7), (300/2)

a.-dum

(86/4), (190/12), (197/13), (252/9), (277/7), (279/6),

a.-duR

(186/7), (234/13)

a.-duRuz

(107/7)

a.-gıl

(21/1), (30/13), (131/8), (157/3), (161/10), (162/7),
(169/2)

a.-mıs

(48/3), (50/9), (115/1)

a.-mısdur

(295/7)

a.-mişlar
(101/5)
a.-sa
(68/6), (238/3)
a.-sam
(177/12)
a.-sun
(88/9), (88/10), (301/6)
a.-uR
(52/3), (183/11)
a.-updur
(254/7)
a.-ur
(100/12), (100/13), (111/9), (111/10), (265/11)
a.-uram
(43/11), (124/6), (124/8), (159/10), (274/12)
a.-ur-idi
*(155/4)
a.-ur-idüm
(297/4)
a.-ur-iseR
(169/2)
a.-ur mısın
(98/9)
a.-ursın
(158/12)
asıl- asılmak
a.-miş-idi
(173/5), (173/8-9)
atıl- atılmak.
a.-dı
(63/11), (132/10)
ayrıl- ayrılmak
a.-dı
(63/13), (152/6)
a.-dum
(223/10)
basıl- basılmak, yenilmek, alt olmak.
b.-miş-idi
(141/6)
bozıl- bozulmak.
b.-miş
(242/6)
çapıl- yağmalanmak, yağma edilmek, basılmak,
c.-dı
(294/10)
çekil- çekilmek.
c.-di
(47/2)
çevüril- çevrilmek, dönmek, dönüp dolaşmak.
c.-di
(222/9)
didil- < diti
didilmek, didik olmak.

d.-em
(177/1)
dikil- dikilmek, yapılmak, kurulmak
d.-di
(182/12), (271/2)
d.-miş
(71/3), (76/5)
*d.-se
(7/2),
diril- toplanmak.
d.-di
(173/12), (224/4), (254/13), (283/8)
d.-diler
(281/10)
d.-miş-idi
(67/2), (122/12), (202/3)
d.-ür
(195/5)
dizil- dizilmek, sıralanmak.
d.-miş-idi
(123/1)
dögil- dövülmek, vurulmak, çalınmak.
d.-di
(63/5), (120/5), (302/4)
düzil- düzülmek, dizilmek, tertip ve tanzim edilmek, sıra-
lanmak.
d.-di
(302/4)
d.-miş-idi
(36/5)
gömil- gömülmek.
g.-di
(230/10)
kertil- kertilmek, çentilmek, gedik açılmak.
k.-eyin
(98/10), (190/2)
kesil- kesilmek.
k.-di
(63/8)
k.-sün
(24/8)
k.-üpdür
(104/11)
kırıl- kırılmak, ölmek, öldürülmek, kesilmek.
k.-avuz
(273/8)
k.-dı
(153/3), (271/3)
k.-mıs
(141/7)
koyıl- koyulmak, baskın yapmak, hücum etmek, üzerine saldır-
mak, üzerine dökülmek.
k.-dı
(40/2), (71/9), (90/8)

k.-dılar
(70/13), (255/12)
k.-updur
(102/11)
kurıl- kurulmak.
k.-miş-idi
(36/5), (123/1)
k.-ur-idi
(207/11)
kurtıl- kurtulmak.
k.-a
(183/9)
k.-dı
(183/9)
k.-duR
(86/2)
k.-duR mı
(128/7), (229/1), (229/13)
obrıl- oyulmak, çukurlaşmak, çökmek, yarılmak
o.-dı
(30/8), (192/10)
o.-ur-idi
(57/1)
öl- ölmek.
ö.-di
(98/5), (155/10), (156/2), (170/9), (204/3), (298/7),
(300/1)
ö.-di-y-ise
(260/1)
ö.-em
(68/3), (125/4), (170/10), (233/2)
ö.-e-y-idi
(8/3)
ö.-eyim
(49/4), (246/5), *(258/3), *(268/9), *(269/12)
ö.-eyin
(117/11)
ö.-miş
(149/8), *(149/9)
ö.-mişdür
(275/1)
ö.-miş-ise
(260/13)
ö.-miş mi-y-idÜR
(47/8)
ö.-sün
(194/1)
ö.-ür-istem
(49/4)
sañıl- sañılmak, saplanmak.
s.-ayım
(260/11)
s. ayın
(98/10), (190/3)

sarıl- sarılmak.
s.-alum
(260/10)
savrıl- savrulmak.
s.-ayın
(98/10), (190/3)
s.-ur-idi
(57/1)
savul- çekilmek, yana çekilmek, yana kaçmak, karşısından çe-
kilmek, savulmak.
s.-dı
(17/3), (182/11)
seçil- seçilmek, ayrılmak, ayırt edilmek, fark edilmek.
s.-ÜR
(247/4)
soğıl- soğulmak ; kaynağı kurumak, suyu çekilmek; kuruyup
akmamak.
s.-mış-idi
(117/5), (258/5)
süsıl- dürtmek, batırılmak, sokulmak, saplanmak.
s.-di
(63/10), (132/11)
tağıl- dağılmak.
t.-dı
(297/3)
t.-ur
(195/6)
tol- dolmak.
t.-dı
(23/2), (23/12), (29/2), (44/11), (106/4), (135/12),
(140/7), (222/11), (290/2)
t.-sun
(4/13)
tutıl- tutulmak, yakalanmak.
t.-a-y-idüR
(165/4)
t.-dı
(71/1), (153/4)
üzıl- kopmak, kesilmek, üzülmek.
ü.-ür
(189/9)
yapıl- yapılmak
y.-mış
(279/1)
y.-updur
(6/8)
yarıl- yarılmak
y.-dı
(127/9), (216/10), (229/10)
yayıl- yayılmak.
y.-dı
(243/2)
y.-dılar
(28/13)

yığıl- yığılmak, toplanmak.

y.-dı

(285/9), (300/11)

y.-mış

(229/5)

yihıl- yıkılmak, üsmek. krs. yıkıl-)

y.-dı

(133/9)

* y.-mış-idi

(117/4)

yıkıl- yıkılmak, krs. yihıl-

y.-dı

(17/5), (189/6)

y.-mış-idi

(26/8), (258/4)

y.-sa

(4/7)

y.-sun

(172/1), (180/12)

y.-updur

(104/10)

yırtıl- yırtılmak

y.-a

(171/8)

yorıl- yorulmak.

y.-dı

(84/4)

-N-

alın- alınmak, yenilmek, alt olmak.

a.-dı

(153/2)

a.-duR-ise

(251/10)

a.-updur

(104/12)

aşan- yükselmek(??)

a.-mış-idi

(10/3), (67/1), (122/12), (202/2), (235/7)

atlan- ata binmek.

a.-dı

(39/9), (70/7)

a.-dılar

(79/2), (100/8), (120/1)

a.-uR

(79/1)

bağlan- bağlanmak, bağlanılmak.

b.-dı

(261/2), (302/3)

begen- beğenmek.

b.-dı

(72/11), *(87/10), (87/11), (191/4)

bin- binmek

b.
(214/7)
b.-di
(37/9), (37/10), (37/11), (37/12), (37/13), (38/4),
(76/2), (82/10), (84/5), (99/13), (117/2), (127/5),
(159/11), (193/8), (257/6), (263/2), (264/6), (265/1),
(276/9), (296/2), (297/13), *(301/9)
b.-diler
(38/6), (214/1), (272/4)
b.-em
(82/8), (139/13)
b.-er
(142/6)
b.-erem
(274/12), (275/3)
b.-er-idüm
(200/1), (297/2)
b.-er-imiş
(275/6)
b.-ersin
(274/11)
b.-eyim
(99/2), (130/9), (276/6)
b.-miş
(48/1), (48/2)
b.-mişem
(296/9)
b.-miş-idi
(273/1)
b.-mişüz
(39/1), (40/6)
b.-sün
(119/13), (246/7)
b.-sünler
(72/2), (301/8)
boşan- boşanmak.
b.-dı
(265/5)
çavlan- ün salmak, şöhretlenmek, meşhûr olmak.
ç.-a
(155/8)
delin- delinmek.
d.-di
(251/1)
döşen- döşenmek.
d.-miş-idi
(10/3), (67/2), (122/11), (202/2), (235/8)
düken- tükenmek, bitmek.
d.-di
(41/13)
d.-miş
(115/1)
edebilen- utanmak, hayâ etmek, sıkılmak.
e.-di

(76/7)
eklen- eklenmek, bulaşmak, sürülmek.
e.-di
(146/1)
eylen- kalkmak, hareket etmek.
e.-di
(50/4)
gerin- gerinmek.
g.-di
(273/13)
geyin- giyinmek, kuşanmak; cenk elbisesi giyinmek.
g.-di
(191/11)
g.-miş
(193/4)
g.-miş-idi
(178/10)
görin- görünmek.
g.-di
(42/12), (115/6), (159/13)
g.-e
(78/9)
göyin- yanmak.
g.-di
(102/9), (102/12)
g.-ür
(137/4)
güven- güvenmek.
g.-eyim
(22/3)
g.-sem
(68/7)
g.-sün
(22/6)
in- inmek.
i.-di
(6/5), (50/13), (79/6), (127/6), (132/3), (133/11),
(146/3), (147/10), (148/5), (153/4), (192/11), (199/5),
(216/7), (257/7), (266/11), (271/4), (272/7), (284/3),
(289/10), (290/2), (290/3), (302/13)
i.-diler
(49/13), (216/8), (284/6), (303/2)
i.-elüm
(49/12)
i.-er
(230/5)
i.-gil
(258/8)
i.-sün
(284/5)
incin- incinmek, canı yanmak, kırılmak, gücenmek.
i.-diler-
(217/8)
ivlen- evlenmek.

i.-se
(89/5)
katlan- katlanmak, dayanmak, tahammül etmek
k.
(250/6)
kıvan- kıvanmak, iftihar etmek, sevinmek.
k.-ayım
(22/2)
k.-sam
(68/7)
k.-sun
(22/5)
koçın- kocunmak, çabalamak, sikelenmek, kurtulmağa çalışmak.
k.-dı
(79/13)
kon- konmak; konaklamak, gelip konmak, inip yerleşmek, (mi-
safir, yolcu kervan) inmek.
k.-dı konmak
(34/12), (160/3), (162/13), (164/7), (166/8), (213/10),
(236/12)
k.-dılar; konakladılar, gelip kondılar, inip yerleşdiler,
(misafir, yolcu kervan) indiler.
(202/11), (208/11), (256/8), (284/9)
k.-mış-idi; konaklamışdı, gelip konmuşdı, inip yerleşmiş-
di, (misafir, yolcu kervan) inmişdi.
(141/13), (155/9), (215/1)
k.-mişlar-idi; konaklamışlardı, gelip konmuşlardı, inip
yerleşmişlerdi, (misafir, yolcu kervan)
inmişlerdi.
(31/7), (70/11)
ohlan- oklanmak, ok ile vurulmak.
o.-mıs
(141/7)
okın- okunmak.
o.-sa
(6/1)
oyan- uyanmak.
o.-dı
(192/13), (273/12)
ögin- övünmek.
ö.-esin
(197/12)
ö.-sün
(198/3)
ö.-ür
(90/11)
ö.-ür-üdür
(158/7)
ö.-ür-ise
(198/3)
öğren- öğrenmek.
ö.-dür
(297/6)
ö.-em

(125/13
ö.-gil
(130/13),(131/10)
ö.-ür
*(125/11)
paralan- parçalanmak.
p.-dı
(90/10), (225/11),(226/1)
p.-mış
(91/3)
salın- bırakılmak, konulmak.
s.-miş-idi
(122/13)
san- sanmak.
s.-dı
(134/8), (194/3)
s.-dum
*(274/3)
s.-asın kim; sanki
(133/6)
sevin- sevinmek.
s.-di
(73/11), (123/10),(223/13)
s.-diler
(69/7), (86/5), (285/8)
s.-dür
(124/3)
s.-eyim
(22/2)
s.-sem
(68/7)
s.-sün
(22/6)
sığın- sığınmak.
s.-dı
(84/7), (209/12)
s.-dum
(184/11),(188/5), (210/9), (251/9), (251/13)
sın- kırılmak, yenilmek, bozulmak.
s.-dı; yenildi, bozuldu.
(197/6),
" ; kırılmak.
(240/12),(242/13),(244/4), (251/2)
s.-mış; kırılmış.
(243/3)
s.-sun; kırılsın.
(244/2)
takın- takınmak, kendisine takmak.
t.-dum
(228/11)
t.-duR mı
(228/11)
tayan- dayanmak.
t.-am

(171/7)
tayın- kaymak, sürçmek.
t.-dı
(186/3)
toğran- doğranmak.
t.-ayım
(260/11)
t.-ayın
(98/9), (190/3)
t.-dı
(250/12)
tokın- dokunmak, değmek.
t.-dı
(23/1), (148/4), (185/3), (216/9), (240/12)
t.-sa
(259/9)
t.-ur
(158/2)
tolan- dolaşmak, etrafında dolaşmak, dolanmak, dönüp dolaş-
mak.
t.-dı
(172/9), (172/10), (178/10), (266/13),
usan- usanmak, bıkmak, doymak.
u.-duR
(198/6)
uvan- ufanmak, parçalanmak. krs. ufan- , bk. uvat-
u.-dı
(250/13), (288/8)
yaklan- yaklaşmak.
y.-dı
(132/3)
yan- yanmak.
y.-ar
(24/9), (119/9), (140/4)
y.-dı
(102/9), (102/12)
yaralan- yaralanmak.
y.-dum
(48/11)
yaşmaklan- yaşmaklanmak.
y.-dı
(78/3)
yaykan- çalkalanmak, sallanmak, dalgalanmak.
y.-dı
(127/10)
y.-ur
(278/13)
yiltan- yeltenmek
y.-dür
(176/2))
yuvalan- yuvarlanmak.
y.-sa
(277/13)

-S-

ağlaş- ağlaşmak.

a.-dılar

(92/1), (93/12), (97/10), (181/1), (183/10), (217/9),
(224/2), (256/5), (300/10)

atış- atışmak.

* a.-a-y-ıduk

(249/9)

bakış- bakışmak..

b.-urlar

(270/4)

barış- barışmak.

b.-mıslar

(199/6)

binış- binışmek.

b.-diler

(270/6)

böğriş- < böğüriş-

bögürmek, böğüre böğüre ağlamak, bağıra bağıra ağla-
mak.

b.-diler

(92/1)

bulaş- bulaşmak, bulanmak.

b.-dı

(297/12), (298/12)

b.-mış

(27/3)

bulış- buluşmak, rastlamak, karşılaşmak.

b.-ayım

(166/2)

b.-dılar

(212/5)

b.-uram

(224/6)

buzlaş- bağırıp ağlaşmak, deve gibi bağırısıp feryat etmek.

b.-dılar

(224/2), (224/4), (256/5)

çalış- çalışmak, uğraşmak.

ç.-dılar

(182/6)

çekiş- çekişmek, döğüşmek, kavga etmek, savaşmak.

ç.-eyim

(156/8)

ç.-eyin

(130/11)

ç.-diler

(16/12)

ç.-ür

(256/10)

çığrış- < çığırış-

çığırışmak, bağırışmak.

ç.-ur

(279/3)

dögiş- döğüşmek, savaşmak, cenk etmek, vuruşmak.

d.-diler

(250/11)

d.-elüm

(193/13), (250/5), (286/11)

düriş- çalışmak, çabalamak, mücadele etmek, karşılamak, çarpışmak, savaşmak

d.-elüm

• (248/13)

d.-eyim

(156/8), (246/4)

düş- düşmek, inmek, girmek, (mec-) üzerine vazife olmak.

d.-di

(17/4), (23/2), (54/6), (63/9), (63/11), (64/11),
(133/6), (157/12), (211/4), (227/4), (230/9)

d.-diler

(100/8), (119/1), (134/2), (191/4), (271/8), (273/10),
(290/11), (303/2)

d.-düm

(242/12)

d.-elüm

(36/13)

d.-em

(68/3), (125/4), (171/8)

d.-er

(108/7)

d.-er mi ; üzerine vazife mi

(108/7), (112/5)

d.-esin

(141/2)

d.-e-y-idi

(23/4)

d.-miş

(213/9), (243/2)

d.-se

(57/1), (89/5)

gele-iş- karşılıklı gelmek, gelişmek.

g.-diler

(200/6)

görüş- görüşmek, muşâfaha etmek, tokalaşmak, kucaklaşmak, vedâlaşmak, el öpmek.

g.-di

(153/5), *(212/3), (246/9), (271/5)

g.-diler

(224/4), (270/2), (270/5)

güreş- güreşmek.

g.-elüm

(78/13)

g.-sem

(177/10)

haberleş- haberleşmek, haber sormak, konuşmak. (ar. haber) .

h.-di

(45/2), (45/11), (46/8), (46/9), (47/4), (47/5),
*(95/5)

h.-eyim
(45/2), (45/10), (78/2), (161/4)
h.-miş
*(44/5)
halallaş- helallaşmak. (ar. helal).
h.-dı
(225/7)
iliş- ilişmek, takılmak.
i.-em
(176/13)
iriş- erişmek, ulaşmak, kavuşmak.
i.-diler
(200/9)
karış- karışmak, katılmak.
k.-dı
(15/8)
karşulaş- karşılaşmak.
k.-dılar
(301/13)
karvaş- kavraşmak, tutuşmak, kapışmak.
k.-dılar
(79/7), (251/3)
kavşur- kavuşturmak, birleştirmek.
k.-dı
(276/10)
keneş- danışmak, müzakere etmek, iştisare etmek, mişavere
etmek, münakaşa etmek, tartışmak, çekişmek, atışmak,
(belki) birbirine girmek.
k.-di mi
(239/5)
kılıçlaş- kılıçlaşmak, karşılıklı olarak kılıçla vuruşmak.
k.-dılar
(250/12)
kırış- kırışmak, vuruşmak, birbirini öldürmek.
k.-dılar
(251/1)
kuçış- kucaklaşmak, sarılmak, dolanmak, dolaşmak.
bk. sarmaş-
k.-dılar
(270/5)
sarmaş- sarılmak, kucaklaşmak, dolanmak, dolaşmak.
bk. kuçış-
s.-dılar
(79/7)
savaş- savaşmak, döğüşmek.
s.-a
(155/6)
s.-alum
(193/13)
s.-ayın
(130/11)
s.-ayım
(156/8)
s.-dı

(132/9)
s.-dılar
(133/12)
s.-miş-idi
(186/2)
sorış- emişmek, emerek öpüşmek.
s.-dılar
(200/7)
s.-mişlar
(199/6)
söyleş- söyleşmek, konuşmak, haberleşmek (deyişle, makamla
ve manzum)
s.-diler
(52/7), (143/5)
s.-eyim
(55/6)
süşüş- dürtüşmek, karşılık batırmak, karşılıklı saplamak,
boynuzlaşmak, mızraklaşmak.
s.-diler
(251/1)
tanış- konuşmak, danışmak.
t.-dılar
(29/10), (143/2), (219/7)
tartış- çekişmek.
t.-a-y-ıduk
(249/7)
t.-dılar
(250/11), (251/3)
tolaş- dolaşmak, karışmak, ilişmek, sarılmak, sarmaş dolaş
olmak.
t.-miş
(44/4), (91/3)
uğraş- (veya ogra-) uğraşmak.
u.-ayım
(130/2)
ulış- uluşmak, bağrışmak.
u.-dılar
(212/6)
yakış- yakışmak.
y.-dı
(106/2)
yapış- yapışmak, tutmak, yakalamak.
y.-dı
(188/2), (203/5), (210/11), (267/13)
y.-duk
(51/12)
y.-uram
(198/10)
y.-ursın
(198/10)
y.-urlar-ise
(51/8)
yaraş- yaraşmak, yakıştırmak.
y.-ur

(257/2)
yetiş- yetişmek, erişmek, ulaşmak.
y.-sün
(245/3), (299/6)
yortış- beraber at koşturup gitmek.
y.-dılar
(200/8), (234/4)

GEÇİŞLİLİK EKLERİ

-AR-, -ER-

a-) -AR

ahtar- < ahıtar-
ahtarmak, devirmek, yere yıkmak, attan düşürmek.
a.-dı
(74/13)
çıhar- çıkarmak kr. çıkar-
(230/6), (261/1)
çıkâr- çıkarmak kr.çihar-
ç.
(242/4), (275/5), (275/9)
ç.-avuz
(285/1)
ç.-ayım
(140/10)
ç.-dı
(16/11), (49/13), (80/4), (92/2), (92/10), (96/4),
(115/6), (146/4), (146/5), (182/5), (189/7), (190/1),
(199/1), (225/5), (225/10) (242/5), (253/1), (260/8),
(299/10)
ç.-dılar
(15/13), (91/12), (94/8), (183/7), (212/9), (255/8),
(255/11), (265/13), (270/8)
ç.-dum
(206/13)
ç.-duR
(125/12)
ç.-uR
(52/12), (265/8), (275/11)
ç.-ur-idi
(237/11)
kopar- koparmak.
k.-dı
(218/6), (273/13),
oRar- onarmak, düzeltmek, tamir etmek, imar etmek, yoluna
koymak
o.
(210/10)
oyar- uyandırmak, uyarmak.
(264/4), (264/12)

b-) -ER

çöker- çökertmek.

ç.-di

(182/4), (234/1)

gider- < giter-

gidermek

g.

(260/9)

g.-di

(17/3)

-DER-, -TER-

a-) -DER

gönder- göndermek.

g.

(205/5)

g.-di

(109/10), (234/3), (236/13), (243/9), (252/9), (270/11)

g.-diler

(218/2), (219/8), (295/11)

g.-miş

(294/10)

g.-miş-idi

(272/2)

g.-ür

(7/9)

g.-ür-idi

(236/13)

g.-ürler-idi

(238/4)

g.-ürsüz

(82/3)

b-) -TER

göster- göstermek.

g.-diler

(266/4)

g.-e-y-idüm

(53/10)

g.-eyim

(126/5), (174/12), (182/10), (302/8)

g.-gil

(156/8)

g.-ür

(76/12), (266/8)

--DUR- , -DÜR- , -TUR- , -TÜR-

a-) -DUR-

açdur- açtırmak.
a.-dı
(274/8), (283/8)
aldur- aldirmek, kaptirmek.
a.-duR
(97/2)
a.-duR-ise
(25/5),
a.-mısam
(139/7), (139/9), (139/11)
aRdur- andirmek, yad ettirmek, hatırlatmak.
a.-ursın
(54/10), (149/3)
bakdur- baktirmek
b.-durduR mı
(136/11)
barışdur- barıştırmak.
b.-sun
(295/8), (296/1)
çapdur- koşturmak, at yağmalatmak.
ç.-dı
(303/4)
çarpışdur- gezip tozmak, cırpıştırmak.
ç.-dı
(8/8)
çığrışdur çığrıştırmak, bağrıştırmak, feryat ettirmek.
ç.-dılar
(38/6)
kaldur- kaldirmek
k.
(192/5), (267/8)
k.-dı
(28/2), (99/11), (142/7)
k.-dılar
(69/1)
kırdur- kırdırtmak, öldürtmek, kestirmek.
k.-dı
(14/12), (23/7), (135/5), (200/12), (294/8)
k.-dılar
(260/7)
k.-duR mı
(241/10)
k.-mış-idi
(10/6)
kondur- kondurmak, konaklanmak, indirmek (misafir, kervan,
yolcu) yerleştirmek, misafir etmek.
k.-dı
*(12/1), (219/4)
k.-dılar
(11/9), (13/6)
k.-uR
(10/8), (10/11), (13/2)
kurdur- kurdurmak, diktirmek.
k.-mış-idi

(10/7), (82/12)
salındur- salındırmak; iple aşağıya indirmek, sarkıtmak.
s.- di
(98/13), (226/5)
savaşıdur- savaştırmak, dövüştürmek.1
s.-urlar-idi
(15/11)
sındur- kırmak, yermek, yenmek, bozmak.
s.-gıl
(276/1)
s.-mış-idüm
(231/3)
s.-sun
(275/11)
tartdur- çektirmek.
t.-d1
(148/8)
toldur- doldurmak.
t.-ayım
(147/9)
t.-sa
(4/12)
tutdur- tutdurmak, yakalatmak.
t.-asın
(143/7)
t.-d1
(31/5), (37/8),
t.-duR
(251/7)
t.-duR-ise
(138/11)
t.-duR mı
(194/10)
yandur- yandırmak, yakmak.
y.-ayım
(147/8)
yapdur- yaptırmak.
y.-mış-idi
(155/2), (178/11), (255/3-4)
yığışıdur- yığıştırmak, toplamak, derleyip toplamak.
y.-sun
(66/9), (122/6), (154/11), (170/3), (201/10), (304/6)
yıkdur- yıktırmak.
y.-ayım
(138/8)
y.-d1
(222/13)

b-) -DÜR-

bildür- bildirmek.
b.-eyin mi
(13/13)
bindür- bindirmek.

b.-di
(250/2)
b.-diler
(29/4), (84/2), (298/1)
cekdür- çektmek.
ç.-di
(37/7), (37/9), (76/1), (126/7), (127/12), (127/13),
(236/9)
dikdür- diktirmek, yatırmak, kurdurmak, diktirmek.
d.-di
(73/11), (153/9), (189/11), (189/12), (286/1), (290/12),
(303/6)
d.-eyim
(129/10), (245/12)
d.-gil
(14/5)
d.-miş
(12/13)
d.-miş-idi
(10/2), (36/3), (67/1), (235/6)
dökdür- döktürmek.
d.-dür mi
(136/12)
döndür- döndürmek, geri çevirmek.
d.-di
(23/4), (134/8), (209/6), (209/9), (211/5), (265/2)
d.-eyim
(31/12)
d.-ür
(9/10)
dürışdür- derleyip toplamak, katlayıp bükme, yığıştırmak,
katlamak, bükme.
d.-sün
(66/9), (122/6), (154/11), (170/3), (201/10), (304/6)
geydür- giydirmek.
g.-di
(191/10)
g.-em
(261/12)
g.-mişler-idi
(141/13)
gezdür- gezdirmek, dolaştırmak.
g.-ürler-idi
(296/1)
göndür- göndermek.
g.-ür
(V-4/10)
ilişdür- iliştmek, dolaştırmak.
i.-di
(266/11)
indür- indirmek.
i.-di
(70/9), (289/8)
i.-eyim

(140/11)
kesdür- kestirmek.
k.-dür mi
(194/10)
k.-esin
(143/7)
k.-eyim
, (129/8), (129/13)
köpüklendür- köpüklendirmek.
k.-di
(83/3)
öldür- öldürmek, kesmek.
ö.
(265/12), (277/10), *(278/10), (279/10), (280/6), (281/3),
(281/7)
ö.-di
(72/6), (156/3), (159/12), (211/7), (263/11), (276/11)
ö.-diler
(121/2)
ö.-düm
(48/9), (190/12)
ö.-e
(18/11)
ö.-elüm
(142/3), (281/9)
ö.-e-y-idüm
(158/8)
ö.-eyim
(19/12), (20/11), (100/5), (100/6), (159/3), (281/8)
ö.-eyin
(49/3)
ö.-gil ; kes.
(14/5)
ö.-miş
(18/6)
ö.-mişem
(33/4)
ö.-mişler
(93/11)
ö.-mişsin
(236/6)
ö.-se
(173/2)
ö.-seler
(128/11)
ö.-sem
(177/11)
ö.-sem gerekdür
(198/8),
ö.-seR
(128/12)
ö.-seRe
(19/11), (20/10)
ö.-sün

(V-12/6)
ö.-ür
(31/13), (143/4)
ö.-ür
(22/9), (81/10), (82/4), (128/10)
ö.-ürem
(87/1), (198/1)
ö.-ürin
(85/13)
ö.-ür-iseR
(281/7)
ö.-ürüz
(128/10)
sevindür- sevindirmek.
s.-dür
(106/10)
s.-sin
(105/9)
söyindür- söndürmek
s.-ür
(143/5)
sürçdür- kaydirmek, ayağını kaydirmek
s.-esin
(143/6)
tikdür- diktirmek, kudurtmak (krş. dikdür-)
t.-di
(285/9)
t.-miş-idi
(122/10)
üşendür- usandırmak, rahatsız etmek, tedirgin etmek.
ü.-di
(225/13)
yidür- yedirmek.
y.-dür
(100/3)
y.-dür-ise
(25/4)
y.-dür mi
(136/9)
y.-ür
(7/9)

b) -TUR-

otur- <oltur-
oturmak.
o.-di
(42/7), (73/12), (112/3), (113/9), (179/2), (274/1),
(276/11), (300/11)
o.-dılardı
(V-33/1)
o.-gıl
(114/4)
o.-mış-idi

(123/8), (123/9), (178/9), (292/12)
o.-sun
(112/9)
o.-ur
(74/4), (272/5)
o.-urđı
(V-29/2), (V-33/4)
o.-ur-idi
• (51/4), (83/1), (90/7), (254/3)
o.-urlar
(71/4), (105/4)
o.-urlardı
(V-33/1)
o.-urlar-idi
(70/10), (90/1)
o.-ursın
(37/4), (90/3), (127/2)
o.-ursız
(284/11)

d-) -TÜR-

getür- < geltürmek
getirmek. bk. gelür-

g.
(9/6), (59/7), (230/3),
g.-di
(19/2), (88/2), (94/11), (101/11), (213/10), (214/3),
(217/1), (219/6), (226/6), (230/7), (271/7), (264/6),
(267/1), (271/7), (271/7), (295/4)
g.-diler
(11/10), (13/7), (20/1), (55/4), (77/9), (81/13),
(82/10), (84/1), (105/10), (108/13), (118/7), (119/8),
(178/8), (179/12), (180/9), (183/7), (214/5), (217/4),
(234/9), (235/10), (274/4), (275/13), *(276/7), (276/13),
(280/2), (280/3), (280/4), (281/12), (285/3), (285/10),
(296/6), (298/9), (300/3)
g.-diler-ise
(214/4)
g.-diler mi
(87/9)
g.-düm
(88/6)
g.-elüm
(20/12), (31/9), (53/2), (295/8)
g.-em
(101/1)
g. e-y-idürüz
(94/13)
g.-eyim
(174/12)
g.-eyin
(93/7)
g.-mişüz

(40/7), (40/9), (40/10), (58/6), (58/7), (58/8),
(58/9), (58/10)
g.-se
(93/4)
g.-sün
(2/13), (39/9)
g.-ür
(10/9), (13/3), (19/12), (20/10), (69/10), (82/6),
(84/1), *(85/8), *(85/10), (85/11), (72/1), (108/13),
(115/2), (119/8), (181/4), (185/6), (246/6), (246/7),
(265/8), (276/6), (276/12),
g.-ür
(22/8)
g.-ür-idi
(22/4)
g.-ür-idük
(71/8)
g.-ür-iseRüz
(85/11)
götür- götürmek, kaldırmak, yükseltmek.
g.-di
(97/3), (107/5), (108/10), (160/1), (252/2),
g.-diler
(75/13), (77/8), (97/9)
g.-düm
(71/11)
g.-elüm
(295/10)
g.-miş
(213/9)
g.-sek
(39/7)
g.-ür
*(79/8)

-GIR- , -GUR- , -GÜR-

a-) -GIR-

bağır- bağırmak.

b.-dı

(189/5),

çağır-çağırmak, davet etmek, kandırmak, bağırmak, manzum
söylemek, seslenmek, türkü çağırmak

ç.-a ; davet ede

(19/10)

ç.-dı ; çağırdı, seslendi

(75/2), (192/13), (D-274/9)

ç.-dı ; davet etti

(75/2)

ç.-dılar; çağırdılar, seslendiler

(17/9), (78/2), (219/7)

ç.-ur; çağırır, seslenir

(8/11)

c.-ur ; çağırın, seslenin
(78/2)

c-)-GUR-

turgur- durdurmak
t.-ur-idi
, (237/12)

c-)-GÜR-

bögür- bozlamak, böğürmek, böğrüşmek, böğüre böğüre ağlamak,
bağıra bağıra ağlamak (inaanlar hep birden-)

b.-di
(91/6)

b.-ürsin
(54/9)

dirgür- diriltmek, yaşatmak, canlandırmak, ihya etmek

d.-ÜR
(31/13)

yügür- koşmak

y.-di
(63/9)

-R-

ayır- ayırmak.

a.-d1
(236/9), (276/10)

a.-duR
(231/3), (233/3)

a.-sun
(231/4), (233/4)

a.-ur-isen
(285/4)

dur- durmak. krş tur-.

d.-d1
(V-9/3)

gir- girmek

g.-di
(15/8), (51/2), (51/8), (55/3), (70/3), *(70/4),
(101/3), 133/7), (172/9), (172/10), (197/5), (200/10),
(204/2), (221/4), (227/12), (229/5), (287/12), (288/11),
(300/10)

g.-diler
(270/8), (283/10), (284/1), (284/8), (301/4)

g.-düm
(206/13), (229/7)

g.-dÜR
(186/9)

g.-dÜR mi
(229/7)

g.-em
(233/1)

g.-er
 (186/1)
 g.-er-isem
 (190/6), (260/13)
 g.-eyin mi
 (53/4)
 g.-mis
 (195/11)
 g.-mişem
 (296/11)
 g.-missin
 (110/8)
 g.-sün
 (144/11), (246/8)
 g.-ür
 (90/5)
 gör- görmek.
 g.
 (243/13), (293/4)
 g.-di
 (8/10), (11/13), (39/11), (44/3), (71/2), *(76/4),
 (76/9), (88/4), (88/11), (89/4), (94/3), (99/1),
 (100/9), (107/9), (112/3), (119/9), (120/13), (123/11),
 (132/2), (135/7), (141/6), (142/6), (157/5), (171/12),
 (173/11), (185/7), (189/10), (191/1), (191/4), (193/4),
 (195/5), (195/6), (195/10), (200/9), (215/2), (215/12),
 (225/8), (226/2), (226/12), (228/13), (229/5), (230/4),
 (240/7), (241/5), (247/1), (248/8), (255/9), (256/9),
 (263/5), (264/5), (267/1), (268/1), (284/10), (285/12),
 (287/11)
 g.-diler
 (31/8), (74/3), (194/6), (208/11), (216/6), (217/4),
 (221/3), (242/6), (270/5), (272/5), (283/13)
 g.-düm
 (3/6), *(42/13), (43/1), (43/2), *(43/3), *(43/4),
 *(43/5), (96/8), (96/12), (124/13), (125/1), (125/3),
 (125/13), (144/1), *(206/10), (207/2), (229/3), (230/2),
 (239/13)
 g.-düm-ise
 (277/1), *(277/2), (277/3), *(277/4), *(277/6)
 g.-dür
 (80/10), (124/3),
 g.-dür-ise
 (104/8)
 g.-dür mi
 (47/7), (107/2), (175/7), (229/3), (230/1)
 g.-elim
 (V-2/7)
 g.-elüm
 (5/1), (5/11), (11/2), (12/7), (14/2), (17/11),
 (23/13), (27/4), (28/3), (30/6), (32/2), (33/6),
 (44/5), (45/2), (45/11), (46/8), (47/4), (52/5),
 (55/7), (57/8), (59/9), (60/1), (60/5), (60/11),
 (61/3), (61/7), (61/11), (62/3), (62/7), (85/7),

(95/5), (99/5), (100/1), (102/8), (105/4), (106/4),
 (113/2), (115/7), (123/13), (124/11), (125/8), (129/2),
 (130/4), (131/1), (131/5), (135/12), (142/11), (145/1),
 (145/9), (148/5), (149/11), (150/3), (150/8), (150/12),
 (151/3), (151/7), (157/8), (161/5), (162/9), (164/12),
 (167/5), (168/8), (175/9), (181/5), (183/13), (186/5),
 (188/7), (192/4), (194/8), (196/2), (196/11), (198/2),
 (199/6), (199/13), (206/7), (211/7), (211/13), (222/12),
 (224/7), (231/1), (231/11), (238/12), (239/8), (241/7),
 (241/12), (243/11), (245/5), (247/7), (248/6), (249/3),
 (249/10), (251/4), (257/8), (258/2), (258/11), (261/7),
 (267/2), (268/4), (268/8), (269/11), (276/13), (282/9),
 (283/4), (286/5), (289/11), (293/9)
 g.-eyim
 (22/2), (87/9), (107/4)
 g.-eyin
 (274/7)
 g.-gil
 (41/7), (130/12), (131/10)
 g.-miş
 (113/9), (202/8)
 g.-mişdür
 (45/1)
 g.-se
 *(15/1), (26/6), (27/2)
 g.-sem
 (24/11), (24/12), *(138/4), (168/13)
 g.-seR
 *(14/7)
 g.-sün
 (94/1), (201/10), (271/12), (291/6)
 g.-ür
 (76/13), (246/13)
 g.-ür
 (125/11)
 g.-ür-idüm
 (98/1)
 g.-ür-ise
 (29/11)
 g.-ürler-ise
 (81/12)
 g.-ür misin
 (12/11), (19/2), (22/7), (30/7)
 ısır- ısırmak.
 ı.-dı
 (73/6)
 kışır- çağırmak.
 k.-dı
 (94/11), (109/11)
 k.-duk
 (296/4)
 k.-dum
 (294/9)
 k.-duRuz

(296/5)
sermür- uykudan sıçrayıp kalkmak, sıçrayıp uyanmak.
s.-di
(39/11), (42/11), (192/13), (267/13)
sıyır- sıyırmak.
s.-di
(90/8), (107/5), (159/4), (250/10)
s.-dılar
(133/12)
sömür- sömürmek.
s.-ür
(213/13)
tur- durmak. krş. dur-
t.
(9/5), (112/13), ((114/7)
t.-a
(114/4)
t.-am
(139/11), (232/11)
t.-asın
(197/12)
t.-ayım
(130/9)
t.-ayım mı
(13/10)
t.-a-y-idüm
(53/7)
t.-di
(16/6), (16/13), (99/5), (113/1), (132/2), (159/11),
(171/11), (228/13), (254/11), (264/13), (286/2), (286/3)
t.-dılar
(266/3)
t.-dum
(257/8)
t.-miş
(12/12)
t.-miş-idi
(10/1), (36/2), (66/13), (67/5), (67/6), (67/7),
(122/10), (201/13), (235/5),
t.-mişsin
(110/7)
t.-sa
(68/6), (208/6)
t.-sun
(10/10), (13/3), (37/6),
" (gerek-)
(185/7)
t.-uram
(124/5)
t.-urın
(17/2)
t.-ur-idi
(123/7)
t.-ur-idüm

(200/1)
 t.-ursin
 (258/10)
 t-ursiz
 (133/3), (255/9)
 var-
 v.
 (89/1), (114/4), (157/1), (164/3), (202/7), (223/11),
 (229/4), (230/3), (252/1), (257/1), (265/12), (266/5),
 (276/2), (287/10), (289/4), (292/10), (300/12), (301/3)
 v.-a
 (146/10), (186/12)
 v.-alum
 (31/9), (266/4), (266/6), (272/10), (300/2)
 v.-am
 (176/12), (177/1)
 v.-asin
 (171/6), (283/2)
 v.-ayim
 (25/5), (25/7), (130/10), (173/12), (250/6), (266/8)
 v.-ayin
 (49/3), (93/7), (105/12), (134/13), (138/12), (221/1),
 (274/7), (292/9)
 v.-ayin m1
 (258/1)
 v.-a-y-idüm
 (8/4)
 v.-di
 (17/10), (18/13), (19/1), (23/9), (38/1), (77/2),
 (87/5), (87/6), (87/7), (87/7), (89/2), (107/7),
 (112/1), (113/9), (214/5), (218/1), (230/4), (230/7),
 (243/4), (279/5), (284/11), (300/10)
 v.-dilar
 (82/9), (105/10), (106/1), (108/13), (183/6), (219/7),
 (264/1), (272/4), (275/12), (276/6), (276/12), (285/2),
 (301/4)
 v.-duk
 (300/2)
 v.-dum
 (166/9), (190/11), (207/3), (207/13), (257/9), (257/10),
 (278/7), (279/6)
 v.-duR
 (24/5), (136/6), (165/13), (166/1), (239/3)
 v.-gil
 (113/6), (143/10), (143/13), (167/4), (244/13), (258/7),
 (261/6)
 v.-m1s
 (98/5), (115/1), (244/6), (298/8)
 v.-missin
 (165/7)
 v.-sa
 (6/9), (258/7)
 v.-sam
 (111/3), (146/7), (168/1)

v.-sam gerek
(175/5)
v.-sun
(17/8), (39/9), (82/2), (101/13), (111/13), (205/9),
(205/11), (205/13), (206/1), (206/2), (206/4), (246/8)
v.-sunlar
(263/13)
v.-uR
(19/12), (20/10), (94/12), (249/2), (265/6), (265/8),
(298/6)
v.-ur
(96/12), (172/3)
v.-uram
(43/12), (225/1), (225/4)
v.-ursın
(115/11)
yalvar- yalvarmak.
y.
(160/12)
y.-mıs
(168/8), (168/9)
y.-ur-işer
(251/12),
y.-ursın
(160/12), (251/10)

-I-

ağlat- ağlatmak.
a.-asın (ağladasın)
(143/8)
a.-dılar
(134/5)
a.-mışam
(233/5), (233/7)
a.-mıssın
(232/5)
akıt- akıtmak.
a.-duR-işer
(25/3)
ayıt- söylemek.
a.
(287/10), (300/13)
a.-ayım
(262/3)
a.-dı
(2/4), (25/13), (36/10), (56/4), (76/7), (84/10),
(87/4), (114/1), (179/5), (185/5), (190/2), (225/12),
(242/9), (257/1), *(257/2), (282/5), (282/6), (284/2),
(295/13)
a.-dılar
(12/2), (31/8), (73/1), (73/4), (74/7), (74/9),
(82/1), (89/9), (112/12), (156/1), (156/3), (177/3),

(226/9), (265/10), (272/2), (273/6), (275/13), (276/3),
 (281/10), (284/13), (292/1), (294/9)

a.-dum
 (207/8), (294/12),

a.-uRuz < ayıtuRuz (ayıduRuz)
 (298/7)

a.-ur < ayıtur (aydur)

(7/5), (8/1), (9/7), (9/13), (11/12), (12/5),
 (12/8), (13/10), (14/3), (17/1), (17/12), (19/2),
 (20/1), (20/10), (20/12), (21/13), (25/13), (27/4),
 (28/4), (28/10), (30/7), (31/10), (32/2), (37/1),
 (37/2), (37/4), (37/5), (38/13), *(39/5), (39/6),
 (39/8), (40/2), (40/12), (42/3), (42/8), (42/11),
 (43/7), (43/10), (44/5), (45/1), (45/2), (45/11),
 (46/9), (47/5), (47/8), (48/4), (48/6), (48/12),
 (49/8), (49/10), (49/11), (50/1), (50/4), (50/10),
 (50/11), (51/1), (51/4), (51/8), (51/13), (52/6),
 (53/6), (54/8), (55/4), (57/6), (57/9), (58/5),
 (59/1), (67/12), (67/13), (68/4), (68/5), (68/12),
 (69/2), (71/5), (71/13), (72/8), (72/11), (72/13),
 (73/4), (73/6), (74/6), (74/12), (75/3), (77/3),
 (77/5), (77/10), (77/11), (77/13), (78/3), (78/4),
 (78/6), (78/7), (78/8), (79/1), (79/4), (79/9),
 (80/1), (80/6), (80/9), (80/10), (80/11), (80/13),
 (81/1), (81/4), (81/7), (81/8), (81/10), (82/3),
 (83/4), (83/8), (83/13), (85/1), (85/5), *(85/7),
 (86/1), (86/3), *(86/6), *(86/8), (87/2), (87/11),
 (88/4), (88/8), (89/9), (89/11), (90/3), (93/2),
 (93/7), (93/10), (93/13), (94/12), (95/5), (96/1),
 (97/4), (97/13), (98/2), (98/6), (99/6), (100/1),
 (100/9), (100/10), (100/11), (100/12), (100/13), (101/2),
 (101/6), (101/8), (101/9), (101/13), (102/8), (104/4),
 (104/10), (105/5), (105/11), (106/12), (107/2), (108/6),
 (108/12), (109/1), (109/6), (109/12), (110/13), (111/2),
 (111/4), (111/12), (112/4), (112/6), (112/8), (112/9),
 (112/10), (113/1), (113/3), (113/12), (114/6), (114/9),
 (114/12), (115/8), (115/12), (116/6), (117/3), (117/11),
 (118/7), (118/9), (119/1), (119/8), (119/11), (119/12),
 (124/1), (124/11), (125/9), (126/1), (127/2), (127/6),
 *(127/7), (128/1), (128/4), (128/8), (128/9), (128/11),
 (128/12), (129/3), (130/4), (131/1), (131/6), (132/13),
 (134/10), (134/12), (135/13), (136/13), (137/8), (140/8),
 (140/13), (142/7), *(142/8), (142/12), (145/10), (146/13),
 (148/11), (149/2), (155/13), (156/3), (156/5), (157/8),
 (158/3), (158/11), (159/1), (159/7), (160/4), (160/11),
 (161/1), (161/5), (162/2), (162/5), (162/10), (163/3),
 (164/4), (164/13), (165/10), (165/11), (166/2), *(166/3),
 (166/6), (167/5), (168/9), (170/8), (170/12), (170/13),
 (171/3), (171/6), (171/9), (171/13), (172/1), (172/2),
 (172/3), (172/4), (173/12), (174/5), (174/6), (174/7),
 (174/8), (174/9), (174/12), (175/4), (175/7), (175/9),
 (176/4), (179/3), *(179/8), (179/10), (180/6), (180/11),
 (181/2), (181/5), (182/8), (183/2), (183/3), (183/5),
 (183/9), (183/10), (183/13), (185/6), (185/8), (188/1),

(189/8), (189/9), (190/9), (191/7), (192/5), (193/1),
 (193/5), *(193/11), (194/8), (196/2), (196/11), (198/2),
 (198/8), (198/9), (199/2), (199/3), (199/7), (200/1),
 (204/7), (204/11), (206/8), (207/9), (208/2), (208/5),
 (209/13), (211/8), (211/13), (213/11), (213/13), (214/6),
 (215/7), (215/13), (216/12), *(219/9), (219/12), (220/2),
 (220/4), (220/13), (221/5), (221/7), (221/8), (222/12),
 (224/5), (224/7), *(225/1), (225/2), (225/3), (226/3),
 (226/6), (226/9), (226/12), (227/7), (227/13), (228/6),
 (228/10), (228/11), (229/1), *(229/2), *(229/3), (229/6),
 *(229/7), (229/10), (229/12), (229/13), (230/1), *(230/2),
 (230/5), (230/11), (230/12), *(230/13), (231/2), (231/6),
 (232/3), (232/4), (232/10), (233/4), (235/12), (236/2),
 (236/5), (238/4), (238/5), (238/7), (238/12), (239/9),
 (240/2), (240/13), (241/12), (242/12), (243/4), (243/9),
 (243/12), (245/5), (246/5), (246/12), (246/13), (247/3),
 (247/4), (247/7), (248/7), (248/13), (249/2), (249/3),
 (249/10), (250/6), (251/5), (251/10), (251/12), (252/4),
 (254/6), (254/9), (254/10), (255/9), (256/12), (257/8),
 (258/3), (258/12), (259/4), (259/6), (259/13), (260/4),
 (260/9), (260/10), (261/2), (261/7), (262/1), (262/2),
 (262/4), (263/11), (263/13), (264/10), *(265/6), (265/7),
 (266/3), (266/4), (266/5), (266/6), (266/7), (266/8),
 (267/2), (268/1), (268/8), (269/1), (269/5), (269/9),
 (272/3), (272/10), (272/11), (273/2), (274/2), (274/7),
 (274/9), (274/11), (274/13), (275/2), (275/3), (275/5),
 (275/10), (276/2), (276/5), (276/11), (277/1), (277/12),
 (279/12), (280/8), (281/4), (281/9), (282/3), (282/4),
 (282/10), (283/1), (283/5), (284/4), (285/3), (285/6),
 (286/5), (286/8), (286/12), (287/2), (287/3), (287/10),
 (287/12), (288/3), (288/8), (288/11), (288/13), (289/4),
 (289/12), (292/4), (292/6), *(292/8), (292/10), (292/13),
 (293/5), (293/10), (294/9), *(294/10), *(295/1), *(295/2),
 (295/3), (295/6), (296/4), *(296/5), (296/8), (297/1),
 (297/7), (297/8), (298/3), (299/1), (300/12), (301/3),
 (301/7), (301/13), (302/1), (302/2), (302/7),
 a.-urlar < ayıturlar (aydurlar)
 (22/7), (270/4), (274/2)
 a.-ursın (aydursın)
 (176/5), (245/6)
 bağlat- bağlatmak.
 b.-duR mı
 (136/10)
 beRzet- < beRizet-
 benzetmek.
 b.-di
 (106/3)
 b.-ürem (beRzedürem)
 (106/10)
 berkit- sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.
 b.-di
 (39/13)
 beslet- besletmek.
 b.-diler

(V-8/8)
boğrat- gedik açtırmak, kertik açtırmak, cökerttirmek, yara
açtırmak, delik açtırmak.
b.-ayım
(129/12)
buzlat- ağlatmak, feryat ettirmek, bağırtmak, deveyi
bağırtmak.
b.-dı
(190/6)
b.-dılar
(134/5), (293/2)
b.-duR mı
(136/12), (194/11)
b.-mışam
(268/5)
b.-mıssın
(232/5)
çağırt- çağtırmak. bk. cığirt-
ç.-alar (çağırdalar)
(20/8)
cığirt- çağtırmak. bk. çağirt-
ç.-dı
(254/12)
dut- tutmak. krs. tut-
d.-mıslardı
(V-8/13)
düket- tüketmek.
d.-ürsin
(219/13)
ilet- iletmek, götürmek.
i.-diler
(94/2)
i.-elüm
(40/12)
i.-eyim
(101/3)
i.-miş
(97/5)
i.-sünler
(53/13)
i.-ür
(52/3), (53/1)
işit- işitmek.
i.-di
(51/6), (87/9), (119/5), (135/5), (300/8)
i.-diler
(69/7), (292/1)
i.-ürem (işidürem)
(131/2)
kanat- kanatmak.
k.-sun
(118/10)
kayıt- geri dönmek, geri döndürmek
k.-alum

(36/13)
k.-ayım
(58/4)
k.-dı
(26/2), (34/7), (156/10), (171/12), (282/8)
kişnet- kişnetmek.
k.-di
(190/7)
k.-diler
(293/3)
korhut- korkutmak. krş. korkut-
k.-dum
(159/8)
k.-ur
(90/11)
korkut- korkutmak. krş. korhut-
k.-uR
(247/5)
oynat- oynatmak.
o.-ayım (oyunadayım)
(129/7)
o.-dı
(142/5)
o.-dum
(279/8)
saklat- saklatmak, besletip baktırmak.
s.-dı
(15/6)
segirt- segirtmek, koşmak, koşturmak.
s.-di
(215/6)
s.-eyin (segirdeyin)
(129/5)
şakıt- şakıtmak, öttürmek, cıgılık attırmak.
ş.-ur mı (şakıdur mı)
(188/13)
şorlat- şorlatmak, fışkırmak, şarıl şarıl, şorul şorul akıt-
mak.
ş.-a-y-idüm
(53/9-10)
tağıt- dağıtmak.
t.-dı
(133/6), (133/8)
talat- dalamatmak.
t.-ur mı
(184/5)
tart- çekmek.
t.-a-y-idüm
(282/13)
t.-dı
(54/6), (91/5), (241/1), (287/8)
t.-gıl
(148/11)
t.-uR

(52/1),
tonat giydirmek, giydirip kuşatmak.

t.-ayım (tonadayım)
(169/1)

t.-dı
(15/1)

t.-dılar
(117/2), (246/8), (285/11)

t.-dum
(24/12), (138/4)

t.-duR
(254/9)

t.-gıl
(14/7)

tuğlat- kapattırmak, tıkatmak.

t.-ayım (tuğladayım)
(138/10)

tut- yakalamak. krş. dut-

t.
(265/12)

t.-am
(199/10)

t.-alum
(29/12), (142/8), (266/5),

t.-ar
(177/9), (187/6)

t.-ar-ise
(167/3)

t.-ayım
(99/2)

t.-ayın
(295/9)

t.-ayın m1
(13/11), (196/7)

t.-a-y-idüm
(53/8)

t.-dı
(72/10), (72/11), (79/12), (185/4), (191/10), (191/11),
(215/4), (216/3), (226/5), (230/6), (230/7), (242/5),
(287/7), (250/8), (296/12),

t.-dılar
(30/1), (30/10), (68/8), (134/2), (214/3), (255/13),
(273/10)

t.-dum
(170/9)

t.-duR
(210/5)

t.-mış-idi
(289/6)

t.-mışlar-idi
(16/1-2)

t.-mışuz
(39/4)

t.-sun

(56/2)
t.-uR
(143/2), (243/5), (244/8), (248/1)
uğrat- (veya oğrat-)
uğratmak, rastlatmak.
u.-duR m1
(136/9)
uvāt- ufatmak, parçalamak. krş. ufan-, bk. uvan-
u.-d1
(185/3), (250/9)
u.-dılar
(255/6), (255/10), (284/8)
ürkit- ürkütmek.
ü.-di
(263/7), (263/12)
yağmalat- yağmalatmak, yağma ettirmek.
y.-dum
(280/5), (291/10), (303/5)
y.-ur-idi (yağmaladur-idi)
(291/10), (293/6), (294/12)
yat- yatmak.
y.-alum
(272/11)
y.-d1
(263/9), (264/8), (265/3), (273/2)
y.-sam
(168/1)
y.-ur
(27/13), (141/8), (144/4), (215/12), (216/6), (225/9),
(229/1)
y.-urlar
(127/4)
y.-ursın
(192/9), (267/7)
yırt- yırtmak
y.-ayın m1
(139/4)
y.-ar
(96/8), (265/9)
y.-d1
(54/6), (91/5), (92/3), ((94/4)
y.-duR m1
(115/11)
yorilt- yorultmak, yormak
y.-mışam
(145/13)
yorit- yürütmek.
y.-dılar
(30/11); 270/6)
y.-duR m1
(136/10)
yüklet- yükletmek, yüklemek.
y.-di
(283/9)

y.-diler
(273/11)
y.-dÜR
(136/6)
y.-sünler
(301/8)

-UR-, -ÜR-

a-) -UR-

aşur- aşırmak, geçirmek.

a.-dİ
(84/6)

batur- batırmak.

b.-dİ
(93/9)

b.-ur
(90/11), (133/13)

buyur- buyurmak, emretmek.

b.-a-y-idüm
(56/3)

b.-dİ
(141/4), (205/6), (217/1), (251/13)

b.-sa
(2/9)

b.-sİz
(224/6)

b.-ursa
(V-2/6)

kayur- kaygılanmak, endişe etmek, merak etmek.

k.-sam
(258/13)

k.-ur mİ
(184/6), (189/1)

kıvur- kıvırmak

k.-dİ
(225/6)

sağur- sağdırmak

s.-dum
(24/12)

toyur- doyurmak.

t.-ayım
(168/13)

t.-dİ
(15/1), (15/5)

t.-dİlar
(105/11)

t.-dum
(24/11), (138/4)

t.-duR
(254/8)

t.-gİl

(14/7)
t.-sam
(111/4)
uçur- uçurmak, uçurup düşürmek.
u.-duR-ise
(25/1), (138/8), (138/9)
u.-duR m1
(136/9)
yığsur- < yığışur-
toplamak
y.-ur
(27/5)
yoğur- yuğurmak. (krş. boğra-)
y.-dı
(180/10), (250/10)

b-) -ÜR-

belür- belirmek, belli olmak.
b.-di
(152/2)
çevür- ; çevirmek, önünü kesmek ; döndürerek çevire çevire
pişirmek, devirmek.
ç.-di ; çevirmek, önünü kesmek.
(111/8)
ç.-diler ; çevirmek, önünü kesmek.
(134/1)
ç.-düm ; çevirmek, önünü kesmek.
(224/8), (224/10), (224/11)
ç.-esüz ; döndürerek çevire çevire pişirmek, devirmek.
(226/7)
divşür- devşirmek, toplamak.
d.-diler
(28/13)
düşür- düşürmek.
d.-di
(119/8), (300/6)
emzür- emzirmek.
e.-se
(6/13)
geyür- giydirmek.
g.-di
(253/4)
g.-sen
(3/7)
göndür- göndermek.
g.-ür
(V-4/10)
içür- içirmek.
i.-diler
(178/8)
i.-ür
(7/9)
kiçür- geçirmek.

k.-di
(80/5), (107/5), (217/12), (228/10), (236/8), (264/8),
(265/4)
k.-em
(140/2)
k.-eyim
(246/3)
k    r- g    rmek, kızı evlendirmek, kocaya vermek.
k.-di
(80/11)
pi    r- pi    rmek.
p.-s  n
(220/5)
p.-  rin
(50/12)
yet  r-yet    tirmek, eri  tirmek, ula  t  rmak, yerine getirmek.
y.-diler
(298/2)
y.-el  m
(31/10)
y.-  R ; yerine getirin.
(72/1), (83/13)
yit  r- kaybetmek, yitirmek.
y.
*(278/10), (279/10), (280/6), (281/3),

-Z-

yaz- yazmak.
y.-d  
(6/6)
y.-sun
(48/5)

    R F  LDEN F   L YAPMA EKLER  

-A- (-E-)

sina- denemek, yoklamak.
s.-r-id  m
(199/12), (200/5)
tola- dolamak, sarmak.
t.-d  
(184/13)

-  -

a  - a  mak.
a.
(88/5)
a.-ar
(240/5)
a.-d  
(6/2), (28/2), (88/11), (115/5), (179/4), (193/3)

a.-dılar
(142/10)
a.-gıl
(27/4), (192/6), (267/8)
kõç- göçmek, göç etmek, bir yeri terk etmek
k.-di
(34/12), (190/7), (213/8), (214/10), (215/10)
k.-diler
(283/10)
sürç- kaymak, ayağı kaymak
s.-di
(244/3)

-I-, -i-

a-) -I-

kakı- kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek, gazaba gelmek.
k.-dı
(108/12), (112/4), (115/4), (176/4), (196/1), (198/9),
(215/2), (218/6), (282/4), (296/12), (298/11), (300/6)
k.-rsın
(48/6)
karı- ihtiyarlamak, yaşlanmak.
k.-mıs
(117/6), (117/7)
k.-sa
(147/1), *(147/2), (147/3), (147/4)
k.-y-updur
(59/2), (59/3), *(59/4), (59/5)
kurı- kurumak.
k.-dı
(36/11)
k.-mıs-idi
(117/6), (258/6)
k.-sun
(108/3)
maRrı- melemek, bağırmak (koyun, kuzu, inek vs.)
m.-y-ayın mı
(139/11)
uyu- < udı-
uyumak.
u.-dı
(191/7), (226/7), (263/10), (264/8), (265/3), 272/12),
(273/3)
u.-r
(266/6), (266/13)
u.-r-idi
(272/13)
yorı- yürümek.
y.
(31/1), (196/6)
y.-dı
(26/8), (179/4), (197/5),

y.-dılar
(30/3), (74/4), (95/1)
y.-r
(146/10)
y.-y-alum
(36/12)
y.-y-ayım
(71/4)

b-) -t-

büri- bürümek.
b.-di
(242/5)
b.-miş
(195/8)
süri- sürümek.
s.-diler
(134/4)
segri- seğirmek, sıçramak (göz).
s.-r
(24/7),

-K-

ak- akmak.
a.-dı
(89/3)
bak- bakmak
b.
(156/11),(192/1)
b.-a (bağa)
(249/1)
b.-am
(261/7), (261/8), (261/9), (261/10)
b.-ar
(113/5), (181/11), (184/7), (187/12), (189/2), (266/7)
b.-ar-idi
(15/12), (76/12), (180/3)
b.-a-y-idiRüz
(9/1)
b.-dı
(16/6), (23/10), (28/3), (49/7), (67/12), (76/9),
(83/4), (98/13), (100/9), (123/9), (123/10), (123/11),
(124/11), (135/9), (207/7), (226/2), (236/4), (236/6),
(243/10), (266/11), (272/10), (297/10)
b.-dılar
(127/6), (273/6)
b.-dum
(138/2), (207/5)
b.-duR
*(124/2), (124/3)
b.-duR mı
(115/9)

b.-gıl
 (148/12),*(261/3),(261/4)
 b.-sa
 (26/6), (27/2), (61/8) (70/5), (151/3), (181/11),
 (184/7), (187/12),(189/2)
 b.-sun
 *(22/5), (22/6), *(144/7), (144/8)
 dik- dikmek, yapmak, kurmak, sançmak, dikmek (dikis)
 *d.-di
 (65/5), (89/7), (121/9), (190/9), (286/13),(293/11)
 (294/7)
 d.-diler
 (177/7), (178/6)
 d.-em
 (140/1), (261/10)
 d.-er-idi
 (89/6)
 d.-miş-idi
 (202/1), (292/12)
 d.-üpdür
 (94/2)
 kalk- kalkmak.
 k.
 (113/10),(114/9)
 k.-a
 (113/7)
 k.-ar
 (266/7)
 k.-dı
 (97/2),(111/13),(204/10),(227/10), (236/6)
 k.-dılar
 (262/11)
 k.-gıl
 (192/9)
 korh- < kork-
 korkmak, krş. kork-
 k.-aram
 (143/5)
 k.-ar-idüm
 (283/2)
 k.-duR
 (278/8)
 kork- korkmak, krş.korh-
 k.-dı
 (42/2)
 tik- dikmek, kurmak
 t.-di
 (126/12)
 yak- yakmak
 y.-dı
 (42/6)

-MA- , -ME-

a-) -MA

ağlama- ağlamamak.

a.-y-asın
(53/11)

a.-y-ayın
(68/1)

a.-gıl
(28/10),

ağlatma- ağlatmamak.

a.-gıl
(143/11), (224/13), (248/3), (259/5), (267/10)

alma- almamak.

a.-duR
(125/6)

a.-sunlar
(229/4)

a.-y-a
(2/5)

a.-z-isem
(98/11)

aRdurtma- andurtmamak, yad ettirmemek.

a.-y-asın
(246/6)

aRma- anmamak, zikretmemek.

a.-d1
(174/1)

a.-z
(18/10)

arturma- artırmamak.

a.-z
(29/11)

aşma- aşmamak.

a.-duR m1
(181/8)

atma- atmamak.

a.-duR
(125/5)

a.-z mısın
(187/8-9)

avlanma- avlanmamak.

a.-mısdur
(240/6)

ayırma- ayırmamak.

a.-d1
(227/12)

a.-R
(259/13)

a.-sun
(66/7), *(122/5), (154/10), (201/7), (213/3), (235/2),
(271/10), (291/4) (303/12)

ayıtma- söylememek.

a.
(103/6), (104/13), (106/12)

aytışma söyleşmemek.

a.-dum

(277/4)

bağlama- bağlamamak.

b.-dılar

(185/13)

bağlatma-

*b.-gıl

(267/10)

bakma- bakmamak.

b.-z mısın

(187/8)

basma- basmamak, yenmemek, bastırmamak, alt etmemek.

b.-dı

(300/5)

b.-dum mı

(116/10)

batma- batmamak.

b.-dı

(218/3)

b.-sun

(217/12)

bayıma- zengin olmamak, zenginleşmemek.

b.-z

(2/11)

bozma- bozmamak.

b.

(43/10)

bulınma- bulınmamak.

b.-dı

(291/11), (292/7)

bulışma- buluşmamak, rastlamamak, karşılaşmamak.

b.-duR mı

(104/5), (104/7), (104/8)

bulma- bulmamak.

b.-dı

(141/8)

b.-z-işem

(140/11)

buzlama- bağıra bağıra ağlamak, feryat etmek, deve bağırmak.

b.-y-ayın

(68/1)

buzlatma- bağıra bağıra ağlamamak, feryat etmemek, deve bağırmak.

b.-gıl

(176/3), (224/13), (248/4), (259/6)

çalma- çalmamak (saz), vurmamak (kılıç)

c.

(103/6), (104/13)

c.-dum (saz) çalmadum.

(268/2)

c.-sa vurmasak (kılıç)

(4/6)

kaçma- kaçmamak.

k.-d1
(16/5)
k.-sa
(208/7)
k.-y-a
(135/2)
k.-z
(27/10)
kalma- kalmamak.
k.-d1
(218/4), (257/13)
k.-sa
(4/2)
k.-sun
(57/7)
k.-y-a
(68/4), (187/3), (187/4)
k.-z
(3/8), (3/9)
kargama- beddua etmemek.
k.-gıl
(28/5), (28/6), (28/7), (28/8)
kayıtma- geri dönmek, geri döndürmemek.
k.-z-idÜR
(242/10)
kayurma- kaygılanmamak, endişe etmemek, merak etmemek.
k.
(26/1), (140/8), (242/2)
k.-gıl
(140/9)
k.-sun
(144/6)
k.-zam
(257/3)
kığırma- çağırılmamak.
k.-duR mı
(116/8)
kılçatma- çekinmemek, aldirış etmemek, umursamamak, omuz
silkmek, depretmemek, kıpırdatmamak.
k.-mış
(187/1)
kırdurma- kırdırtmamak, öldürtmemek. kestirmemek.
k.-dum
(242/2)
kırılma- kırılmamak, öldürülmemek. kesilmemek.
k.-sun
(35/5), (154/6)
kıyma- kıymamak, kasdetmemek.
k.
(198/7), (232/4), (290/1)
k.-gıl
(31/1)
k.-y-am
(199/12)

koma-komamak, koymamak, bırakmamak.

k.
(225/2)
k.-dı
(23/4), (65/2)
k.-dum
(279/6)
k.-gıl
(161/10)
k.-sun
(299/6), (300/8)
k.-z
(219/13)
k.-zam
(232/10)

kondurma- kondurmamak, konaklandırmamak, indirmemek. (misafir, kervan, yolcu) yerleştirmemek, misafir etmemek.

k.-dı
(221/9)
k.-y-am
(261/12)
k.-z-idi
(26/11)

kopma- kopmamak; çıkmamak, ortaya çıkmamak, olmamak.

k.-y-asın
(208/1)

korhma- korkmamak. (krş. kork-)

k.
(26/13), (140/8)
k.-gıl
(28/10),

korkma- korkmamak. (krş. korh-)

k.
(26/1)

kovma- kovmamak, kovalamamak, önüne katmamak.

k.-dı
(65/2), (194/3)

kurıma- kurumamak.

k.-sun
(35/4), (66/2), (154/6), (170/1)

ohşama- ohşamamak, iltifat etmemek, sevmemek, gönül almamak, gönlünü yapmamak, tavlammak.

o.-dı
(238/11)

o.-z-sın
(239/7)

olma- olmamak.

o.-duR
(210/1)

o.-sa
(4/2), (4/11), (7/8)

o.-sa-y-idi
(74/10), (259/1), (268/2),

o.-y-a
(78/1)
o.-y-asın
(224/12)
o.-z
(3/4), (3/5), (3/6), (3/7), (90/12), (217/5)
o.-zam
(262/12)
oRma- iyileşmemek, düzelmemek.
o.-z
(2/11)
oynama- oynamamak.
o.-z-iseR
(114/7)
oynanma- oynanmamak.
o.-dı
(30/8)
savaşıma- savaşmamak, dövüşmemek.
s.-gıl
(145/8)
sızılatma- sızlatmamak ağlatmamak.
s.-gıl
(143/12)
sızma- sızmamak.
s.-sa
(4/8)
solma- solmamak.
s.-sa-idi
(106/7-8)
sorişma emişmemek, emerek öpüşmemek.
s.-dum
(198/5)
susanma- susamamak.
s.
(297/8)
tağıtma- dağıtmamak.
t.
(43/10)
t.-Ruz
(126/3)
tanıma- tanımamak.
t.-dı
(148/10)
t.-zuz
(94/1)
taşma- taşmamak.
t.-z
tarvandurma- <tavrandurma-
davranmamak.
t.-dı
(289/8)
toğma- doğmamak.
t.-duR
(210/1)

t.-sa
(4/10)
t.-sun
(190/4), (260/11)
t.-z
(147/4)
tolaşma- dolaşmamak, karışmamak, ilişmemek, sarılmamak,
sarmaş dolaş olmamak.
t.-dum
(198/5)
t.-z
(112/7)
tolma- tolmamak.
t.-z
(3/3)
tonanma- giyinmemek, giyinip kuşanmamak.
t.-dum
(277/6)
toyma- doymamak.
t.-dı
(8/2)
t.-dum
(160/10)
turgurma- durdurmamak.
t.-y-a
(280/9), (280/11)
turma- durmamak, kalkmamak.
t.-dı
(84/3), (214/4)
t.-dum mı
(116/7)
t.-duñ mı
(181/6)
t.-z
(195/8), (230/5)
t.-zam
(257/3)
tuyma- duymamak, işitmek.
t.-dı
(157/9)
t.-dum
(160/9)
t.-sunlar
(54/1)
t.-z-idüm
(160/6)
uçurma- uçurmamak, uçup düşürmemek.
u.-y-a
(280/13)
ufanma- parçalanmamak. krş. uvanma-
u.-sun
(35/7)
uğrama- (veya oğrama-) uğramamak, rastlamamak.
u.-dum

(242/1)
unutma- unutmamak.
u.-sa
(208/7)
usanma- usanmamak, bırakmamak, doyamamak.
u.-dum
(160/10)
uvanma- parçalanmak. krş. ufanma-
u.-sun
(66/5)
varma- varmamak, gitmemek.
v.
(225/3)
v.-sun
(101/12), (105/9), (190/4), (260/12)
v.-y-am
(176/12), (177/1)
v.-y-asın
(54/2)
v.-z
(172/3)
v.-isem
(144/7), *(144/8)
v.-zuz
(265/6)
yapışma- yapışmamak, tutmamak, yakalamamak.
y.-y-am
(230/6)
yarçma- bahtiyar olmamak, mesut olmamak, yüzü gülmemek,
fayda görmemek, cırağ olmamak, nimet ve ihsana nail
olmamak. krş. yarım-
y.-sun
(19/3), (42/3), (70/11), (86/7), (90/5), (93/6)
yarım- bahtiyar olmamak, mesut olmamak, yüzü gülmemek,
fayda görmemek, cırağ olmamak, nimet ve ihsana nail
olmamak. krş. yarçma-
y.-sun
(19/3), (42/3), (70/11), (86/6), (90/5), (93/6)
yarma- (I) yarmamak, yarık açmamak; ayırmak, uzaklaştı-
mamak, uzağa düşürmemek, isabetsizlik etmemek.
y.-z
(130/6)
yarma- (II) geçmemek, ileri geçmemek, geride bırakmamak
y.-dum mı
(116/10)
yaylama- yaylaya çıkmamak, yaylada yaz mevsimini geçirmemek,
yazın yaylafa durmamak.
y.-z
(147/1)
yazılma- yazılmamak.
y.-sa
(2/12)
yıkılma- yere yıkılmamak, düşmemek.
y.-sun

(35/3), (66/1), (122/2), (154/4), (169/13), (212/13),
(253/8)
yıkma- yıkmamak, yere yıkmamak, yere sermemek.
y.-dum m1
(116/8)
yıylama- (veya yiyleme-) koklamamak.
y.-dum
(277/2)
yortma- at koşturmamak, at sürmemek, at koiturup gitmemek,
koşturmamak, atla süratli yürüyüş yapmamak.
y.-duR
(208/3)

b-) -ME

beğenme- beğenmemek.
b.-zsin
(158/3), (158/5), (248/8), (248/10)
bekleme- beklememek, durmamak.
b.-z
(177/3)
belürme- belirmemek, belli olmamak.
b.-z
(88/13)
berzeme- benzememek.
b.-di
(7/3)
b.-z
(284/1)
bildürme- bildirmemek.
b.-di
(287/7),
bilme- bilmemek.
b.-di
(32/2), (196/1), (282/1)
b.-diler
(51/12), (92/13)
b.-dük
(51/13), (298/9), (300/3)
b.-düm
(160/10)
b.-sünler
(54/1)
b.-z
(3/3), (4/5), (88/4), (101/10), (147/6), (156/12),
(161/6), (168/10), (209/13), (251/5)
b.-z-idüm
(160/5)
b.-z-isem
(296/8), (296/9), (296/10), (296/11)
b.-z misin
(187/1), (249/11), (286/8), (288/3), (292/6)
b.-züz
(226/9), (294/9)

binme- binmemek.

b.

(275/1)

b.-düm mi

(116/7),

b.-dÜR mi

(181/7),

, b.-se

(4/5)

bitme- (I) ot bitmemek.

b.-se

(4/8)

b.-z

(59/2), (147/1)

b.-z-idi

(52/2)

bitme- (II) tükenmemek, bitmemek.

b.-sün

(86/7)

b.-z

(59/2), (147/1)

büdrime- sendelememek, ayağı titrememek, teklememek.

b.-sün

(35/5), (66/3), (154/8)

çöngelme- (göz) zayıflamamak, fersiz olmamak.

ç.-se-y-idi

(106/5)

dileme- dilememek, istememek.

d.-zsin

(81/5)

dime-. dimemek

d.-di

(242/8)

d.-diler

(301/11)

d.-z

(3/6), *(42/1)

d.-zem

(99/9)

d.-z-idüm

(283/3)

d.-z-idÜR

(282/11)

dirgürme- diriltmemek, yaşatmamak, canlandırmamak.

d.-y-eler

(281/2)

dirilme- dirilmeme canlanmamak.

d.-z

(3/1)

dökme- dökmemek.

d.-dÜR

(125/5), (131/7)

erilenme- kaygılanmamak, yerinmemek, üzülmemek.

e.

(55/7)
esleme- söz dinlememek, itaat etmemek, saymamak, aldırış
etmemek.
e.-di
(217/10), (225/4)
gedilme-< getirilme-
gedik açılmamak, yarık açılmamak, çentilmemek, kesici
şeylerin ağız dışı dış olmamak, kırılıp körleşmemek ve
kısalmamak.
g.-sün
(35/6), (66/4), (154/9)
gelme- gelmemek.
g.-di
(9/8), (29/1), (29/2), (148/9), (293/13)
g.-diler
(292/3), (292/5), (292/6)
g.-düm mi
(116/7)
g.-sün
(8/5), (9/3), (9/12), (191/8)
g.-y-elüm
(285/7)
g.-y-em
(176/12), 177/2),
g.-y-esin
(53/11), (276/1), (285/6)
g.-z
(3/1), (20/13), (41/2), (41/3), (41/4), (41/5),
(41/6), (59/2), (96/9), (133/2), (297/11)
g.-zem
(124/9)
g.-z-isem
(261/3), *(261/4)
g.-z-iseR
*(261/8), (261/9),
geyme- geymemek.
g.-z-idi
(93/8)
gezdürme- gezdirmemek, dolandırmamak.
g.-y-e
(280/11)
gitme- gitmemek.
g.
(259/12), (262/11)
g.-miş-idi
(8/13)
g.-y-e
(175/8)
görünme- görünmemek.
g.-y-esin
(87/1)
g.-z
(24/10), (88/13), (136/7), (137/6), (140/4), (194/7),
(194/12)

görmə- görmemek.

g.-di

(8/3), (23/11), (135/10), (157/9)

g.-dÜR mi

(181/9)

g.-mişler

(173/9)

• g.-se

(205/13)

g.-z

(194/7)

g.-z misin

(187/10)

götürmə- götürmemek, kaldırmamak, yükseltmemek.

g.-gil

(56/2)

gözükmə- gözükmemek.

g.-sün

(114/11)

içmə- içmemek.

i.-di

(298/11)

iletmə- iletmemek, götürmemek.

i.-sünler

(191/9)

ilmə- ilişmemek, delip geçmemek, batmamak, delmemek, işleme-
mek, tesir etmemek.

i.-di

(218/4)

incinmə- incinmemek, canı yanmamak, kırılmamak, gücenmemek.

i.

(74/9)

iRləmə- inləmemek.

i.-z-idÜR

(242/11)

istəmə- istememek.

i.-z-imissin

(171/4)

işləmə- işlememek, yapmamak, etmemek, çalışmamak.

i.-mese

(238/5)

i.-zler-idi

(2/9)

kesdürmə- kestirmemek.

k.-di

(221/10), (302/9)

kesilmə- kesilmemek.

k.-sün

(35/4), (66/1), (122/3), (154/5), (169/13), (213/1),

(253/8)

kesmə- kesmemek.

k.-di

(218/3)

k.-dÜR

(125/5)
k.-se
(70/6)
k.-sün
(217/13)
kiçme- geçmemek.
k.-di
(225/11)
k.-di mi
(116/9)
kiçürme- geçirmemek.
k.-düm mi
(116/12)
köçme- göçmemek, göç etmemek, bir yeri terk etmemek.
k.-z-idi
(214/12)
öginme- övünmemek.
ö.-düm
(277/9), (278/9), (279/9), (280/5)
ö.-z
(238/6)
öğme- övmemek, methetmemek, medh ü sana etmemek, teşvik ve teşci etmemek.
ö.-di
(281/9)
ö.-zin
(276/5)
öldürme- öldürmemek.
ö.-di
(65/3), (194/3)
ö.-düm
(85/12)
ö.-se
(175/2)
ö.-sünler
(191/8)
ö.-y-elüm
(40/11)
ö.-z-iseR
(21/3), (281/8)
ö.-z-seR
(V-12/2)
ölme- ölmemek.
ö.-dÜR mi
(230/12)
ö.-z
(3/1)
örtme- örtmemek, kapamamak.
ö.-se-y-idi
(106/6)
segsenme- ürpermek, birdenbire ürküp sıçramak, ansızın korkup ürpermek, korkup sıçramak.
s.-düm
(277/5)

sevme- sevmemek.

s.-z

(3/4)

söyleme- söylememek, konuşmamak.

s.

(14/4), (40/13), (248/7), (297/7)

* s.-di

(238/11)

söyleşme- söyleşmemek, konuşmamak, haberleşmemek (deyişle, makamlı ve manzum)

s.-düm

(198/6)

s.-zsin

(239/8)

virme- vermemek.

v.-düm

(48/10)

v.-sün

(231/5), (233/11)

v.-zin

(v-64/9)

v.-züz

(58/10)

yetme- yetismemek, erişmemek, ulaşmamak, vasıl olmamak; yetmemek, kâfi gelmemek; olgunlaşmamak, büyümek.

y.-diler ; yetişmediler, erişmediler, ulaşmadılar, vasıl olmadılar.

(100/8)

y.-sün ; olgunlaşmasın büyümesin.

(8/5), (9/2)

y.-z-idi ; yetişmezdi, erişmezdi, ulaşmazdı, vasıl olmazdı.

(207/10),

- ; yetmezdi, kâfi gelmezdi.

(217/5)

y.-z-mi ; yetişmez mi, kâfi değil mi.

(256/12)

yime- yimemek.

y.-di

(52/3), (53/2)

y.-dür

(210/1)

y.-z-idi

(57/3)

y.-z-ise

(10/10), (13/3)

y.-zse

(v-6/6), (v-7/8)

yirindürme- kederlendirmemek, üzmemek, mahzun etmemek.

y.

(106/11)

-P-

serp- sıyırmak, sıyıırıp açmak.

s.-di

(180/3)

-Y- < -D-

gey- giymek.

g.-di

(89/4), (89/8), (106/2), (113/11), (114/10)
(261/2)

g.-düm

(89/12)

g.-ersin

(89/10)

g.-erüz

(89/11)

g.-eyin

(105/12)

g.-mişem

(296/10)

g.-mişler-idi

(178/12)

g.-sün

(89/12), (246/6)

g.-ürüz

(89/13)

koy- koymak, bırakmak, sokmak, tıkmak.

k.-ayın mı

(139/4)

k.-dı

(88/3), (263/7), (263/12), (264/7),

k.-dılar

(189/13), (203/10), (274/5)

k.-mişlar

(297/9)

küy- beklemek, intizar etmek, gözlemek, sabretmek, gözetmek

k.-di

(6/6)

say- saymak, addetmek.

s.-dum

(277/2)

toy- doymak.

t.-am

(232/13)

tuy- duymak, işitmek.

t.-dılar

(29/10)

t.-dum

(52/7)

t.-mıs

(30/6)

t.-sam

(297/5)

İSİM + YARDIMCI FİİL YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER:

YARDIMCI FİİLİ "TURMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

- gözine tur- yapılan iyiliğin takdir edilmemesi yüzünden cezalanmak.
gözüne tursun
(296/8)
köpük tur- köpük birikmek, köpüklenmek.
k. turdı
(16/13)
tuman tur- duman çökmek, duman basmak, sis inmek. bk. duman düş-
t. tursa
(278/3-4)

YARDIMCI FİİLİ "EYLEMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

- 'adavet eyle- düşmanlık etmek. (ar. 'adâvet).
'a. eylediler
(292/3-4)
ah eyle- ah etmek, üzölmek. (f. âh)
a. eyledi
(67/8)
al eyle- hile yapmak, dolandırmak, aldatmak.
a. eylemiş
(300/1)
azad eyle- kölelikten kurtarmak, hür kılmak, bağlarını çözmek. (f. âzâd).
a. eyledi
(65/7-8), (153/11)
baş yarağın eyle- esas silahı almak. bk. baş yarağın gör-
b. yarağın eyleR
(243/9)
bid'at eyle- dinde olmayan dine aykırı işler yapmak, töreye uygun olmayan işler işlemek. (ar. bid'at) bk. bid'at işle-
b. eylemiş
(20/8)
bile eyle- yoldaş etmek.
b. eyleyeyin
(140/12)
buyruk eyle- buyurmak, emretmek, emir vermek. bk. buyuruk it-
b. eyledi
(157/1)
cem' eyle- toplamak, bir araya getirmek. (ar. cem'). cem' it-
c. eyledi
(202/9), (275/10),
c. eyledi
(284/13)
cima' eyle- cima etmek. (ar. cima')

c. eyledi
(215/5)
du'a eyle- dua etmek. (ar. du'a)
d. eyledi
(85/4)
d. eylediler
(68/9), (69/1)
d. eylen
(68/12-13)
dügün eyle- dügün etmek.
dügünÜR eyledi
(96/11)
el eyle- çağırmaq, eliyle işaret ederek çağırmaq, eliyle
"gel" işareti yapmak, işaret etmek.1
e. eyledi
(34/4)
emirahur eyle- tavlacı başı, hanın, beyin tavlalarına bakıcı
yapmaq. (f. emîr-i âhûr). bk. imrahur eyle-
e. eyleyeyin
(51/2)
emr eyle- emir eylemek, buyurmak (ar. emr).
e. eyledi
(162/12-13), (169/5)
fıkr eyle- düşünmek. (ar.fıkr)
f. eyledi
(16/13), (49/13)
gazâ eyle- savaş etmek. (ar. gazâ)
g. eyledi
(72/7)
haber eyle- haber etmek. (ar.haber)
h. eyleR
(190/13)
halal eyle- helal etmek. (ar. helâl). bk.halal it-
h. eylesün
(145/8)
hased eyle- kıskanmak, çekemek, haset etmek.. (ar. hased)
h. eylediler
(18/10)
helâk eyle- mahvetmek, öldürmek, yok etmek. bk. helâk it-,
helâk kıl-.
h. eyledi
(218/7)
hikâyet eyle- anlatmak, söylemek. (ar. hikâyet).
h. eyledi
(208/8-9)
himmet eyle- bir kimse için endişe duymak, birini gözetmek.
(ar. himmet).
h. eyledi
(265/10)
hurdahas eyle- paramparça etmek, ezmek, toz ufak etmek.
(f. hurdhâş)
h. eyledÜR
(186/10)
iki eyle- bir işi hemen yerine getirmemek.

i. eylese
(131/13-132-1)
iki para eyle- ikiye bölmek parcalamak. bk. iki para kıl-
i. para eyledi
(230/8)
ikrar eyle- söylemek. (ar. ikrâr)
i. eyledi
(85/4)
imrahor eyle- ahır beyi yapmak, seyis basılık vermek.
(f. emîr-i ahûr) bk. emirahur eyle-
i. eyledi
(65/6)
'inayet eyle- lütfetmek. (ar. 'inayet).
'i. eylese
(177/11)
'izzet hörmet eyle- ikram ve itibar göstermek. (ar. 'izzet,
hürmet)
'i. hörmet eylediler
(178/6)
karavulluk eyle- gözcülük etmek, sınır bekçiliği yapmak.
k. eyledi
(236/12)
kâr eyle- işlemek, tesir etmek, nüfuz etmek yaralamak,
ziyan vermek, bk. kâr kıl-
k. eyledi
(254/11)
kasd eyle- birine el uzatmak, birine dil uzatmak, birinin
hayatına ve şerefine karşı davranmak, tasallut
etmek. (ar. kasd)
k. eyledi
(20/5)
kazab eyle- darılmak, kızmak, hışmetmek. (ar. gazab).
bk. kazab it-.
k. eyle-y-e
(19/10)
kerem eyle- iyilik etmek, cömertlik etmek, hayır işlemek.
(ar. kerem). bk. kerem it-
k. eyle
(88/5), (225/2-3), (275/1), (275/5)
kiçi düğünün eyle- küçük düğününü yapmak, nişan yapmak.
k. düğünün eyledi
(94/9-10), (96/11)
konukluk eyle- ziyafet vermek, misafir edip ağırlamak.
k. eylediler
(81/13)
köç eyle- göçmek, göç etmek.
k. eyledi
(236/10)
kulluk eyle- hizmet etmek.
k. eylese
(68/6)
kürk eyle- kürk yapmak.
k. eylese
(61/12)

menlik eyle- bencil davranmak, büyülenmek, gururlanmak,
ululanmak.
m. eyleye
(156/13)
ne eyle- ne eylemek, ne yapmak.
n. eyle-y-elüm
(29/10)
neyle- < ne eyle-
ne eylemek, ne yapmak.
neyledün
(140/4)
neyler
(148/5)
neylerem
(167/9)
neyler-ise
(111/6)
neylersin
(83/8)
neylesün
(4/1)
neyleyeyim
(9/7)
neyle-y-eyin
(140/12)
neyler-ise eyle- ne eylerse eylemek, ne eylerse yapmak.
n. eylesün
(111/6)
nidâ eyle- seslenmek, ünlemek. (ar. nidâ).
nidâ eyledi
(161/12)
rahmet eyle- merhamet duygusu vermek, rikkat uyandırmak,
şefkat uyandırmak, merhamet vermek, yumuşatmak.
(ar. rahm)
r. eylese
(180/6)
savaş eyle- boğuşmak, mücadele etmek, savaşmak, uğraşmak.
s. eyledi
(148/2)
sohbet eyle- yabancı birisiymiş gibi davranmak. (ar. sohbet)
s. eyledi
(20/5)
şadılık eyle- eğlence tertiplemek, şenlik yapmak. (f. şâdî)
bk. şadılık it-
s. eylesün
(275/12)
sart eyle- sart eylemek, teminat vermek, söz vermek, va'd
etmek, taahhüt etmek.(ar. sart).
s. eylesün
(275/12)
şehid eyle- düşman,savaşta bir müslüman öldürmek.(ar.şehîd).
bk. şehit it-
s. eyledi
(222/3)

şükür eyle- yapılan iyiliği bilip öğmek, bir iyiliğe karşı o iyiliği edeni öğmek, bir iyiliğin kadrini ve değerini bilip onu açıkça belirtmek. (ar. şükr)
bk. şükür kıl-

ş. eyledi
(99/1), (121/1)

şükürler eyle- yapılan iyiliği bilip çok öğmek, bir iyiliğe karşı o iyiliği edeni çok öğmek, bir iyiliğin kadrini ve değerini bilip onu açıkça belirtmek.

şükürler eyledi
(119/5), (200/9-10),

taleb eyle- istemek, meyl ve rağbet etmek. (ar. taleb).

t. eyler
(3/2)

tevbe eyle- bir günahdan pişmanlık duyup onu bırakmak, bir günahı bir daha işlememek üzere and içmek, yemin etmek. (f. tövbe)

t. eyledi
(85/4)

tışarı eyle- dışarı çıkarmak.

t. eyle
(88/10)

toy düğün eyle- düğün yapmak, eğlence ve ziyafet düzenlemek.
bk. toy düğün itmek.

t. düğün eylediler
(121/11)

toy eyle- ağırlamak, yedirip içirmek, ziyafet vermek, çekmek.

tul eyle- dul bırakmak.

t. eylemişsin
(232/6)

tutsak eyle- esir ve tutsak etmek, yakalamak. bk. **esir it-**, **tutsak it**, **yesir eyle-**, **yesir it-**

t. eyledi
(34/7)

ulu toy eyle- büyük toy etmek, yapmak.

u. toy eyle
(14/9)

u. toy eyledi
(14/11)

va'de eyle- söz vermek, va'd etmek. (ar. va'de)

v. eylemiş-idi
(173/3)

vasiyyet eyle- bir kimse ölürken bir işi tembihlemek, ısmarlamak, yapılmasını istemek. (ar. vasiyyet)

v. eylemiş
(301/1)

yalınçak eyle- çıplak etmek, soymak.

y. eyledi
(88/3)

yalın eyle- çekmek, kınından çıkarmak, sıyırmak.

y. eyler
(195/9)

yaşak eyle- < yasak eyle-
yasak eylemek, men etmek, emir vermek, buyruk
çıkarmak, tertibat almak, karar çıkarmak.
krs. yaşak eylemek, bk. yasak itmek
y. eylemişler-idi
(204/3)
yaşak eyle- yasak eylemek, men etmek, emir vermek, buyruk
çıkarmak, tertibat almak, karar çıkarmak.
krs. yaşak eylemek, bk. yasak itmek
y. eyledi
(217/10)
yesir eyle- esir ve tutsak etmek, yakalamak. (ar. esîr)
bk. esir it-, tutsak eyle-, tutsak it-, yesir
it-
y. eyler
(244/10)
yort eyle- at koşturmak, atla yol gitmek, hızlı gitmek,
tırıs gitmek.
y. eyledi
(263/3)
yüz para eyle- yüz parçaya bölmek, paramparça etmek.
(f. pâre)
y. para eyle
(297/9)
zarb eyle- zorlamak. (ar. zarb). bk. zarb it-.
z. eyledi
(29/2), (50/7)
zarılık eyle- ağlayıp sızlamak (f. zârî) bk. zarılık it-
zarılık kıl-
z. eyledi
(25/11), (220/12)

YARDIMCI FİİLİ "EYLEMEMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER

iki eyleme- bir işi hemen yerine getirmek.
i. eylemez-idi
(131/13)
iltifat eyleme- güleryüz göstermek, yüz vermek, nazik ve
yumuşak davranmak. (ar. itifât)
i. eylemez-idi
(254/4)
kabul eyleme- almamak, uygun bulmamak, beğenmemek. (ar.
kabûl).
k. eylemezler-idi
(132/1)
kâr eyleme- işlememek, tesir etmemek, nüfuz etmemek, ya-
ralamamak, ziyan vermemek. (f. kâr)
k. eylemesün
(228/9)
muhtac eyleme- muhtac etmemek. bk. ar. muhtâc).
m. eylemesin
(35/10)

YARDIMCI FİİLİ "İDİNMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

kov idin- birinin ardından gitmek, ardına düşmek
k. idine
(187/4)

söz idin- (söz itirmek) söz sahibi olmak.
s. idine
(187/3)

YARDIMCI FİİLİ "İRGÜRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

maksuda ırgür- maksuda erdirmek, murada erdirmek.
(ar. maksûd)
m. ırgürem
(140/2-3)

YARDIMCI FİİLİ "İRİŞMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

muradına maksudına iriş- isteyip dileğine kavuşmak.
(ar. maksûd, murâd).
m. maksudına irişdi
(201/1)
m. maksudına irişdiler
(271/8)

YARDIMCI FİİLİ "İRİŞDÜRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

zahm irişdür- yaralamak, yara açmak. (f. zahm)
z. irüşdürdi
(210/13)

YARDIMCI FİİLİ "İRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

meded ir- yardım etmek, yardım yetiştirmek. (ar. meded)
m. irsün
(7/4-5), (35/2)

YARDIMCI FİİLİ "İRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

murada irme- dileğine kavuşmamak, muradına erişmemek.
(ar. murâd).
m. irmezem
(119/13)

YARDIMCI FİİLİ "İTMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

ah it- ah etmek, üzölmek. (f. âh)
a. itdi
(48/3), (242/9)
a. itdiler
(91/1), (262/10)
altı bölük it- altı perli şesşer veya soğancık denilen ko-
puzla vurup parçalamak, bölük bölük etmek,
parça parça etmek.
a. bölük ideyin

- (135/1)
bahş it- bağışlamak. (f. bahş).
b. itdiler
(212/10)
beraber it- karşılaştırmak, döğüştürmek, karşısına çıkarmak.
(f. berâber).
b. idevüz
(285/1)
beyan it- beyan etmek, bildirmek. (ar. beyân).
b. ider
(9/13), (35/11), (66/12), (122/9), (154/13-155/1),
(170/5-6), (201/12), (213/6), (235/4), (253/11), (272/1),
(291/9)
buyuruk it- buyurmak, emretmek, emir vermek. bk. buyruk ey-
lemek.
b. itdi
(69/8-9)
cem' it- toplamak, bir araya getirmek. (ar. cem'). bk. cem'
eylemek.
c. ider-imiş
(275/7)
cenk it- savaşmak, döğüşmek. (f. cenk). bk. cenk ve savaş it-
c. ider misin
(158/11)
c. idey-y-idük
(249/7)
c. itdiler
(273/8)
c. itmişdür
(18/6)
cenk ve savaş it- savaşmak, döğüşmek. (f. cenk). bk. cenk
itmek.
c. ve savaş itdi
(34/6)
çara it- tedbir almak. (f. çâre).
ç. idÜR (çara itün)
(44/1)
dam it- tuzak kurmak, tuzak haline koymak. (f. dâm).
d. itmiş-idi
(255/5)
dügün dirnek it- düğün etmek. bk. düğün it-
d. dirnek itdiler
(260/6)
dügün it- düğün etmek. bk. düğün dirnek itmek.
d. itdi
(200/12)
esir it- esir ve tutsak etmek, yakalamak. (ar. esîr)
bk. tutsak eyle-, tutsak it-, yesir eyle-,
yesir it-
e. itdiler
(252/8)
eyülikler it- iyilikler etmek.
e. idem (eyülikler item)
(46/12)

gaza it- gaza etmek. (ar. gazâ).
g. itdüm
(48/9)

halal it- aslından olan bir borcu veya bir hakkı yahut
olması muhtemel bir borcu, bir hakkı bağışlamak.
(a.helâl) bk. **halal eyle-**

h. itsün
(299/7)

hall it- halletmek, çözümlemek.
h. ider-idi
(2/8)

hayf it- acı vermek, kötülük etmek, zulmetmek. (ar. hayf).
h. ider-idük
(39/8)

hayflar acılar vermek, kötülükler etmek, zulümler etmek.
(ar. hayf).
hayfları itmişüz
(39/4)

helâk it- mahvetmek, öldürmek, yok etmek. (ar. helâk). bk.
helâk eyle-, helâk kıl-

h.itdi
(217/4)

ilham it- ilham etmek. (ar. ilhâm)
i. ider-idi
(2/4)

işaret it- göstermek, göz kaş etmek. (ar. işâret)
i. itdi
(302/13)
i. ider
(187/9)

iş it- fenalık yapmak, derde ve belaya düşürmek.
i. idelüm
(81/12)

kabul it- almak, razı olmak, uygun olmak, uygun bulmak,
beğenmek. (ar. kabûl).
k. iderler- idi
(2/9)

kahınc it- başa kakmak, yüze vurmak.
k. iderler
(79/11)

kargaşa it- batıdırıp çağırarak, gürültü patırtı etmek, kav-
ga etmek.
k. idersin
(88/6)

kavurma it- kavurma haline koymak.
k. itsünler
(53/13)

kazab it- darılmak, kızmak, hismetmek. (ar. gazab). bk.
kazab eyle-

k. iderem
(14/1)

kerem it- iyilik etmek, cömertlik etmek, hayır işlemek.
(ar. kerem). **kerem eylemek.**

k. itsün

(196/1)
kul it- kul etmek.
k. itdüm
(279/8)
kûlah it- kûlah yapmak. (f. kûlâh).
k. itse
(61/12)
niçit- < niçe it-
niçideyin < niçe iteyin
(53/5)
nit- < ne it-
ne etmek, ne yapmak.
nidelüm (ne itelüm)
(81/10)
nidersin (ne yapmak)
(204/7)
nitdüm < ne itdüm
(175/7)
nitmiş
(186/13)
selam it- haber göndermek, selam söylemek. (ar. selâm).
s. ider
(295/13/296/1)
şadılık it- eğlence tertiplemek, şenlik yapmak. (f. şâdî)
bk. şadılık eyle-
s. itdiler
(214/3-4)
şehid it- düşman, savaşta bir müslüman öldürmek. (ar. şehîd)
bk. şehid eyle-
s. itdiler
(134/2)
şiven it- ağlayıp, inlemek, çığlık koparmak, yas tutmak, va-
veyle koparmak. (f. şîven).
s. idersiz
(156/6)
tamam it- tamam etmek, yerine getirmek, tam yerine getirmek.
(ar. temâm).
t. iderler-idi
(2/10)
tamaşa it- bakmak, seyretmek. (f. temâşâ)
t. ider-idi
(109/10), (178/13)
teferrüc it- eğlenmek, gönül eğlemek, keyiflenmek, oyalan-
mak. (ar. teferrüc).
t. ider-idi
(15/12)
tohınc it- başına kakmak, yüzüne vurmak.
t. iderler
(79/10)
tutsak it- esir ve tutsak etmek, yakalamak. (ar. esîr)
bk. esir it-, tutsak eyle-, yesir eyle-, yesir
it-
t. itmişüz
(39/2)

yağma it- yağmalamak, talan etmek, alıp götürmek.

y. iderler-idi < yağma iterler-idi
(291/13)

y. ider-idük < yağma iter-idük
(292/2)

yesir it- esir ve tutsak etmek, yakalamak. (ar. esîr)

. bk. esir it-, tutsak eyle-, tutsak it-, yesir eyle-

y. idün < yesir itün
(243/8)

y. itmişüz
(40/8)

yığnak it- başına toplamak, davet etmek, çağırmak, etrafına toplamak, yığmak.

y. itdi
(14/13)

y. itgil
(14/6)

yimek içmek it- yemeli içmeli toplantı yapmak, eğlenmek.

y. içmek itdiler
(256/8)

yoldaş it- arkadaş etmek, yanına vermek.

y. itdün
(208/4)

yorıyış it- yüyüş yapmak.

y. itdiler
(19/4-5)

y. itdiler
(120/12), (212/4)

zarb it- zorlamak. (ar. zarb). bk. zarb eyle-

z. itdi
(209/3)

zarılık it- ağlayıp sızlamak. (f. zârî). bk. zarılık eyle-
zarılık kıl-

z. ider
(96/9)

YARDIMCI FİİLİ "İTMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

güç itme- güçlük çıkarmamak, zorlamamak, zulmetmemek.

g. itmedür
(210/2)

kazab itme- gazap etmemek. (ar. gazab).

k. itme
(14/3)

muhtac itme- muhtac etmemek. (ar. muhtâc).

m. itmesün
(66/3), (154/7), (170/2), (201/7-8), (291/4), (303/2),

YARDIMCI FİİLİ "KILMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

du'â kıl- dua etmek. (ar. du'â).

d. kıldılar
(75/13)

- d. kılduk
(66/8), (154/10), (170/2-3), (201/9), (213/3), (291/5),
(303/3)
- gavga kıl- kavga etmek. (f. gavgâ).
- g. kılsa
(278/2)
- hamle kıl- düşman üzerine atılmak, savaşta düşman üzerine
saldırmak. (ar. hamle).
- * h. kıldı
(84/9), (159/5)
- helak kıl- mahvetmek, öldürmek, yok etmek. (ar. helâk) bk.
helak eyle-, helak it-.
- h. kıla-y-idi
(16/7)
- iki para kıl- ikiye bölmek, parçalamak. (f. pare). bk. iki
para eyle.
- i. para kılur-idüm
(268/3)
- la'net kıl- lanet kılmak. (ar. lânet)
- l. kıldun
(210/3), (251/6)
- müdara kıl- yüze gülmek, suyuna gitmek, anlaşılmak, idare
etmek. (ar. müdârâ).
- m. kılalum
(284/13)
- namaz kıl- namaz ibadetini, dinin buyurduğu şekilde adab ve
erkanına uygun olarak yerine getirmek. (f. namâz)
- n. kıldı
(132/4), (147/11), (193/7),
- n. kıldılar
(63/3), (120/4), (152/1),
- odı bostan kıl- ateşi gül bahçesine çevirmek. Hz. İbrahime
telmih yapılmakta. (f. bûstân)
- o. bostan kıldur
(251/8-9)
- şükür kıl- yapılan iyiliği bilip ögmek, bir iyiliğe karşı
o iyiliği edeni ögmek, bir iyiliğin kadrini ve
değerini bilip onu açıkça belirtmek. (ar. şükr)
bk. şükür eyle-
- ş. kıldı
(161/13)
- ş. kıldılar
(212/6)
- tanışuk kıl- tanımak.
- t. kıldılar
(283/6)
- zarılık kıl- ağlayıp sızlamak (f. zârî). bk. zarılık eyle-
zarılık it-.
- z. kıldı
(54/7-8), (91/6), (223/10), (300/9)
- z. kıldılar
(97/10)

YARDIMCI FİİLİ "KILMAMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

kâr kılma- tesir etmemek.

k. kılmadı

(219/3), (221/11)

sükür kılma- sükretmemek.

ş. kılmaz

(156/12)

YARDIMCI FİİLİ "OLMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

acı ol- acı olmak.

a. olur

(256/12)

aç ol- acıkmak.

a. olsa

(188/11)

artuk ol- fazla, ziyade olmak.

a. ola

(18/12-13)

aruk ol- zayıf olmak.

a. olsa

(237/13)

'asi ol- baş kaldırmak; söz buyruk dinlememek; itaatten çıkmak; Tanrının emrinden çıkmak. (ar. 'âsî).

'a. olduk

(296/6), (298/10), (300/3-4)

'a. oldum

(240/2)

'a. olmuşlar

(300/3)

av yarağı ol- av hazırlığı görmek, av için hazırlık yapmak.

a. yarağı oldu

(237/6)

'ayıp ol- ayıp olmak. (ar. 'ayb.)

'a. olur

(115/3), (143/12), (176/6), (196/6), (231/9), (248/13), (268/13), (288/1-2)

azad ol- kurtulmak, hür olmak. (f. âzâd).

a. olsun

(162/1-2), (162/4)

başı kapısı ol-* her tarafı kapanmak, göz gözü görmemek.

b. kapısı olmuş

(88/12)

baş ol- başla dolmak.

b. oldu

(63/8), (120/6), (152/5)

becid ol- bakmak, üzerine düşmek, sürekli çalışma, üstüne düşmek, gayret göstermek. (f. becid)

b. ol

*İlhan BAŞGÖZ s.444'te O. Şaik Gökyay'ın okuduğu şekli doğru bularak bu deyim "Herkesin kendi başının derdine düşmesi" anlamına gelen "başı kayısı ol-" şeklinde okunması gerektiğini söylemiştir.

(172/6)
behışt ol- cennet olmak. (f. behışt).
b. olsun
(35/7-8), (66/6), (122/4), (213/1), (304/1)
bellü ol- belli olmak.
b. olsun
(237/13)
binit ol- binilecek şey olmak.
*b. olsun
(58/2), (118/3), (163/10), (166/13)
bir yaRa ol- sıralanmak, dizilmek.
b. yaRa oldu
(18/13-19/1), (19/1)
böyle ol- böyle olmak.
b. oldu
(80/6), (162/3)
büyük er ol- büyümek.
b. er olmuş
(287/4)
buRlu ol- sıkılmak, sıkıntıda olmak, darda kalmak.
b. ola
(187/4)
b. oldu
(146/7), (211/2), (292/13), (293/3-4), (294/11), (297/13)
(298/12)
buyruk ol- emir gelmek, emredilmek, emir vermek, ferman gelmek.
b. oldu
(112/7), (156/4), (266/5)
b. olupdur
(112/8)
cem' ol- toplanmak, bir araya gelmek. (ar. cem').
c. oldu
(254/13)
çeri başı ol- komutan olmak.
ç. başı oldu
(283/9)
çevük ol- çevik olmak.
ç. olur
(15/6), (29/6), (57/8), (174/2), (281/13)
çoğ ol- çok olmak.
ç. olsun
(73/2)
delü ol- deli olmak.
d. olmuş
(114/12)
düşmen ol- düşman olmak. (f. düşman).
d. oldun
(295/3)
eli yakasında ol- Ahirette birinden hakkını aramak.
elüm yakasında olsun
(298/13)
eli var ol- eli var olmak.
elÜR var olsun

(107/13), (108/1), (108/1-2), (108/3)
er ol- er olmak.
e. mi olduR
(269/13)
esen ol esen olmak.
e. ol
(145/6)
e. olsa
(145/2), *(145/3), (145/4), (145/5), (145/6)
(193/12)
e. olsun
(145/7)
esrük ol- sarhoş olmak.
e. olur
(160/9)
eyle ol- öyle olmak.
e. olsa
(57/4)
gayıp ol- kaybolmak, görünmez olmak, gözden silinmek. (ar.
gâ'ib).
g. oldı
(27/1)
gerek ol- gerekli olmak, gerekmek.
g. olur
(126/7), (130/13), (189/9)
girçek ol- gerçek olmak.
g. ola
(117/12)
güçlü ol- güçlü olmak.
g. olsa
(177/10)
haber ol- bilgi verilmek, haber gelmek, haber verilmek. (ar.
haber).
h. oldı
(73/10), (92/1), (94/7), (111/11), (174/3), (283/6),
(299/9), (301/11),
Hakka vâsıl ol- ölmek. (ar. Hak, vâsıl).
H. vâsıl oldı
(299/8), (300/7)
halal ol- helal olmak. (ar. helâl)
h. olsun
(102/1)
hâmile ol- gebe kalmak, gebe olmak. (ar. hâmile).
h. oldı
(15/4)
harab ol- harap olmak. (ar. harâb).
h. olur
(245/3-4)
haraca muti' ol- harac vermeyi kabul etmek, haraca bağ-
lanmak, harac vermek. (ar. harâc, mutî').
h. muti' olalum
(285/5)
haramî ol- harâmî olmak, haydut olmak. (ar. harâm).
h. oldı

(218/2)
harçlık ol- harçlık olmak. (ar. harc)
h. olsun
(57/11), (118/4), (164/1)
hasıl ol- kabul olunmak, sonuç vermek, yerine gelmek.
(ar. hâsıl).
• h. oldu
(193/6)
havala ol- yönelmek, üzerine atılmak, çullanmak. (ar.
havâle).
h. oldu
(64/3), (152/9)
hayıf ol- hayıf olmak. (ar. hayf.)
h. ola
(180/7-8)
hayır ol- hayır olmak. (ar. hayr).
h. ola
(295/11)
hazır ol- görünmek, gelmek, meydana çıkmak, bulunmak, katıl-
mak, orada olmak.
h. oldu
(26/12)
helak ol- büsbütün yok olmak, mahvolmak. ölmek, yok olmak.
(ar. helâk)
h. ola
(180/6)
h. olası
(283/3)
h. oldu
(218/11), (218/12), (218/13), (227/3)
h. olmuşlar-idi
(173/10)
himmeti ol- himmet olmak, yardım olmak. (ar. himmet)
h. oldu
(86/3-4), (185/11)
hoş ol- iyi olmak, iyi olmak. (f. hûş).
h. ola
(18/12), (235/12), (265/13), (296/2)
h. olur-idi
(236/1)
hurd ol- parça parça olmak, hurdahas olmak. (f. hurd).
h. oldu
(182/13), (185/5)
içit ol- içecek (su) olmak.
i. olsun
(118/1), (166/11)
iki para ol- ikiye bölünmek, parçalanmak.
i. para oldu
(108/10)
'inayet ol- inayet olmak, lütuf olmak. (ar. 'inayet).
'i. oldu
(86/4-5), (185/10-11)
işrete meşgul ol- alem yapmak, içip eğlenmek, eğlenmek,
eğlenceye dalmak. (ar. 'işret, meğûl).

'i. meşgul oldılar
(191/4)
kabul ol- kabul olmak. (ar. kabûl)
k. oldu
(84/12)
k. olsun
(66/8), (154/11), (170/3), (201/9), (213/3), (291/5),
(303/4)
kaçma kovma ol- kaçma kovma olmak.
k. kovma olur-ise
(82/7)
karangu ol- karanlık olmak, karanlık basmak, zindan kesil-
mek. bk. karaRu ol-
k. oldu
(48/4), (57/5), (157/6)
karaRu ol- kararmak, karanlık olmak, karanlık basmak, zindan
kesilmek. bk. karangu ol-
k. oldu
(42/2), (64/10)
kara ol- yasa çevrilmek, bahtsız olmak, zindan olmak, iyi
geçmemek.
k. oldu
(102/4-5)
kara şiven ol- çok ağlama olmak, çok ağlaşma olmak.
(f. şiven).
k. şiven oldu
(155/11)
karavul ol- gözcü gözetleyici olmak.
k. olsun
(236/3)
kazab ol- gazap olmak. (ar. gazab).
k. ola
(20/9)
kefen ol- kefen olmak. (ar. kefen).
kefenüm olsun
(296/10)
kiyamet savaş ol- savaş olmak.
k. savaş oldu
(63/7-8), (120/5-6), (152/4)
kırnak ol- cariye, halayık, hizmetçi, kul olmak.
k. olsun
(118/2)
kölge ol- gölge olmak.
k. olsun
(18/4), (57/10), (118/6), (167/1)
kulağuz ol- kulavuz olmak.
k. oldu
(72/3)
kulun ol- at yavrusu olmak.
k. olsun
(57/13-58/1)
kurban ol- kurban olmak. (ar. kurbân).
k. ol
(108/5)

- k. olayın
(117/11-12)
- k. olsun
(25/10), (27/7), (27/13), (45/8), (46/5), (47/7-8),
(90/9), (95/13), (103/5), (104/9), (118/6), (124/4),
(124/9), (128/3-4), (130/3), (131/4), (132/13-133/1),
(144/12), (145/1), (146/1), (168/6), (178/1), (190/10),
(194/13), (241/11), (268/7), (269/4)
- kuş yürekli ol- korkak olmak.
k. yürekli olur
(134/11)
- kutlu ol- mübarek olmak, uğurlu olmak, hayırlı olmak.
k. olsun
(75/13), (80/3), (110/12)
- külüg ol- çevik olmak, hızlı, olmak.
k. olur
(15/6), (29/6), (57/7-8), (174/1), (281/12)
- ma'lum ol- bilinmek, haberdâr olmak. (ar. ma'lûm).
m. olsun
(262/10)
- melul ol- kederli olmak, üzüntülü olmak. (ar. melûl)
m. oldu
(282/7)
- mest ol- sarhoş olmak. (f. mest)
m. oldu
(256/8)
- meşgul ol- meşgul olmak. (ar. meşgûl).
m. oldılar
(190/4)
- mubârek ol- mübarek olmak. (ar. ar. mubârek).
m. oldu
(153/7)
- mukabil ol- karşısına gelmek, karşı karşıya gelmek. (ar. mukâbil).
m. oldu
(208/13)
- mutî' ol- itaat etmek. (ar. mutî').
m. ol
(300/4)
m. olur-ise
(295/8-9)
- müslüman ol- islam dinine girmek, müslümanlığı kabul etmek.
(f. müslimân, ar. müslim).
m. oldu
(252/6)
- müslümanlar arhası ol- müslümanların koruyucusu olmak.
(f. müslimân, ar. müslim).
m. arhası olsun
(75/5-6)
- müstecâb ol- dua, dilek, istek kabul olunmak; dua, dilek yerine getirilmek, müsbet karşılanmak.
(ar. müstecâb).
m. olur-idi
(68/11)

ne ol- ne olmak. bk. nol-

n. oldu

(12/1), (294/13)

neler oldu

(12/12), (19/2), (30/7), (52/6), (97/4), (162/11),
(164/5), (166/6), (244/11)

ne olur-ise ol- ne olursa olmak.

n. olur-ise olsun

(76/8)

nesne ol- nesne olmak.

n. mi olur

(301/7)

niçe ol- niçe olmak.

n. olur

(170/13), (302/8)

nişan ol- işaret olmak. (f. nişân).

n. olsun

(80/5)

nol- < ne ol- bk. ne ol-

ne olmak.

nola

(80/7)

nola-y-idi

(8/3), (9/1)

nolaydı

(V-5/1), (V-5/7)

noldı

(3/6), (137/10), (137/11), (137/12), (192/12)

nolduR

(88/7), (98/1)

nolduRuz

(256/10)

nolmuş

(149/10)

nolur

(180/13)

ören ol- viran olmak, harap olamk.

ö. olmuş

(27/5)

para para ol- parça parça olmak. (f. pare).

p. para oldu

(225/11), (288/7)

pas ol- pas olmak.

p. olsa

(240/5)

pâyende ol- devamlı olmak, daimî olmak. (f. pâyende).

p. olsun

(5/1)

peşiman ol- yaptığından dolayı üzilmek, nedamet etmek
(f. peşîmân)

p. oldu

(191/12-13)

pusu ol- düşmandan haber vermek, gözcü olmak, pusuya yatıp
gözlemek

p. olgıl
(131/11)
râzı ol- hoşnut olmak, tasvip etmek, muvafık bulmak, pesend
ve ihtiyar eylemek. (ar. râzî).
r. oldu
(168/6), (220/7), (236/6),
r. olsun
(174/1)
revân ol- akmak, cari olmak, boşanmak. (f. revân).
r. oldu
(54/4-5), (102/7)
sağdıç ol- sağdıç olmak.
s. oldılar
(271/7)
sağ ol- sağ olmak.
s. ol
(54/13), (298/6), (300/1), (300/7), (301/4)
s. olsun
(55/1)
saht ol- müteessir olmak, kederlenmek, üzûlmek, bozulmak.
(f. saht).
s. oldu
(72/13), (97/12), (235/11), (272/7), (294/3),
s. oldılar
(89/8-9)
s. olduRuz
(89/9)
s. olmuş
(97/12)
s. olursın
(235/12)
s. olursız
(89/12)
sak ol- uyanık olmak, tetikte olmak.
s. olur
(264/3)
sapa sağ ol- sağlıklı olmak.
s. sağ oldu
(29/7), (85/5)
semüz ol- semiz olmak, besili olmak, etli olmak.
s. olsa
(238/1)
sad ol- sevinmek, neşelenmek. (f. şâd).
ş. oldu
(271/1)
ş. oldılar
(86/5)
şehid ol- şehit olmak. (ar. şehîd)
ş. oldu
(6/4), (38/11), (48/8-9), (65/1), (73/9), (90/10),
(153/6), (218/10), (218/11), (241/13),
ş. olmuş
(91/4)
şişlik ol- şişek olmak, şişlik olmak.

ş. olsun
(18/1-2)
şölen ol- şölen olmak.
ş. olsun
(118/4), (167/2)
şöleni olsun
(164/13)
tabut ol- tabut olamak, (ar. tâbût)
t. olsun
(296/9)
tanış ol- şahit olamak. bk. tanık ol-
t. olsun
(168/3), *(168/4), (168/5)
tanık ol- şahit olmak. bk. tanış ol-
t. olsun
(69/3)
tartağan ol- darmadağın olmak, param parça olmak.
t. olasin
(229/8)
tayak ol- dayak olmak, destek olmak.
t. olur
(17/1)
toyum ol- ganimet almak.
t. oldu
(65/3), (153/8), (255/2), (303/5)
tuş ol- rastlamak, tesadüf etmek, karşılamak.
t. oldu
(45/9-10), (129/1)
tutsak ol- esir olmak, tutulmak, yakalanmak.
t. ola-y-idür
(165/4)
t. oldu
(71/10), (134/7), (203/11)
t. olmuş-idi
(74/11)
uçmağ ol- (cennet olamak. krş. uçmak ol-
u. olsun
(9/13), (35/8)
uçmak ol- cennet olamak. krş. uçmağ ol-
u. olsun
(66/5), (122/3), (213/1)
uğurı açık ol- hayırla karşılaşmak, bahtiyar olmak, bahtı
açık olmak.
uğuruR açık olsun
(177/3), (262/13)
umud ol- destek olmak, dayak olmak. (f. ümîd)
u. olgıl
(143/10), (149/1-2)
yalan dünya başına tar ol- dünyası kararmak.
y. dünya başına tar oldu
(203/8), (209/5)
yavuklu ol- nişanlanmak.
y. olsun
(69/4)

yaylak ol- yaylak olmak.
y. olsun
(118/1), (166/10)
yesir ol- esir olmak, tutsak gitmek. (ar. esîr).
y. olsun
(57/12)
yıgnak ol- toplanmak, bir araya gelmek, birikmek, kalabalık
olmak, toplanmak..
y. oldu
(10/13), (17/6), (34/5), (151/13), (235/8), (293/12),
(294/6)
y. oldılar
(17/6)
y. olmuş
(298/9)
y. olmuş-idi
(235/8)
y. olsa
(291/9), (293/6), (293/12), (294/6), (298/9)
yig ol- iyi olmak, yeğ olmak.
y. ola
(19/9)
yigitçük ol- yigitçik olmak.
y. oldu
(282/2)
yigit ol- yigit olmak.
y. mi oldu
(176/5), (269/13)
y. oldu
(70/5-6)
yime içme ol- eğlence tertiplenmek, yemeli içmeli toplantı
yapılmak.
y. içme oldu
(65/6), (153/9), (214/4), (255/1), (290/12-13)
y. içmeler oldu
(224/5)
yimek içmek ol- eğlence tertiplemek, yenilip içilmek.
y. içmek oldu
(271/6)
yok ol- yok olmak.
y. oluptur
(102/10)
yoriyis ol- asker hücum etmek, saldırmak, atılmak.
y. olsa
(237/10)
yortma ol- çarpmak, koşmak, seğırtmek, süratli yürümek, tı-
rıs gitmek.
y. oldu
(301/10)
yüklet ol- yük taşıyan (hayvan) olmak.
y. olsun
(18/3), (58/3), (118/3), (163/11), (167/1-2)
yüzi ağ ol- itibar kazanmak, şereflenmek.
a. olsun

- (101/13-102/1)
zebun ol- peşiman olmak, alt olmak, mağlup olmak, zayıf duruma düşmek. (f. zebûn).
z. oldu
(197/12), (209/11), (218/9), (218/13), (219/6), (219/10),
(221/12), (221/13), (251/3-4)
z. olur
(187/10)
zindan ol- zindan olmak. (f. zindân).
z. oldu
(296/11)
zîr ü zeber ol- alt üst olmak, baş aşağı gelmek, yerle bir olmak. (f. zîr ü zeber).
z. ü zeber oldu
(229/12)

YARDIMCI FİİLİ "OLMAMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

- 'ayıb olma- ayıp olmamak. (ar. 'ayıb)
'a olmasun
(77/4-5)
berk olma- sağlam olmamak
b. olmaz
(248/5)
bile olma- beraber olmak.
b. olmaduk
(297/3)
b. olmasa
(50/2)
b. olmayavuz
(292/2)
biz olma- bez olmak.
b. olmaz
(3/9)
çara olma- çare olmamak. (f. câre)
c. olmadı
(262/11)
dost olma- dost olmamak. (f. dūst)
d. olmaz
(3/9)
er olma- er olmamak.
e. olmaz
(198/3)
gafil olma- gafil olmamak, habersiz olmamak. (ar. gâfil).
g. olma
(192/5), (267/8)
hoş olma- hoş olmamak. (f. hūş)
h. olmaz-ise
(295/9)
kahınc olma- kahınc olmak.
k. olmasun
(175/5)
musâhib olma- arkadaşlık etmemek, arkadaş olmamak, (biriyle) düşüp kalkmamak. (ar. musâhib)

- m. olmagıl
(214/6-7)
muti' olma- itaat etmemek. (ar. mutî')
m. olmadı
(300/5)
razı olma- razı olmak. (ar. râzî)
r. olmadı
(236/5))
saht olma- müteessir olmamak, kederlenmemek, üzülmemek,
bozulmamak. (f. saht).
s. olmayalum
(89/10)
s. olmayam
(235/12)
s. olmayayım
(98/2)
s. olmuş
(97/12)
tohuñ olma- tohuñ olmamak.
t. olmasun
(175/5)
umudı olma- umudu olmamak. (f. ümîd).
u. olmaz
(133/13)
yılduzu olma- bahtsız olmak, talihi kapalı olmak, bahtı kara
olmak.

YARDIMCI FİİLİ "TUTMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

- acığı tut- kızmak.
a. tutdı
(58/13), (74/6), (108/6), (158/2-3)
gözü tut- beğenmek, sevmek.
gözün tutar-ise
(261/5)
güreş tut- güreşmek, pehlivanlar birbiriyle yaka yakaya, ku-
cak kucağa savaşmak, yenişmek.
g. tutalum
(79/6)
karışı tut- birinin bedduası tutmak, birinin ilenmesi yüzün-
den belaya uğramak.
k. tutsun
(140/3)
karşı tut- karşısına tutmak, bir şeyi diğer bir şey ile
karşılamak.
k. tutdı
(250/8)
k. tutduR
(210/5)
küçük ölüm tut- uyumak.
k.ölüm tutdı
(272/12)
taşa tut- taşlamak, taş yağdırmak.
t. tutdılar

(284/3)
vatan tut- yerleşmek, yurd edinmek. (ar. vatan).
v. tutdı
(236/11)
yalın kılıç tut- kılıç çekmek.
y. kılıç tutdılar
(186/4)
yas tut- ölen birinin yasını geleneklerine göre tutmak,
yas gereklerini yerine getirmek.
* y. tutdılar
(92/12)
yasum tutsun
(144/12)
yigitlikleri tut- gençlikleri carpmak, gençliklerinin ahı-
na uğramak, gençliklerinin ahına carpıl-
mak.
yirin yurdın tut- yerini yurduna sahip çıkmak.
y. yurdın tutdum
(170/9)
yüz göge tut- Allah'a yalvarmak için yüzlerini göge dikmek.
y. göge tutdılar
(68/8)

YARDIMCI FİİLİ "URILMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

kös urıl- davullar vurulmak.
k. urıldı
(301/10)

YARDIMCI FİİLİ "URMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

boynın ur- başını kesmek, katletmek, siyaset etmek.
b. urdı
(34/6)
b. ururam
(108/8)
boynını urdı
(233/13), (234/1)
böğrüne ur- acıdan bağrına vurmak.
b. urur
(8/1)
cırpıntı ur- cırpıntı vurmak.
ç. urur
(279/2)
depme ur- tekme atmak, tepmek, tekmelemek.
d. urdı
(189/4)
direk ur- payanda vurmak, direklerle berkitmek, direk dayamak,
direklerle tutturmak.
d. ururlar
(17/1)
el ur- davranmak, el atmak, el koymak, el basmak, (pıçağını)
çıkarmak, tutmak.
e. urdı

(17/5)
gönder ur- kargı vurmak, mızrak vurmak.
g. urdı
(302/11)
gürz ur- gürz vurmak.
g. uralum
(284/5)
kaşı ur- sertçe vurmak.
k. urdı
(16/10), (209/8), (250/9)
kılıç ur- kılıç vurmak.
k. urdı
(72/5), (132/6), (148/1), (203/6), (210/12), (264/7),
k. urdılar
(152/2), (218/3), (290/6)
k. urdum
(277/7)
mahmuz ur- mahmuz vurmak. (ar. mahmûz).
m. urdı
(195/4)
na'ra ur- haykırmak, gürlemek, nara atmak.
n. urdı
(225/10-11)
(227/3)
n. urdılar
(227/3)
oda ur- ateşe vurmak. (ar. na'ra).
o. urdılar
(119/9)
omuzuna ur- omuzlamak, omuzuna almak.
omuzlarına urılar
(284/7)
suya ur- suya atmak, suya atılmak.
s. ur
(89/2)
sapla ur- sille vurmak, tokat atmak.
s. urdı
(256/10/11)
tac ur- şereflendirmek, ululamak. (ar. tâc).
t. urdun
(210/2), (251/6)
uyan ur- dizgin takmak, gem vurmak.
u. urdı
(276/8)
u. ursan
(3/6-7)
yire ur- yere atmak, yere çalmak, yere sermek, yere vurmak,
yere yıkmak.
y. urdı
(80/1)
yumruk ur- yumruk urmak.
y. urdı
(182/4)
zarp ur- darbe vurmak. (ar. zarb)

- z. urdı
(218/7), (221/11-12), (289/4)
z. urur-imış
(274/8)
zahm ur- yaralamak, yara açmak. (f. zahm).
z. urdı
(289/9)

YARDIMCI FİİLİ "VİRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

- akın vir- akına izin vermek.
a. virdi
(254/12)
alkış vir- takdis etmek, hayır dua etmek, methiye söylemek.
a. virdi
(234/11)
aman vir- izin virmek. (ar. emân).
a. virdiler
(142/10)
arkasın vir- arkasını dönmek, arkasını çevirmek.
a. virmiş
(225/9)
aşut vir- asılacak yer vermek, yol vermek.
a. virsün
(75/7)
avaz vir- ses vermek. (âvâz).
a. viresiz
(51/9)
'ayal vir- çocuk, oğul virmek. (ar. 'ayâl).
'a. virdi
(15/4)
'a. vire
(14/10)
baş vir- ölmek, kendini feda etmek.
b. virdi
(301/5)
biglik vir- beylik vermek.
b. virgil
(17/12)
can vir- ölmek, birine can vermemek, birine kendi canını vermek, birinin yoluna kendi canından vazgeçmek. (f. cân).
c. vir
(166/9)
c. virdi
(222/2)
c. virse gerek
(166/1)
canın vire
(162/7)
cavab vir- cevap vermek. (ar. cevâb).
c. virdün
(294/11)

destur vir- izin vermek. (f. destûr).
d. virdi
(202/7)
d. vîrsün
(144/10)
döş vir- yaslanmak, bir yamaçta yayılıp çıkmak.
d. vîrmiş-idük
(71/8)
esîr vir- esir vermek. (ar. esîr).
e. virdi
(223/11), (223/12)
fursat vir- fırsat vermek, kolaylık vermek, uygun hale
getirmek. (ar. fursat).
f. vîrsün
(75/9)
haberler ver- haberler vermek. (ar. haber)
h. vereyim
(175/8)
haber vir- haber vermek. (ar. haber)
h. virdi
(38/2), (243/4), (247/3), (284/11),
h. virdiler
(51/12), (208/11), (273/4)
h. vîreyim
(173/13)
h. virgil
(144/1)
h. virse gerek
(45/9), (46/6), (46/13)
harçlık vir- harçlık vermek. (ar. harc).
h. virdi
(237/4)
himmet vir- bir ermişin gücünü vermek, bir ermişin gönül
yardımını vermek, birine bir ermişin kerame-
tiyle özel bir şey vermek.
h. virdi
(250/3)
hizmetkâr vir- hizmetçi olarak vermek.
h. virdiler
(222/6)
hoş vir- hoş vermek. (f. hûş).
h. virdüm
(85/12)
işit vir- ses vermek, cevap vermek.
i. vîrsün
(234/11)
kala ölke vir- kale, ülke vermek. (ar. kal'a)
k. ölke vîreyin
(149/2)
kesim vir- haraç vermek, haraca bağlamak.
k. vîrelüm
(219/11)
kiçüt vir- geçmeye elverişli yol vermek.
k. vîrsün

(35/1), (75/8), (234/12)
köşek vir- deve yavrulamak.
k. virdi
(117/7-8)
kulun vir- at yavrulamak.
k. virdi
(117/7)
kuvvet vir- kuvvet vermek. (ar. kuvvet).
k. virdi
(250/3)
k. virdüm
(252/2)
leşker vir- asker vermek.
l. vir
(205/5)
möhlet vir- belli bir zaman geriye atmak, sonraya bırakmak,
vakit bırakmak, zaman vermek. (ar. mühlet).
m. virgil
(140/10)
murad vir- murat vermek. (ar. murâd).
m. vir
(260/10), (261/13)
m. virdi
(121/12)
muradını virür
(113/6)
muştuluk vir- müjde vermek.
m. virürsüz
(117/10)
nezir vir- adakta bulunmak. (ar. nezir).
n. virdüm
(138/2)
nezirler vir- adaklar vermek, sadakalar vermek. (ar. nezir).
n. virdüm
(24/11)
ögüt vir- öğüt vermek.
ö. virdi
(51/8)
ö. virürsin
(260/4)
ölke vir- ülke vermek.
ö. virdi
(65/8), (153/11)
'ömür vir- ömür vermek. (ar. 'ömr).
'ö. virdüm
(169/6)
pay vir- hisse ayırmak, pay ayırmak.
p. vir
(77/3)
selâm vir- selam vermek.
s. virgil
(258/9)
sevinç vir- sevindirmek, sevinilecek haber vermek.
s. virdi

(234/6), (292/13)
taht vir- taht vermek. (f. taht)
t. virdi
(18/9), (34/9)
t. virgil
(17/12)
yoldaşlığa vir- arkadaşlığa vermek.
y. virdiler
(266/1)
yol vir- izin vermek, müsaade etmek, kısmet etmek.
y. virdi
(100/3), (190/11)
y. virmiş
(257/13)
yöm vir- saadet dilemek, hayır dilemek.
y. vireyim
(65/13), (154/4), (169/12), (253/7), (303/11)
y. vireyin
(35/3), (122/2), (212/12)

YARDIMCI FİİLİ "VİRMEK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

can virme- can vermek. (f. cân)
c. virmedi
(164/7), (164/8), (165/13), (166/1), (166/9)
canın virmedi
(165/8-9)
cavab virme- karşılık vermek. (ar. cevab).
c. virmedi
(25/12)
el virme- el vermek.
e. virmedüm
(277/4)
köşek virme- deve yavrulamamak, yavru vermemek, doğurmamak.
bk..torum virme-
k. virmez
(59/5)
kulun virme- at yavru vermek, yavrulamak.
k. virmez
(59/4), (147/3)
oğul virme- oğul vermemek.
o. virmez
(13/9), (59/5-6), (147/5)
tac taht virme- tac taht vermemek.
tacum tahtum virmeyeler.
(125/7)
torum virme- deve yavrulamamak, yavru vermemek, doğurmamak.
bk. köşek vir-
t. virmez
(147/3)

YARDIMCI FİİLİ "YAPMAK" OLAN BİRLEŞİK FİİLLER:

'imaratlar yap- hayır yapıları yapmak, yoksul aş evleri kur-
mak. (ar. 'imâret.

'i. yapam
(168/13)

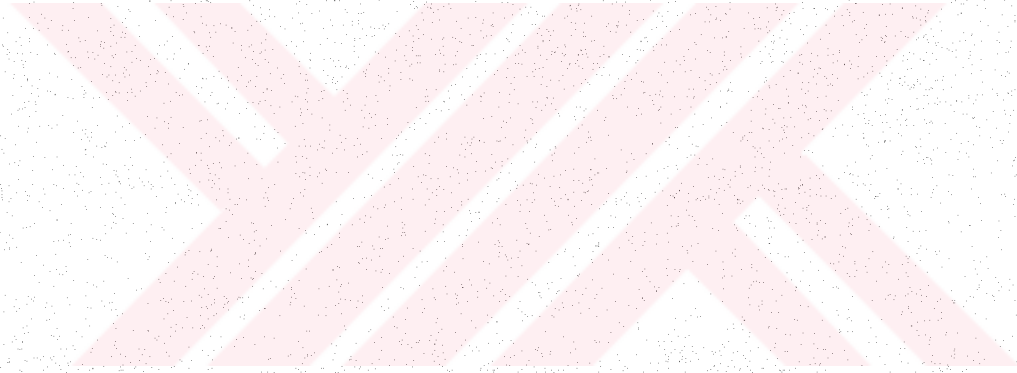
mescid yap- mescid yapmak. (ar. mescid).

m. yapıdılar
(121/1), (212/7), (290/8),

m. yapıdum
(279/7), (280/4)

kapıların yap- kapılarını yapmak, arkasını sıkılamak, bir
yerin kale veya şehrin kapsını düşmana karşı
kapılarını kapamak.

k. yapıdılar
(284/1)

İKİ TARAFI FİİL OLAN BİRLEŞİK FİİLLER

1-) SÜREKLİLİK FİİLLERİ

ZARF FİİL (-A, -E, -I, -İ, -U, -Ü) + BAK-

kıya bak- kıyasıya bakmak, hiddetli bakmak, dikkatli bakmak,
gözünü dikmek, keskin bakmak.

k. bakdum
(277/3)

ZARF FİİL (-A, -E, -I, -İ, -U, -Ü) + GEL-

çıkı gel- çıkıp gelmek.

ç. (194/6)
ç. geldi
(27/2), (127/12), (157/4), (191/3)

irişi gel ulaşmak.

i. geldi
(76/9)

sığın gel- sığınup gelmek, sığınmaya gelmek.

s. gelmişem
(179/6)

sınay gel- sinayup gelmek.

s. geldüm
(294/1)

turı gel- kalkmak, kalkıp gelmek.

t. (301/7)
t. geldi
(179/4), (209/1), (233/13), (293/11),
t. geldüm
(239/9), (241/13), (244/2),
t. geldün
(186/6), (194/9), (239/1), (241/7),
t. gelgil
(244/11), (267/12)

ZARF FİİL (-A, -E, -I, -İ, -U, -Ü) + GİT-

arayı git- aramaya gitmek. bk. isteyü git-.

a. gideyim
(172/6-7)

isteyü git- aramaya gitmek. arayı git-.

i. gitdi
(26/4)

kova git- ardından sürüp gitmek, ardına düşüp gitmek.

k. gitdi
(76/3)
k. gitdiler
(100/8)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + GÖR-

gele gör- gelmeğe devam etmek.

g. görgil
(97/1)

koparı gör- koparmaya bakmak, koparmakta çabuk davranmak

k. gör
(50/6)
k. göreyin
(56/10)

öldüre gör- öldürmeye devam etmek. bk. öldüri gör-.

ö. görgil
(20/3), (21/3)

öldüri gör- öldürmeye devam etmek. bk. öldüre gör-.

ö. görgil
(22/10), (41/7)

sağaldı gör- < sağaltı görmek.

iyileştirmeye devam etmek.

s.
(85/2), (243/13), (293/4)

uçā gör- uçamapa devam etmek.

u. görgil
(96/13)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + KAL-

baka kal- bakıp kalmak.

b. kaldılar
(73/9)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + TUR-

aRa tur- anmağa devam etmek, hatırlayıp durmak, sıkıntı zamanında yardım istemek için hatırlamak, aklında çıkarmamak

a. tursun
(293/8)

örü tur- kalkmak, ayağa kalkmak.

ö. turdı
(8/6-7), (12/4), (20/2), (23/8), (21/10), (31/2-3), (39/11),
(42/11), (68/12), (135/8), (172/7-8), (187/13-188/1),
(192/13-193/1), (240/13), (260/13-261/1), (267/13)

ö. turdum
(207/2)

ö. turduR
(24/4), (136/4)

ö. turgıl
(14/4), (21/1), (30/12)

ö. turuR
(12/5), (243/5), (298/3)

ö. turur
(7/12)

yana tur- yanmağa devam etmek.

y. tursun

(35/9)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + VAR-

sayı var- sayıp gitmek

s. varsam

, (37/12)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + YORI-

gide yorı- gidiyor.

g. yorır

(2/6)

geli yorı- geliyor.

g. yorır

(178/4)

ZARF FİİL (-A/-E, -I/-İ, -U/-Ü) + DİĞER FİİLLER

kan derledi çapdur- atı kıyasıya sürmek, kan terletinceye
kadar koşturmak.

k. derledi çapdurayım

(245/11)

kayıda dön- geri dönmek

k.

(248/5-6)

k. döndi

(209/6), (209/10), (287/9-10), (288/9),

k. döngil

(143/13), (145/8), (176/2-3), (196/10)

kıya tik- gözünü tikmek, dikkatli bakmak.

k.

(67/11)

toya emzür- doyuncaya kadar emzirmek.

t. emzürse

(6/13)

tike tut- gözünü dikerek bakmak, başını kaldırmak, gözünü
dikmek.

(148/12)

tuta ur- tutarak vurmak.

t. urdı

(64/9)

ZARF FİİL (-UP/-ÜP) + DUR-/TUR-

dirüp-dur- toplamaya devam etmek.

d. dururam

(88/1)

getürüp dur-

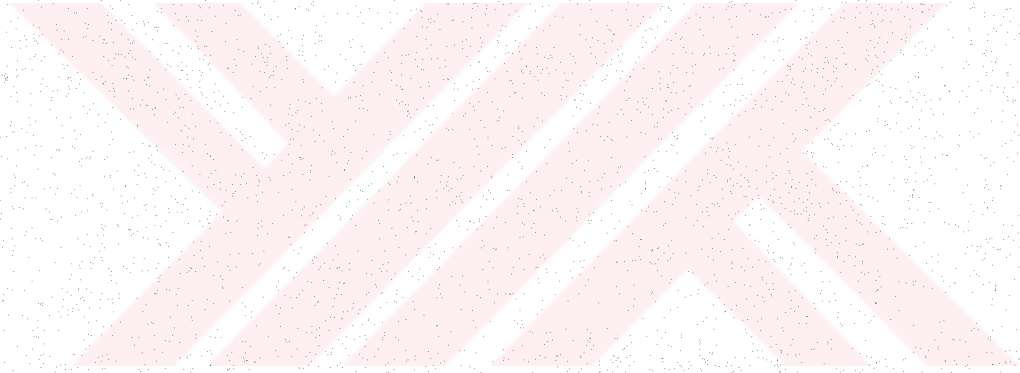
g. durursın

(57/10), (57/11), (57/12), (57/13), (58/1), (58/2),

(58/3)

pişürüp dur- pişirmeye devam etmek.

p. dururam
(49/12)
otlanup tur- ot yemeğe devam etmek.
o. turur
(99/3)
sögüp dur- sövmeye devam etmek.
s. durur-idür
(100/2)

2-) TEZLİK FİİLLERİ

alı vir- alı virmek.

a.

(17/9), (81/1), (81/4)

a. virelüm

(40/12)

* a. vireyim

(32/5), (32/7), (32/9), (32/12), (33/1)

a. vireyin

(80/13)

a. virsün

(299/7)

atı vir- atı vermek.

a. virdi

(107/5)

aydı vir- (ayıtı vir-)

söyleyi vermek

a. virdi

(234/10), (303/8)

koyu vir- koyu vermek, bırakmak

k.

(184/9)

k. virdiler

(16/2), (16/4),

(184/12)

k. virelüm

(265/12), (276/2), (285/4)

k. virün

(31/13), (181/13)

salı vir- bırakmak, azad etmek, koyu vermek, serbest bırakmak.

s.

(182/1), (185/13), (211/6), (219/4)

s. virdiler

(186/1), (182/1),

s. virmişler

sunı vir- sunmak, vermek, uzatı virmek, uzatmak.

s. virdi

(185/1)

tuta vir- tutu vermek.

t. virsün

(75/5)

yoriyu vir- yürüyüp gitmek, yürüyü vermek.

y. virdi

(49/6), (50/4), (55/2), (100/7)

y. virdiler

(134/6-7), (273/12)

VİRMEK

salı virme- bırakmamak, azad etmemek, koyu vermemek, serbest bırakmamak.

s. virmedi

(219/4)

SIFAT FİİL (-AÇAK, -ECEK, -ASI, -ESİ, -MİS, -MİS) + OLMAK
YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER

SIFAT FİİL -AÇAK, ECEK + OL-

a-) -AÇAK + OL-

açılacak ol- açılacak olmak.

a. olur-ise
(118/11)

basılacak ol- basılacak olmak.

b. olur-ise
(79/10)

kurtaracak ol- kurtaracak olmak.

k. olur-ise
(51/1)

salınduracak ol- salındırarak olmak.

s. olur-ise
(98/7)

varacak ol- varacak olmak.

v. olur-ise
(50/1), (98/8)
v. olur-iseR
(98/8), (98/11)

b-) -ECEK + OL-

getürecek ol- getirecek olmak.

g. olur-ise
(86/13)

getürmeyecek ol- getirmeyecek olmak.

g. olur-ise
(85/12), (86/13-87/1)

götürecek ol- götürerek olmak.

g. olur-iseR
(56/2)

virecek ol- verecek olmak.

v. olur-ise
(69/3)

SIFAT FİİL -ASI, -ESİ + OL-

bakası ol- bakacağı olmak.

b. olmaz
(9/6)

SIFAT FİİL -MİS + OL-

a-) -MİS + OL-

turmuş ol- durmuş olmak.

t. ola
(171/1)

b-) -MİS + OL-

baş getürmiş ol- baş getirmiş olmak.

g. ola
(171/3)

bilmiş ol- bilmiş olmak.

b. ola
(127/8)

binmiş ol- binmiş olmak.

b. ola
(171/2)

maya görmemiş ol- maya görmemiş olmak.

g. ola
(85/8)

SIFAT FIİL -R, -AR, ER, -UR, -ÜR, -MAZ, -MEZ + OL-

-R + OL-

yaylar ol- yaylayacak olmak.

y. olsam
(167/9)

-AR + OL-

aşar ol- geçer olmak, geçmek.

a. olsa
(75/6-7)

av avlar ol- avlanmak.

a. avlar oldu
(29/8)

bakar ol- bakar olmak.

b. olsam
(55/13), (56/1)
b. olur
(259/10)

kalkar kopar ol- birlik olmak.

k. kopar olur
(259/8)

kırar ol- kırar olmak, öldürmek.

k. ola mı
(42/3)

kıyar ol- kıyar olmak, kıymak.

k. mı olur
(197/2)

kuş kuşlar ol- kuş kuşlar olmak, avlanmak.

k. kuşlar oldu
(29/8-9)

oynar ol- oynar olmak, oynamak.

o. oldu
(217/6)

sorar ol- sorar olmak, sormak.

s. olsam

(95/9), (95/10), (95/10), (95/11), (95/11), (102/13),
(102/13-103/1), (103/1-2), (103/2), (103/3), (103/4),
(268/9)

s. olsaR

(96/2), (96/3), (96/3-4), (96/5-6), (103/7), (103/9),
(103/11), (104/1), (104/2-3), (232/1), (269/8)

uyar ol- uygun olmak, uygun düşmek, denk gelmek.

uyar ola-y-idi

(8/1), (8/4)

b-) -ER + OL-

biner ol- ata binmek.

b. olsam

(167/13)

b. olsun

(17/13)

deper ol- tepmek.

d. mi olur

(196/13)

döker ol- döker olmak, dökmek.

d. olur

(259/9)

döner ol- döner olmak, dönmek.

d. mi olur

(196/12)

öger ol- öger olmak, öğmek.

ö. olsam

(5/12)

sürer ol- sürer olmak, sürmek; hayvan otlatmak.

s. mi olur

(197/1)

gelür ol- gelir olmak, gelmek.

g. oldu

(17/10), (23/5)

geyer ol- giyer olmak, giymemek.

g. olsun

(18/5)

gezer ol- gezer olmak, gezmek.

g. oldu

(217/6)

gider ol- gider olmak, gitmek.

g. oldum

(100/4)

içer ol- içer olmak, içmek.

i. olsam

(167/11)

kiçer ol- geçer olmak, geçmek.

k. olsa

(75/8)

-UR + OL-

buzladür ol- < buzlatür

ağlamak.

b. mı olur
(267/7)

canum alur ol- canını almak. (f. cān).

c. alur oldu
(163/1), (164/7)

c. alur olsan
(161/9)

canımı alur oldu
(166/8)

harcayur ol- harcar olmak, harcamak. (ar. harc).

h. olsam
(167/11-12)

kayurur ol- kayurur olmak.

k. mı olur
(181/10)

kılıç kuşanur ol- kılıç kuşanur olmak.

k. kuşanur oldu
(29/8)

varur ol- varur olmak, varmak.

v. olmuş
(97/8), (98/5)

yatur ol- yatur ol

y. mı olur
(267/5), (267/6)

-ÜR + OL-

virür ol- verir olmak, vermek.

v. oldılar
(101/12)

a-) -MAZ + OL-

akmaz ol- akmaz olmak, akmamak.

a. olsun
(27/8)

aRmaz ol- anmaz olmak, anmamak.

a. oldu
(18/9)₁

bulınmaz ol- bulunmamak.

b. mı olur
(55/1), (193/12)

kaçmaz ol- kaçmaz olmak, kaçmamak.

k. olsun
(27/10)

olmaz ol- olmaz olmak, olmamak.

o. mı olur
(54/11), (54/12), (54/13)

tutmaz ol- tutmaz olmak, tutmamak.

t. oldu
(157/6)

t. mı oldu
(157/10-11)

t. olsaR
(187/5)
yakmaz ol- yakmaz olmak, yakmamak.
y. oldu
(91/11)

b-} -MEZ + OL-

bitmez ol- bitmemek.
b. olsun
(27/9)
dimez ol- söylemez olmak, söylememek.
d. mi olur
(242/11)
d. olsun
(137/13), (140/4-5)
d. olur-isen
(124/5), (137/7)
gelmez ol- gelmez olmak, gelmek.
g. olsun
(97/1), (245/3)
görmez ol- görmez olmak, görmemek.
g. oldu
(157/6), (157/10)
g. olmuş-idi
(118/11)
görünmez ol- görünmez olmak, görmemek.
g. olmuş
(91/1)
g. olsa
(278/5)
gülmez ol- gülmez olmak, gülmemek.
g. oldu
(91/11)
içmez ol- içmez olmak, içmemek.
i. oldu
(71/13)

-DI OL/-Dİ OL- YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER :

ağlatdun ol- ağlamış olmak.

a. ola
(223/6)

ağ sakalı karıştı tutdı ol- karıştı tutmuş olmak.

a. sakalı karıştı tutdı ola
(233/5-6)

ayırdı ol- ayrılmış olmak.

a. ola
(223/3), (223/5)

getüre-y-idünüz ol- getirmiş olmak.

g. ola mı
(94/13)

girdün ol- girmiş olmak.

g. ola
(159/3)

gitdi ol- gitmiş olmak.

g. ola
(134/10)

gözi yaşı tutdı ol- gözünün yaşı tutmuş olmak.

g. yaşı tutdı ola
(233/7)

güreşdiler ol- güreşmiş olmak.

g. ola mı
(270/4)

karışçukları tutdı ol- beduaları tutmuş olmak.

k. tutdı ola
(233/10)

kırdurdu ol- öldürmüş olmak.

k. ola
(223/4)

seçdürdi ol- seçdirmiş olmak.

s. ola
(223/1)

sızlatdun ol- sızlatmış olmak.

s. ola
(223/6-7)

yıkduurdu ol- yıktırmış olmak.

y. ola
(222/13)

yigitleri tutdı ol- yiğitlikleri tutmuş olmak.

y. tutdı ola
(233/8)

-MAK OL- YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER :

gelmek ol-

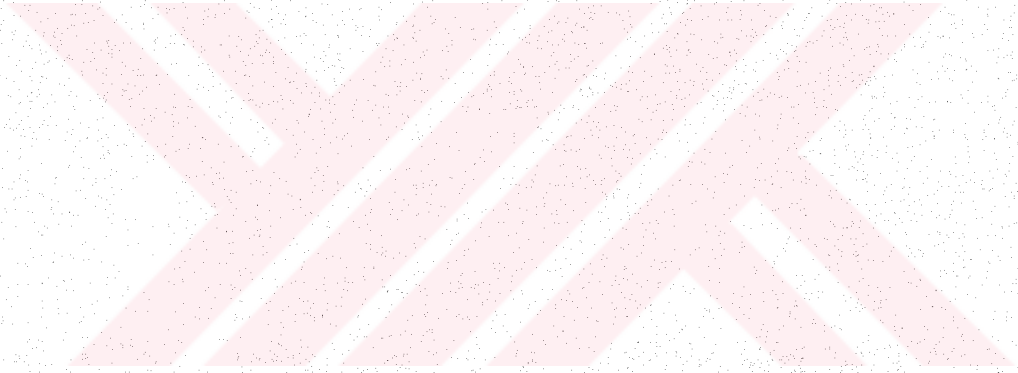
*(172/5)

öldürmek ol-

ö. olmaz
(281/11)

"-SA OLMAZ" YAPISINDAKİ BİRLEŞİK FİİLLER :

dükense olmaz
(37/12), (151/12), (206/4)
kayursam olmaz
(258/13)
tursam olmaz
(259/1)
türkense olmaz
(63/1)

DEYİMLESMİŞ BİRLEŞİK FİLLER

abdest al- ibadetten ve dinî vazifelerin yerine getirilmesinden önce elleri, ağzı, burnu, yüzü kolları ve ayakları yıkamak; aşın dörtte birini kulak arkalarını ve enseyi yıkanmış elle silmek.

a. aldı

, (132/3), (147/10-11), (193/7)

a. aldılar

(63/2), (120/3), (151/13)

'aciz kal- gücü yetmemek, bir şey yapamamak, elinden birşey gelmemek, ne yapacağını bilmemek.

'a. kaldılar

(217/8-9)

adam al- tutuklamak.

a. aldı

(218/1)

adam sal- adam göndermek, haberci göndermek.

a. sal

(283/4)

a. saldı

(273/3), (283/5), (294/4)

a. saldılar

(260/3)

'adâvet bağla- düşman olmak, diş bilemek, kin beslemek.

'a. bağladılar

(292/8)

ad kazan- ad ve şöhret kazanmak, tanınmak.

a. kazanupdur

(125/1), (125/2)

ad ko- çocuğa isim vermek.

a. kodı

(75/3)

a. kosun

(17/7)

ad koma- çocuğa isim vermemek.

a. komazlar-idi

(70/7)

adı çıkma- adı çıkmamak.

a. çıkmaz

(3/11)

ağ alınların yire ko- secdeler etmek.

a. alınların yire kodılar

(120/4),

ağ alnı yire ko- secde etmek, secdeye kapanmak, namaz kılmak.

a. alnını yire kodı

(193/7)

a. alnı yire kodı

(132/4)

ağ çıkar- yasa girmek, yas tutmak izere ak giyecekleri çıkarmak, yaslanmak.

a. çıkardı

(96/4), (146/4), (146/5), (299/10)

- a. çıkardılar
(91/12), (94/8)
- a. çıkarmış
(97/7)
- ağzı kurı- söyleyemez olmak, konuşamaz olmak.
ağzun kurusun ; "söylemez ol" manasına bir beddua.
(48/4), (53/6), (258/12)
- ağzın köpüklendür- öfkeden ağzı köpürmek, çok kızmak, çok
öfkelenmek.
a. köpüklendürdü
(83/3)
- ağzın sög- ağzına küfretmek.
a. sögdi
(19/6), (217/10)
- ağzının suyu ak- istihası gelmek, bir şeyi şiddetle arzu
etmekten ağzı sulanmak.
a. suyu akdı
(180/5)
- 'ahid boz- verdiği sözden dönmek, sözünü yerine getirme-
mek, sözünde durmamak, yeminini bozmak.
'ahdum bozam
(232/11-12)
- akın dile- akın istemek.
a. diledi
(202/6), (254/12)
- akın çap- akına gitmek, akın etmek, yağmaya gitmek.
a. çapayım
(174/10)
- aklı başından git- akli başından gitmek.
a. başından gitdi
(48/3-4), (140/6)
- akılları başlarından git- akılları başından gitmek.
a. başlarından gitdi
(91/2)
- alay bağla- asker saf saf olmak, saf tutmak, asker savaş dü-
zenine girmek, savaşa hazır durmak.
a. bağladı
(286/1-2)
- a. bağlamış
(264/13)
- alay çık- asker çıkmak.
a. çıkdı
(286/13)
- 'aleyk al- selam almak.
'a. aldı
(179/2), (295/13)
- alnına şarabın itisi çık- keskin şarap başa vurmak, sarhoş
etmek.
a. şarabın itisi çıkdı
(36/9)
- aman dile- sığınmak, sığınıp merhamet dilemek, canının ba-
ğışlanmasını dilemek, kuşatılanlar, canlarına
dokunulmamak şartıyla teslim olmak istemek, düş-
manın merhametine sığınmak. bk. aman di-.

- a. diltersin
(165/12)
- 'amelî az- ne yapacağını şaşırması, yanlış işe girmek.
'amelûR mi azdı
(83/6-7)
- anadan toğma soy- cırılçıplak etmek.
a. toğma soyuR
(179/10)
- and iç- söz vermek.
a. iç
(275/13), (285/5), (296/6), (297/8), (298/10)
- a. içdi
(98/9), (276/4), (285/7), (296/7)
- a. içdiler
(300/4)
- a. içdük
(296/6), (298/10)
- a. içeyim
(113/13)
- a. içmişem
(113/3), (262/1-2)
- and içme- söz vermemek.
a. içmedi
(299/10-11)
- aradan çık- aradan çekilmek, karışmamak.
a. çıkıl
(161/3)
- aradan eksil- ölmek, ortadan kalkmak, yok olmak.
aramuzdan eksildi
(301/1), (301/5)
- ardına düş- takip etmek, kovalamak
a. düşdi
(50/8), (119/7), (159/12), (216/4), (272/7-8)
- aşağı kulpa yapış- aşağıdan almak, uzlaşma yolu tutmak.
a. kulpa yapışuram
(198/10)
- asılı kal- asılı bulunmak.
a. kaldı
(84/11)
- aşuk oyna- aşık oyunu oynamak.
a. oynar
(279/4)
- a. oynarlar-idi
(16/3),
- aş yidür- ziyafet varmak, yemek yedirmek, yemek vermek.
a. yidürdüm
(138/3-4)
- ata bilinden inme- ana rahmine düşmek, döl yatağına düşmek.
a. belinden inmese
(4/9)
- ata bilinden gelme- ana rahmine düşmek, döl yatağına düşmek.
a. belinden gelmese
(V-3/11)
- at bin- ata binmek, atlanmak.

a. bin
(214/7)
at çapma- at koşturmak.
a. çapmaduk mı
(116/9)
at dep- atı mahmuzlayıp yola çıkmak, savaşa çıkmak, sefere
çıkmak, hücum etmek, saldırmak.
*a. depdi
(34/6), (64/1), (64/2), (133/5), (148/1), (148/3),
(152/7), (152/8), (286/4), (288/7),
(288/10), (302/5),
a. depdiler
(41/8), (216/8)
a. deperem
(210/10)
atın depdi
(198/12)
atduğı ok yire düşme- attığını vurmak, nişan aldığı hedefe
isabet ettirmek. bk. atduğı taş yire
düşme-
a. ok yire düşmez-idi
(172/13)
atduğı taş yire düşme- attığını vurmak, nişan aldığı hedefe
isabet ettirmek. bk. atduğı taş yire
düşme-
a. taş yire düşmez-idi
(56/13)
at oynat- atı koşturup üzerinde hüner göstermek.
a. oynatdı
(193/10)
a. oynatdum
(280/1)
atın oynatdı
(34/4), (127/13-128/1), (192/4)
at sal- at sürmek, birinin üzerine atla saldırmak, atla
meydana girmek.
a. saldı
(132/6), (193/9), (193/11), (194/2), (210/11), (240/9),
(287/5-6), (288/6), (289/3), (289/7), (302/8)
a. saldılar
(63/4), (152/2), (270/6), (290/4)
attan yire sal- attan yıkmak, atın üzerinden yere düşürmek.
a. yire saldı
(64/4), (64/7), (64/11), (120/7), (120/8), (148/5),
(152/9), (302/12)
at yilisine düş- atı dört nala sürmek.
atuR yilisine düşdi
(241/3)
ava bin- ava çıkmak.
a. bindüm
(242/1)
a. binelüm
(272/3)
a. bingil

- (240/6)
- a. binse
(237/9), (259/7)
- ava çık- ava çıkmak.
- a. cıkalum
(78/10)
- a. çıkdi
(21/11), (20/2-3), (37/13), (70/8), (76/2), (126/10)
- a. çıkduR
(136/5)
- a. çıkıl
(21/2)
- ava var- ava gitmek.
- a. varduR
(241/9)
- av avla- avlanmak.
- a. avladı
(20/3), (126/11)
- a. avladılar
(21/11-12)
- a. avlayalum
(36/12)
- avaz gel- ses gelmek.
- a. geldi
(51/11), (51/13)
- av cığirt- av hazırlığını buyurmak, av için hazırlık buyurmak.
- a. cığirtıldılar
(237/6)
- ayağına düş- muhtac olmak, birinin merhametine sığınmak..
- a. düşdi
(88/13), (117/1), (119/10)
- ayağın yire döğ- at yol istediğini göstermek için ayağıyla yeri eşmek.
- a. yire döğer-idi
(246/11)
- ayağı toprağına sal- birinin ayağına adam göndermek, büyük bir adamın huzuruna birini yollamak, büyük bir adama haberci yollamak.
- ayağın toprağına (meni) saldılar.
(219/10)
- ayak yolına çık- ayak yoluna çıkmak.
- a. yolına çıkdi
(256/9)
- ayıbın aç- birinin kusurunu meydana vurmak, ayıbını ortaya koymak.
- ayıbuR açaram
(114/3)
- 'ayıb koş- birine kusur bulmak.
- 'a. koşarsın
(115/5)
- bağdamasın al- güreş tutmak.
- b. aldı
(79/12)

bağır bas- elini bağına koymak, elini göğsüne koyarak selam
virmek, selamlaşmak.

b. basdı
(83/2), (109/11)

b. basgıl
(40/11)

bağrı sarsıl- derinden sarsılmak, çok üzölmek.

* b. sarsıldı
(12/11), (140/6), (135/11), (204/10)

bağrı yan- içine ateş düşmek, çok üzölmek, çok acı çekmek.

bağrum yanar
(136/8), (137/6), (194/12)

bakdı gördi bakıp gördü.

b.
(50/9), (71/2), (77/9), (91/1), (95/4), (97/12),
(99/2-3), (101/4-5), (102/4), (105/3), (181/1-2), (191/1),
(192/3), (195/13), (226/11-12), (266/11), (272/10-11),
(297/10-11)

bakdılar gördiler bakıp gördüler.

b.
(127/6), (273/6)

balçığa batur- şerefini kırmak, küçük düşürmek, lekelemek,
horlamak.

b. baturduñ
(238/7)

ban banlat- ezan okutmak.

b. banlatdılar
(121/2),

b. banlatdum
(279/7)

baş indür- selamlamak, tazim etmek, itaat etmek, tabi olmak,
boyun eymek, baş eymek, bir kimsenin önünde saygı
ile baş eymek. (mec.) kabul ve tasdik etmek, emir
ve hükmüne münkad olmak.

b. indürdi
(83/2-3), (109/11)

başına buñlar gel- başı sıkıntıda kalmak.

b. buñlar gelsün
(293/7-8)

başına iş gel- belalara uğramak, sıkıntılara düşmek.

başuma iş geldi
(99/10)

başından aklı git- aklı başından gitmek.

b. aklı gitdi
(67/8)

başında olan bit ayağına in- tedirgin olmak, çaresizliğe düş-
düşmek. bk. başında olan bit
ayağına diril-

b. olan bit ayağına indi
(199/4-5)

başında olan bit ayağına diril- tedirgin olmak, çaresizliğe
düşmek. bk. başında olan bit
ayağına in-

b. olan bit ayağına dirildi

(173/11-12)
baş kes- öldürmek.
b. kesdi
(74/13), (133/1)
b. kesdür
(125/13)
b. keseyim
(174/11)
b. kesüptür
(74/3), (124/13)
b. mı kesdi
(74/12)
başın kesdi
(152/13)
baş kesme- baş kesmemek.
b. kesmedür
(131/6)
baş kaldur- isyan ve itaatten çıkmak.
b. kaldurdi
(28/2)
başlar kes- çok kişi öldürmek.
b. keseyim
(245/13)
baş yarağın gör- başının çaresine bakmak.
başuRuz yarağın görÜR
(284/12)
bellü bil- iyice aklına koymak, kesin olarak bilmek, tam ha-
beri olmak.
b. bilgil
(13/8), (21/4), (58/4), (97/2), (113/6), (114/3),
(164/2), (165/8), (245/4), (267/12), (296/12)
b. bilsün
(10/13), (293/9), (299/8)
beRzini sarart- ölüm döşeğine yatırmak, benzini soldurmak.
b. saratgıl
(157/2)
beRzi sarar- hastalanmak.
b. sardı
(215/10)
b. sararmış
(241/5)
bid'at işle- sonradan olma işler işlemek.
b. işlemiş
(19/9)
bile bulınma- beraber bulunmamak.
b. bulınmaduk
(294/13)
bile gel- beraber gelmek.
b. gelürler-idi.
(292/5)
bile kiç- beraber geçmek.
b. kiçdi
(139/7), (139/9), (139/10)
bile uç- beraber uçmak.

b. uçdı
(240/12)
bile var- beraber varmak.
b. varsun
(206/1)
bilin bük- aciz bırakmak. hakından gelmek.
* b. bükmiş
(187/2)
bilini bükdür
(186/10-11)
biline gir- belinden tutmak, belini sarmak.
b. girdi
(79/13)
birbirine kat- karıştırmak, karma karışık etmek.
b. katmış
(8/10)
bir iki dime- aman vermemek, fırsat vermemek, vakit bırakma-
mak, göz açtırmamak.
b. iki dimedi
(72/5)
boğazın ele al- boğazını sıkmak.
b. ele aldı
(252/4)
borı çalın- boru çalınmak.
b. çalındı
(301/10)
borılar ağırıl- borular çalınmak (?) bk. borular çalın-
b. ağırıldı
(271/2)
borılar çalın- borular çalınmak. bk. borular ağırıl-
b. çalındı
(63/6), (132/8), (302/4)
boy boyla- boy boylamak.
b. boyladı
(34/10), (65/9), (121/13), (201/2), (212/11), (271/8)
boyına al- yanına almak. bk. boyına sal-
b. aldı
(23/9), (26/3), (31/5), (126/9)
boyına sal- yanına almak, bk. boyına al-
b. saldı
(21/11)
buRlu kal- darda kalmak, sıkıntıda kalmak, bunalmak.
b. kaldı
(160/2)
buda bin- bir sıçrayışta binmek. krş. bütün bin-
b. bindi
(236/9)
bütün bin- bir sıçrayışta binmek. krş. buda bin-
b. bindi
(31/5), (37/7), (126/8), (127/12), (148/8), (240/8)
b. bindüm
(239/10), (244/2-3), (257/9)
b. bindÜR
(24/4-5), (136/4-5), (186/6-7), (241/8)

b. bingil
(244/12)
can dile- canın yerine can istemek.
c. dilerem
(163/1-2), (164/8)
c. diledüm
(164/7-8)
caına kiç- canına işlemek, canına tak demek.
c. kiçmiş
(88/12)
canın al- can almak. bk. canını al-
c. al
(169/5-6)
c. aldı
(156/5), (217/3-4)
c. almışam
(158/6)
c. alur
(156/6)
canına odlar düş- içi yanmak, yüreği yanmak, içine ateş düşmek.
c. odlar düşdi
(51/7)
canını al- can almak. canın al-
c. algıl
(157/2-3)
canını hırlat- canını almak, öldürmek.
c. hırlatgıl
(157/2)
cevşen gey- zırh geymek, zırhlanmak.
c. geyer
(142/6)
cûşa gel- coşmak, kanı kaynamak, şevke gelmek,
c. geldi
(157/11)
çapar gel- haberci gelmek.
ç. geldi
(234/6), (257/11-12), (270/12)
çapar var- çabucak gelmek.
ç. vardum
(239/12)
çapar yet- (I) haberci yetmek
ç. yetdi
(56/9-10), (59/13), (60/4), (60/10), (61/2), (61/6),
(61/10), (62/2), (62/6), (62/13)
çapar yet (II) çabucak yetmek.
ç. yetdi
(150/2), (150/7), (150/10), (151/2), (151/6), (155/13)
çap çap düş- hızlı hızlı düşmek.
ç. çap düşer
(47/1)
çeri dir- asker toplamak.
çerisini dirdi
(273/5)

- çevre al- çevirmek, kuşatmak, muhasara etmek.
ç. aldılar
(216/7), (290/5)
- çuldu al- yağmalamak.
ç. aluptur
(124/13), (125/2)
- def'i canın al- canını hemen almak, canını derhal almak.
d. canın aldı
(169/7)
- demir ton gey- zırhlanmak.
d. tonum geyer-idüm
(297/2)
- depere çal- başına vurmak.
d. çala
(84/10)
- depere tutup çal- başına vurup çaldı.
d. tutup çaldı
(203/7-8), (209/5)
- derisini yüz- derisini soyup çıkarmak, derisini yüzmek.
d. yüzdi
(183/1), (227/11)
- destur dile- izin istemek.
d. diledi
(257/5)
- devletin dep- lütuf bilmemek, devletini depmek, saadetini
kendi eliyle mahvetmek.
d. depdi
(111/4)
- didâr gör- ahirette Allahın cemalini görmek. bk. dizâr gör-
d. görsün
(122/6), (304/5)
- dil çıkartma- ses çıkartmamak, söyletmemek, ağız açtırmamak,
haberci çıkmasına yol bırakmamak, haber götü-
rülmesini önlemek.
d. çıkartmadılar
(284/9)
- dili çürü- konuşmamak, söyleyemez hale gelmek.
dilür çürisün ; "konuşamaz ol" manasına bir beddua.
(48/5), (53/6), (108/4), (258/12)
- dilin ara- sezdirmeden birinden bir şey öğrenmeye çalışmak.
d. aradı
(257/7)
- diR diRle- iki kişinin yavaş sesle konuştuğu sözleri gizlice
dinlemek, iki kişinin konuşmasına kulak vermek.
d. diRledi
(8/8-9)
- dine gir- dine girmek.
dinüRe girdüm
(252/5)
- dirim kanın al- öldürülen birinin öcünü almak, ölenin ye-
rine öldürmek.
d. kanın alalum
(301/6)
- divana çıkma- meclise gitmemek, toplantıya katılmamak.

d. çıkmadı
(242/7), (300/11)
divana gel- meclise, toplantıya gelmek, toplantıda bulunmak.
d. geldi
(300/12)
divana var- meclise, toplantıya gelmek, toplantıda bulunmak.
d. vardı
(253/2)
divandan çık- toplantıyı terk etmek.
d. çıkdı
(238/9)
divan sürilme- divan toplanmamak, meclis kurulmamak, toplantı olmamak.
divanum sürilmedi
(146/4)
diz çok- birinin önünde saygı ile dizleri üzerine oturmak.
d. çokdi
(123/13)
dizin çokdi
(93/1-2)
dizâr gör- ahirette Allahın cemalini görmek, Allah'ı görmek.
bk. didâr gör-
d. görsün
(66/7), (201/9-10), (291/6)
dizârın görmışdür
(45/1)
dokuzunu bir yirine saydur- dokuzuna bedel olmak.
d. bir yirine saydurayım
(147/8)
dört yanına bakdur- çaresiz bırakmak, umutsuz bırakmak
d. yanına bakdurduR mı
(136/11)
dulumından aġar- şakakları aġarmak, şakaklarına ak düşmek.
d. aġarsa
(6/12)
dügün yaraġın gör- dügün için hazırlık yapmak.
d. yaraġın gördiler
(89/4)
dölbendi boġazına kiç- sıkıntıya düşmek.
d. boġazına kiçdi
(241/4)
d. boġazına kiçmiş
(241/6)
dölbend sal- tölbend sallamak, tölbend sallayarak çaġırmak.
d. saldı
(34/3)
düm yüregi oyna- yüregi kopmak, yüregi ağızına gelmek. bk.
yüregi oyna-
d. yüregi oynadı
(23/12), (135/11), (140/7)
dün kat- gece gündüz yürümek, geceyi içine almak..
d. katdı
(141/3), (190/7), (263//3), (263/7), (270/9)

d. katdılar
(270/9)
d. katmış
(263/7)
dünya başına tar ol- dünyası yıkılmak.
d. başına tar oldu
(218/8)
düpe dep- merkeze saldırmak, orta yere at sürmek..
d. depdi
(64/2-3), (152/8)
düş gör- rüya görmek.
d. gördi
(206/9)
ecel al- ölmek.
e. aldı
(34/13), (65/11), (154/2), (201/5), (291/2), (303/9)
eceli gel- ölüm vakti gelmek.
ecelür mi geldi
(83/7)
eksük bul- tam bulmamak.
e. bulsam
(100/5), (100/5-6)
ele al- eline almak, tutmak, yakalamak. bk. eline al-
e. aldı
(250/7)
e. aldum
(277/7)
e. aluR
(183/1)
e. aldı
(267/2)
el götür- el açıp dilekte bulunmak.
e. göturdiler
(15/3)
eline al- eline almak, tutmak, yakalamak. bk. ele al-
e. aldı
(267/2)
elin ele çal- sevinçten keyiften el çırpma, alkışlamak
bk. elin eline çal-(I)
e. ele çaldılar
(109/9)
elin eline çal- (I) sevinçten keyiften el çırpma, al-
kışlamak. bk. elin ele çal-
e. eline çaldı
(123/11), (126/1), (159/7), (226/3), (274/1)
elin eline çal- (II) ellerini birbirine vurarak hizmetçiye
seslenmek, hizmetçiyi çağırmak.
e. eline çaldı
(242/13)
elin al- elini tutmak.
e. alur
(291/12)
eline gir- yakalanmak, tutulmak.
elüme girse

(158/8)
eli kurı- eli tutmaz olmak.
elÜR kurısun ; "eli tutmaz olsun" manasına bir beddua.
(84/11), (108/3)
elinden ne gel- çaresiz olmak, gösterilen işi yapmağa mecbur
olmak.
elÜRden ne gelür
, (114/9-10)
elöp- el öpmek.
e. öpdi
(253/2)
elini öpdi
(225/7)
elin mi öperler
(74/7)
elin öpdi
(224/1), (224/4), (237/3), (263/2), (270/3), (290/3)
elin öpdiler
(74/5), (290/5), (290/10-11), (303/3)
elin öperem
(124/7)
elin öpgil
(245/1)
el kaldur- dua etmek için el açmak.
e. kaldurdılar
(68/13)
ellerinöp- ellerini öpmek.
e. öpdi
(246/8)
erçel kop- uğursuz çıkmak, hayırsız çıkmak.
e. kopdı
(19/3), (20/6)
er dile- savaştırmak için birini istemek.
e. diledi
(203/4), (208/13), (288/10), (289/5)
erlik işle- kahramanlık etmek, mertlik göstermek, yigitçe
davranmak.
e. işledün
(72/8)
esen gel- esen gelmek.
e. geldi
(270/13)
e. gelse
(6/9)
esen kal- esen kalmak.
e. kaluR
(175/6), (177/2), (259/11-12)
eyer sal- ata takım vurmak, atı donatmak, eyerlemek.
e. saldı
(174/10), (276/8)
ezelden yazıl- insanların daha ruhları yaratıldığı zaman
alın yazıları yazılmış olmak, insan kadri
daha ilk yaratıldığı zaman tayin edilmiş ol-
mak.

e. yazılmasa
(2/12)
fırlar çıkar fırlayıp çıkar.
f. çıkar
(186/2)
fi'ili dön- ne yapacağını şaşırarak, ne yaptığını bilmemek,
ters iş yapmak.
.fi'ilün mi döndi
(83/7)
firak gel- arılık acısı çökmek.
f. geldi
(102/6)
garım ko- teke tek savaşlarda hasmın karşısına çıkarmak,
meydan okutmak, üzere er seçmek.
g. koruz
(58/12)
gavgada kal- kavga yapmak.
g. kaldı mı
(239/5)
gavga kop- gürültü kopmak, kargaşa çıkmak.
g. kopsa
(259/8)
gayıbdan haber söyle- bilinmeyen görünmeyen, şeyleri haber
vermek, geleceği, olacağı haber ver-
mek; kehanette bulunmak, gerçekleri
haber vermek, söylemek.
g. haber söyler-idi
(2/3)
gayrete gel- azmetmek, heveslenmek.
gayrete geldi
(79/11)
gayret gel- namusuna, haysiyetine, gururuna dokunmak.
g. geldi
(50/3)
gerdeğe koy- evlendirmek, düğün yapmak, gelinle güveği
bir yere kapamak.
g. koydılar
(260/7)
giR eteğe tar koltuğa kısılmağa gel- birine sığınmak, birinin
kanadının altına gir-
mek.
g. eteğine tar koltuğuna kısılmağa gelmişem
(83/10)
giR yazuyı tar göster- kaçacak delik aratmak, ne yapacağını
şaşırtmak, darda bırakmak, bunaltmak.
g. yazuyu tar gösterür
(266/8)
girü dön- geri dönmek.
g. döndi
(34/7-8), (77/8), (121/6), (153/7), (171/12)
g. döndiler
(71/10-11)
gök sarın- yas tutmak, yas giyeceği giymek. bk. kara gey-,
kara sarın-

g. sarındılar
(299/12).
gÖRÜl açıl- ferahlamak, içi açılmak, neşelenmek.
gÖRLÜR açılsun
(240/6)
göz gezdür- bakmak, bakınmak, aranmak.
g. gezdürdi
, (23/10-11), (135/10)
göz karart- göz karartmak.
g. karatdı
(132/5)
gözine görin- korkutmak.
g. göringil
(157/2)
gözine korhu düş- gözü korkmak, yılmak.
g. korhu düşdi
(41/11)
gözünün yaşın dök- ağlamak. bk. yaş dök-
g. yaşın dökdi
(91/7)
haber aş- haber ulaşmak. kr. teber aş-
h. aş
(186/12),
h. aşdı
(256/1)
h. aşmış
(244/5)
haber kiç- haber gelmek.
h. kiçdi
(256/1-2)
h. kiçe
(19/7), (20/7)
h. kiçmiş
(244/5)
haber sor- haber sormak.
h. soram
(261/11)
h. sordı
(78/3)
h. sordılar
(194/8)
haber var- haber ulaşmak.
h. vara
(19/8), (20//7), (188/3),
h. vardı
(178/2), (256/2)
habsa sal- habsetmek, hapishaneye koymak, kapamak, zindana
atmak.
h. saldılar
(281/12)
hacet dile- mahrum olduğunuz, içten arzuladığımız bir şey
için dua etmek, şiddetle arzuladığımız bir şe-
ye Allah'tan istemek.
h. dile

(14/9)
h. diledi
(14/12), (147/12)
h. dilediler
(15/3)
haça el bas- haç üzerine yemin etmek, dininden dönüp
hristiyan olmak.
h. el basaram
(124/7)
hakına ko- hakkını almak, hakkını yerine getirmek, öcünü
almak.
h. kodı
(42/5)
Hakka ısmarla- "Allaha ısmarladık" demek, "Allah'a emanet ol
demek, ayrılmak, veda etmek.
H. ısmarladım
(82/11)
hayf kal- edecek kötülüğü kalmak, çıkaracak acısı kalmak.
hayfumuz kaldı
(39/5), (39/6)
hoş gel- beyenmek, hoş bulmak, hoşla gitmek.
h. geldi
(50/13), (161/10), (169/4)
hoş gelme- beğenmemek, hoş bulmamak, hoşla gitmemek.
h. gelmedi
(23/12), (89/8), (156/11), (162/12), (238/6)
hoş görme- iyi ve muvafık görmemek, caiz görmemek, münasip
bulmamak, iyi ve makul bulmamak.
h. görmedüm
(277/9), (278/9), (279/9), (280/6),
hoş kal- hoş kalmak.
h. kal ; "hoşça kal" şeklinde ayrılanların kalanlara
söylediği iyi dilek sözü.
(294/2)
h. kaluR; "hoşça kalın" şeklinde ayrılanların kalanlara
söylediği iyi dilek sözü.
(225/7), (257/5)
hoş kiç- iyi bir hayat sürmek.
h. kiçelüm
(36/13)
h. kiçesin
(171/5-7)
ılgar var- baskıncı varmak.
ı. vardı
(39/10)
ılgar yet- hücum etmek, dört nala hücum etmek, baskın yap-
mak, akın yapmak.
ı. yetdi
(127/5), (192/3)
'ibret al- ibret almak.
ı. aldı
(216/2), (295/13)
içine od düş- içi yanmak.
ı. od düşdi

- (195/10)
il çarp- akın etmek, talan etmek, yağma etmek, ülke basmak.
memleket almak.
i. çarpdı
(255/2)
ilerü gel- ortaya çıkmak, öne çıkmak, daha yakın gelmek,
beri gelmek.
i. geldi
(123/12-13)
ilerü var- ilerlemek.
i. vardı
(215/2), (215/11-12)
iner çıkar- inip çıkar
inip çıkar
(26/7), (186/2), (230/5)
irkek sineği üzerine kondurma- erkekden kaçmak, erkek yüzü
görmemek, kendini yabancı
erkekten dikkatle sakınmak.
i. sineği üzerine kondurmadı
(261/12-13)
ism-i a'zam okı- Allah'ın 99 güzel adını bir araya getiren
dua'dır. Allah'ın hangisi olduğu bililmeyen
en büyük adı da bunların içindedir. Bu duayı
arı bir gönülle okuyan kimsenin bütün dilek-
leri (kabul) olur.
i. okıdı
(84/8)
'işkı gel- arzulamak, şevke gelmek.
i. geldi
(132/13),
kada yaz- alnına ölüm yailmak, alın yazısı kaza bela olmak.
k. yazsun
(48/5)
kahır gel- acı gelmek, gücünme gitmek, içine işlemek,
k. geldi
(49/6)
kakinç kah- serzeniş etmek, başa kakmak, yüze vurmak.
k. kaharlar
(50/2)
kalkan yapın- kalkanla siperlenmek
k. yapındılar
(302/6), (284/6)
kalkar şiser kalkıp şiser
k. şiser
(137/5)
kan da'vile- dökülen kanın hesabını sormak. bk. kan sor-
k. da'vilerler mi
(128/11-12)
kan da'vileme- dökülen kanın hesabını sormamak, kan dava et-
memek.
k. da'vilemez
(128/13)
kan dök- savaşta düşman öldürmek, bahadırılık etmek, savaş-
mak.

k. dökdi
(74/13), (133/2), (146/6)
k. m1 dökdi
(74/12)
k. dökeyim
(174/11)
k. döküpdür
(74/3), (124/13), (125/2)
kanın dökdi
(64/5), (152/10)
kanın dökeyim mi
(13/13)
kanın dökür
(143/4), (243/7)
kanım dökeyim mi
(139/4)
kanuR dökeyim mi
(182/13-183/1)
kanın al- kanını emmek.
k. aldı
(217/3)
kanını al- öcünü almak. bk. kanını koma-
kanım alasın
(301/1-2)
kanı kayna- coşmak, heyecanlanmak, şevke gelmek.
k. kaydadı
(77/7)
kanını koma- öcünü almak. bk. kanını al-
kanım komayasın
(301/1)
kanına susanma- ölümünü aranmamak, belasını aranmamak.
k. susanma
(297/7-8)
kan kaşan- kan işemek, korkudan kan işemek.
k. kaşandı
(183/8)
kan kusdur- kan kusdurmak.
k. kusdurayım
(174/11)
k. kusdurdı
(219/1), (222/1)
kan sor- dökülen kanın hesabını sormak. bk. kan da'vile-
k. sorarlar mı
(128/11)
kan tamarları kayna-damarlarında kanının dolastığını duymak
k. tamarları kaydadı
(44/12)
kan yaş dök- kan ağlamak.
k. yaş dökdi
(146/6)
k. yaş döke
(187/5)
kapak kaldur- gözünü açmak, göz kapaklarını kaldırmak.
k. kaldurdı

(23/9-10),(135/9), (226/11)
kapaklarını kaldır- gözlerini açmak.
k.kaldırdı
(193/4)
kara bağı sarsıl- çok üzölmek.
k. bağı sarsıldı
(44/12)
k. bağıruR sarsılupdur
(102/11)
kara gey- yas tutmak. bk. gök sarın-, kara sarın-
k. geydi
(92/10), (96/4), (146/5), (256/4), (299/10-11)
k. geydiler
(94/8), (96/6)
k. geymiş
(97/7)
k. geyüR
(298/6)
kara koçın oynat- at oynatmak, atla hüner göstermek.
k. koçın oynatdı
(133/4)
karalar gey- yasa girmek, yaslanmak.bk.kara tonlar gey-.
k. geydi
(92/2), (92/9)
k. geydiler
(92/11)
kararı kalma- durduğı yerde duramamak, huzursuz olmak, süku-
nunu kaybetmek.
k. kalmadı
(55/2), (148/7)
kara sarın- yas tutmak, yas giyeceğı giymek. bk. gök sarın-,
kara gey-
k. sarınsun
(144/12)
kara tonlar gey- yasa girmek, iyi günlerin giyeceklerini
çıkarp yas giyeceklerine bürünmek. bk.
karalar gey-
k. tonlar geydiler
(92/12)
karım dile- er dilemek, meydan okumak, teketek döğüşlerde
sı taraıdan döğüşecek adam istemek, karşıısına
çıkacak er dilemek.
k. diledi
(286/3-4)
karım gözet- döğüşecek adam kollamak, döğüşeceğı adamı
seçmek
k. gözetdi
(302/3)
karımın bas- döğüştüğü kimseyi yenmek, alt etmek, savaşta
karşıısına çıkan rakibi alt etmek.
k. basdı
(194/2)
karım ko- teketek döğüşlerde bir kimsenin döğüşeceğı adamı
, önceden belli etmek, seçmek.

- k. koyasız
(59/8)
- karşu gel- karşısına çıkmak, yoluna çıkmak, raslamak, aykırı
gelmek, muhalif olmak, zıttına gitmek, aksilik
etmek.
- k. geldi
(25/13), (32/2), (48/8), (64/7), (64/8-9), (87/9), (142/11),
(143/3), (152/11), (152/12-13), (241/4), (252/10), (271/4)
- k. geldiler
(178/4-5), (301/12)
- k. gelsün
(190/13), (270/11)
- karşusun al- karşısına almak.
- k. alsa
(68/6)
- karşu var- karşı çıkmak, istikbal etmek.
- k. vardı
(23/9), (30/6), (132/6), (174/4-5), (193/9)
- kas kas gül- çok gülmek.
- k. kas güldi
(87/11), (123/10), (126/1), (159/7), (226/3), (274/1)
- k. kas güldür
(124/2)
- katı pus- iyice pusya yatmak.
- k. pusdı
(247/13)
- k. pusmış
(244/7)
- kaza gel- bela gelmek, belaya uğramak, felakete uğramak.
- k. gelse
(196/5-6)
- kaza gelme- bela gelmemek, belaya uğramamak.
- k. gelmez
(2/13)
- kaza yet- alın yazısı çıkmak, kazaya uğramak, ölüm gelip
çatmak.
- k. yetmiş
(196/9)
- kedisi mavla- kedisi mavlamak, istekle bakmak.
- k. mavladı
(180/6)
- kesim kes- ödenecek miktarı tayin ve tesbit etmek, karar-
laştırmak.
- k. keselüm
(219/8)
- kılıcı altından kiç- özür dilemek, suçunu bağışlanmasını
dilemek.
- k. altından kiçdi
(119/10)
- kılıç çal- kılıç atmak, kılıç vurmak.
- k. çaldı
(6/2)
- k. çaldılar
(63/4)

kılıçdan kiç- kılıçla yok edilmek, kılıçla öldürölmek.

k. kiçdi
(65/1), (120/10)

kılıç koy- kılıç çalmak, kılıç vurmak.

k. koydı
(265/2)

kılıç kuşan- kılıç kuşanmak.

kılıcın kuşandı
(31/3), (148/8)

k. kuşanur
(131/3)

kılıçlar çalın- kılıçlar vurulmak.

k. çalındı
(63/10), (132/9)

kımız sağdur- kımız yapmak üzere süt sağdırmak. bk. kımız
sağur-.

k. sağdur
(14/3), (14/8)

k. sağdurdı
(15/2)

kımız sağur- kımız yapmak üzere süt sağdırmak. bk. kımız
sağdur-.

k. sağurdum
(24/13)

kırgun gir- kırgına uğramak.

k. girdi
(64/13), (120/9), (153/3), (290/7)

koç kırdur- koç kesdirmek.

k. kırdurdı
(10/5), (14/12), (135/12), (200/12), (260/6), (294/8),
k. kırdurmuş-idi
(10/5)

koltuk kıs- koltuğunun altına almak.

k. kısdı
(302/11)

konar kalkar konup kalkar.

k. kalkar
(26/7)

kopuz çal- kopuz çalmak.

k. çalam
(112/11), (113/8), (114/5)

k. çaldı
(113/2), (290/13)

kopuz çaldur- kopuz çaldırmak.

k. çaldururlar-idi
(95/3)

kov kovla- birinin ardından kötülemek, dedikodu etmek, gam-
lık etmek, arkadan çekıştirmek. bk. kov etmek.

k. kovladı
(8/8)

kösteği üz- ipi koparmak, kaçmak, sıvışmak.

k. üzdi
(84/2)1

kudbe okıt- düşmandan alınan yerlerde oranın islam ülkesi

olduğunu belirtmek için hutbe okutmak, kilise-
lerin camiye çevrildiğini hutbe okutarak belli
etmek.

k. okıtdılar
(121/2-3), (212/7-8)

kulağı cınla- kulağı ötmek.

kulağum cınlar
(137/2)

kulağına koyma- dinlememek. kulak asmamak, söyleneni yerine
getirmemek.

k. koymaz
(9/19), (9/11)

kulağına ses tokın- kulağına ses gelmek, ses duymak.

k. ses tokındı
(28/1-2)

kuskunuRdan balçığa batur- horlamak, küçük düşürmek.
kuskunumuzdan balçığa baturduR

k. 238/7)

kuş kuşla- avcı kuşla kuş avlamak.

k. kuşladı
(20/3), (21/12), (126/11)

k. kuşlayalum
(36/12)

küfür söz söyle- dinden çıkmayı, kafir olmayı gerektiren bir
söz söylemek, Allah'ı inkar gelmek.

k. söz söyledüm
(162/11)

kür kop- hayırsız çıkmak, nankör çıkmak, yaramaz çıkmak.

k. kopdı
(19/3), (20/6)

makbul gel- hoş gitmek, beğenilmek.

m. geldi
(82/8-9)

maslahat gör- uygun bulmak, uygun görmek.

m. gördiler
(82/2), (285/2)

meydanı ko- döğüşten kaçmak, meydandan çekilmek, meydanı
bırakmak. bk. meydanı salup kaç-.

m. kor
(247/5)

meydanı salup kaç- döğüşten kaçmak, meydandan çekilmek,
meydanı bırakmak. bk. meydanı ko-.

m. salup kaçdı
(252/7)

murad al- sarmaş dolaş olmak, sevişmek.

m. al
(260/10), (261/13)

m. aldı
(121/12)

muradına yetiş- arzusuna kavuşmak, dileğine erişmek.

m. yetiş
(119/11)

muradına yetür- arzusuna kavuşturmak, dileğine eriş-
tirmek.

m. yetürür
(99/9)
mushafa el urup and iç- Kur'anı Kerim üzerine yemin etmek,
Kur'an-ı Kerim'e el basıp yemin et-
mek.
m. el urup and içdiler
(295/4-5)
muştucu sal- haberci göndermek.
m. saldı
(290/9-10)
namusını sım- adını lekelemek, adını kirletmek, itibarını
düşürmek.
n. sımayasın
(54/3)
namusını sindur- adını küçültmek, kendini küçük düşürmek,
şerefsiz davranmak.
n. sindurayın mı
(53/5)
nazarı dön- iltifat etmemek, yüz çevirmek, yüzüne bakmamak.
n. dönmiş
(240/1)
nazarına var- huzuruna çıkmak, yanına çıkmak.
n. vardı
(204/11)
nikabın serp- peçesini açmak, yüzünü açmak.
n. serpdı
(180/3)
ni'metini yi- ekmeğini yemek, iyiliğini görmek.
n. yimişem
(296/8)
ocağını söyindür- adını yok etmek, kökünü kasmak, soyunu yer
yüzünden silmek.
o. söyindürür
(143/5)
odaya düş- odaya girmek, odaya çıkıp gelmek.
o. düşür
(195/2)
oda yak- ateşlere yakmak, yandırmak.
o. yakam
(176/9)
o. yakar
(181/11), (184/7), (187/12)
oğlu başına çevür- bir felaketten kurtuluş veya bir zafer
şükranesi olarak oğlının başına af-
fetmek.
o. başına çevürdi
(153/10-11)
oğul kazan- oğul sahibi olmak.
o. kazanur
(131/3)
oğuza çık- oğuz kabilesine gelmek, oğuz kabilesine varmak,
oğuzun oturduğu yere çıkıp gelmek.
o. çıkdı
(174/3)

oğuzdan çık- oğuzun olduğu yerden ayrılmak, oğuz kabilesinden ayrılmak, oğuz kabilesinin oturduğu yeri bırakmak.

o. çıkdı
(217/13)

oha düş- ok değmek, okla vurulmak.

o.-düşdi
(41/13)

oha gir- ok atmağa başlamak, ok yay kullanmak.

o. girdi
(133/8)

onı bunu sor- lüzumsuz sorular sormak.

o. bunu sorarsın
(287/5)

oyuna gir- oynamağa başlamak, oyuna başlamak.

o. girdi
(114/11)

oyun göster- döğüşmek, döğüşte üstünlüğünü göstermek, oyun-
da maharetini göstermek, marifetini ortaya
koymak. türlü oyunlar oynamak.

o. göstereşün
(183/5-6)

oyunun oyna- döğüşmek, hünerini ortaaya koymak, marifetini
göstermek.

o. oynasun
(185/9)

ödi sıt- ödü patlamak, çok korkmak. bk. ödi yarıl-

ö. sındı
(222/2)

ödi yarıl- ödü patlamak, ödü kopmak, çok korkmak.bk.ödi sın-

ö. yarıldı
(219/2)

ögüt al- akıl almak, akıl danışmak, söz tutmak, verilen ögü-
dü tutmak, söyleneni yerine getirmek.

ö. aldum
(206/11-12)

ögüt alma- akıl almamak, akıl danışmamak, söz tutmamak,
verilen ögüdü tutmamak, söyleneni yerine getir-
memek.

ö. almaz
(3/12)

öksüz ko- öksüz koymamak, öksüz bırakmamak.

ö. komışsın
(232/7)

öksüz koma- öksüz bırakmamak.

ö. komagıl
(167/4)

ördin dep- herkesden önce atlanmak, herkesden önce atlanıp
sürmek.

ö. deper
(269/7)

örin al- engel olmak.

ö. aldı
(219/3-4), (262/6), (262/7), (262/8)

örine düşdi kılavuz olmak.

ö. düşdi
(226/2)

örine kat- önüne katmak, ardına düşmek, kovalamak.

ö. katdı
(226/5)

* ö. katmış
(195/13)

örin koyup tersin okı- bir işi tersinden yapmak.

ö. koyup tersin okur
(279/3-4)

örlerine düş- kılavuz olmak.

ö. düşdi
(72/2-3)

öteden berü gel- çıkıp gelmek, çıka gelmek.

ö. berü geldi
(83/1)

öte kiç- öteye geçmek.

ö. kiçdi
(288/6), (302/9-10), (302/12)

öykeni kabar- içi kabarmak, yüreği kabarmak, duramaz hale gelmek, öfkelenmek, gazaba gelmek, kızmak.

ö. kabardı
(190/1)

parmakları çürü- parmakları tutmamak.

p. çürisin
(108/3)

pay dile- hisse istemek, pay istemek.

pay dileR
(76/13)

pay diledi
(77/2)

pencik çıkar- akınlarda alınan ganimetlerden ve esirlerden beşte birini ayırmak.*

p. çıkardılar
(121/3)

pervaza ağ- havalanmak, uçup yükselmek.

p. ağdı
(272/6)

pişkeşin çek- armağan vermek, hediye etmek.

p. çekdi
(237/2)

puta kal- hedef tahtası boş kalmak.

p. kalmış
(44/9)

rast gelme- başarmamak, düz gitmemek, rast gitmemek, uygun düşmemek.

r. gelmez
(240/4)

* İlhan Başgöz Dede Korkut'ta Yanlış Okunan Bazı Kelimeler, Türk Dili, C.IX, sayı 104, Mayıs 1960, s. 444'te doğrusunun "beşte bir anlamında" olan penciyek olduğunu belirtmiş.

sağ gel- sağlıklı gelmek.

s. geldi
(270/13)

sağrağın sürme- kadehini dolaştırmamak, sakiliğini etmemek.

s. sürmeyesin
(54/2-3)

sağrak sür- kadehi önüne sürmek, kadeh sunmak, sakilik yapmak.

s. sürsün
(52/4)

sağrak sürdür- icki dolaştırmak, sakilik etmek.

s. sürdürölüm
(53/3)

salavat getir- peygamberimizin mubarek adı anıldığı zaman "sall'Allahü aleyhi ve sellem" diye duada bulunmak.

s. getürdi
(147/12), (182/3), (182/10), (185/1), (185/1-2), (189/4),
(193/8), (227/1), (264/6), (265/1)

s. getürdiler
(63/3), (152/1)

sapan çatlat- mancınıkla taş atmak, sapanla taş atmak.

s. çatlatdı
(57/5)

sapa yir gözet- kaçacak delik aramak, kaçacak yer aramak, sıyrılmağa bakmak.

s. yir gözetdi
(63/7), (132/12), (152/4).

sayru düş- hasta düşmek, hastalanmak, hasta olmak.

s. düşmiş idi
(155/10)

ses tokın- ses duymak, ses gelmek.

s. tokındı
(28/2)

seyrana bin- zevk için yürüyüş yapmak, atla veya araba ile gezinti yapmak.

s. binmişler-idi
(216/5)

sıfra yayma- sofrayı kurmak. bk. sufra çekme-

s. yaymaz
(V-4/5)

sıra var- sıra ile, nöbetleşe bir düzüye, bir sırada, birbiri ardınca varmak.

s. vardı
(89/11)

siR siR siRle- köpek ince sesle sızlanmak.

s. sin sinler
(47/1)

sohbete diril- sohbet için toplanmak.

s. dirilmiş-idi
(202/3)

sohbete gir- toplantıya katılmak, sohbet edenlerin toplantısına girmek.

s. girdi

(257/4-5)
sovuk al- üşümek.
s. almış
(115/2)
soy soyla- manzum söylemek.
s. soyladı
(34/10), (65/10), (121/13), (169/9), (201/3), (212/11),
(271/9)
söz alma- söz dinlememek.
s. almaz
(20/13)
söz atış- ağız dalaşı etmek, dil kavgası etmek, birbirine
laf atmak.
s. atışdılar
(204/7)
söz söyle- söz söylemek.
s. söyledi
(2/7)
söz söyleme- söz söylememek.
s. söylemedi
(73/13)
sözün sıma- sözünü kırmamak, sözünü dinlemek.
s. sımadı
(31/2), (131/11)
suçından kiç- birinin suçuna göz yummak, birinin suçunu
görmezden gelmek, suçunu bağışlamak.
s. kiçdi
(119/11)
suçların dile- suçunu itiraf edip af dilemek, özür dilemek.
s. di
(303/2)
sufra çekme- sofrayı kurmak. bk. sıfra yayma-
s. çekmez
(3/12)
sufrasında gör- sofrasına kusur bulmak, sofrasında eksik
görmek.
suframdan mı gördi
(11/13)
südin al- südünü emmek.
s. aldı
(217/2-3)
sütün tart- memesini sıkmak, memesini sıkıp süt getirmek.
s. tardı
(19/6)i
şadılık çal- kopuz çalarak şenliği kutlamak, şenlikte kopuz
çalmak. bk. şazılık çal-
s. çaldı
(121/12-13), (201/2), (234/9), (235/12)
şarabın itisi başına çık- sarhoş olmak. bk. şarabın itisi
çık-
s. itisi başına çıkdı
(202/5)
şarabın itisi çık- sarhoş olmak. bk. şarabın itisi başına çık-
s. i. çıkdı

(36/9)
 sazılık çal- kopuz çalarak, şenliği kutlamak, şenlikte kopuz
 kopuz çalmak. bk. şadılık çal-.

ş. çaldı
 (153/13), (253/5), (303/7)

sefkat tamarları kayna- acı duymak, biri için içi yanmak,
 merhamete gelmek.

ş. tamarları kaydadı
 (290/1)

siven gir- mateme düşmek.

ş. girdi
 (91/10), (94/7), (94/8),

ş. girmiş
 (97/6)

siven kop- ağlayıp inlemek, çığlık kopmak, yas feryatları
 gelmek, vaveylâ kopmak.

ş. kopdı
 (256/3), (299/10)

tacir tonin gey- tacir kılığına girmek.

t. tonin geydiler
 (283/12)

tağ taş yangulan- dağ taş ses vermek, yankısı her yerden
 duyulmak.

tağ taş yangulandı
 (227/4)

tahta çık- padişah olmak, beyliğe çıkmak.

t. çıkdı
 (18/9)

tamam ağırla- eksiksiz ağırlamak, eksiksiz ikramda bulunmak.

t. ağırlardı
 (237/4-5)

tali'lü tali'ine oh at- bir çeşit kur'a çekmek, kısmetine
 düşecek kızı semek, için ok atmak.

t. tali'ine oh atdı
 (121/10)

tamaşaya bak- bakmak, seyretmek.

t. bakar-idi
 (15/12)

tan öt- şafak sökmek, tan ağarmak.

t. ötdi
 (90/13)

taraka çatlat- gürültü etmek, kuru-sıkı atmak, yalandan gü-
 rültü etmek, birini korkutmak için patırtı
 etmek.

t. çatladun < taraka çatlatun
 (247/5)

taraklığı boşal- beli gelmek, inzal vuku bulmak, felç olmak,
 gevşemek, boşalmak.

t. boşaldı
 (180/4)

taşa dön- taş olmak, taş kesilmek.

t. dönsün
 (27/10)

taşra gel- dışarı çıkmak.

t. geldi
(229/11)
tavullar çalın- tavullar çalınmak.
t. çalındı
(132/7), (271/1)
tavullar nakaralar çalın- tavullar çalınmak.
t. nakaralar çalındı
(285/12)
teber aş- haber aşmak, haber gelmek. kr. habe aş-
t. aşı
(19/8)
tıka basa yi- doyup artasıya yemek, midede yer kalmayacak
kadar yemek, mideyi adam akıllı doldurmak.
t. basa yirler
(7/13)
tırnak yon- tırnak kesmek.
t. yonuR
(115/3)
tudakları tepser- harareten dudakları kuruyup çatlamak,
uçuklamak.
t. tepserdi
(58/13)
tuman düş- duman çökmek, duman basmak, sis inmek. bk.
tuman tur-
t. düşmiş
(244/8)
tutsak git- esir düşmek, düşman eline düşmek.
t. gıtdi
(48/1), (90/12-13)
umud üz- umud kırmak, umud kesmek, umudu boşa çıkarmak.
u. üzdiler
(92/12), (94/9)
umudı üzilme- umudı kırılmamak, umudı kesilmemek, umudu boşa
çıkarmak. bk. ümidi üzilme-, ümizi üzilme-
umuduR üzilmesün
(66/9)
uyhu al- uyku basmak.
u. aldı
(272/9)
u. almış
(27/4), (263/9), (267/9)
uz at- isabet ettirecek şekilde atmak, isabet ettirmek.
u. atdı
(22/13)
uz düşme- isabet etmemek.
u. düşmedi
(204/6)
ümidi üzilme- umudı kırılmamak, umudı kesilmemek, umudu boşa
çıkarmak bk. umudı üzilme-, ümizi üzilme-
ümidÜR üzilmesün
(253/9)
ümizi üzilme- umudı kırılmamak, umudı kesilmemek, umudu boşa
çıkarmak. bk. umudı üzilme-, ümizi üzilme-
ümizÜR üzilmesün

(154/9), (201/8)
üzerine gel- üzerine varmak, ısrar etmek, cullanmak, sal-
dırmak, uğramak, raslamak.
üzerime gelesin; saldırasın.
(112/6)
üzerine geldi; üzerine varmak, rastlamak.
(111/7)
• ü. geldiler
(264/2)
üzerine var- ulaşmak, yetişmek, varmak.
ü.- vardı
(218/5)
va'de ko- gün vermek, mühlet vermek.
v. kodı
(94/10), (96/11)
vakı'a gör- düş görmek, rüya görmek.
v. gördü
(39/11) (42/11)
v. gördüm
(42/13)
var git- varıp gitmek.
v. git
(265/10), (276/2)
varur gel- gidip gelmek.
v. gelür-idi
(254/1-2)
yad getir- anmak, hatırlamak, zikretmek.
y. getürdi
(132/5)
y. getürdiler
(120/5)
yağı basıl- düşman yenilmek, alt edilmek.
y. basıldı
(134/8), (194/4), (197/6)
yağılığa gelme- kötülük için gelmek.
y. gelmeye
(275/12)
y. gelmeyesin
(275/13)
yağı kohusin al- düşmanın varlığını sezmek, farketmek.
y. kohusin alsa
(246/11)
yakın gel- yaklaşmak, yanına doğru gelmek.
y. geldi
(101/4), (148/11)
yakın bil- kesin olarak bilmek, şüpheyi yer bırakmayacak şe-
kilde bilmek.
y. bildi
(141/9)
yalan söyle- doğru söylememek, gerçeğin tersini söylemek,
y. söylemiş
(98/4)
yaman getürme- bela vermemek, kötü durumda bırakmamak, bela-
ya uğratmamak. bk. yaman gösterme-

y. getürmesün
(4/13)
yaman gösterme- bela vermemek, kötü durumda bırakmamak, be-
laya uğratmak. bk. yaman getürme-
y. göstermesün
(V-13)
yanına al- yanına almak, beraber gitmek.
y. aldı
(39/12)
yanına sal- yanına almak, beraber gitmemek.
yanuma salar-idüm
(297/4)
yanuma saldum
(206/11)
yanuRa salduR
(239/2)
yanına salma- yanına salmamak.
yanuRa salmaduR
(208/3)
yarak gördiler hazırlık yapmak.
y. gördiler
(94/13)
yarakların gör- hazırlıklar yapmak.
y. gördiler
(206/6), (273/6)
yaş dök- ağlamak. bk. gözinin yaşın dök-
y. dökduR mi
(155/10)
yaş yaşa- ömür sürmek, ömüre sahip olamak.
y. yaşadı
(169/8-9)
yay çek- yay çekmek.
y. çeker-idi
(203/2)
yay kur- yayı hazırlamak, oku gezine koymak.
y. kurar-idi
(237/10)
yazdı düzdi yazıp düzmek, meydana getirmek.
y.
(6/6)
yesir git- düşman eline geçmek, düşmana yakalanmak, tutsak
gitmek. bk. tutsak git-
y. gitdi
(38/9)
yıldır yıldır yıldır- parıl parıl parlamak.
y. yıldır yıldırur
(215/12)
yilken kur- yelken açmak.
y. kurdum
(206/13)
yilteme çal- birini şevke getirmek için kopuzla koçaklama
söylemek, costurmak ve yüreklendirmek için
kopuzla yiğitleme çalıp söylemek.
y. çaldı

(189/13)
yire çal- yere sermek, yere vurmak, yere yıkmak. bk. yire
sal-
y. çaldı
(228/7), (244/3)
yire sal- yere sermek, yere vurmak, yere yıkmak. bk. yire
çal-
y. saldı
(152/9), (152/13), (153/2)
yir gizle- gömülmek, ölmek, toprağa girmek.
y. gizledi
(34/13), (65/11), (154/2), (201/5), (291/2), (303/9)
yir göster- buyur etmek, oturacak yer göstermek.
y. gösterdi
(253/3-4)
yiri-y-ile yurdu-y-ıla kopar- kökünden söküp çıkarmak.,
y. yurdu-y-ıla kopardı
(50/7-8)
yiröp- saygı ve hürmet göstermek.
y. öpdı
(193/5), (236/7)
yiyüp iç- eğlenmek, zevk ü safa etmek.
y. içer-idi
(295/12)
yola düş- yola çıkmak, yola koyulmak.
y. düşdi
(44/13), (99/1)
yola gir- yoşa düşmek, yola koyulmak,
y. girdi
(73/6), (135/3), (202/9)
y. girdiler
(69/12)
yol alınma- ilerlememek
y. alınmaz
(3/10)
yol az- yolunu şaşırmak, yol yanılmak.
y. azsam
(231/12), (269/6)
y. azsaR
(231/7), (268/10-11)
yoldaşlığa bile koş- yoldaş olarak yanına vermek katmak.
bk. yoldaşlığa koş-
y. bile koşdı
(206/6)
yoldaşlığa koş- yoldaş olarak yanına vermek, katmak.
bk. yoldaşlığa bile koş-
y. koşdı
(250/4)
yol kes- yol kesmek.
y. kesdi
(218/1)
yolun kıyısını al- yolu tutmak, çevirmek.
(101/5)
yol yarağın gör- yol hazırlığını yapmak, yola hazırlamak.

y. yarağın gördiler
(70/2)
yukaru kulpa yapış- üstten almak, ululanmak, inat etmek,
terslenmek.
y. kulpa yapışursın
(198/10)
yüklü ko- hamile bırakmak.
*y. kodum
(211/8), (211/9), (211/10).
y. koduR
(211/13-212/1), (212/1)
yüregi oyna- kalbi çarpmak, çarpıntı gelmek, kalbine sıkıntı
gelmek. bk. düm yüregi oyna-
y. oynadı
(204/10)
yüzi gülme- yüzü gülmemek.
y. gülmedi
(8/2)
yüzüRi kara yire dep- öldürmek.
y. kara yire depe-y-idüm
(53/9)
yüz yire ko- secdeye kapanmak, secdeye varmak.
y. yire kodı
(204/11)
zarılıklara gir- feryatlar etmek, yanıp yakılmak, aülatıp
sızlamak.
z. girdiler
(93/3)
zaval getür- kötülük etmek.
z. getürdüR
(215/8), (216/1)

YETERLİLİK ŞEKLİ

-ama-/-eme yapısındaki yeterlilik:

alamadı

(148/3)

ayağı üstüne turamadı

(17/4)

basamasa

(173/3)

bilemediler

(73/6)

cavap viremez

(26/2)

çıkamaz

(175/11), (176/7)

diremedüm

(V-57/2)

doyamadum (I) (belki döyemedüm) tahammül edemedim, dayanamadım?

(100/2)

doyamadum (II) doyamadum

(100/3)

kesdüremedi

(203/6)

kıyamadı

(168/8), (199/2), (296/13)

kıyamamışlar

(168/3)

sökemez

(175/11), (176/8)

süsemedi

(209/3)

turamadı

(17/4)

tutamadunuz

(264/11)

-ıma-/-ime yapısındaki yeterlilik:

alımadı

(203/13), (209/8), (250/10), (250/13), (272/6), (279/5),

(289/3)

alımadılar

(251/2)

alımadum

(207/13), (224/8), (224/10), (224/11)

alımadur

(208/4)

alımazdı

(V-60/4)

alımaz-idi

(50/2)
bulımadı
(134/9), (171/12), (172/9), (172/10), (194/5)
bulımadum
(172/1)
döndürımeız
*(262/6), (262/8), (262/9)
kātlanımadı
(26/3), (102/6)
öldürımeızsin
(21/4)
öldürümeızsin
(V-12/2)
sançımadı
(288/6)
turımadı
(189/6)
yeRımedı
(240/12), (265/3)

-a/-e bil- yapısındaki yeterlilik:

'aklum ussum dire bilmen ; aklımı toplayamam, kendime
gelemem.

(43/6)
beceri bilmez
(88/4)
bine bilmez
(4/5)
çala bilen
(4/6)
döne bilmez
(209/6), (249/13), (287/11-12), (288/5), (294/4)
kıya bilmen
(164/1-2), (165/8)
tuta bilmez
(147/5-6)
vara bilür
(82/1-2)
vara bilmen varamam
(165/7)
yiye bilmez
(3/3)
yora bilmen rüya tefsir edemem, tabir edemem.
(43/9)

SIFAT-FİİL

GEÇMİŞ ZAMAN SIFAT - FİİLLERİ

-DUK-, -DÜK-

a-) -DUK

ağarduk

a.-ın (ağarduğın)
(158/5)

a.-ınıR (ağarduğının)
(158/6)

ağladuk

a.-um (ağladuğum)
(116/2)

a.-uRa (ağladuğuna)
(124/9))

alduk

a.-ı (alduğı)
(106/13), (107/1), (107/2)

a.-um (alduğum)
(109/3), (109/4)

aldurduk

a.-um (aldurduğum)
(141/11)

alınduk

a.-ın (alduğın)
(284/11)

atduk

a.-ı (atduğı)
(56/13), (172/13)

a.-um (atduğum)
(126/4)

bağlanduk

b.-ın
(142/13)

bakmaduk

b.-um (bakmaduğum)

basduk

b.-ın (basduğın)
(210/7)

başına (ne) geldük

b. (ne) geldüğün
(122/1), (291/1)

baş koyduk

baş koyduğum (baş koyduğum)
(92/6-7)

bile olmaduk

o.
(293/7)

bulduk

b.-um (bulduğum)
(24/6), (136/7)

can alduk
c. alduğın (aldukın)
(160/5)
çalduk
ç.-1 (çalduğı)
(199/9)
çıkarduk
ç.-1 (çıkarduğı)
(271/13)
çıkduk
ç.-um (çıkduğum)
(115/13)
ısmarladuk
ı.-uR (ısmarladuğuR)
(88/7)
kakıduk
k.-ın (kakıduğın)
(210/8), (296/13)
karvaşduk
k.-1 (karvaşduğı)
(184/10)
kılıçlaşduk
k.-um (kılıçlaşduğum)
(131/9)
kırduk
k.-ın (kırduğın)
(74/1)
k.-uR (kırduğuR)
(223/3)
kırılduk
k.-ın (kırılduğın)
(143/1)
koduk
k.-1
(134/9)
k.-um (koduğum)
(109/2))
koRduk
k.-1 (konduğı)
(191/1)
kurban olduk
k. olduğum (kurban olduğum)
(92/7)
olduk
o.-1 (olduğın)
(225/8)
o.-ın (olduğın)
(5/5), (73/6)
o.-un
(V-4/3)
oturduk
o.-1 (oturduğı)
(254/7), (300/6)
pusduk.

p.-ından (pusduğundan)
(244/7)
savaşduk
s.-um (savaşduğum)
(131/9)
s.-uR (savaşduğuR)
(143/6)
sınduk
s.-ını (sınduğınını)
(242/8)
sorduk
s.-um (sorduğum)
(116/1)
sorışduk
s.-um (sorışduğum)
(167/8)
takılduk
t.-in (takıldığın)
(143/1)
turduk
t.-um (turduğum)
(145/13), (268/5)
tutsak olduk
t. olduğu
(122/8), (203/13), (205/4), (283/6)
t. olduğın
(204/3)
t. olduğum
(142/12-13)
t.-olduğundan
(30/4)
ufanduk
u.-ına (ufanduğına)
(108/12)
uyuduk
u.-ı (uyuduğı)
(273/10)
varduk
v.-um (varduğum)
(113/4), (113/13)
yağmalanduk
y.-ı (yağmalanduğı)
(35/10)
yağmalatduk
y.-un (yağmalatduğun)
(292/6)
yarduk
y.-ı (yarduğı)
(45/7), (244/8), (79/5)
yatduk
y.-ı (yatduğı)
(45/7), (244/8)
yırtduk
y.-um (yırtduğum)

(116/1)
yolduk
y.-um (yolduğum)
(115/13)

b-) -DÜK

baş kesdük
b. kesdüğüm (baş kesdüküm)
(126/5), (130/12)

begendük
b.-ün (begendüğün)
(72/8)

beledük
b.-üm
(52/11), (165/1)

bildük
b.-in (bildüğün)
(208/7)

bindük
b.-üm (bindüğüm)
(113/3), (113/13)

çekışdük
ç.-üm (çekışdüğüm)
(131/10)

didük
d.-i (didügi)
(2/6)
d.-leri
(78/6), (181/9)
d.-üm (didüğüm)
(65/11), (83/13), (85/11), (154/1), (174/13), (201/4),
(303/8)
d.-ümi (didüğümü)
(72/1), (87/9)
d.-ür (didügür)
(43/7), (43/8)
d.-ürüz (didügürüz)
(156/6)

döğışdük
d.-üm (döğüşdüğüm)
(131/8)

döndürdük
d.-üm (döndürdüğüm)
(279/12)

düşdük
d.-i (düşdügi)
(57/2)

el öpdük
elin öpdüğümüze (elin öpdükümüze)
(74/4)

emdük
e.-üm (emdüğüm)
(28/4)

emişdük
e.-üm (emişdügüm)
(167/8)
emzürdük
e.-üm (emzürdügüm)
(165/3)
geldük
g.
(9/3)
g.-i (geldügi)
(47/2), (83/5), (106/13), (141/2)
g.-in (geldügin)
(122/1), (135/4), (142/6), (201/3), (234/10), (253/7),
(303/7)
getürdük
g.-üm getürdügüm)
(52/10), (165/2)
g.-ür (getürdügür)
(223/4)
gezdük
g.-ürden (gezdügürden)
(19/9)
girdük
g.-üm (girdügüm)
(109/2)
gitdük
g.-üm (gitdügüm)
(269/3)
g.-ür (gitdügür)
(269/10)
göçdük
g.-in (göçdügin)
(5/4)
gördük
g.-üm (gördügüm)
(24/2), (92/6), (94/5), (95/11), (97/7), (136/2),
(167/6), (238/13)
g.-ür (gördügür)
(96/9)
götürdük
g.-üm (götürdügüm)
(52/9), (165/1)
içdük
i.-i (içdügi)
(45/5), (83/6)
idük
i.-in (idügin)
(32/1), (34/8), (118/9), (140/13), (158/3), (196/1),
(273/3)
imrendük
i.-üm (imrendügüm)
(279/13)
istedük
i.-üm (istedügün)

(81/8)
i.-ür (istedüğüR)
kiçdük
k.-i (kiçdüğü)
(44/13), (45/6), (79/5)
ögdük
ö.-üm (ögdüğüm)
(7/4), (35/2)
ö.-ümüz (ögdüğümüz)
(291/1)
öldük
ö.-i (öldüğü)
(291/8)
ö.-üm (ödüğüm)
(92/7)
ö.-ümü (öldüğümü)
(144/9)
ö.-ür (ögdüğüR)
(19/9)
öldürdük
ö.-i (öldürdüğü)
(213/5)
ö.-üm (öldürdüğüm) ; kesdiğim
(163/5)
sevdük
s.-üm (sevdüğüm)
(24/3), (92/6), (94/6), (95/12), (97/8), (136/3),
(167/7), (239/1)
s.-ür (sevdüğüR)
(96/10)
ürkdük
ü.-ümüz (ürkdüğümüz)
(213/13)
virdük
v.-i (virdüğü)
(24/2), (136/2)
v.-ümüz (virdüğümüz)
(275/7)
v.-ür (virdüğüR)
(274/11)

-MİŞ , -MİŞ

a-) -MİŞ

aklı şaşmış bunamış, aklını kullanamaz olmuş, çok yaşlı.

a. şaşmış
(34/1)

'ameli azmış

a. azmış
(83/4)

avsıl olmuş

a. plmiş
(180/4)

biyicağı kararmış

b. karamış
(233/7-8)

kada yazmış

y.
(83/4)

kalmış

k.
(110/2), (205/2), (233/8)

karıçuk olmuş

k.
(38/9), (143/10), (143/11), (176/3), (259/5)

kurumışça

k.
(137/5)

tammış damlamış

t.
(199/8)

yanmış

y.
(144/5),

yortmış

y.
(263/8)

b-) -MİŞ

biligi yitmiş suurunı kaybetmiş, bunamış.

b. yitmiş
(34/2)

fi'ili dönmiş ne yapacağını şaşırılmış.

f. dönmiş
(83/4)

gedilmiş gedik açılmış, yarık açılmış, çentilmiş, kesici
şeylerin ağzı diş diş olmuş, kırılıp körleşmiş ve
kısalmış

g.
(141/1)

görmemiş

g.
(85/9)

kiçmiş

k.
(54/10), (149/3)

kadası yetmiş

k.
(248/5)

pişmiş

p.
(9/6)

tikilmiş

t.
(222/12)

yetişmiş yetişmiş, büyümüş.

y.
(170/7)

GENİS ZAMAN SIFAT - FİLLER

-AN-, -EN-

a-³) -AN

adına horlayan :kendi adını çiğneyen, kendi sdını kötüleyen,
ününü şerefini hiçe sayan, adına leke süren.

a.
(288/3)

akan

a.
(19/7)

alan

a.
(60/2), (60/7), (60/9), (150/4), (188/10), (205/11),
(206/2), (286/10), (288/4)

ala yatan

a. ytan
206/12)

arkıru yatan bk. ilerü yatan, karşı yatan

(19/7), (20/6), (240/5), (241/9), (244/12), (257/9)

'asi olan

a. olanuR
(240/4)

aşan

a.
(267/4)

atan

a.-lar
(221/11)

aydan

a.
(5/9)

basan

b.
(37/10), (60/13), (150/9), (184/2)

baş kalduran

b.
(72/6)

can alan

c. alan
(161/1)

çap çap yudan

c.
(46/3)

çetüğünü mavlatmayan

c. mavlatmaya
(127/3)

çıhan krs. çıkan

c.

(3/1),
çıkan krs. çihan
ç.
(45/3), (62/5), (142/2), (288/4),
dayım turan :sonsuz olan
d.
(161/8), (168/12)
ev yapan
e.
(V-4/7), (V-8/9)
gavga salan
g.
(46/4)
gönlün yüce dutan
g. yüce dutan
(V-2/11)
görünün yüce tutan
g. yüce tutan
(3/4)
görül alan
g.
(175/13)
Hak yanduran
H. yanduran
(35/8-9)
horlayan
h.
(62/8)
ilerü yatan bk. arkıru yatan, karşı yatan
(206/12), (207/1)
itüri avlatmayan
a.
(127/3)
kaçan
k.
(259/4)
k.-ın
(194/12)
k.-ını
(65/2)
kalan
k.
(140/9), (161/9), (212/3)(252/6), (275/7), (291/13),
(294/5)
k.-ısın
(43/9)
k.-umuz
(194/1)
kamçıllayan
k.
(46/1)
kan ağlayan
k.
(206/1)

kan kUSDuran

k. (60/7), (60/13), (62/10)

karşı tutan

k. (277/13)

karşı yatan bk. arkıru yatan , ilerü yatan

• (25/1), (59/2), (75/6), (83/8), (102/12), (103/7),
(104/4), (104/10), (117/13), (137/1), (138/7), (145/2),
(145/10-11), (146-13, 147/1), (163/7), (167/8-9), (179/5),
(223/7), (252/11), (258/4)

kayıkmayan çekinmeyen.

k. (184/4)

kayıtmayan

k. (184/2)

kılan

k. (130/7)

kıran

k. (149/6), (184/5)

korhan

k. (176/5)

korkudan < korkutan

k. (46/11)

kovulan

k. (133/9)

koyılan

k. (11/6), (21/9)

koynunda yatan

k. yatan
(242/11)

kuçan

k. (62/12)

namaz kılan

k. (5/13)

ohsayan

o. (151/8)

olan

o. (54/11), *(54/12), (59/11), (62/4), (63/6), (149/13),
(173/11), (199/4), (205/7), (220/7), (220/8), (220/9),
*(222/7), (222/8)

o.-1
(10/12), (12/3)

oturan

o.

(110/10),(110/11),(110/12),(112/2), (254/6), (296/5),

otuz iki dışden çıkan :söz

o. iki dışden çıkan

(243/1-2)

oyñadan < oynatan

o.

(45/3)

o.-a

(137/9)

o.-lar

(137/9), (221/10)

pehlû uran denk olan, boy ölçüşen, yan yana gelen, bir hiza-
ya gelen

p.

(175/12),(176/9)

perçin kılan

p.

(278/1-2)

sağ olan

s. olanları

(264/9)

salan

s.

(46/4)

sığmayan

s.

(12/10), (221/5), (119/9)

solduran

s.

(7/6), (7/11), (V-2/7-8)

soran

s.

(184/2)

sormayan

s.

(205/8)

şehid olan

ş.

(42/4)

şorşayan

ş.

(269/2)

tağıdan < tağıtan

t.

(197/4)

talbınan cırpınan

t.

(42/13)

tanımayan

t.

(149/9)

toğan

t.
 (45/12)
 tolduran
 t.
 (7/6), (8/6)
 turan
 t.
 (45/12), (105/5), (149/4), (161/7), (168/12), (196/2),
 (267/3), (286/5), (287/13)
 turduran
 t.
 (60/1)
 tutan
 t.
 (46/3), (144/10)
 tutılan
 t.
 (259/13), (262/12), (263/4)
 tutsak olan
 t.
 (211/5)
 uçan
 u.
 (61/4), (150/13), (188/8), (188/11), (286/9), (37/11)
 ulıtmayan
 u.
 (210/6)
 varan
 v.
 (113/1), (113/7), (172/2), (113/12), (114/11)
 yalabıyan parlayan, ısıldayan, ısııl ısııl yanan
 y.
 (199/7)
 yaradan < yaratan
 y.
 (7/3), (147/9), (209/12)
 yatan
 y.
 (19/7), (20/6), (104/4), (117/13), (137/1), (138/7),
 (145/2), (145/10), (148/1), (163/7), (167/9), (179/5),
 *(206/12), (207/1), (240/5), (242/11), (244/12), (252/11),
 (257/9), (258/4),
 yıkan
 y.
 (60/6), (150/6), (149/5), (151/5)
 yokdan var iden yaratan.
 (251/13)
 yol başaran kimse yardım etmeksizin yolunu bulan.
 y. başaran
 (278/6)
 yorırdan < yorırtan
 yürüyücülerden
 (255/4)
 yorıtmayan

y.
(4/9)
yoriyan
y.
(199/8)
yortan at koşturan, at süren, at koşturup giden, tırıs gi-
den, eşkin ve yorga giden, koşturan, atla süratli
yürüyüş yapan

y.
(149/7)
yudan < yutan
y.
(46/3)
yuva tutan
y. tutan
(188/8)

b-) -EN

aman diyen
d.-i
(194/3)
d.-ini
(65/2)
belürtmeyen
b.
(210/7)
bezenen
b.
(21/7)
bilen
b.
(146/4)
binen
b.
(95/7), (149/4), (196/3), (287/1)
b.-ler
(137/10)
böğürden
b.
(60/3), (150/5), (205/8)
butun binen
b.
(267/3), (288/12)
can viren
c. viren
(161/1)
cala bilen
c. bilen
(4/6)
çeken
ç.
(5/7)
dileyen

d.-i
(81/9), (82/4)
dirmeyen
d.
(149/8)
diyen
d.
(37/11), (206/3)
d.-ler
(65/11), (66/7), (122/6), (154/2), (201/4), (201/9),
(271/12), (291/2), (291/6), (303/8), (304/5)
dökilen
d.
(110/2)
dügen
d.
(59/12), (150/1)
dürsinmeyen korkmayan, çekinmeyen.
d.
(184/3)
düşen
d.
(214/1)
eglenmeyen beklemeyen, durmayan.
e.
(205/12)
emen
e.
(24/8)
erinmeyen
e.
(26/5)
gelen
g.-en
(5/10), (46/10), (61/4), (95/6), (127/8), (128/2),
(128/3), (128/5), (128/6), (128/7), (130/9), (193/4),
(193/13), (194/6), (246/13), (267/5)
g.-ile
(116/1)
g.-den
(266/13)
g.-ler
(273/3), (283/13)
gelmeyen
(4/6)
getüren
g.
(176/1)
g.-e
(93/5), (261/11)
g.-ür
(261/12)
geyen
g.

(286/6)
gezen
g.
(289/1)
giden < giten
g.-
(147/10), (259/4)
g.-den
(116/1), (261/10), (266/13)
g.-i
(111/9)
giren
g.
(105/6), (142/1), (196/5)
gören
g.
(62/4)
götüren
g.
(231/8), (231/12), (268/11), (269/6)
güv güv iden
g. güv iden
(281/4)
içen
i.
(40/13), (46/10), (160/9), (284/4)
inen
i.-en
(188/9)
kahr iden
k.
(210/8)
kara geyen
k.
(105/6)
karşı gelen
(151/1)
kesen
k.
(130/6), (149/6), (196/4), (221/9)
kiçen
k.
(267/5)
k.-inden
(155/3)
kiçmeyen
k.-inden
(155/4)
kişneşdüren
k. (45/13)
kÖRül alan
k.
(175/13), (176/10)
kül eyleyen

k.
(59/11), (149/13)
muradına maksudına ırmeyen
m.
(91/13)
nikah iden
(62/10)
oynadı gelen
o. gelen
(287/13-288/1)
öginen
ö.
(277/9), (278/9), (279/9)
ö.-leri
(280/5)
ölen
ö.
(3/1)
ö.-ümüz
(193/13)
öndin depen
d.
(231/8), (231/13), (268/12)
öpen
ö.
(62/12)
örtmeyen
ö.
*(61/13)
pilon geyen
p. geyen
(124/7)
seçilen
s.
(11/5), (21/7),
seven
s.
(72/1), (234/4)
söken
s.
(46/1)
tahsinleyen
t.
(60/8-9)
Tanrı viren Tanrının verdigi, ihsan ettiği.
T. viren
(27/5)
tekebbürlük eyleyen
t. eyleyeni
(3/3-4)
tindüren
t.
(278/3)
tökilen

t.
(205/1)
turı gelen
t.
(288/12), (289/1)
üren
ü.
(46/9)
ürküden
ü.
(46/11)
üzen
ü.
(188/11)
viren
v.
(27/5), (59/10), (66/8), (149/12), (154/9), (201/8),
(253/8), (267/9),
yetüren
y.
(210/8)
yimeyen
y.
(4/7)
y.
(188/8)
yügürden < yügürten
koşturan
y.
(46/4)
yüzdüren
y.
(62/8), (205/10)

-R- ; -AR-/-ER- ; -UR/-ÜR- ; -MAZ/-MEZ

I) -R

balkır parlar ısıldar.

b.
(206/9)
beRzer
b.
(2/7), (12/9), (12/11), (38/5), (40/8), (52/8),
(97/6), (119/2), (146/5), (163/6), (256/3), (266/12),
(290/10), (293/3), (299/10)
dir
d.-ler ; denen, adında
(2/2), (77/1), (98/4), (101/11), (112/12), (113/10),
(178/3), (220/9), (253/12), (257/12) (292/4),
d.-ler-idi ; denen, adında
(11/1), (155/2), (170/6), (202/4), (203/12), (236/5),
(254/5),
kaynar

k.
(102/10)
oynar < oyunar
o.
(176/2), (176/11)
yorır
y.-dan
(255/4)
yarar
y.
(202/7)
yaylar
y.-um
(103/8)

II) -AR/-ER

a-) -AR

kaçar
k.
(28/7)
tutar
t.
(119/3), (157/10), (157/6)
uçar
u.-dan
(255/4)

b-) -ER

biner
b.-üm
(103/12)
içer
i.-üm
(103/10)
iner
i.
(195/2)
kiçer
k.
(82/6), (84/5)
köçer
k.-üm
(104/3)

III) -UR/-ÜR

a-) -UR

alur
a.
(42/13), (161/9), (164/7), (266/8)

çapdurur

ç.

(206/10)

karışur

k.

(195/2)

yâtur

y.

(243/5)

b-) -ÜR

görür

g.

(24/7), (119/3), (157/5), (157/10)

IV-) -MAZ/-MEZ

a-) -MAZ

yarmaz

y.

(130/6)

b-) -MEZ

yüzi dönmez keskin

y. dönmez

(277/7)

GELECEK ZAMAN SIFAT FİİL

-AÇAK, -ECEK

a-) -AÇAK

alaçak

a.-1

(76/6)

çıkaracak

ç.

(114/6)

helak olaçak

h. olaçağum

(228/1)

varaçak

v.

(175/10)

yataçak

y.

(8/13), (192/12)

yıkılaçak

y.

(9/7)

b-) -EÇEK

gelecek

g.-

(113/8)

*g.-ÜR

(263/1)

idecek < itecek

etmek, eylemek, yapmak

i.-ÜR

(297/1)

-ASI, (-ESİ)

harab olası

h. olası

(8/1)

sançası

s.-m

(207/4)

varası

v.

(130/8)

ZARF - Fiil

-A, -E

a-) -A

baka baka

(132/12)

kova kov

(76/3)

kova kova

(84/5), (119/7)

kuça kuça

(153/5), (270/1-2), (271/4)

sara sara

(50/3-4)

tura tura

(36/11)

yana yana

*(137/13),

yata yata

(36/11)

b-) -E

döge döge

(155/4)

döne döne

(130/11), (130/12), (132/8-9), (148/2)

kese kese

(208/5)

serpe serpe

(250/11-12)

yana göyine

(137/7), (138/6), (140/5)

-ARAK, -EREK

a-)-ARAK

bakarak

(229/6)

kaçarak

(71/1), (264/10)

b-) -EREK

giderek

(99/1); (174/2), (197/7)

segirderek

(89/2)

GEC-, (-GAC-)

diğec (böyle-), (eyle-) 37/2

(19/13), (25/11), (28/1), (28/13), (37/2), (43/10),
(48/3), (48/6), * (49/5), (49/10), (54/4), (55/2),
(58/12), (67/10), (68/7), (72/13), (83/13), (93/6),
(97/9), (98/6), (108/9), (110/13), (114/5), (116/13),
(140/6), (158/2), (165/9), (171/10), (220/1), (282/7)

-I/-i -U/- ü

1-) -I/-i

a-) -I

kovalayı

(47/3)

oynadı

(287/13)

b-) -i

geli geli

(44/3)

sevini kıvanı güle oynaya, sevine güvene.

(172/7)

süriyi süriyi

(234/2)

2 -) -U, -Ü-

a-) -U

ağlayu < ağla-y-u

(97/2)

avlayu < avla-y-u

(240/8)

karşulayu < karşıla-y-u

(207/3)

sığunu

(179/7)

b-) -Ü

bögürü bögürü

(67/9)

dileyü < dile-y-ü

(172/2), (178/4)

diyü < di-y-ü

(9/2), (9/9), (23/6), (29/10), (29/13), (51/9),
(56/5), (73/11), (75/10), (80/4), (94/7), (96/9),
(102/5), (102/6), (102/9), (102/11), (114/11), (116/3),
(125/7), (128/8), * (134/5), (136/13), (139/11), (142/3),
(43/5), (143/8), (148/9), * (155/11), (163/3), (164/9),
(173/3), (178/1), (179/3), (192/13), (205/8), (211/7),
(223/5), (223/10), (223/13), (237/2), (237/13), (238/4),

(243/3), (256/4), (256/10), (257/4) (262/11), (277/9),
(278/9), (279/3), (279/9), (280/5), (284/3), (285/7),
(296/7), (299/13)
isteyü < iste-y-ü ; araya
(270/1)
gelü gelü
(148/9), (148/10)

-İKEN, -KEN

açıknamış-iken
(50/5)
akar-iken
(27/8)
av avlar-iken
(70/8)
alur-iken
(286/9))
atar-iken
(22/8)
biter-iken
(27/9)
çapar-iken
(35/5), (66/3), (154/7)
çaparken
(V-20/3)
dir-iken
(143/8)
dürtişür-iken
(35/6), (66/4)
geli yorır-iken
(159/12)
gelür-iken
(282/2)
gezer-iken
(240/8), (244/3)
gider-iken < giter iken
(213/8), (272/8), (273/12)
girmiş-iken
(142/3), (211/3), (277/9), (278/10), (279/10), (280/6),
(281/2)
görür-iken
(170/11), (276/3), (281/7), (285/6)
içer-iken
(71/12)
kaçar-iken
(27/10)
kararmamış-iken
(50/5)
kovar-iken
(22/10)
oturur-iken
(157/4), (213/7), (221/3), (272/3), (296/3)
segirdür-iken

(143/6)
sohbet ider-iken
(204/5-6)
turur-iken
(74/7), (278/12)
uyur-iken
(191/7)
yatur-iken
(39/10), (70/13)
yaturken
(V-55/4)
yorır-iken
(4/4), (188/10)
yorırken
(V-3/8)

DIĞER İSİMLERLE KULLANILISI

gökde-iken
(146/2)
sözde-iken
(178/2)
uyhuda-iken
(206/9)

-İCAK, -İCEK ("-dığı zaman", "-dıgi zaman" veya "-ınca",
"-ince" anlamında.)

a-) -İCAK

cıkııcak
(V-10/7)

b-) -İCEK

diyicek
(V-7/13), (V11/3), (V-59/7-8)
viricek
(V-9/3)

-İCAK, -İCEK ("-dığı zaman", "-dıgi zaman" veya "-ınca",
"-ince" anlamında.)

a-) -İCAK

kaldurııcak
(228/5)
kalııcak
(125/7)
oturııcak
(254/5)
tamam olııcak tamam olduğu zaman.
(215/7)
varııcak
(13/5)

yapışıcak
(188/1)

-İÇEK

diyicek
(V-11/5)

göricek
(87/10), (87/11), (93/12), (109/9), (216/2)

idicek
(67/10), (74/5),

işidicek < işitecek
(115/4), (180/13), (204/9)

silicek
(118/12)

-INCA/-İNCE ("dıği zaman", "-dıği zaman" veya "-incaya kadar", "inceye kadar" anlamında.)

a-) -INCA

doyınca
(V-4/12)

olınca
(V-2/3)

olmayınca
(V-2/9)

b-) -İNCE

binmeyince
(V-3/3)

-INCA/-İNCE ("dıği zaman", "digi zaman" veya "-incaya kadar", "inceye kadar" anlamında.)

a-) -INCA

ad koyasınca ad koyacak kadar, bir ad hak edecek kadar.
(75/1)

aldurmayınca
(159/10)

almayınca
(119/12), (138/13), (232/9), (260/13), (260/13)

çalınca
(4/6))

çalmayınca
(3/10)

çıkarmayınca
(119/12)

çıkınca
(30/2), (134/5)

kaymayınca "kıymayınca" şeklinde okunabileceği belirtilmiş.
(3/10)

kiymayınca
(3/11)
kopınca
(2/6)
olinça
(4/11)
sızınca
(4/8)
tanışmayınca
(2/9)
tartmayınca
(232/8)
toyınca
(7/13), (92/4)
varmayınca
(260/1), (262/12),

b-) -İNCE

ana rahmine düşünçe
(4/10)
ata bilinden inünçe
(4/9)
bilmeyünçe
(260/1)
binünçe
(4/5)
bitünçe
(4/8)
depidünçe depretünçe, kımıldatınça, sarsılınça
(8/6)
dimeyünçe
(2/11)
diyünçe
(262/3)
düşmeyünçe
(25/9), (139/1)
ecel vade irmeyünçe
(2/12)
görünçe
(177/2), (259/11)
görmeyünçe
(3/11), (3/12), (260/12)
inmeyünçe
(25/7), (138/13)
kesmeyünçe
(232/8)
öğrenünçe
(6/6)
silmeyünçe
(25/8), (138/13)
tökmeyünçe
(232/9)
virmeyünçe

(2/11)

-ELİ (-ALİ)

gideli

(103/8), (103/10), (103/11), (103/13), (104/2), (104/3),
(106/12), (114/12), (115/8), (115/12), (146/2), (240/5)

-MADAN/-MEDEN ("-madan", "-meden" anlamında.)

a-) -MADAN

urışmadan

(147/8)

b)-MEDEN

döğışmeden

(147/9)

-MADIN, -MEDİN ("-madan", "-meden" anlamında.)

a-) -MADIN

açıkmadın

(V-60/7)

almadın

(299/5)

bağlanmadın

(192/7)

buzlatmadın

(299/3)

çapılmadın

(299/2)

çapmadın

(299/6)

maRrıışmadın

(299/4)

olmadın

(43/12), (43/13)

oynamadın

(192/9)

savaşmadın

(32/4), (32/7), (32/9), (32/11), (33/1), (33/3),
(58/4)

sokmadın

(24/9), (137/4)

toymadın

(56/7)

turmadın

(81/1), (171/1)

tuymadın

(141/3),

urışmadın

(32/4-5), (32/7), (32/9), (32/12), (33/1), (33/3),
(58/4)
usanmadın
(56/7)
varmadın
(81/3), (171/2)
yoğulmadın yoğunlaşmadan.
(101/2)
yumadın
(7/12), (8/7)

b-) -MEDİN

ağ alnın kara yire depilmedin ;ölmeden.
(192/7)
binmedin
(81/2), (171/1),
depretilmedin
(152/13)
dimedin
(130/6), 176/1)
dökilmedin
(192/8)
düşmedin
(177/9)
ensişmedin içini çekerek ağlamadan.
(299/4)
esmedin
(137/3)
gedilmedin
(101/2)
gelmedin
(143/1), (299/1)
görmedin
(190/5)
hay dimedin göz açtırmadan.
(176/1)
kesilmedin
(192/8)
kişnetmedin
(299/4)
öldürmedin
(22/9)
ölmedin
(192/10)
ürkmedin
(246/7)
yimedini
(137/3)

-P

çalıp
(V-3/9)

-UP/-ÜP

a-) -UP

açup

(5/11), (94/5), (267/8)

ağ, çıkarup

(96/6), (105/6)

akup

(147/10)

alup

(17/8), (17/10), (20/4), (42/7), (46/3), (55/4),
(64/4), (87/8), (125/12), (126/10), (131/12), (136/5),
(149/6), (179/12), (214/3), (227/6), (228/11), (238/10),
(255/11), (275/8),

arkasını urup

(46/1-2)

asi olup

(291/8)

aşup

(104/4), (104/6),

atup

(28/13), (130/6), (218//7)

av avlayup

(21/2), (244/3))

ayrılup

(80/8)

azup (gelen)

(5/9)

bakup

(109/10)

basmayup

(199/8)

basup

(6/12), (160/3), (162/13), (164/6), (166/8), (175/2),
(189/6), (197/4), (227/11), (254/3), (254/4)

baş koyup

(167/8)

batup

(175/11), (176/7)

bırağup < bırakup

(62/7)

boğazlayup

(144/9), (261/5)

borı ağardup ; borı çalıp.

(283/10), (301/12)

boyuna alup ; yanına alıp.

(11/8) \

bozılup

(245/3)

bulup

(213/9)

buzlayup

(139/7)

cem' olup
(206/6)
çağırup
(12/7), (23/13), (52/5), (55/6), (57/8), 105/4),
(123/12), (123/13), (157/7), (289/11), (302/5)
çakmak çakup
(42/5-6), (176/8)
çalup
(4/5), (5/9), (62/11), (125/12), (126/5), (130/12),
çapup
(26/6), (27/2), (31/8), (271/8), (298/6)
çarpup
(46/1)
çevre alup
(208/11)
çıkarup
(96/6), (105/6), (183/1), (241/1), (267/1), (275/13),
(285/2), (298/6)
çıkup
(12/8), (62/8), (117/13), (176/8), (211/6), (243/1),
(257/13), (284/1)
eline alup eline alup, tutup.
(276/13), (287/6), (288/5), (300/9)
gızıldayup
(188/9)
gimi yapup
(206/13)
hırıldadup (hırıldatup)
(163/1)
hırladup
(164/7)
ısmarlayup
(29/5)
işarat kılup
(195/1)
kaçup
(134/11), (213/8)
kakıyup
(233/12)
kaldurup
(68/8), (207/6), (214/2)
kalkup
(22/12), (24/9), (188/11), (294/2)
kanad urup
(215/6)
kapakların kaldurup gözünü açıp.
(207/6)
kapup
(150/4),
kararup
(128/2)
karmalayup
(203/9), (209/3), (209/8)
karmanup

(115/8), (128/2)
karşum alup karşıma geçip, karşımda durup.
(54/8)
karvayup
(296/12)
katup
(195/9)
kaşsurup
(258/8)
kayıdup
(131/11)
kırup
(195/12)
kıya tutup
(16/8)
kol bud olup paramparça olmak. bk. kol but olup
(25/8)
kol but olup paramparça olmak. bk. kol bud olup
(138/13-139/1)
koltuk kısip ; koltuğunun altına alıp.
(209/2)
koyup
(92/5), (135/2), (183/1), (269/3), (269/10)
kuçaklayup
(199/5)
kuriyup
(136/11)
kuş kuşlayup
(244/3)
kulak urup
(6/10-11), (23/1), (46/2), laf urup (252/8), (263/6)
laf urup laf vurup, yüksekten konuşup, atıp tutup, öğünüp,
böbürlenüp, ileri geri söyleyip, palavra atıp.
(204/7), (215/6), (252/8), (263/6), (270/8), (295/5)
maRrışup
(139/10)
na'ra urup
(147/13)
ohlayup
(21/3)
olup
(2/5), (79/7), (147/7), (168/1)
oturup
(204/5)
önin alup
((219/5),
örü turup
(11/7)
paralanup
(25/7), (138/12)
parlayup
(37/11), (61/4), (128/2-3), (128/7), (150/12), (286/8)
puta atup hedef tahtasına atıp, nişan alıp.
(82/13)

sağ esen varup
(177/4)
salup
(134/6), (252/7), (278/3)
serhoş olup
(127/4)
sıçrayup
(228/6), (252/3), (263/2), (284/6)
siyirup
(185/13)
sorup
(241/6)
sözin tutup
(2/10)
şad olup
(69/7)
şakiyup şakiyip, ötüp, avı yakalarken cıglık atıp.
(188/10)
şılایup
(128/2), (128/6)
tike tutup başını kaldırarak, gözünü dikerek.
(148/12)
tartup
(188/11), (197/5), (270/10), (286/10), (290/8)
(297/11)
tavlunbaz urup
(270/8)
tike tutup
(148/12)
tolanup
(220/11)
toldurup
(255/5)
turmayup
(42/4), (101/6), (203/10),
tutsak olup
(271/13)
tutup
(16/8), (31/9), (191/9), (203/10), (214/5), (263/13)
uçup
(162/13), (164/6), (166/7)
uçurup
(21/2))
varup
(30/6), (90/3), (105/2), (172/4), (277/4), (203/12),
(204/8), (236/11), (236/12), (263/1), (264/8)
yaka tutup
(130/1)
yanaşup
(6/13)
yanına alup
(21/2), (21/11)
yaykanup
(128/5)

yay tayanup
(67/5)
yazılup
(6/5)
yığılup
(218/5), (232/13)
yıkup
(212/7), (279/7), (290/7)
yolu eline alup ; yola düşüp, yola girip, yolu tutup.
(141/3)
yortup
(31/6)
yumurlanup toplanup, toparlanup
(23/8), (135/7)
yüz bulmayup
(164/4)
yüzü üzerine salup
(134/6)

b-) -ÜP

ağırlık idüp ağırlayıp, ikram edip, ziyafet verip, toylayıp.
(294/8)
at sürüp
(266/10)
bilüp
(198/2), (252/7)
bindürüp
(298/1)
binüp
(26/3), (282/2), (292/11)
bürinüp
(62/11)
cûşa gelüp
(V-2/6)
çekdürüp
(240/8)
çeküp
(19/5), (237/7), (237/12), (263/6), (275/8), (288/7)
çevürüp
(219/3)
çeri dirüp
(301/12)
delüp
(239/11), (248/10), (267/4), (298/5)
depüp
(60/2), (66/6), (209/7), (270/9)
diküp
(200/13)
dişleyüp
(116/11)
divşürüp
(285/8)
diyüp

(91/13), (92/8), (107/7), (193/6), (230/6), (294/2)
dönüp
(125/6), (252/10)
düşüp
(V-3/11)
düzilüp
(6/5)
eglenmeyüp
(149/7)
elin öpüp
(162/9), (258/9)
feryad idüp
(220/12)
gelüp
(10/13), (16/2), (22/11), (45/5), *(45/6), (57/3),
(98/8), (98/11), (146/8), (199/5), (201/2), (208/13),
(209/7), (213/10), (227/8), (263/10), (270/7), (273/4),
(274/8), (290/9), (290/10), (292/13), (299/5)
gerinüp
(227/10)
getürüp
(11/9), (51/5), (93/10), (98/12), (183/2), (185/4),
(189/12), (243/11), (263/7), (263/12)
geydürüp
(185/11)
geyürüp
(117/2)
girüp
(131/6), (201/1), (296/3)
gök geyüp yasa girip bk. kara geyüp
(144/11)
görüp
(11/5), (21/6), (26/9), (99/4), (127/2), (218/6),
(303/1)
götürüp
(5/8), (91/4), (182/12), (185/4), (228/6),
gözedüp
(185/5)
gürleyüp
(23/3)
gürz urup
(284/7)
içüp
*(36/8), (51/4), (70/10), (90/1), (90/7), (157/3),
(272/2)
incinüp
(14/3)
indürüp
(40/11), (74/2)
inüp
(177/8), (216/9), (232/2), (283/12), (290/5),
işidüp
(92/9), (243/4), (271/1)
kara geyüp yasa girip bk. gök geyüp

(299/12)
kavurma idüp
(53/1)
kesilüp
(173/5)
kesüp
(187/7), (254/10)
kişneyüp
(139/8)
könül virüp
(24/3), (94/5), (96/10), (97/7), (136/3), (167/6),
(238/13-1)
kurumsı idüp (kurumsı itüp)
(42/6)
ögüp
(188/6)
öldürüp
(131/7), (289/1)
ölüp
(4/1), (185/6)
önüne katup ardına düşüp, kovalayup
(195/13)
öpüp
(116/11)
parmak götürüp
(252/5-6)
pişürüp
(52/2)
seçilüp
(247/6)
sevüp
(168/1)
sagrag sürüp
(36/8)
sürilüp
(2/6), (146/4)
sürüp
(143/10)
şahadet getirüp "eşhedü en lâilahe il'lallah ve eşhedü enne
Muhammedün abdühü ve reslûllah"sözünü söy-
leyip.
(252/6)
şikayet idüp
(217/8-9)
tama' idüp ; çok isteyip.
(215/4)
tiküp
(221/3)
toy düğün idüp
(290/12)
toy idüp
(10/4), (10/5)
yiyüp
(51/3), (70/10), (90/1), (90/7), (157/3), (272/2),

üzüp
(46/3)
virüp
(24/3), (94/5), (96/10), (97/7), (109/3), (109/4),
(136/3), (167/6), (167/7), (220/8), (220/10) (239/1)
yenimeyüp
, (264/8)
yeşerüp
(258/6)
yetüp
(278/6)
(295/12)
yoldaş idüp
(208/10)
yügürdüp < yigürtüp
(177/8)
yükleyüp
(278/1)
zebun idüp
(222/3)
zor idüp
(V-60/8)

-UBAN/-ÜBEN

a-) -UBAN

ağladuban < ağlatuban
(267/7)
ağlayuban
(47/12), (259/9)
aldayuban
(297/6)
aluban
(126/6), (178/8)
avlayuban
(181/7), (245/8)
bağladuban < bağlatuban
(267/6)
basuban
(213/13)
çağıruban
(27/3), (110/1), (205/1)
dost oluban
(7/4)
göz açuban
(24/2), (92/6), (95/11), (96/9), (97/7), (136/2),
(167/6), (206/9), (238/13)
ılgayuban atlarla hücum edip, dört nala hücum edip, baskın
yapıp, akın yapıp.
(149/5))
kahşaduban < kahşatuban
parçalayıp.
(64/5)

kakuban göz dikip
(175/13), (176/10)
karcaşuban karışıp, birbirine karışıp, dolaşıp, karma
karışık olup.
(192/10)
kayıduban < kayıtuban
(143/9), (146/7)
kol saluban
(113/7), (114/5),
korkuduban
(46/11)
koyuban
(105/6)
kuşlayuban
(181/8)
okıyuban
(300/2)
oluban
(7/4), (147/6), (147/8), (196/6)
saluban
(134/4)
savaşuban
(192/2)
tutuban
(191/8), (200/7), (212/5)
uğraşuban
(192/11)
urlaşuban
(3/3)
uzanuban
(43/4)
varuban
(62/4), (150/8)
yaşanuban
(192/11)
yargayuban sallayıp, ırgalayıp.
(110/8)
yorıyuban
(290/6)

b-) ÜBEN

binüben
(200/8), (234/4)
delüben
(184/2)
diyüben
(54/7), (91/5), (119/4)
düşüben
(72/3), (233/2)
gelüben
(60/7), (65/9), (153/12), (169/9), (212/11), (234/9),
(253/5), (271/9), (303/6)
görüben,

(184/1)
irüben ulaşip.
(202/11)
kıya tiküben gözünü dikip, ters ters bakıp.
(67/11)
virüben
(200/7)

-UBANI/ÜBENİ

a-) UBANI

ağlayubanı
(91/9)
alubanı
(29/4), (29/13), (30/3), (30/11)
çağırubanı
(102/7)
dost oluban
(35/2)
kaçubanı
(233/1)
kalkubanı
(11/7), (12/5), (12/12), (20/1), (20/13), (24/3),
(30/12), (53/7), (124/5), (129/3), (130/8), (136/3),
(139/11), (149/4), (181/6), (186/5), (232/10-11), (187/5),
(196/2), (197/8), (200/1), (207/2), (208/2), (232/10-11),
(239/1), (241/7), (243/4), (244/1), (244/11), (245/6),
(257/8), (267/2), (270/1), (286/5), (288/11), (288/13),
(293/10)
salubanı
(165/6)
sañcubanı saplayıp.
(152/13)
sıklayubanı ağlayıp
(91/9)
tutubanı
(13/11), (198/5)

b-) ÜBENİ

binübeni
(113/4), (113/13)
böğürdübeni
(64/3-4), (120/7), (152/9)
çekübeni
(264/4)
diyübeni
(139/5)
gelübeni
(13/5), (62/4), (70/11), (140/12)

SIFAT FİİL EKLERİ İLE İSİM HAL EKLERİNİN

BİRLEŞMESİNDEN DOĞAN ZARF-FİİLLER

-AN, -EN SIFAT FİİLLERİ + -DA, -DE BULUNMA HALİ EKLERİ YAPISINDAKİ ZARF FİİLLER

-ANDA/-ENDE ("-dığı zaman", "-diği zaman" anlamında.)

a-) -ANDA

acığı tutanda

(59/11), (62/5), (149/13)

ahşam olanda

(40/2-3), (45/11-12), (46/9), (47/5)

at çapanda

(44/4)

ata adın yorıdanda < ata adı yoritanda

(4/10)

atanda

(41/9), (41/10), (44/9), (56/12), (116/10)

at çapanda

(44/9)

bağlananda

(56/5)

banlayanda

(6/11)

çalışanda

(35/6), (66/4), (154/8)

okıyanda

(6/10)

oluranda oturduğu zaman krş. oturanda

(44/8)

oturanda oturduğu zaman krş. oluranda

(6/12))

sarmaşanda

(12/9)

talbinanda cırpındığında, cırpındığı zaman.

(56/6)

yağmur yağanda

(40/3), (45/12), (47/6)

yapılanda

(109/13), (204/13)

yeter ile tutanda yetşip tuttuğu zaman.

(56/6),

yorıyanda

(12/8)

b-) -ENDE

böüyende

(3/5)

çekilende

(110/1), (204/13)

dad virende

(110/1), (205/1)

dikilende

(44/7), (44/10), (109/12), (204/12)

dinleyende

(6/11)

diyende

(52/10), (165/2)

getürende

(75/5)

görende

(60/8)

güdende

*(269/1), (269/2), (269/9), (269/10)

gün degende

(11/6), (21/9)

kara başuna düşende dertli başına geldiğinde, dertli başına
geldiği zaman.

(130/13)

tökilende

(46/10), (205/1)

üginende katılaştığı zaman, mayalaştığı zaman, uyustuğu
zaman, pıhtılaştığı zaman.

(105/7)

yola girende yola koyulduğu zaman.

(7/1), (75/8),

-DUK, -DÜK SIFAT FİİLLERİ + -CA, -CE ESİTLİK HALİ EKLERİ
YAPISINDAKİ ZARF FİİLLER

-DUKÇA/-DÜKÇE- ("-diği müddetçe", "-diği kadar", "-diği
müddetçe", "-diği kadar" anlamında.)

a-)-DUKÇA-

urdukça

(216/3)

b-)-DÜKÇA-

depdükçe

(216/7)

-DUK, -DÜK SIFAT FİİLLERİ + -DA, -DE BULUNMA HALİ EKLERİ
YAPISINDAKİ ZARF FİİLLER

-DUKDA/-DÜKDE ("-diği zaman", "-diği zaman anlamında.)

a-)-DUKDA

banladukda

(11/4), (21/7)

boyladukda

(197/11)

okradukda yavaş sesle kişnediği zaman, at homurdandığı
zaman

(11/5), (21/4)
sayradukda
(11/3-4), (21/5)
yıkıldukda
(26/11)

b-) -DÜKDE

gitdükde
(5/2)
söyledükde
(197/11)

-DUĞUMDA, (-DÜKÜMDE < DÜKÜMDE) ("-diğim zaman", "-diğim zaman" anlamında.)

-DUĞUMDA < DUKUMDA

bakduğumda
(124/12), (125/1), (125/3), (138/3)

-DUĞUNDA, -DÜGÜNDE ("diğin zaman", "diğin zaman" anlamında.)

a-) -DUĞUNDA < DUKUNDA

ayıtduğuRda
(234/11)
turduğuRda
(197/9), (208/2)

b-) -DÜGÜNDE < DÜKÜNDE

bindüğüRde
(197/9)
düşdüğüRde
(197/10)
geldüğüRde
(104/5), (104/6), (104/7),
kiçdüğüRde
(104/5), (104/6), (104/7)
yetdüğüRde
(258/8)

-DUĞINDA, -DÜĞİNDE ("-dığı zaman", "-diği zaman" anlamında.)

a-) -DUGINDA < DUKINDA

toğduğında
(163/4)
yaykandüğında
(110/2), (205/1)

b-) -DÜĞİNDE < DÜKİNDE

esdüğinde

(11/3), (21/4),

geldüğünde

(34/13), (186/9), (186/10), (186/11), (187/1), *(187/2),
(201/6), (208/6), (235/2), (271/10), (291/4), (303/12)

gördüğünde

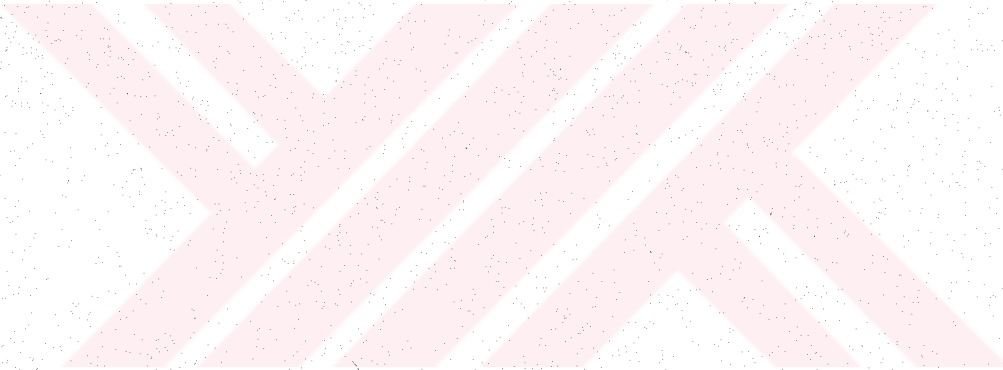
, (44/10), (45/13), (45/13), (46/1), (47/4), (67/8),
(87/10), (95/4), (109/1)

yetdüğinde

(205/8), (207/9)

yidüğünde

(54/1)

BİBLOGRAFYA

- ACARLAR, Kevser :Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri, Türk Dili, Haziran 1969, sayı 213, s. 250-254.
- " " : "OLMAK" Fiilinin Özellikleri, Türk Dili, sayı: 216, Eylül 1969.
- " " : Türkçede Geniş Zaman (Muzarî), Türk Dili, sayı 203, Ağustos 1968, s.509-513.
- AKSOY, Ömer Asım : Atasözleri ve Deyimler, Türk Dil Kurumu Yayını 1965
- Atasözleri ve Deyimler, TDAY-Belleten 1962, s.245-264.
- ARASLI, Hamit : Kitab-ı Dede Gorkut, Azerbaycan Devlet neşriyatı, Bakı 1962.
- ARAT, Reşit Rahmeti : Anadoluda Türk yazı Dilinin İnkişafına Dair, V. Türk Tarih Kongresi, (Kongreye sunulan tebliğler) Ank. 1960, s.225-232.
- " " " : Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair, Rocznik Orientalistyczny XVII, Krakow 1953, s. 306-313.
- " " " : Türkçede Kelime ve Eklerin Yapısı, Türk Dili, Sayı 43, 1955, Dilbilgisi Sorunları I, TDK 19.., s.189-196.
- " " " : Türk yazı Dilinin İnkişafı, III. Türk Tarih Kongresi, (Kongreye sunulan tebliğler) Ank. 1960, s.225-232.
- ATALAY, Besim : Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-III, Türk Dil Kurumu yayınlarından Ank. 1939, 1940, 1941.
- " " " : Divanü Lûgat-it-Türk Dizini, TDK. Yayınlarından, Ank. 1943.
- BANGUOĞLU, Tahsin : Oğuzlar ve Oğuzeli, TDAY, 1959, s.1-26.
- " " : Oğuz Lehçesi Üzerine, TDAY 1960, s. 27-48.
- " " : Türkçede Tekerrür Fiilleri, TDAY 1956, s.111-123.
- " " : Türkçenin Grameri, İst. 1974.
- BARTOLD, W.W.-M.JİRMUNSKİY, A.N KONONOVN: Kniga Moego Deda Korkuta Oğuzskiy geroičenskiy Epos, Moskova 1962, 299 s.
- BAŞGÖZ, İlhan : Dede Korkut'ta Yanlış Okunan Bazı Kelimeler, Türk Dili, C. IX, sayı 104, Mayıs 1960, s. 442-444.
- BİLGEGİL, Kaya : Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yayınları 3. Baskı, İstanbul 1986.
- BURDURLU, İbrahim Zeki : Dede Korkut Hikayeleri, Uyanış İzmir Eğitim Enstitüsü, Yıl 4, sayı 32, s.8-10; Yıl 4, sayı 33, s. 9-10.
- " " " : Dede Korkut Hikâyelerinin Özellikleri, Türk Folklor Araştırmaları, Ocak 1967, sayı 210, s. 4303-4307.

- " " " :Dede Korkut Hikâyelerinin Cümle Yapısı, Türk Dili Dergisi, Aralık 1967, sayı 183, s.192-198. Bu yazı, Dede Korkut Hikâyelerinin Özellikleri ve cümle yapısı, adıyla Türk Folklor Araştırmaları, Şubat 1967, sayı 211, s. 4325-4328'de tekrar yayınlanmıştır.
- " " " :Dede Korkut Hikâyelerinde Sıfatlar ve Sıfat Takımları, Türk Dili Dergisi, Ağustos 1968, sayı 203, s. 523-527. Bu yazı, Türk Folklor Araştırmaları, Mart 1969, sayı 236, s. 5236-5238'de tekrar yayınlanmıştır.
- CAFEROĞLU, Ahmet :Anadolu Ağızlarında Metatez Gelişmesi, TDAY-Belleten 1956, s.1-7.
- " " " :Azerî Türkçesinde -Uban/-Üben Eki, Jean Deny Armağanı, TDK Ankara 1958. (Mélanges Jean Deny) s. 61-66.
- " " " :Türkçemizde -gıl/-gıl Emir Eki, TDAY-Belleten 1971, s. 1-10.
- " " " :Türk Dili Tarihi I-II, İst.1958, 1964.
- CEMİLOĞLU, İsmet :Azeri Türkçesinin Sentaks Bakımından Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 46.
- CEMŞİDOV, Samil A. :Kitâb-ı Dede Korkud, Haz. Üçler Bulduk, Kültür Bakanlığı Yayını Ank.1990
- " " " :Kitab-ı Dede Korkut'un Dresten El yazmasındaki Bir Vefat Tarihi Hakkında, 1965, no. 5; Onun hakkında: "Družba Narodov" Dergisi M., 1966, no. 11.
- ÇAĞATAY, Saadet :Eski Osmanlıcada Fiil Müstakları, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler. DTCF Yayını, Ank. 1978, s. 191-206.
- " " " :Eski Osmanlıcada Fiil Müstakları, II. Partisipler, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler. DTCF Yayını, Ank.1978, s. 206-234.
- " " " :Eski Osmanlıcada Fiil Müstakları, III. Gerundifler, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, DTCF Yayını Ank. 1978, s. 235-252.
- " " " :Eski Osmanlıca Üzerine Bazı notlar, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler. DTCF Yayını Ank. 1978, s. 175-191.
- " " " :Pekiştiren Fiiller, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, DTCF Yayını, Ank. 1978, s. 271-279.
- " " " :Türkçede ki < erki, TDAY- Belleten 1963, s. 245-250.
- " " " :Türkçede R-g Sesine Dair, Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, DTCF Yayını

- " "
- DEMİRCAN, Ömer :Ank. 1978, s. 253-265.
- DEMİRCİZEDE, M. E. :Türk Lehçeleri Örnekleri II, Ank. 1972.
- DENY, Jean :Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Birleşmeleri, TDK yayını Ank. 1977.
- DİLAÇAR, Agop :Kitab-ı Dede Korkut Destanlarının Dili, Bakü 1959.
- " " :Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi) çev. :Ali Ulvi Elöve, İst. 1941.
- " " :Azeri Türkçesi, Türk Dili-Belleten, seri III, sayı 14-15, Ocak 1950.
- " " :Gramer, (Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve tarihçesi) TDAY-Belleten 1971, s. 83-145.
- " " :Lehçelerin Yayılma Tarzı ve Türk Dil ve Lehçelerinin Tasnifi Meselesi, TDAY 1954, s. 39-58.
- " " :Türk Diline Genel Bir Bakış, Ank. 1964.
- " " :Türk Fiilinde "Kılınış" la "Görünüş" ve Dilbilgisi Kitaplarımız, TDAY-Belleten 1973-1974, TDK yayını, Ank. 1974.
- " " :Türk Lehçelerinin Meydana Gelişinde Genel Temayüllerin Koyulaşması ve Körlenmesi, TDAY 1957, s.83-93.
- " " :Georfe Lewis, The Book of Dede Korkut, Türk Dili, C.XXX, sayı 275. Ağustos 1974, s.684-685. (Tanıtma)
- DİLEMRE, A. Saim :Genel Dil Bilgisi, İstanbul 1939, İkinci Baskı, Ank. 1944.
- DİZDAROĞLU, Hikmet :Türkçede Fiiller, TDK yayını A.Ü. Basımevi 1963.
- DJİNDJİÇ, Slavolyub :Kniga Dede Korkuta, Belgrad 1981. (sırpça tercüme)
- ECKMANN, Janos :Çağatayca'da İsim-fiiller, TDAY-Belleten 1962, s.51-60.
- " " :Türkçede -raq,-rek Ekine Dair, TDAY-Belleten, 1953 s. 49-52.
- ELİYAROV, Süleyman :Kitab-ı Dede Korkut Kitabı olmuş mu? Muharrem Ergin Özel Sayısı, Türk Kültürü Araştırmaları Yıl XXVIII/1-2, 1990, Ankara 1991, s. 81-101.
- EMRE, Ahmet Cevat :Türkçede Uzun Vokaller, TDB, III, sayı, 10-11 (1946), s.1-5.
- ERASLAN, Kemal :Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair, İ.Ü. TDED, C. XVIII, İstanbul 1970, s.113-124.
- " " :Eski Türkçede İsim-Fiiller, İst. Üni. Ed. Fak. Yayını, İst. 1980.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican :Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler, Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtas'ın Hatırasına Armağan, Ank. 1983, s.115-119.

- " " " :Kutadgu Bilig Grameri-Fiil, Gazi Üni. yayını Ank. 1974.
- EREN, Hasan :Dede Korkut Kitabına Ait Notlar; Pay Dilemek, Pay Vermek, Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, Ank. 1950, s. 33-37.
- " " :Kitab-ı Dede Korkut'un Yeni Yazması. C. II, Ekim 1952, sayı 13, s.3-4. (Rossinin Vatikan nüshasının yayımına ilişkin tanıtma yazısı.)
- " " :Türk Dillerinde Metathese, TDAY 1953, s.161-180.
- ERGİN, Muharrem :Dede Korkut Kitabı I (Giris, Metin, Faksimile), 1.Baskı TDK Yayını, Ank. 1958, II. Baskı TDK Yayını Ank. 1989.
- " " :Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), 1.Baskı, TDK Yayını Ank. 1963. II. Baskı -Tıpkı Basım olarak- TDK Ank. 1991.
- " " :Dede Korkut Kitabı, Metin-sözlük, TKAE Ank. 1964.
- " " :Kadı Burhaneddin Divanı Üzerine Bir Gramer Denemesi, TDED, IV, 1951, s. 287-327.
- " " :Türk Dil Bilgisi, İst. 1962.
- FERANE, M.A. :Dede Korkut Kitab-ı Dede Korkut, in-tişarât-ı ferzâne, Tahran 1358 hs. 1979 ms. 228 s.
- GABAİN, A. Von :Eski Türkçenin Grameri, çev. Mehmet Akalın, TDK Yayını Ank. 1985.
- " " " :Türkçede Fiil Birleşmeleri, TDAY-Belleten 1953, s.16-28.
- " " " :Verbalkompositionen im Türkischen, TDAY-Belleten 1953, s.1-15.
- GENCAN, Tahir Nejat :Dilbilgisi, TDK Yayını 4. Baskı, Ankara 1979.
- " " " :Geniş Zaman Kipi, Türk Dili, Sayı 268 Ocak 1974, s. 325-329.
- GEOFFREY, L. Lewis :The Book of Dede korkut. Translates, with an Introduction and notes, penguin classics, london 1974, 213 s. 1 harita 2. Baskı 1982.
- GÖKŞEN, E.N. :Çıkma Durumu (-den) ve kapsamı, TDK yayını Ankara 1974.
- GÖKYAY, Orhan Saik :Dedem Korkut'un Kitabı, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, I. Baskı, Millî Eğitim Basımevi İst. 1973.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin: da/de Edatı Üzerine, Türk Dili Edebiyatı Dergisi, İstanbul 1968, cilt XVI, s.81-100.
- " " :Türk Dilinde Edatlar, 3. Baskı, Millî Eğitim Basımevi, İst. 1984.
- " " :Türk Dilinde Yapı bakımından Fiiler,

- " " :Kültür Bakanlığı Yayını ist. 1991.
- " " :Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Kelime Aileleri, Muharrem Ergin Özel Sayısı, Türk Kültürü Araştırmaları Yıl XXVIII/1-2, 1990, Ankara 1991 s.180-196.
- " " :Yapı bakımından Türk Dilinde Fiiller, Cönk Yayınlarından, İstanbul 1984.
- " " :Yapı ve Mana Bakımından Türk Dilinde kelime Aileleri, Halil Fikret Alasya Armağanında, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl XXVI/2, 1988, C. 26/1, Ank. 1989. s. 23-37.
- HACIOLOVA, Kremena A. :Türkçe'de "İken" in durumu ve Fonksiyonu, (XIII.-XVI. yüzyıllarda) İ.Ü TDED, C.XVIII, İstanbul 1970, s. 1-8.
- HATİBOĞLU, Vecihe :Atasözleri ve Deyimler, Türk Dili, sayı 152, 1964, s. 368-
- " "(Kılıçoğlu):(-dır) Eki Meselesi, Türk Dili, C.II, Eylül 1953, S. 24, s. 802-804.
- " " (") :Gerundiumların Özellikleri ve İser Eki,C.3,Haziran 1954,S.33,s.510-518.
- " " :Kelime Grubları ve Kuralları, TDAY-Belleten 1963 Türk Dil Kurumu Yayını s. 203-244.
- " "(Kılıçoğlu):Sart Kipi, Türk Dili C.3, sayı 29, s.254-255. 1 şubat 1954.
- " " :Türkçede Eklerin Kökeni, Türk Dili, yıl 24, cilt 29, sayı 268, 1 Ocak 1974, s. 331-340.
- " " :Türkçenin Ekleri, 2. Baskı, TDK Yayını Ankara. 1981.
- " " :Türkçenin Yapısı ve İkili Kökler, Türk Dili, sayı 224, Mayıs 1970, s. 110-115.
- " "(Kılıçoğlu):Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, Türk Dili, C.IX S.3, Eylül 1951, s. 261-275.(bu yazı dizisinin biricisi)
- " " (") :Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, Türk Dili Dergisi,sayı 18 C.2,1 Mart 1953, s. 372-378. (bu yazı dizisinin ikincisi)
- " " (") :Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, TDAY-Belleten 1953, s.181-196 (bu yazı dizisinin üçüncüsü)
- " " (") :Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, Türk Dili, C.II, S. 22, Temmuz 1953, s. 655-662. (bu yazı dizisinin dördüncüsü)
- HAZAI, G. :Türk Dilinde Tarihsel Gelişme Dönemleri, Bilimsel Bilimsel Bildiriler 1963, Türk Dil Kurumu Yayınlarından Basımevi Ankara 1964.s. 57-60.

- İSEN, Mustafa :Dede Korkut Tercümesi Yugoslavya'da
Ödül Kazandı, Türk Edebiyatı sayı
112, Şubat 1983 s.58. Sırpça tercü-
meye ait tanıtma yazısı.)
- JIRMUNSKIY, V. M. :Tyurskiy Geroyiceskiy Epos, Lenin-
grad, 1974.
- " " " :Sırderya Boyunda Oğuzlara Dair İz-
ler, (Çeviren İsmail Kaynak) Bel-
leten, C. XXV/99 (Temmuz 1961)
s. 471-483.
- " " " :Dede Korkut ve Oğuz Destan Geleneği,
(Çeviren İsmail Kaynak) Belleten,
C. XXV/100 (Temmuz 1961) s. 609-626.
- JOACHİM, Hein :Das Buch des Dede Korkut, Zürich,
1958, Manesse Bibliothek der Welt-
literatur, Küçük Boy, 368 s.(Eserin
Almanca Tercümesi)
- KARAHAN, Leyla :Görülen Geçmiş Zaman Eki -dı/-di'nin
Tarz ve Bağlama Fonksiyonuna Dair,
Muharrem Ergin Özel Sayısı, Türk Kül-
türü Araştırmaları Yıl XXVIII/1-2,
1990, Ankara 1991, s.335-341.
- KAŞGARLI MAHMUT :Divan-ı Lügat'it Türk
KAUP, W. Bang :Berlindeki Macar Enstitüsünden Tür-
koloji Mektupları, Çev. : Şinasi
Tekin, Atatürk Üniversitesi yayını
Erzurum 1980.
- KİLİSLİ MUALLİM Rifat :Kitab-ı Dede Korkud alâ Lisan-ı
taife-i Oğuzan, İst. 1332 (1916),
Asâr-ı İslâmiyye Tedkik Encümeni
Neşriyatı, Matbaa-i Amire, 172 s.
(Arap harfli),
- KOCAMAN, Ahmet :Türkçede Kip Olgusu Üzerine görüş-
ler, TDAY-Belleten, 1980-1981,
s.81-85.
- KONONOV, A. N. :Kitab-ı Dedem Korkut, Gramer Notları,
Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhu-
riyyetleri Haberleri, İctimaî İlimler
Serisi, No. 4, Bakü 1965, s. 73-80.
- KORKMAZ, Zeynep :Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü Uzun-
lukları, DTCF. Dergisi XXVI/1-2,
s.49-84.
- " " :-ası/-esi Gelecek Zaman İsim-Fiil
(Participium) Ekinin Yapısı Üzerine,
TDAY-Belleten 1968, s. 31-38.
- " " :Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Os-
manlı Metinleri Arasındaki Yeri, Mil-
lî Kültür Cilt III, No.4, Eylül 1981,
s. 23-25.
- " " :Eski Anadolu Türkçesi, Türkoloji
Dergisi, Ank.Üni.Basımevi Ank. 1977,
C. 7, s.11-22.
- " " :Eski Anadolu Türkçesindeki -van/
-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme
Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Ka-

- lınıtları, TDAY 1964, s. 43-65.
- " " :Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler, Türkoloji Dergisi, Ank. Üni. Basımevi Ank. 1979, C.8 s.67-77.
- " " :Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi, Türk Dili, C. 27 S. 253, 1 Ekim 1972, s.3-19.
- " " :Marzuban-nâme Tercümesi, A.Ü DTCF. yayınlarından Ank. 1956.
- " " :XI-XIII, Yüzyıllar Arasında Oğuzca, TDAY-Belleten 1973-1974, s.41-48.
- " " :Türkçede -acak/-ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine, A.Ü. DTCF Dergisi, C. XVII, sayı 1-2, (Mart-Haziran) DTCF yayını, Ankara 1959, s. 159-165.
- " " :Türk Dilinde -ca Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, TDAY 1958, s.41-68, A.Ü. DTCF Dergisi, C. XVII, sayı 3-4, (Temmuz-Eylül) DTCF yayını Ankara 1959, s. 275-358.
- " " :Türkçede Eklerin Kullanılış Sekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, DTCF Yayını Ank. 1969.
- " " :Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, TDAY- Belle-ten 1960, s.173-180.
- " " :Türkçede -n Zarf Fiil Eki ile -pan/-pen Eki ve Türemeleri, TDAY 1984, s.155-165.
- " " :Türkiye Türkçesindeki "-madan/-meden < -madın < -medin Zarf-Fiil (gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine, Türkoloji Dergisi, II/1 ve III/1, DTCF yayını, Ankara 1965,1966,s.297-307 ve 259-265.
- KÖPRÜLÜ, Fuat :Anadoluda Türk Dili ve Edebiyatının Tekamülüne Umumî Bir Bakış, Yeni Türk Mecm. sayı 4, 1933, s. 277-292; sayı 5, s. 375-384;sayı 7,s.535-553.
- " " :Azerî, İ.A. s. 118-151.
- " " :Çağatay Edebiyatı, İ.A. s.270-323.
- " " :Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar, İst. 1934.
- " " :Türk Edebiyatı Tarihi, İst. 1926.
- " " :Türkiye Tarihi, İst. 1923
- LAZLO, RRsonyi :Török Nyelvtan, Budapeşte 1960.
- LİGETİ, L. :Türkçede Uzun Vokaller, TM VII-VIII (1942), s. 82-94.
- LÜBİMOV, K. :Çağdaş Türkiye Türkçesinde Çatı Kategorisi ve Çatı Ekiyle Türetilen Fiiller, Türk Dili, sayı 147, TDK yayını, Ankara 1963.

MANSUROĞLU, Mecdud

" "

" "

" "

" "

ÖZÖN, Mustafa Nihat
PERTSCH, A.

ROSSI, Ettore

" "

" "

" "

" "

RUBEN, Walter

RÜSTEMOV, R.

SCHINKIEWITZ, Jacop

SERTKAYA, Osman Fikri

SÜMER, Faruk

" "

" "

:Anadoluda Türk Yazı Dilinin Başlama ve Gelişmesi. TDİD I/1, İst. 1951, s.215-229.İngilizce Tercümesi:Oriens VII (1954) s. 250-264. Fransızcası: Orbis II (1953), s.318-321.

:Eski Osmanlıca,Tarihî Türk Şiveleri, İlaveli İkinci Baskı, s. 247-276.

:Türkçede -gay,-gey Eki ve Türemeleri,Jean Deny Armağanı, Ankara 1958. s.

:Türkçede -gu ekinin fonksiyonları, TM, cilt X, İstanbul 1953.

:Türkçede -miş/-miş Ekinin Fonksiyonları,Fuat Köprülü Armağanı,İst.1953, s. 346-347.bak. 345-350.

:Türkçe Tabirler Sözlüğü, 1943.

:Die Handschriften Verzeichnisse der königlichen Bibliothek zu Berlin, Sechster Band: VI. Verzeichnis der Türkischen Handschriften, Berlin 1889, No. 203

:Il "Kitab-ı Dede Qorqut" Racconti Epico-Cavallereschi dei Turchi Oğuz Traddotti e Annotati con "Facsimile" Vaticano, 1952.

:Kitab-i Dede Qorqut, Rivista degli Studi Orientali XXV, 34-43.

:Manuale di lingua turca, Roma 1939.

:Osservazioni preliminari per una edizione critica del "Kitab-ı Dede Qorqut", "Rivista degli Studi Orientali" C. XXVII, 1951,

:Un nuovo manoscritto del "Kitab-i Dede Qorqut" Estratto dalla "Rivista Degli Studi Orientali" C. XXV 1950.

:Ozean Der Marchenstrom tell I. Die 25 Erzählungen des Dede Korkut.(Dede Korkut'un 12 Boyu ve 25 Tepegöz Hikâyesi) Helsinki 1944.

:Azerbaycan dili Dialekt ve Sivele-rinde Fe'l, Bakı, 1965.

:Rabguzi Sentaksı. (cev: Sabit Paylı) Türk Dili Belleten Seri III, sayı 8-9, 10-11'den ayrı basım. İstanbul İbrahim Horoz Basıevi 1948.

:Dede Korkut Kitabındaki Bazı Manzume Parçaların Hece Vezni ve Manzume Türü Açısından Değerlendirilerek Yeniden okunması, I. Sovyet-Türk Kolokiyumu.

:Oğuzlar, A. Ü. DTCF Yayını Ank.1972

:Oğuzlara Ait Destanî Mahiyette Eserler, TTK, Ank. 1960.

:Anadoluya Yalnız göçebe Türkler mi Geldi? Belleten C. XXIV/96, Ekim

- " " s. 567-594.
- TAESHERNER, Franz :X Yüzyılda Oğuzlar, DTCF Dergisi XVI/3-4 1958, s. 131-162.
- TEKİN, Talat :Zeitchrift der morgenländischen Gesellschaft, 1953, s. 220.
- " " :Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler, Hacettepe Üniversitesi Yayını, Ank.1975
- " " :A Grammar of Orhon Turkic, Bloomington 1968.
- " " :Dede Korkut Hikâyelerinde Bazı Düzeltmeler, TDAY-Belleten 1982-1983 Türk Dil Kurumu Yayını s. 141-156.
- " " :Dede Korkut'ta Yeni Düzeltme, Türk Dili Ankara 1984, cilt XXXXVIII veya XLVIII y.33 n. 385, s. 26-29.
- " " :Some corrections in Kitab-i Dede Qorqut, Studia Turcologica memoriae Alexii Bombaci Dicata (Bombaci Armağanı) Napoli 1982, s. 563-576.
- " " :Türkçe Olumsuzluk Eki {-mE-}Üzerine, Dibilim Yazıları 1990, Ank. 1990, s. 13-21.
- TEZCAN, Semih :Dede Korkut Kitabında boy boylamak, soy soylamak, Ömer Asım Aksoy Armağanı, Türk Dil Kurumu Yayını, Ank. 1978. s. 227-236.
- TİMURTAŞ, F. Kadri :Eski Türkiye Türkçesi, (XV. YÜZYIL) (GRAMER - METİN - SÖZLÜK), İst. Üni. Ed. Fak. Yayını İst. 1977.
- " " " :Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri, Türkiyat Mesmuası XVIII. cilt, (1973-1975), İstanbul 1976, s.331-368.
- " " " :Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları, I.Sesbilgisi, TDAY 1960, s. 95-144; II. Şekilbilgisi TDAY 1961. 53-136.
- TÖLÜCÜ, Süleyman :Dede Korkut Hikâyeleri'nin Kitap Halinde neşirleri Üzerine, Türk Dünyası Araştırmaları, Ağustos 1983 Sayı 25, s.149-168.
- TÜRKİŞ, Dilek :Dede Korkut Kitabı Üzerine Bir Bibliyografya Çalışması, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mezuniyet Tezi Ankara 1991.
- YAMAN, Ertuğrul :Bildirme Kiplerinde Zaman Kaymaları ve Fonksiyon Değişimleri, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ank. 1990.
- YAVUZ, Kemal :13-16. Asır Dil yadigârlarının Anadolu sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe hakkındaki Görüşleri, Türk Dünyası Araştırmaları, İstanbul, 1983 C. II, sayı 27, s. 9-55.
- YUSİPOVA, Roza :Türkçede Deyimler ve Birleşik fiil-

YÜCE, Nuri

,

" "

ZEYNELOV, R. Ferhat

ler,XI.Türk Dil Kurultayında okunan
Bilimsel Bildiriler 1966,Türk Dil
Kurumu Yayınlarından, s.249-250.

:Türk Dilinin Tarihî Devreleri ve
Bugünkü lehçeleri, Muharrem Ergin
Özel Sayısı,Türk Kültürü Araştırma-
ları Yıl XXVIII/1-2,1990,Ank. 1991,
s.335-341.

:Türk Dili ve Lehçeleri, İ.A 12/2 cüz
132-133 ist.. 1987, s. 468-530.

:Çağdaş Türk Dilinde Birleşik Sözcük-
ler Sorunu,Bilimsel Bildiriler 1972,
Ank. 1975. s. 511-517.

